

A MAGYAR HONVÉDSÉG
ÖSSZHADERŐNEMI PARANCSNOKSÁG FOLYÓIRATA

SEREGSZEMLE

„FEGYVER, FEGYVER, FEGYVER KÉVÁNTATIK,
ÉS JÓ VITÉZI RESOLUTIO!”

(ZRÍNYI MIKLÓS)

**AZ MH ÖSSZHADERŐNEMI
PARANCSNOKSÁG FOLYÓIRATA**

AZ MH ÖSSZHADERŐNEMI PARANCSNOKSÁG FOLYÓIRATA

Megjelenik negyedévente
XIII. évfolyam, 1. szám, 2015 január–március

Felelős kiadó:

Fucsku Sándor vezérőrnagy
az MH Összhaderőnemi Parancsnokság
parancsnoka

Szerkesztőség:

Postacím: 8000 Székesfehérvár,
Zámolyi út 2–6.
8001 Pf. 151
Telefon: 22-542808; Fax: 22-546975
e-mail: fi.karoly@mil.hu
A lap elektronikus változata megtekin-
hető a www.honvedelem.hu/cikk/28301/
seregszemle-kiadványok-gyujtemenye linken

Felelős szerkesztő:

Fi Károly Ferenc

Szerkesztőbizottság:

Elnök: Dr. Lippai Péter ezredes
Elnökhelyettes: Dr. Ruszin Romulusz ezredes

Tagok:

Dr. Boldizsár Gábor ezredes
Dr. Király László
Dr. Koller József ezredes
Dr. Molnár Ferenc ezredes
Dr. Nagy Ferenc alezredes
Dr. Sári Gábor alezredes

Szerkesztőségi titkár:

Tóthné Hegyi Viktória törzsszászlós

HU ISSN: 2060-3924

Készült: 500 példányban
Lapzárta: 2015. február 15.

Nyomdai előkészítés, nyomás:

Tördelés: Teszár Edit
HM Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs
Szolgáltató Nonprofit Kft.
Felelős vezető:
Dr. Bozsonyi Károly ügyvezető

A folyóirat az MH ÖHP alaprendeltetéséből adódó kérdések katonai-szakmai fóruma.
A szerzők szakmai véleményét a lap híven közli, azok tartalmáért a szerző felel! A szerkesztőség azonban fenntartja magának a jogot a cikkek rövidítésére, a szükséges nyelvi és formai javítások végrehajtására. Kéziratokat a szerkesztőség nem őrizz meg és nem küld vissza.

A megrendelés nélkül beküldött kéziratokat a lehetőségeink szerint gondozzuk.

A közölt tanulmányokban megjelenő vélemények nem feltétlenül azonosak az MH Összhaderőnemi Parancsnokság hivatalos véleményével, de az egyéni gondolatokat tiszteletben tartva, a tudományos gondolkodás fejlődése érdekében azokat megjelentetjük!

**AZ MH ÖSSZHADERŐNEMI
PARANCSNOKSÁG
FOLYÓIRATA**

TARTALOM

TÁJÉKOZTATÓ

a SEREGSZEMLE kiadványban való megjelentetéssel kapcsolatosan 7

CÉLKERESZTBEN

DR. PRANTNER ZOLTÁN:

Az Al-Kaida az Arab-félszigeten megújulási kísérlete:
az Anszar as-Saría Jemenben 9

NAGY KATALIN:

A nemzetközi terrorszervezet az al-Kaida és szervezeteinek megjelenése
a Maghreb-térségben 20

LÉGIERŐ HADERŐNEM

MÓGOR TAMÁS ALEZREDES:

A NATO parancsnoki- és légi vezetési és irányítási rendszere átalakításának
a főbb tanulságai 31

KIS GERGELY ŐRNAGY:

Harci helikopterek alkalmazása a jelen kor biztonságpolitikai kihívásainak
megfelelően 37

SÁRY ZOLTÁN SZÁZADOS:

Helikopterek alkalmazása a szárazföldi csapatok műszaki támogatása során 48

SZÁRAZFÖLDI HADERŐNEM

POZDERKA ZOLTÁN ALEZREDES:

Az összhaderőnemiség dilemmája avagy a komponens parancsnokságok hiányának
hatása a hadműveleti szintű műveletek vezetésére és tervezésére 57

DR. FEKETS ZOLTÁN ŐRNAGY:

22 LR lőszer használatának lehetősége a lökiképzésben 70

HORVÁTH JÓZSEF ALEZREDES:

„Térinformatika az elektronikai hadviselésben” 78

NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS ÉS MŰVELETEK

SZTANKAI KRISZTIÁN FÓHADNAGY:

A kulturális tudatosság szerepe az aszimmetrikus hadviselésben 87

TAKÁCS ATTILA GÉZA DANDÁRTÁBORNOK:

- A háború megvívása során a fizikai és a virtuális tér összekapcsolódik.
 (A Líbia elleni NATO „Operation Unified Protector” (OUP) művelet tapasztalatai
 és következményei) 92

GALGÓCZI ISTVÁN:

- Az Iszlám Állam megszületése 102

HADTÖRTÉNELEM**BENEI PÉTER ALEZREDES:**

- EBESZ, bizalomépítés egy bizalmatlan világban. A fegyverzetellenőrzés
 és a békefenntartás kapcsolata 116

MOLNÁR ISTVÁN GÁBOR ÓRNAGY:

- Hadviselés a Biblia tükrében 125

KITEKINTŐ**SZÍVOS ISTVÁN EZREDES – VICZKÓ GYULA ÓRNAGY:**

- 2014 - az új előmeneteli rendszer próbája 129

DR. MEDVECZKY MIHÁLY – DR. KLADEK ANDRÁS:

- A Nemzeti Közszerződési Egyetem „Végvár-2014” gyakorlatáról védelmi
 igazgatási szemmel 134

KÓHALMI DEZSŐ NY. PÉNZÜGYŐR ALEZREDES:

- Háború a Hindukusnál, Új ország született 140

KÖNYVISMERTETŐ**DR. SOMKUTI BÁLINT recenzió:**

- Balogh Andrea – Besenyő János – Miletics Péter – Vogel Dávid:
 Közép-Arikai Köztársaság országismertető. 148

DR. BESENYŐ JÁNOS ALEZREDES recenzió:

- Winning Wars amongst the People: Case Studies in Asymmetric
 Conflict, by Peter A. Kiss, (Háborút nyerni a nép között – aszimmetrikus
 hadviselési esettanulmányok) 151

A SEREGSZEMLE szakmai-tudományos folyóirat

2015. évi XIII. évfolyamának szerzői 155

TÁJÉKOZTATÓ

A SEREGSZEMLE KIADVÁNYBAN VALÓ MEGJELENTÉSSSEL KAPCSOLATOSAN

Az Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság Tudományos Kutatóhely (a továbbiakban: TKH) kiadványában való megjelenéssel kapcsolatosan az alábbiakról tájékoztatom Önöket:

- A TKH Tudományos Tanács (a továbbiakban: TT) 2014. október 08-án tartott ülésén hozott döntése alapján a SEREGSZEMLE folyóiratban való megjelenés általános szabályairól tájékoztató kerül kiadásra és megjelentetésre a kiadványban.
- A TKH szerkesztőbizottsághoz (a továbbiakban: SZB) beérkezett munkák alapján megállapítható, hogy a szerzők többsége nem rendelkezik azokkal az információkkal, amelyek elősegítik, meggyorsítják a megjelenést, valamint a kapott visszajelzések tükrében nyilvánvalóvá vált, hogy több téves információ is beveste magát a köztudatba.
- A TT és az SZB a félreértések további elkerülése érdekében ezúton tisztázni kívánja a megjelentetéssel kapcsolatos általános szabályokat, amelyek a következők:
- A SEREGSZEMLE folyóiratban a TKH Szervezeti Működési rendjében foglaltak alapján **elsődlegesen az MH ÖHP és alárendeltjeinek állományába tartozó szerzők (tudományos fokozat nem feltétel)** munkáinak megjelentetése a cél, de természetesen az MH, HM egész állományába tartozó szerzők munkáinak, illetve a folyóirat profiljába tartozó minden egyéb munka megjelentetésére van lehetőség.
- A folyóirat célszerű szerkesztése érdekében a munkák terjedelmére vonatkozóan irányadó szabály, hogy azok **ne haladják meg a 22 gépelt oldalt, de minimum 5 gépelt oldal terjedelműek legyenek.** Nagyobb terjedelmű munkák megjelentetésére, a munkákat részekre bontva van lehetőség.
- A TT célja, hogy a megjelentetésre befogadott munkák közül elsőbbséget élvezzenek azok a művek, amelyek újszerű megközelítésben tárgyalják a kiválasztott témát, javaslatokat tesznek a felvetett problémák megoldására, szakmailag megalapozottak, illetve vitaindító ötleteket tartalmaznak.
- A megjelentetésre leadott munkák minden esetben lektorálásra kerülnek, amelynek elsődleges célja a folyóirat színvonalának megtartása, emelése, másodlagos célja a szerzők részére segítség nyújtása, további aktivitásuk támogatása.
- A kiadvány szerkesztése a TT iránymutatásai alapján az SZB döntéseinek megfelelően történik, ezért a beérkezett munkák lektorálását követően a megjelentetésre az SZB döntése alapján kerül sor.
- A beérkezett munkák lektorálását követően, amennyiben az SZB a munkát elfogadja, a szerzőkkel minden esetben a **Felhasználási szerződés** kerül megkötésre, amely a megjelentetés feltétele. **A szerzők a Felhasználási szerződés alapján** (amennyiben az MH ÖHP költségvetésében lebiztosításra kerül) **szerzői díjra jogosultak.**

- **A munkák formai követelményei (minden SEREGSZEMLE kiadvány utolsó oldalán megjelennek) a következők:**
 - A kézirat terjedelme lehetőleg ne haladja meg a 20-22 gépelt oldalt (max. 40 ezer karakter). – A cikkek alap betűtípusa a Times New Roman, mentési formátuma .doc legyen.
 - Főszöveg betűmérete: 12 pt, betűtípusa: Times New Roman, sorok távolsága: szimpla, margószélesség: 2,5 cm (körben), sorok igazítása: sorkizárt, bekezdés 0,5 cm, hangsúlyos szövegrészek *kurzíválva* vagy **feltelve**.
 - Lábjegyzet betűmérete: 10 pt, betűtípusa: Times New Roman, sorok távolsága: szimpla, sorok igazítása: balra zárt.
 - Főcím: 16 pt, Times New Roman, **feltelt**, középre zárt, alcím: 14 pt, Times New Roman, *kurzív*, középre zárt, további címfokozatok: 12 pt, Times New Roman, normal, balra zárt.
 - Felsorolás – listakészítésnél ajánljuk a – (gondolatjel) alkalmazását, – számozásnál pedig ajánljuk a kézi beütéssel létrehozott lista készítését.
 - Amennyiben tanulmányukat ábrákkal (térképrészletekkel, grafikonokkal stb.) kívánják szemléltetni, azt magyar nyelvű illusztrációkkal tegyék. Folyóiratunk fekete-fehér megjelenésű, ezért ennek megfelelően készítsék el az ábrákat, lehetőleg egyszerű, vonalas formában, olvasható feliratozással. A fotókat, ábrákat ne illesszék be a szövegbe (csak a helyét jelöljék), azokat külön csatolva küldjék el (fotók jpg-, ábrák esetén ppt formátumban). Az íráshoz csatoljanak ábraszöveget, melyben az ábra címe mellett tüntessék fel annak készítőjét, forrását, internetes hivatkozásnál a letöltés idejét. Fotóillusztrációnál ügyeljenek a megfelelő nagyságú felbontásra, illetve az ábrákhoz hasonlóan jelöljék meg a kép forrását, letöltés idejét.
 - **Kérjük, hogy a publikáció készítése során törekedjenek a helyes magyar katonai terminológia használatára, a helykímélésre, a szöveg szétesésének elkerülésére és a tipográfiai visszafogottságra.**
 - 2015 júliustól – a tudományos folyóiratok által követett gyakorlatnak megfelelően – a tanulmányok elején adjuk közre a tartalmi összefoglalót (max. 600 karakter), és a kulcsszavakat magyar és angol nyelven. Kérjük szerzőinket, hogy ennek megfelelően szíveskedjenek elkészíteni dolgozataikat.
 - A küldeményben tüntessék fel nevüket, rendfokozatukat, beosztásukat (foglalkozásukat), tudományos fokozatukat és elérhetőségüket.
 - A cikkeket, tanulmányokat, véleményeket, javaslatokat és olvasói leveleket közvetlenül a **Seregszemle folyóirat szerkesztőség** címére (8000, Székesfehérvár, Zámolyi út 2-6. Postacím: 8001 Pf.: 151.), vagy Fi Károly Ferenc felelős szerkesztő e-mail címére (*fi.karoly@mil.hu*) küldjék el.
- Jelen tájékoztató célja, hogy felhívja az állomány, a szerzők és a leendő szerzők figyelmét egy nem mindennapi lehetőségre. Egy lehetőség, ahol mód van arra, hogy megosszák értékes gondolataikat a kollégáikkal, megfelelő szakmaiság mellett felhívják az aktuális problémákra a figyelmet, ötleteket adjanak, megoldásokat keressenek, illetve a szerzett szakmai tapasztalataikról beszámoljanak.
- Kérem, hogy merjék hallatni hangjukat, merjék megméretni magukat a publikálás területén, hogy ezzel támogassák a szakmai fejlődést.

Tisztelettel:

Dr. Böröndi Gábor dandártábornok
Tudományos Tanács elnök

CÉLKERESZTBEN

DR. PRANTNER ZOLTÁN: AZ AL-KAIDA AZ ARAB-FÉLSZIGETEN MEGÚJULÁSI KÍSÉRLETE: AZ ANSZAR AS-SARÍA JEMENBEN

2015. január 14-én Nasszer bin Ali al-Ansi, az al-Kaida az Arab-félszigeten egyik alvezére egy, a Youtube-on közzétett videóban hivatalosan vállalta a felelősséget a francia Charlie Hebdo satirikus lap elleni merényletért. Elmondása szerint Ajman al-Zavahiri, az al-Kaida főparancsnokának utasítására szervezte tervezte meg az akciót és finanszírozta az elkövetők, a Kouachi testvérek felkészítését. A számos ártatlan civil és rendőrök életét követelő akció egyértelműen bebizonyította, hogy a jemeni terrrorszervezet rendkívül komoly biztonsági kockázatot jelent nemzetközi szinten. A regionális keretből kilépve nemzetközi szinten képvisel fenyegetést, ami nem utolsó sorban az elmúlt évek alatt véghezvitt megújulási kísérletek eredménye. Utóbbiak egyike az Anszar as-Saria Jemenben gyűjtőszervezet létrehozása volt. Milyen körülmények tették mindezt lehetővé?

2011 elejétől Jemenben az „Arab Tavasz” hasonlóképpen a Mediterrán térség arab államaihoz, gyakorlatilag megbénította a kormány működését, a fegyveres erők pedig a széthullás küszöbére kerültek.¹ Az elhúzódozó krízis során a Száleh-kabinet figyelme szinte kizárólag a politikai túlélésért folytatott kilátástalan küzdelemre irányult. Az államfő iránt lojális csapatok minden erejét lekötöt-

te a kormányellenes tüntetők és a hozzájuk csatlakozott alakulatok megfélemezése a nagyobb városokban. Ez a gyéribben lakott régiókban biztonsági vákuumot eredményezett, ami lehetőséget adott az Al-Kaida az Arab-félszigeten és annak fedőszervezete, az Anszar as-Saria Jemenben tevékenységének fokozására. A zavargásokat kihasználva a milicisták képesek voltak jelentős területeket ideiglenesen elfoglalni és fennhatóságuk alatt tartani az ország déli részében, amíg a megújult jemeni kormányerők az Egyesült Államokkal együttműködve ki nem űzték őket a megszállt térségből. Joggal vetődik fel mindezek után a kérdés: miben különbözik a jemeni Anszar as-Saria a többi „testvérszervezetétől”? Miben hisznek és hogyan akarják elképzeléseiket megvalósítani? Hogyan tudták elfoglalni Dél-Jemen tekintélyes részét és legvégül milyen tettek miatt nyilvánították terrorista szervezetté?

MI REJTŐZIK A NÉV MÖGÖTT?

A 2011-es arab tavasz után Marokkótól Jemenig sorra alakultak az új dzsihadista mozgalmak ugyanazzal a névvel: Anszar as-Saria.² A jelenség hamar felkeltette a közismert globális dzsihadista ideológusok figyelmét,

¹ Besenyő János: Can the „Arab Spring” present a real threat to Europe? Strategic Impact No. 50., 1/2014, pp. 32–44, <http://www.scribd.com/doc/241476196/Can-the-Arab-Spring-present-a-real-threat-to-Europe>

² Besenyő János, Marsai Viktor: Országismertető Líbia, MH ŐHP tudományos kiadványa, Székesfehérvár, 2012, 91. o. http://kalasnyikov.hu/dokumentumok/orzagismerteto_libia.pdf

akik közül az egyik legprominensebb, a mauritániai származású Abu al-Mundir as-Sinkiti már június közepén „Mi vagyunk az Anszar as-Saría” című cikkében elismeréssel nyilatkozott a folyamatról. Írásában ugyanakkor ennél is tovább ment és a muszlimokat önálló dava (missziós) Anszar as-Saría csoportok alakítására biztatta saját országukban, amelyek idővel összeformnak és egy harmonikus egységet alkotnak.³ Nem véletlen mindezek után, hogy az „Iszlám Törvénykezés Hívei” alapvetően ugyanazért a célért küzdenek, amikor egy iszlamista állam létrehozását harcolnak hazájukban.

Az azonos törekvések ellenére ugyanakkor észrevehető bizonyos változás az al-Kaida stratégiájában. A korábbiakhoz képest az egyik legszembetűnőbb fordulat, hogy az egyes szervezetek globálisan gondolkodnak, ellenben a helyi körülményeknek megfelelően cselekednek. Az al-Kaida irányvonalát inkább útmutatásnak, mint megkérdőjelezhetlen utasításnak tekintik. Tény, hogy cselekedeteikre rányomja bélyegét a nemzetközi terrorszervezet aktuális álláspontja, ellenben mindenekelőtt saját muszlim híveik érdekeit tartják szem előtt. Szempontjukból ennek megfelelően az elsőbbséget a körülöttük élő muszlim közösség megnyerése jelenti, amit főleg különféle szolgáltatások biztosításával és az iszlám vallásnak tetsző példamutató magatartással próbálnak elérni.⁴

A közös elnevezés és ideológia ellenére emiatt megállapítható, hogy az egyes csoportok egymástól gyakorlatilag függetlenül működnek és nincs egy kiforrott, egységes parancsnoki hálózatuk, mint amilyent például az al-Kaida nemzetközi terrorszervezet Pakisztánban⁵ vagy éppen Maliban működtet.⁶ Fontos kihangsúlyozni emellett azt is, hogy az eltérő társadalmi, gazdasági és szociális körülmények, a regionális környezeti adottságok, és a történelmi háttér miatt ezek a csoportok különböző eszközöket alkalmaznak elképzeléseik valóra váltására. Míg az Anszar as-Saría Tunéziában például 2013. augusztusi betiltásáig több alkalommal is nyíltan elhatárolódott az erőszak alkalmazásától hazájában (ami ellenben nem tartotta vissza önkéntesek Irakba és főleg Szíriába küldésétől), addig az Anszar as-Saría Jemenben neve szinte kezdettől fogva fegyveres támadásokkal és merényletekkel kapcsolódott össze. Utóbbinál további lényeges eltérés a „testvérszervezetekhez” képest, hogy azt nyíltan és deklarálta az Al-Kaida nemzetközi terrorszervezet egyik helyi ága, az Al-Kaida az Arab-félszigeten hozta létre amolyan megújulási kísérletként. Ezt bizonyítja több más mellett, hogy az Anszar as-Saría ellen 2012. március közepén végrehajtott légi-csapás áldozatai között ott volt Nasszer al-Zafari, az Al-Kaida az Arab-félszigeten egyik meghatározó vezetője is.⁷ A többiek esetében ezzel szemben legfeljebb találgatások tárgyát képezi, hogy milyen szálakkal és mennyire szorosan kötődnek a nemzetközi terrorszervezethez.

³ Zelin, Aaron Y.: *Know Your Ansar al-Sharia*. In: The Washington Institute, *Improving the Quality of U.S. Middle East Policy*, September 21, 2012a. <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/know-your-ansar-al-sharia> (Letöltés ideje: 2015. január 16.)

⁴ Zelin, Aaron Y.: *Know Your Ansar al-Sharia. From Sanaa to Benghazi, Cairo to Casablanca, radical new jihadi groups have adopted the same name in recent months. Is it all just a coincidence?* In: *Foreign Policy*, September 21, 2012b. <http://foreignpolicy.com/2012/09/21/know-your-ansar-al-sharia/> (Letöltés ideje: 2015. január 16.)

⁵ Zelin, Aaron Y.: i.m. 2012a.

⁶ Besenyő János: *Thoughts on the Crisis in Mali*, In: PANORAMA of global security environment 2013, pp. 415–430.

⁷ *Suicide attack kills soldiers in southern Yemen*. In: BBC News, March 13, 2012. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-17360895> (Letöltés ideje: 2015. január 16.)

MIBEN EGYEDI A JEMENI ANSZAR AS-SARÍA?

Az Anszar as-Saría Jemenben az Al-Kaida az Arab-félszigeten fedőszerveként jött létre 2011 áprilisában. Megalakításának legfőbb oka abban rejlett, hogy ebben a periódusban egyre nagyobb népszerűségnek örvendett az a békés demokrácia-barát mozgalom, ami elutasította a szalafista dzsihádisták által vallott erőszak hatalomátvétel és a vallási alapú állam alapításának gondolatát.⁸ Az új elnevezés megalkotását és bevezetését a köztudat már jóval összetettebb folyamatok indokolták. Szerepe volt benne többek között annak, hogy határozottan meg akarták különböztetni az al-Kaidától. Jogosan vetődik fel a kérdés, hogy miért akartak élesen elhatárolódni az addigra kétség kívül világszerte hírhedtté vált terrrorszervezettől. A válasz pont az al-Kaida globális célkitűzésében rejlett, hiszen az új irányvonal értelmében az addig háttérbe szorított lokális érdekeket akarták Jemen esetében markánsabban érvényesíteni. A megújulás mellett szólt az az érv is, hogy a nyilvánosságra hozott dokumentumok szerint még maga bin Laden is elismerte a nyugati médiahadjárat romboló erejű hatásait a terrrorszervezet hírnevére és elismertségére.⁹ Nem szabad mindezek mellett megfelelkezni arról sem, hogy az ország déli részében a dzsihádisták mozgalom egy periódusban rendkívül népszerűtlen volt. Az 1994-es sikertelen elszakadási kísérlet során lezajlott rövid,

de annál véresebb polgárháború alatt ugyanis az iszlamista harcok vitathatatlan érdemeiket szereztek maguknak a Száleh-rendszer oldalán, ami hosszú időre maradóan nyomot hagyott róluk a déliek köztudatában. Az új névválasztás emiatt egyszerre tudta tompítani a dzsihádisták iránt érzett ellenszenvet és hangsúlyozni a lokális érdekeket az ország olyan szegletében, ami közismert kormányellenes érzületével a lehetőségek széles tárházát biztosította a helyi al-Kaidának befolyásának növelésére.

A terrrorszervezet egyik legfőbb vallási vezetője, Abu al-Zubajr Adil ibn Abdullah al-Abab az Anszar as-Saría elnevezés felvételét azzal magyarázta, hogy ezzel akarták egyértelműen tudatosítani jelenlétüket és népszerűsíteni elképzeléseiket a lakosság körében.¹⁰ Utóbbiról elmondható, hogy legfőbb célkitűzése a potenciális támogatók öszszegyűjtése zászlaja alatt, majd pedig a korrupciónak tekintett Száleh-rendszer helyett egy, a saría törvénykezésein alapuló iszlám állam létrehozása az Al-Kaida az Arab-félszigeten és szövetségeseinek ellenőrzése alatt álló területeken. Utóbbi megvalósításához az afganisztáni tálibokat és az iraki Iszlám Államot említette példaként.¹¹ A modellek kiválasztása természetesen nem tekinthető véletlennek részéről, hiszen a szervezet tagjainak többsége már rendelkezett több-kevesebb tapasztalattal ezen a téren, miután hitharcosként tetemes időt töltöttek el Afganisztánban az 1990-es évek közepén vagy Irakban az ország 2003-as invázióját követően.

Az Anszar as-Saría sikerének egyik titka Jemenben alapvetően abban rejlett, hogy a

⁸ Rumman, Mohammed Abu – Haniya, Haassan Abu: *Ansar al-Sharia: Al-Qaeda's Response to Arab Spring*. In: Al-Monitor, October 7, 2013. <http://www.al-monitor.com/pulse/tr/politics/2013/01/history-ansar-al-sharia-arab-spring.html#> (Letöltés ideje: 2015. január 16.)

⁹ Darem, Faisal: *Yemeni terrorism experts: Ansar al-Sharia is re-branded al-Qaeda*. In: Al-Shorfa, August 3, 2011. http://al-shorfa.com/en_GB/articles/meii/features/main/2011/08/03/feature-01 (Letöltés ideje: 2015. január 16.)

¹⁰ Coombs, Casey L.: *Hot Issue – The Ansar al-Shari'a Insurgency in Southern Yemen: The View from the Ground*. In: The Jamestown Foundation, May 9, 2012. http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=39348&cHash=525ae2fd02d76749fb77a30e958ffdd0#.VMoEDizK_Kg (Letöltés ideje: 2015. január 16.)

¹¹ Uo.

hangzatos jelszavakat az iszlámnak tetsző tevékenységgel egészítette ki az ország elmaradott régióiban. Ennek megfelelően eredményesen betöltötte a hatalmi vákuumot ezeken a területeken, a kormányban csalódott, létminimum alatt élő embereknek pedig főleg olyan szociális szolgáltatásokat nyújtott, amit a központi hatalom nem tudott vagy nem akart megadni számukra. Ennek szellemében olyan alapvető mindennapi igényeket elégített ki, mint például az elektromosság, az ivóvíz vagy a megfelelő oktatás biztosítása, de emellett felügyelt a közbiztonságra is, és ha kellett, akkor a saria szellemében jogorvoslatot is nyújtott. Mindezekről és az elért eredményekről folyamatosan tudósított saját hírszatórnáján, a Madad Hírügynökségen keresztül „Az Események Figyelemmel Követése” címmel, ami rövid idő alatt robbanásszerűen emelte közismertségét és népszerűségét.¹² Működésének eredményességét mi sem mutatja jobban talán, hogy például az általa nyújtott kezdetleges igazságszolgáltatás (például keresztre feszítés, nyilvános lefejezés, megcsonkítás vagy megkorbácsolás) ellenére a hónapok múltával egyes kétségbeesett jemeni állampolgárok már olyan városokban is nyíltan szimpatizáltak velük, ahol korábban a csoport szélsőséges üzenetei különösebb visszhang nélkül maradtak. 2012-re a helyzet már odáig fajult, hogy a jemeni hadsereg tisztjei valóságos hadseregként tartották számon a szervezetet, amelynek legkevesebb 200–300 főre becsült, a jemeni mellett többek között szomáliai, szaúdi, egyiptomi vagy afgán származású tagsága több alkalommal is ékes bizonyítékát adta

bátorságának, fegyelmeztségének és kifinomult taktikai érzékének.¹³

Az Anszar as-Saria különösen az ország déli részén, az egykori Dél-Jemeni Népi Köztársaság területén bizonyult sikeresnek, ahol a lakosság többsége még a legideálisabb esetben is meglehetősen ambivalens érzéseket táplál az általuk végtelenül korruptnak tartott, többségében északi származásúak alkotta kormány iránt. 2011 tavaszán a zavargásokat kihasználva tekintélyes nagyságú régiókat vont ellenőrzése alá Abjan és Sabva tartományokban, ahol a jemeni kormányerők 2012. júniusi offenzívájáig egy saját emirátust működtetett.

AZ AL-KAIDA AZ ARAB-FÉLSZIGETEN ELSŐ HÁBORÚS TAPASZTALATAI

Az Al-Kaida az Arab-félszigeten stratégiájában az első szembetűnő változások 2010-ben mutatkoztak meg. Ez volt az az időpont ugyanis, amitől fogva a terrorszervezet már nem elégedett meg merényletek elkövetésével, hanem tudatosan törekedett területek megszerzésére és megtartására. Az első értékes tapasztalatokat ezen a téren augusztus második felében a Loder város környéki harcokban szerezte. Az iszlamista egy hetes küzdelem után súlyosabb áldozatok elszívása nélkül adták fel a várost.¹⁴ Az ott töltött napok minden esetre bőven elegendőnek bizonyultak ahhoz, hogy a helyiek fegyveres ellenállási csoportokat alakítsanak

¹² Simcox, Robin: *Ansar al-Sharia and Governance in Southern Yemen*. In: Hudson Institute, December 27, 2012. <http://www.hudson.org/research/9779-ansar-al-sharia-and-governance-in-southern-yemen> (Letöltés ideje: 2015. január 16.)

¹³ Terill, Andrew W.: *The Struggle for Yemen and the Challenge of Al-Qaeda in the Arabian Peninsula*. U.S. Army War College, Strategic Studies Institute, Carlisle, June 2013. p. 28.

¹⁴ al-Haidari, Fawaz: *Yemen army 'regains control' of southern town*. In: AFP, Augustus 25, 2010. <http://web.archive.org/web/20140301185854/http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5jaSuALY9MdZ5WSyhw8CmEBh4DTw> (Letöltés ideje: 2015. január 18.)

az al-Kaida visszatérésének megakadályozására. Eltökéltetésüket később számos esetben elismerésre méltóan volt alkalmuk bizonyítani és a terrorszervezet azóta sem tudta újra megkaparintani az ellenőrzést a kis város felett.

A terrorszervezet a kudarc ellenére nem adta fel és a következő hónapban megpróbált egy újabb kisvárost, Havtát elfoglalni. Az utcai harcok alatt az iszlámisták több ezer helyi lakost használtak élő pajzsoknak a jemeni hadsereggel szemben, noha korábban bin Laden és számos nemzetközi dzsihádistavezető többször is óvott annak alkalmazásától.¹⁵ Aggodalmaik ezúttal sem voltak alaptalanok: az orvlövészek és aknák ellen a hadsereg nehéztüzérséget és páncélosokat vetett be, a történésekért pedig a kiszolgáltított lakosság a dzsihádistákat tette felelőssé. Az Al-Kaida helyi szervezete ugyanakkor bebizonyította azt is, hogy immáron képes a győzelem esélyével támadni akár szakasznyi nagyságú katonai vagy rendőri egységeket. Módszereik tökéletesítését mutatta az is, hogy októberig folyamatos nyomást tudtak gyakorolni a biztonsági szervekre, amelyek ellen legkevesebb 19 támadást hajtottak végre főleg Sabva és Marib tartományokban, illetve a fővárosban. A szervezet hírnevét/hírheidségét tovább növelte, hogy a célszemélyek főleg azok közül az illetők közül kerültek ki, akiknek a nevét még szeptember 10-én egy feketelistára gyűjtötték össze és hozták nyilvánosságra.¹⁶

¹⁵ al-Awsat, Asharq: *Qaeda Militants 'Using Human Shields in Yemen'*. In: Asharq Al-Awshat, September 11, 2010. <http://www.aawsat.net/2010/09/article55249289> (Letöltés ideje: 2015. január 18.)

¹⁶ Gallagher, James: *Al Qaeda in the Arabian Peninsula in 2010: The Intensification of the Near War*. In: AEI Critical Threats, March 8, 2011. <http://www.criticalthreats.org/yemen/aqap-2010-intensification-near-war-march-8-2011> (Letöltés ideje: 2015. január 18.)

AZ ANSZAR AS-SARÍA CSILLAGA FELÍVEL

A képességek birtokában már csak a lehetőség és egy megújult, a lakosság számára is elfogadható alternatív szervezet kellett, ami nem viseli magán az al-Kaida megkoptott bélyegét. Így jöhetett létre az Anszar as-Saría, a várt alkalom pedig 2011 márciusában következett be, amikor a fegyveres erők gyakorlatilag vérfürdőt rendeztek a békés tüntetők között Szanaában és a főbb városokban. Az Anszar as-Saría élt a lehetőséggel és március végén mindössze két nap leforgása alatt elfoglalta Dzsaar és al-Huszn városokat, a stratégiai jelentőséggel bíró Kanfar hegység bizonyos szakaszait és egy fegyvergyárat, májusban pedig több mint 200 fegyveres milicistájuk megszállta magát a tartományi fővárost, Zindszibárt is.¹⁷ A helyzet kritikusságát jól mutatta, hogy a várost védő 25. Gépesített Dandárt teljesen kiszorították a településről és az utánpótlásától megfosztott alakulatot júliusban csak az amerikai drónok beavatkozása, illetve a kritikus övezetbe vezényelt 500 fős utánpótlás, nehézpáncélosok, rakétavető útegek és a hadihajók lövegeinek bevetése mentette meg a teljes megsemmisüléstől.¹⁸

¹⁷ al-Hajj, Ahmed: *Yemeni militants seize control of weapons factory*. In: The Washington Times, March 27, 2011. <http://www.washingtontimes.com/news/2011/mar/27/yemeni-militants-seize-control-weapons-factory/> (Letöltés ideje: 2015. január 19.); Mounassar, Hammoud: *Yemen's Saleh warns of 'chaos,' US keeps lifeline*. In: StarAfrica, March 27, 2011. <http://en.starafrica.com/news/yemens-saleh-warns-of-chaos-us-keeps-lifeline-157127.html> (Letöltés ideje: 2015. január 19.); *Suspected al Qaeda militants seize Yemeni town*. In: France24, May 29, 2011. <http://www.france24.com/en/20110529-suspected-al-qaeda-militants-seize-yemeni-town-zinjibar%20/> (Letöltés ideje: 2015. január 19.)

¹⁸ *Yemen–Jul17,2011-12:11*. In: Al-JazeeraBlogs, July 17, 2011. <http://blogs.aljazeera.com/topic/yemen/yemen-jul-17-2011-1211> (Letöltés ideje: 2015. január 19.)

Al-Hádi államfő hatalomra kerülésének idejére Dél-Jemenben az állapotok mondhatni kétségbeejtővé váltak. Egy jemeni tiszt 2012 januárjában már úgy jellemezte a körülményeket, hogy a kormányerők tulajdonképpen szigetet képeznek az al-Kaida tengerében, ami minden oldalról körülveszi őket.¹⁹ További figyelmeztető jel volt, hogy a hónap közepén körülbelül 200 aktivista 10 napra megszállta a Szanaától alig 80 mérföldre elterülő Raddát is, ahol mintegy 150–200 foglyot (köztük számos al-Kaida aktivistát) kiszabadítottak és felfegyvereztek.²⁰ Hivatali esküjének letétele után emiatt al-Hádi harcot hirdetett az al-Kaida ellen. A válasz nem váratott magára: február 26-án, alig pár órával hivatalának elfoglalása után két öngyilkos merényletben 26 ember, többségében az elit Köztársasági Gárda tagjai, vesztette életét Mukallában.²¹

A terrorizmus elleni harcot az ismertetett előfeltételek mellett még egy balszerencsés esemény is megelőzte. 2012. március elején ugyanis Zindzsibar város mellett az Anszar as-Saría rajtaütött egy déli katonai támaszponton Abjan tartományban, ahol legkevesebb 187 katonát (sokukat még álmukban) lemészároltak, legkevesebb 135-öt megsebesítettek, 73-at pedig foglyul ejtettek. Az okozott veszteségeken túl komoly gondot jelentett, hogy a lerohant támaszponton tekintélyes mennyiségű katonai felszerelést (köztük tüzérségi eszközöket és páncélozott járműveket) zsákmányoltak, amelyeket győzelmi felvonuláson mutattak be Dzsaar ut-

cáin.²² A parádét természetesen részletesen dokumentálták és a propaganda kiaknázására sorra feltöltötték az elkészített képeket a különféle dzsihádisták website-tokra, ahonnan azután azokat átvették és kommentálták az arab médiacsatornák. A fegyveres erők presztízse mélypontra süllyedt az eset után a lakosság körében. Egyre élesebb kritikát fogalmaztak meg irányukba hozzá nem értésüket és kollaborációjukat hangoztatva, amire a helyi felkelőkkel kötött nem hivatalos fegyverszünetek adtak okot. Elgondolkodtató volt az is, ahogy a terroristák a foglyaikhoz viszonyultak. Túlnyomó többségükkel meglehetősen elnézőek voltak. A sebesültek szakszerű ellátásra beengedték a Nemzetközi Vöröskereszt sebészeit és orvosait a megszállásuk alatt tartott Dzsaar városába, sokukat pedig a törzsi vezetőkkel és vallási előjárókkal folytatott megbeszélések után egyszerűen szabadon engedtek.²³ Mindez persze egy tudatos, előre kidolgozott stratégia része volt: tisztában voltak vele, hogy a rabok lemészárlása vagy megkínzása esetén társaik veszténivaló híján mindhalálig fognak küzdeni az eljövendő ütközetekben.

¹⁹ *Yemen: Mujahideen of al-Qaeda exploit success and extend to country's center.* In: KavkazCenter.com, January 17, 2012. <http://www.kavkazcenter.com/eng/content/2012/01/17/15655.shtml> (Letöltés ideje: 2015. január 20.)

²⁰ Uo.

²¹ *Yemen bomb attack ,kills at least 26 people' in Mukalla.* In: BBC News, February 25, 2012. <http://www.bbc.co.uk/news/world-17164558> (Letöltés ideje: 2015. január 20.)

²² *Heavy Yemeni troop losses reported in raid.* In: Al-Jazeera, March 6, 2012. <http://archive.today/xPSL#selection-627.1-627.43> (Letöltés ideje: 2015. január 20.); Almasri, Hakim: *AQAP claims responsibility for Yemen attacks.* In: CNN, March 8, 2012. http://edition.cnn.com/2012/03/07/world/meast/yemen-violence/index.html?hpt=hp_t3 (Letöltés ideje: 2015. január 20.); Jamjoom, Mohammed – Almasri, Hakim: *Huge death toll doubles in Yemen ,slaughter'.* In: CNN, May 14, 2012. http://edition.cnn.com/2012/03/06/world/meast/yemen-violence/index.html?hpt=hp_t3 (Letöltés ideje: 2015. január 20.)

²³ *Yemen Qaeda-linked group demands prisoner release.* In: Reuters, March 7, 2012. <http://www.reuters.com/article/2012/03/07/us-yemen-militants-idUSTRE82612T20120307> (Letöltés ideje: 2015. január 20.)

A KORMÁNYERŐK ERÉLYES VÁLASZA

A jemeni kormányerőknek sürgősen cselekedniük kellett, hogy helyreállítsák megingott tekintélyüket és tettek is ennek érdekében. Már februárban 200, az amerikai különleges erők által kiképzett jemeni anti-terrorista szakértőt vezényeltek a fenyegetett térségbe a helyi erők támogatására. Első jelentős sikerüket a korábban említett Lodernél érték el, ahol az Anszar as-Saria támadásai immáron második alkalommal rendre kudarcot vallottak a helyi törzsi harcosok és a hadsereg együttműködésének köszönhetően.²⁴ Ezt követte május 6-án Fahd Mohammed Ahmed al-Kuszo, az Al-Kaida az Arab félszigeten egy alacsonyabb rangú, de annál tapasztaltabb vezetőjének likvidálása, aki több mellett a USS Cole ellen 2000-ben elkövetett támadással szerzett hírnevet magának.²⁵ Bosszúból a milicisták megharagtak egy katonai bázist Zindzsibár mellett, minden kézzel fogható eredmény nélkül. Az amerikai segítség ekkor már kétség kívül éreztetette hatásait a felderítés és a precíziós beavatkozás terén.

A kormányerők a szükséges előkészületek elvégzése után 2012. május 12-én mintegy 20 000 reguláris katonával és jelentős nagyságú törzsi segéderőkkel az oldalukon általános offenzívát indítottak az al-Kaida ellenőrzése alá került területek visszafoglalására.²⁶

A különböző fegyvernemek hatékony együttműködésének köszönhetően harapófogóba zárták az iszlamistákat, akik június 12-ére kénytelenek voltak teljesen kiüríteni Dzsaart és Zindzsibárt.²⁷ Napokkal később elesett az Anszar as-Saria utolsó erőssége Abjan tartományban, Sakra kikötővárosa is.²⁸ A hónap végére a katonák megtisztították Sabva tartományt is, ahol Azzan tudott a legtovább kitartani ellenük. A lakosság körében általános meglepetést keltett, hogy milyen elismerésre méltó eredményeket értek el ilyen rövid idő alatt. Lendületes előretérésüket az sem tudta megtörni, hogy a kiürített állásokat a terroristák rendszeresen aláaknázták visszavonulásuk előtt. Kétségbeesett cselekedetükkel csak azt érték el, hogy a robbanásokban sokkal több civil veszítette életét, mint katoná, ami csak tovább növelte az Anszar as-Saria ellen mind egyértelműben megmutatkozó ellen-szenvet a lakosság körében.²⁹

A terrorszervezet az ország déli részében folytatott küzdelem mellett rendszeresen hajtott végre merényleteket a jemeni biztonsági szervek ellen az ország számos pontján. A legsúlyosabbra 2012 májusában került sor Szanaában, amelyet az ország addigi történetének legsúlyosabb merényleteként tartanak azóta is számon.

²⁴ 222 killed in five days in Yemen. In: AFP, April 14, 2012. http://www.yourmiddleeast.com/news/222-killed-in-five-days-in-yemen_6095 (Letöltés ideje: 2015. január 23.)

²⁵ Roggio, Bill: *USS Cole bomber killed in US drone strike in Yemen*. In: The Long War Journal, May 6, 2012. http://www.longwarjournal.org/archives/2012/05/uss_cole_bomber_kill.php (Letöltés ideje: 2015. január 23.)

²⁶ al-Haidari, Fawaz: *U.S.-backed Yemen army pushing Qaeda back: sources*. In: Al-Arabiya News, May 16, 2012. <http://english.alarabiya.net/articles/2012/05/16/214487.html> (Letöltés ideje: 2015. január 23.)

²⁷ *Yemeni Military Seizes Jihadist Strongholds*. In: Stratfor Global Intelligence, June 13, 2012. <http://www.stratfor.com/analysis/yemeni-military-seizes-jihadist-strongholds#axzz3QE8BNUoE> (Letöltés ideje: 2015. január 23.)

²⁸ Mukhashaf, Mohammed: *Yemen army says seizes Qaeda bastion in major advance*. In: Reuters, June 15, 2012. <http://www.reuters.com/article/2012/06/15/us-yemen-violence-idUSBRE85E0AG20120615> (Letöltés ideje: 2015. január 23.)

²⁹ al-Haj Ahmed: *Yemen says al-Qaeda land mines killed 73 this week*. In: The Washington Times, June 26, 2012. <http://www.washingtontimes.com/news/2012/jun/26/yemen-says-al-qaeda-land-mines-killed-73-week/> (Letöltés ideje: 2015. január 23.)

A 2012-ES SZANAAI MERÉNYLET

Észak- és Dél-Jemen 1990. május 22-én bejelentett egyesítésének emlékére Jemenben minden évben nagyszabású katonai parádét tartanak. A hadsereg egy ezrede 2012. május 21-én is éppen a másnapi díszszemle főpróbáját tartotta a szanaai al-Szabin téren, amikor a kormányzati biztonsági erők egyenruhájába öltözött merénylő közük sétált és aktiválta a zubbonya alá rejtett tölteteket. Az elnöki palota közelében elkövetett támadás áldozatai kizárólag katonák voltak: több mint 120-an vesztették életüket, mintegy 350-en pedig megsérültek. A robbantás pillanatában a helyszínen tartózkodott Mohamed Nasszer Ahmed védelmi miniszter is, neki azonban nem esett baja. Az Anszar as-Saria mindössze órákkal az öngyilkos akció után vállalta a felelősséget. Tettét a kormányzati biztonsági erők tetteivel és a május 12-én Abjan kormányzóságban megindított nagyszabású hadművelettel indokolta.³⁰ A BBC szakértője szerint ugyanakkor a merénylet üzenetként is szolgált al-Hádi elnök számára, aki az esetre reagálva áldozatokra való tekintet nélküli, totális háborút hirdetett a terroristák ellen.³¹ Három nappal

később egy öngyilkos merénylő kocsijával a síita felkelők mellett tüntető tömegbe hajtott és megölt 12 embert. Ugyanezen a napon egy másik demonstráción egy másik merényletkísérlet is lezajlott. Ennél az esetnél szerencsére a testére erősített robbanószerkezet csak a merénylővel végzett. A déli Bajda tartományban sor került egy harmadik támadásra is. Itt egy alacsonyabb rangú hivatalnok szerzett súlyos sérüléseket, amikor pokolgépet robbantottak elhaladó gépjárműve mellett.³² A rendszeres robbantások és a nyugati érdekeltségek ellen irányuló állandó fenyegetettség végül arra készítette az Egyesült Államok Külügyminisztériumát 2012. október 4-én, hogy módosítsa az Al-Kaida az Arab-félszigeten korábbi terrorista minősítését és a besorolást kiterjessze az Anszar as-Saria-ra. Ugyanezen a napon az ENSZ 1267/1989 Al-Kaida Szankciós Bizottsága ugyancsak felvette a nemzetközi terror-szervezettel együttműködő személyek és csoportok listájára.³³

KONKLÚZIÓ

Az Anszar as-Saria kétség kívül tekintélyes anyagi és személyes veszteségeket szenvedett el a kormányerők 2012. májusi–júniusi offenzívája során, valamint az azóta eltelt több mint két éves periódus alatt. Az eltelt hónapok eseményei egyértelműen bizonyítják, hogy időközben a terror-szervezetnek sikerült külföldről pótolni az elveszített készleteket és a rendszerből kiábrándult jemeni fiatalokkal feltölteni megritkult sorait. Hiába teszik még a legóvatosabb becslések

³⁰ *Al-Qaeda claims bombing that killed nearly 100 Yemeni soldiers.* In: Al Arabiya News, May 21, 2012. <http://english.alarabiya.net/articles/2012/05/21/215434.html> (Letöltés ideje: 2015. január 27.); *Al-Qaeda claims deadly Yemen suicide blast.* In: Al-Jazeera, May 21, 2012. <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/05/201252175919491219.html> (Letöltés ideje: 2015. január 27.); *Al-Qaida Says Yemen Suicide Bombing Was 'Revenge'.* In: Voice of America, May 21, 2012. <http://www.voanews.com/content/yemen-suicide-attack-revenge/913449.html> (Letöltés ideje: 2015. január 27.)

³¹ Gardner, Frank: *'Al-Qaeda attack' on Yemen army parade causes carnage.* In: BBC News, May 21, 2012. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-18142695> (Letöltés ideje: 2015. január 27.); al-Qadhi, Mohammed: *Yemen president vows to fight terror after suicide attack.* In: The National, May 22, 2012. <http://www.thenational.ae/news/world/middle-east/yemen-president-vows-to-fight-terror-after-suicide-attack> (Letöltés ideje: 2015. január 27.)

³² al-Haj, Ahmed: *Security: Suicide attack kills 12 in east Yemen.* In: AP The Big Story, May 25, 2012. <http://bigstory.ap.org/content/security-suicide-attack-kills-12-east-yemen> (Letöltés ideje: 2015. január 27.)

³³ *Terrorist Designations of Ansar al-Sharia as an Alias for Al-Qaida in the Arabian Peninsula.* In: U.S. Department of State, Diplomacy in Action, October 04, 2012. <http://www.state.gov/t/pa/prs/ps/2012/10/198659.htm> (Letöltés ideje: 2015. január 27.)

is több százra csak az amerikai drónok által likvidált terroristák számát, 2013-ban rendszereztek voltak a merényletek elsősorban a biztonsági szervek magas rangú vezetői ellen. A teljesség igénye nélkül, csak a példa kedvéért: június elején Szajún város mellett elterülő légitámaszpont katonai rendőrségének parancsnoka és a város bűnügyi rendőrségének vezetője vált merénylet áldozatává, decemberben pedig a taizzi Elnöki Palota biztonsági főnökével, valamint a rendőrség egyik ezredesével végeztek a déli al-Bajda tartományban.³⁴ Különösen borzalmas volt a december 5-én a Jemeni Védelmi Minisztérium ellen végrehajtott támadás. Ebben az esetben számos korábbi sajnálatos kísérlethez hasonlóan nem egy előre kiválasztott célpont pontosan megtervezett és kivitelezett likvidálásáról volt szó, hanem lehetőség szerint az áldozatok számának maximalizálásáról. A 12, főleg szaúdi származású elkövető a hadsereg egyenruhájába öltözve az épületkomplexum bejáratához hajtott, ahol felrobbantottak egy hozzávetőleg 500 kilogramm robbanóanyaggal megrakott gépjárművet. A kapun bejutva a labort és az Al-Oradi Katonai Kórházat vették célba, ahol válogatás nélkül tüzet nyitottak orvosokra, nővérekre és betegekre. A merénylők 56 személyt öltek meg és több mint 200-at megsebesítettek, mielőtt végeztek volna velük.³⁵

Az összecsapások a beszámolók tanulsága szerint 2014-ben is rendszeresek voltak az ország déli részében a terroristák és a kormányerők között. A milicisták több alkalommal (például január közepén vagy március végén) indítottak összehangolt támadásokat katonai támaszpontok ellen, majd visszavonultak. A hadsereg hiába indított április végén újabb offenzívát a déli tartományokba időközben visszaszivárgott terroristák kiűzésére. Az augusztus 17-én a délkeleti Hadhramaut tartományban lezajlott újabb összecsapás, valamint az ország déli részében augusztus 31-én lezajlott három összehangolt rajtaütés azt bizonyítja, hogy az Anszar as-Sariának ezúttal is sikerült kicsúsznia a fegyveres erők szorításából és kiapadhatatlan erőforrásaival tovább folytatja eltökélt küzdelmét a biztonsági szervek ellen. Emellett a demokratikus rendszer mielőbbi megdőntése érdekében a terrrorszervezet továbbra sem riad vissza a várhatóan tömeges halálos áldozatokkal járó célpontok támadásától. Ezt igazolja többek között a 2014. december 31-én a Mohamed próféta születésnapjának évfordulójáról megemlékező tömegben végrehajtott öngyilkos merénylet (legkevesebb 23 halott) Ibb-ben, valamint a 2015. január 7-én egy gépkocsi-ba rejtett pokolgép felrobbantása a szanaai Rendőr Akadémia előtt (38 halott, több mint 90 sebesült).³⁶

³⁴ *Gunmen kill two senior officers in Yemen - security source*. In: Reuters, December 08, 2013. <http://uk.reuters.com/article/2013/12/08/uk-yemen-killing-idUKBRE9B704020131208> (Letöltés ideje: 2015. január 28.); *Two drone strikes kill seven in southern Yemen-local official*. In: Reuters, June 1, 2013. <http://www.reuters.com/article/2013/06/01/us-yemen-drones-idUSBRE95006120130601> (Letöltés ideje: 2015. január 28.)

³⁵ Al-Haj, Ahmed: *AP NewsBreak: Yemen says Saudis behind attack*. in: UTSandiego.com, December 05, 2013. <http://web.utsandiego.com/news/2013/Dec/05/al-qaida-claimed-attack-in-yemeni-capital-kills-52/> (Letöltés ideje: 2015. január 28.); Saeed, Ali – Al-Jubari, Rammah: *Yemen picks up the pieces after attack on*

Defense Ministry. In: Yemen Times, December 10, 2013. <http://www.yementimes.com/en/1736/news/3213/Yemen-picks-up-the-pieces-after-attack-on-Defense-Ministry.htm> (Letöltés ideje: 2015. január 28.)

³⁶ Almosawa, Shuaib: *Bomber in Yemen Kills at Least 23 at a Ceremony*. In: The New York Times, December 31, 2014. http://www.nytimes.com/2015/01/01/world/middleeast/yemen-bombing.html?_r=0 (Letöltés ideje: 2015. január 28.); Almosawa, Shuaib – Fahim, Kareem: *Car Bombing Kills Dozens at Yemeni Police Academy*. In: The New York Times, January 7, 2014. http://www.nytimes.com/2015/01/01/world/middleeast/yemen-bombing.html?_r=0 (Letöltés ideje: 2015. január 28.)

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Almasri, Hakim: *AQAP claims responsibility for Yemen attacks*. In: CNN, March 8, 2012. http://edition.cnn.com/2012/03/07/world/meast/yemen-violence/index.html?hpt=hp_t3 (Letöltés ideje: 2015. január 20)
- Almosawa, Shuaib: *Bomber in Yemen Kills at Least 23 at a Ceremony*. In: The New York Times, December 31, 2014. http://www.nytimes.com/2015/01/01/world/middleeast/yemen-bombing.html?_r=0
- Almosawa, Shuaib – Fahim, Kareem: *Car Bombing Kills Dozens at Yemeni Police Academy*. In: The New York Times, January 7, 2014. http://www.nytimes.com/2015/01/01/world/middleeast/yemen-bombing.html?_r=0
- al-Awsat, Asharq: *Qaeda Militants 'Using Human Shields in Yemen'*. In: Asharq Al-Awsat, September 11, 2010. <http://www.aawsat.net/2010/09/article55249289>
- Besenő János: Can the „Arab Spring” present a real threat to Europe? Strategic Impact No. 50., 1/2014, pp. 32-44, <http://www.scribd.com/doc/241476196/Can-the-Arab-Spring-present-a-real-threat-to-Europe>
- Besenő János: Thoughts on the Crisis in Mali, In: PANORAMA of global security environment 2013, pp. 415-430. ISBN: 978-80-971124-5-5
- Besenő János, Marsai Viktor: Országismertető Libia, „MH ÖHP tudományos kiadványa, Székesfehérvár, 2012, http://kalasnyikov.hu/dokumentumok/orszagismerteto_libia.pdf
- Coombs, Casey L.: *Hot Issue – The Ansar al-Shari'a Insurgency in Southern Yemen: The View from the Ground*. In: The Jamestown Foundation, May 9, 2012. http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=39348&cHash=525ae2fd02d76749fb77a30e958ffdd0#_VMoEDizK_Kg
- Darem, Faisal: *Yemeni terrorism experts: Ansar al-Sharia is re-branded al-Qaeda*. In: Al-Shorfa, August 3, 2011. http://al-shorfa.com/en_GB/articles/meii/features/main/2011/08/03/feature-01 (Letöltés ideje: 2015. január 16)
- Gallagher, James: *Al Qaeda in the Arabian Peninsula in 2010: The Intensification of the Near War*. In: AEI Critical Threats, March 8, 2011.
- Gardner, Frank: *'Al-Qaeda attack' on Yemen army parade causes carnage*. In: BBC News, May 21, 2012. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-18142695>
- al-Haidari, Fawaz: *Yemen army ,regains control' of southern town*. In: AFP, Augustus 25, 2010. <http://web.archive.org/web/20140301185854/http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5jaSuALY9MdZ5WSyhaw8CmEBh4DTw>
- al-Haidari, Fawaz: *U.S.-backed Yemen army pushing Qaeda back: sources*. In: Al-Arabiya News, May 16, 2012. <http://english.alarabiya.net/articles/2012/05/16/214487.html>
- al-Haj, Ahmed: *Yemeni militants seize control of weapons factory*. In: The Washington Times, March 27, 2011. <http://www.washingtontimes.com/news/2011/mar/27/yemeni-militants-seize-control-weapons-factory/>
- al-Haj, Ahmed: *Security: Suicide attack kills 12 in east Yemen*. In: AP The Big Story, May 25, 2012. <http://bigstory.ap.org/content/security-suicide-attack-kills-12-east-yemen>
- al-Haj Ahmed: *Yemen says al Qaeda land mines killed 73 this week*. In: The Washington Times, June 26, 2012. <http://www.washingtontimes.com/news/2012/jun/26/yemen-says-al-qaeda-land-mines-killed-73-week/>
- al-Haj, Ahmed: *AP NewsBreak: Yemen says Saudis behind attack*. in: UTSandiego.com, December 05, 2013. <http://web.utsandiego.com/news/2013/Dec/05/al-qaida-claimed-attack-in-yemeni-capital-kills-52/>
- Jamjoom, Mohammed – Almasri, Hakim: *Huge death toll doubles in Yemen ,slaughter'*. In: CNN, May 14, 2012. http://edition.cnn.com/2012/03/06/world/meast/yemen-violence/index.html?hpt=hp_t3
- Mounassar, Hammoud: *Yemen's Saleh warns of 'chaos,' US keeps lifeline*. In: StarAfrica, March 27, 2011. <http://en.starafrica.com/news/yemens-saleh-warns-of-chaos-us-keeps-lifeline-157127.html>
- Mukhashaf, Mohammed: *Yemen army says seizes Qaeda bastion in major advance*. In: Reuters, June 15, 2012. <http://www.reuters.com/article/2012/06/15/us-yemen-violence-idUSBRE85E0AG20120615>
- al-Qadhi, Mohammed: *Yemen president vows to fight terror after suicide attack*. In: The National, May 22, 2012. <http://www.thenational.ae/news/world/middle-east/yemen-president-vows-to-fight-terror-after-suicide-attack>

- Roggio, Bill: *USS Cole bomber killed in US drone strike in Yemen*. In: The Long War Journal, May 6, 2012. http://www.longwarjournal.org/archives/2012/05/uss_cole_bomber_kill.php
- Rumman, Mohammed Abu – Haniya, Haassan Abu: *Ansar al-Sharia: Al-Qaeda's Response to Arab Spring*. In: Al-Monitor, October 7, 2013. <http://www.al-monitor.com/pulse/tr/politics/2013/01/history-ansar-al-sharia-arab-spring.html#>
- Saeed, Ali – Al-Jubari, Rammah: *Yemen picks up the pieces after attack on Defense Ministry*. In: Yemen Times, December 10, 2013. <http://www.yementimes.com/en/1736/news/3213/Yemen-picks-up-the-pieces-after-attack-on-Defense-Ministry.htm>
- Simcox, Robin: *Ansar al-Sharia and Governance in Southern Yemen*. In: Hudson Institute, December 27, 2012. <http://www.hudson.org/research/9779-ansar-al-sharia-and-governance-in-southern-yemen>
- Terill, Andrew W.: *The Struggle for Yemen and the Challenge of Al-Qaeda in the Arabian Peninsula*. U.S. Army War College, Strategic Studies Institute, Carlisle, June 2013.
- Zelin, Aaron Y.: *Know Your Ansar al-Sharia*. In: The Washington Institute, Improving the Quality of U.S. Middle East Policy, September 21, 2012a. <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/know-your-ansar-al-sharia>
- Zelin, Aaron Y.: *Know Your Ansar al-Sharia. From Sanaa to Benghazi, Cairo to Casablanca, radical new jihadi groups have adopted the same name in recent months. Is it all just a coincidence?* In: Foreign Policy, September 21, 2012b. <http://foreignpolicy.com/2012/09/21/know-your-ansar-al-sharia/>
- ***, *222 killed in five days in Yemen*. In: AFP, April 14, 2012. http://www.yourmiddleeast.com/news/222-killed-in-five-days-in-yemen_6095
- ***, *Gunmen kill two senior officers in Yemen - security source*. In: Reuters, December 08, 2013. <http://uk.reuters.com/article/2013/12/08/uk-yemen-killings-idUKBRE9B704020131208>
- ***, *Heavy Yemeni troop losses reported in raid*. In: Al-Jazeera, March 6, 2012. <http://archive.today/xPSL#selection-627.1-627.43>
- ***, *Al-Qaeda claims bombing that killed nearly 100 Yemeni soldiers*. In: Al Arabiya News, May 21, 2012. <http://english.alarabiya.net/articles/2012/05/21/215434.html>
- ***, *Al-Qaeda claims deadly Yemen suicide blast*. In: Al-Jazeera, May 21, 2012. <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/05/201252175919491219.html>
- ***, *Al-Qaida Says Yemen Suicide Bombing Was 'Revenge'*. In: Voice of America, May 21, 2012. <http://www.voanews.com/content/yemen-suicide-attack-revenge/913449.html>
- ***, *Suicide attack kills soldiers in southern Yemen*. In: BBC News, March 13, 2012. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-17360895>
- ***, *Suspected al Qaeda militants seize Yemeni town*. In: France24, May 29, 2011. <http://www.france24.com/en/20110529-suspected-al-qaeda-militants-seize-yemeni-town-zinjibar%20/>
- ***, *Terrorist Designations of Ansar al-Sharia as an Alias for Al-Qaida in the Arabian Peninsula*. In: U.S. Department of State, Diplomacy in Action, October 04, 2012. <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2012/10/198659.htm>
- ***, *Two drone strikes kill seven in southern Yemen-local official*. In: Reuters, June 1, 2013. <http://www.reuters.com/article/2013/06/01/us-yemen-drones-idUSBRE95006I20130601> (Letöltés ideje: 2015. január 28)
- ***, *Yemen – Jul 17, 2011 - 12:11*. In: Al-Jazeera Blogs, July 17, 2011. <http://blogs.aljazeera.com/topic/yemen/yemen-jul-17-2011-1211>
- ***, *Yemen bomb attack 'kills at least 26 people' in Mukalla*. In: BBC News, February 25, 2012. <http://www.bbc.co.uk/news/world-17164558>
- ***, *Yemen: Mujahideen of al-Qaeda exploit success and extend to country's center*. In: KavkazCenter.com, January 17, 2012. <http://www.kavkazcenter.com/eng/content/2012/01/17/15655.shtml>
- ***, *Yemen Qaeda-linked group demands prisoner release*. In: Reuters, March 7, 2012. <http://www.reuters.com/article/2012/03/07/us-yemen-militants-idUSTRE82612T20120307>
- ***, *Yemeni Military Seizes Jihadist Strongholds*. In: Stratfor Global Intelligence, June 13, 2012. <http://www.stratfor.com/analysis/yemeni-military-seizes-jihadist-strongholds#axzz3QE8BNUoE>

NAGY KATALIN: A NEMZETKÖZI TERRORSZERVEZET AZ AL-KAIDA ÉS SZERVEZETEINEK MEGJELENÉSE A MAGHREB-TÉRSÉGBEN

BEVEZETÉS

A terrorizmus szinonimájává vált al-Kaidát, Oszama bin Laden 1988-ban hozta létre.¹ Az al-Kaidának többféle jelentése létezik, a leggyakrabban használt fordítása: „a bázis”. A II. világháború idején zajló, egyiptomi radikális iszlamista mozgalmakig visszanyúló ideológiai gyökerekkel rendelkezik.² A vezető Oszama bin Laden mellett kiemelt szerep jutott a csoport nevében legtöbbször megszólaló Ajman al-Zavahirinak.³ A radikális iszlamista terrorszervezet elsődleges célja a nyugati világ és Izrael, valamint a nyugatbarát iszlám államok – például Egyiptom, Algéria, vagy Szaúd-Arábia – meggyengítése, megsemmisítése. A Szovjetunió ellen az afganisztáni harcokban részt vett veteránok alkották alapjait, akik a világ számos pontjáról érkeztek, hogy ideológiai testvéreik oldalán küzdjenek a térségben megjelenő „külföldi jelenlét” ellen.⁴ A mozgalom összetartó ereje a radikális iszlám ideológia, és a közös ellenség elleni küzdelem. Megalakulása óta számos változáson esett át eszközeit, módszereit és felépítését tekintve. A 2001. szeptember 11-i New-York-i merényletsorozat utáni nemzetközi titkosszolgálati és

rendvédelmi tevékenység következtében, az al-Kaida többfelé szakadt: az első vezetői generáció jelentős részének halála vagy letartóztatása után kisebb autonóm sejtek, regionális csoportok alakultak. Elsősorban az észak-afrikai térségben jelentek meg és szerveződtek újjá, politikai zavargásaik, támadásaik külföldi beavatkozást is kívántak.⁵

A cikk következő részében az egyiptomi-izraeli békeszerződés megkötésétől elindulva, egy kis háttér-információ szolgáltatásával kerül bemutatásra hogyan is kerülhetett a nyugati világ látókörébe Oszama bin Laden, és tevékenysége során hogyan válhatott a világ egyik „leghírhedtebb” terroristájává. Szervezetének létrehozásával, annak tevékenységével milyen mintákat, „példát” mutatott más, a későbbiekben megjelenő terroristaszervezeteknek. Továbbá, a szellemi vezető Oszama bin Laden és az al-Kaida, valamint a kialakuló terrorszervezetek a Maghreb-térségben, hogyan és miért kapcsolódhatnak egymáshoz, illetve a megjelenő csoportok miért használják sajátos „névjegyként” az al-Kaida nevét.⁶

HÁTTÉR

1979. március 26-án Anvar Szadat egyiptomi miniszterelnök és Menáhem Begin izraeli miniszterelnök aláírták az egyiptomi-izraeli

1 http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/2005/1/2005_1_8.html (letöltés ideje: 2014. augusztus 17.)

2 <http://www.origo.hu/nagyvilag/20110502-az-al-kaida-terrorszervezet-tortenete.html> (letöltés ideje: 2014. augusztus 20.)

3 http://nol.hu/kulfold/zavahiri_az_utod-1056691 (letöltés ideje: 2014. augusztus 17.)

4 <http://ujkor.hu/nemzetkozi-terrorizmus-es-az-al-kaida> (letöltés ideje: 2014. szeptember 20.)

5 http://www.mkih.hu/feladatokorok_terrorizmus_alkaida.shtml (letöltés ideje: 2014. szeptember 12.)

6 http://www.nemzetbiztonsag.hu/cikkek/derzsenyi_anita_a_maghreb_al_kaida.pdf (letöltés ideje: 2014. augusztus 12.)

békeszerződést.⁷ E szerződés értelmében Izrael 1979-re kiürítette a később demilitarizált Sínai-félszigetet, Egyiptom pedig első arab államként elismerte Izrael létét. Az arab világ nem értett egyet a békeszerződéssel, főleg a Palesztin Felszabadítási Szervezet tiltakozott, amelyet Jasszer Arafat vezetett.⁸ Következményként kialakult esemény többek között, hogy a mekkai nagymecsetet muszlin radikálisok foglalták el.⁹

1979. december 24-én a Szovjetunió átvette többek között az afgán kommunikációs rendszer feletti ellenőrzést és megszállta Afganisztánt.¹⁰ Válaszul külföldi, nem afgán származású muszlim mudzsahedek „arab afgánok” mintegy 20 000-en érkeztek a világ 20 különböző országából, akik a Vörös Hadsereg ellen küzdelmet dzsihádként definiálták, akik közül kiemelkedő szereplővé vált a szaúdi származású Oszama bin Laden.¹¹

AZ AL-KAIDA ÉS OSZAMA BIN LADEN

Az 1980-as évek elején történt kommunikációs fejlődés elősegítette a radikális iszlám fegyveres egységek logisztikai és szervezési lehetőségeit. Az Egyesült Államok, valamint az Afganisztán felszabadítására törekvő

hadurak, több millió dollár támogatást nyújtottak a harcoló iszlám szervezetek fejlődéséhez.¹² Oszama bin Laden többek között kitént katonai vagy stratégiai célokra nyújtott adományaival. Előre látta a harcokban rejlő lehetőségeket és az egész világra kiterjedő pénzügyi és személyi hálózatot szervezett. A már korábban megismert Abdullah Azzammal¹³ együtt megszervezték első feddőségüket a Maktab-al-Khidamat¹⁴ (MAK) szolgáltató irodát, majd ennek segítségével újoncok toborzását végezték, fegyvereket szereztek a mudzsahedek számára. Munkásságuk eredményeként 2001-re körülbelül 50 kiképzőtábor működött. A kiképzettek számát a Washington Post húszezer fő felettiire becsülte, akiket 47 országban képeztek ki.¹⁵

Abdullah Azzam a (MAK) működésének területi határait Afganisztánra kívánta korlátozni, míg bin Ladennek más tervei voltak. Az együttműködésük megszakításával a „szent háború,”¹⁶ nem szűnt meg, 1988-ban Bin Laden vezetésével megalakult al-Kaida néven, amely szervezetileg különböző osztályokkal rendelkezett, úgy mint: pénzügyi, politikai, felderítő, média, katonai és parancsnoki. A MAK-irodán és az al-Khifa¹⁷ alapítványán keresztül befolyásuk kiterjedt az Egyesült Államokra és több, a CIA-nak dolgozó emigráns egyiptomi tiszt támogatását is elnyerték. Az al-Kaidáról feltéte-

7 http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1979_marcius_26_washingtonban_alairjak_az_egyiptomi_izraeli_beket/ (letöltés ideje: 2014. augusztus 17.)

8 http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1979_marcius_26_washingtonban_alairjak_az_egyiptomi_izraeli_beket/ (letöltés ideje: 2014. augusztus 17.)

9 http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1979_marcius_26_washingtonban_alairjak_az_egyiptomi_izraeli_beket/ (letöltés ideje: 2014. augusztus 17.)

10 http://www.grotius.hu/doc/pub/RHDILW/2010_188_csicsmann-laszlo_szovjet-intervencio_afganiszt%C3%A1nban.pdf (letöltés ideje: 2014. szeptember 05.)

11 http://www.grotius.hu/doc/pub/RHDILW/2010_188_csicsmann-laszlo_szovjet-intervencio_afganiszt%C3%A1nban.pdf (letöltés ideje: 2014. szeptember 05.)

12 http://www.polgariszemle.hu/index.php?view=v_article&ID=56&page=4 (letöltés ideje: 2014.szeptember 15.)

13 http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/2005/1/2005_1_8.html (letöltés ideje: 2014. augusztus 12.)

14 <http://www.trackingterrorism.org/group/maktab-al-khidamat-mak> (letöltés ideje: 2014.szeptember 02.)

15 http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/2005/1/2005_1_8.html (letöltés ideje: 2014.augusztus 17.)

16 <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/network/alqaeda/indictment.html>

17 <http://www.trackingterrorism.org/group/maktab-al-khidamat-mak> (letöltés ideje: 2014.szeptember 02.)

lezték, hogy kapcsolatban állhat a libanoni Hezbollah-val¹⁸, valamint finanszírozott/finanszíroz afgán, csecsenföldi, tádzsikisztáni, szomáliai, kasmíri, szaúd-arábiai és jemeni fegyveres csoportokat.¹⁹ A szervezet tagjai szemben állnak minden, a nyugati világ által támogatott szekuláris muszlim rezsimmel, és ezen uralkalmak megdöntésére törekszenek.

Az iszlám terrorizmussal a Nyugat csak mértékkel foglalkozott. Oszama bin Laden 1993-ban került először az FBI látókörébe a WTC ellen végrehajtott robbantás miatt. Az amerikai hírszerzők a merénylet finanszírozójaként tartották számon. Az iszlamista szélsőségesek 1998 és 2004 között számtalan jelentős támadást hajtottak végre kormányzati intézmények ellen.

Az al-Kaida által elkövetett legtöbb áldozatot követelő merénylet, a 2001. szeptember 11-én, a World Trade Center ikertornyai elleni támadás.²⁰

Ezt követően a merényletek többségét már nem az al-Kaida, hanem a hozzá kapcsolható szervezetek hajtották végre. A fegyveres terrorista szervezetek és a merényletek jellege jelentős mértékben átalakult. Hírszerzési jelentések szerint, több mint egy tucat regionális iszlám csoport szóródott szét a világ különböző pontjain.

E csoportok egy része valószínűsíthetően kapcsolatban állt az al-Kaidával, de bin Laden csupán ideológiai vezetőjük volt, a merényletek szervezését és pénzügyi háttérét maguk oldották meg.

Richard Clarke, a Clinton- és Bush-adminisztráció terrorizmusellenes koordinátora, könyvében így jellemezte az al-Kaidát:

„Világméretű politikai összeesküvés, vallási köntösbe bujtatva. Ártatlan embereket öl a figyelemfelhívás érdekében. Célja, hogy egy 14. századi teokráciát hozzon létre, ahol a nőknek nincsenek jogaik, mindenkinek muszlimnak kell lennie, a sárja jogrendszer pedig arra használják, hogy kezeket vágjanak le és embereket kövezzenek halálra.”²¹

A tanulmány következő részében felvöljük az al-Kaida „testvérszervezetei” kialakulásának folyamatát és részleteit, illetve felépítését, valamint a Maghreb-térségben a már XXI. század elején formálódó, majd 2007-től kibontakozó folyamatot, amely elsősorban Algéria és Marokkó területén indult el. A régióban militáns iszlamista csoportok jelentek meg, egyes csoportjaik már az 1990-es években is itt tevékenykedtek, akkor még jórészt Algéria területén. Ebben az időszakban még csak saját belső harcukat vívták, amely a későbbiek során az egész Száhel-övezetre kiterjedt. A dzsihádzizmus kiindulási pontja Algéria volt, amely a későbbiekben az ország déli területein, majd Mali és Niger északi részén is megjelentek. Céljaik között elsősorban szerepelt, hogy felszámolják a nyugati nagyhatalmak befolyását, a külföldiek jelenlétét megszüntessék az országukban.

ISZLAMISTA CSOPORTOK MEGJELENÉSE A MAGHREB-TÉRSÉGBEN: GIA, GSPC, AQIM

Először a GIA szervezetét ismertetjük annak megjelenésétől kezdve, majd a csoport felbomlásának okait és új szervezetek kialakulását, valamint legfontosabb merényleteiket említve.

Algériában már az 1990-es évek elején politikai változások mentek végbe. A több

¹⁸ <http://epa.oszk.hu/00000/00039/00006/pdf/speidl.pdf> (letöltés ideje: 2014. november 17.)

¹⁹ http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/2005/1/2005_1_8.html (letöltés ideje: 2014. augusztus 17.)

²⁰ <http://ujkor.hu/nemzetkozi-terrorizmus-es-az-al-kaida> (letöltés ideje: 2014. szeptember 20.)

²¹ <http://www.cfr.org/terrorist-organizations-and-networks/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717> (letöltés ideje: 2014. augusztus 12.)

százezer halálos áldozattal járó algériai polgárháború az 1990-es évek elején zajlott. Az 1988-as alkotmánymódosítás és a szabad választások nagymértékben kedveztek a radikális iszlamista csoportoknak.

Az 1992-es algériai parlamenti választásokat a radikálisabb iszlamista irányzatok követői, az Iszlám Üdv Front (FIS-Front Islamique du Sault-) győzelmét hozhatták volna, ami az FLN (Nemzeti Felszabadítási Front) érdekeit sértette volna.²² Az FLN sikeresen elérte, hogy a szavazás második fordulóját törölték. Az 1992-ben elindult mozgalmat „piszkos háborúnak” nevezték, amelynek célja az ellenzéki mozgalmak felszámolása volt.²³ Az iszlamisták radikálisabb csoportja fegyveres felkeléssel válaszolt és létrehozta a GIA-t. A GIA az ismert Iszlám Fegyveres csoport a francia Groupement Islamique Armé kifejezés rövidítése.

A GIA elsődleges célja az az algériai kormány megdöntése, a hívők életének szabályozása az iszlám erkölcsi és vallási elvek alapján. Radikális módszereik közé tartozott többek között a súlyos testi sértés, a vérengző mérsárlás vagy brutális kivégzések. Nem tettek különbséget áldozataik között, akik között tisztviselők, valamint a lakosság ártatlan civil tagjai egyaránt voltak. Gyakran a kivégzettek női rokonait és gyermekeit is megölték. A nők jogait megtagadták, nem tölthettek be értelmiségi posztokat, akik megtagadták a hidzsáb²⁴ viselését vagy a fejkendő hordását, azokat kivégezték.²⁵ A GIA tagjai számos

európai országban is jelen voltak, elsősorban Franciaországban, Nagy-Britanniában, Spanyolországban, Belgiumban és Olaszországban.

A GIA kifejezetten ellenezte az idegenek jelenlétét Algériában. A külföldi tevékenységének kiemelt helyszíne Franciaország volt, amely támogatta az algériai katonai kormányt. 1993-ban több száz – zömmel francia állampolgárságú – civil esett áldozatul merényletsorozataikban.

A GIA terrorista támadásai Franciaországban több száz áldozatot követeltek, amelyek során 120 más nemzetiségű ártatlan civil életét is kioltották.²⁶

A GIA franciaországi terrorista támadásai:

- 1994-ben az Air-France repülőgép eltérése
- 1995-ben két párizsi metróállomás elleni bombatámadás²⁷

1997-re a GIA szervezetén belüli ellentétek miatt meggyengült. Tagjai között többen elégedetlenek voltak az 1997-ben kötött fegyverszünettel, amelyet az akkor mandátumát kezdő Bouteflika elnök²⁸ és a GIA titkos megállapodással kötött, jelezve, hogy elítéli a tömeggyilkosságokat. 1998-ban az egyezmény egyik részeként, a büntetésüket töltő GIA tagok amnesztiát kaptak az algériai kormánytól.²⁹ A szervezet vezetése továbbra sem volt egységes, a mozgalom tagjai közül

²² http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nagy_mihaly-az_al_kaida_es_testverszervezeteinek_el_retores_e_maghreb_tersegeben.pdf (letöltés ideje: 2014. augusztus 12.)

²³ http://www.algeria-watch.org/fr/aw/otages_sahara.htm (letöltés ideje: 2014. augusztus 14.)

²⁴ http://arabokat.blog.hu/2012/07/15/hidzsab_nemas_mint_lepel_avagy_fuggony (letöltés ideje: 2014. november 17.)

²⁵ <http://www.cfr.org/algeria/armed-islamic-group-algeria-islamists/p9154> (letöltés ideje: 2014. aug. 12.)

²⁶ <http://www.cfr.org/algeria/armed-islamic-group-algeria-islamists/p9154> (letöltés ideje: 2014. augusztus 12.)

²⁷ http://uninke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2013/2013_1/2013_1_br_repasi_krisztian_41_56.pdf (letöltés ideje: 2014. november 17.)

²⁸ http://www.afrikatanulmanyok.hu/htmls/abdelaziz_bouteflika.html (letöltés ideje: 2014. november 17.)

²⁹ http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nagy_mihaly-az_al_kaida_es_testverszervezeteinek_el_retores_e_maghreb_tersegeben.pdf (letöltés ideje: 2014. augusztus 12.)

többen is úgy vélték, hogy a megállapodás az algériai kormány előtti gyengesség elismerése. A fegyverszünettel és a jelenlegi iránnyal egyet nem értők 1998-ban kiváltak a szervezetből, egy új csoportot létrehozva, Salafist Group for Preach and Combat (GSPC) néven.³⁰ A hamarosan a legerősebb algériai iszlamista szervezetként működő GSPC több száz gerillája a francia titkosszolgálat adatai szerint Európa országai mellett Észak-Afrikában is jelentős tevékenységet végzett. A GSPC megjelenésével a GIA nem bomlott fel, nyugati terrorelhárító tisztviselők úgy tartják, hogy egykori tagjai közül néhányan disszidáltak és csatlakoztak az al-Kaidához vagy annak testvérszervezeteihez.

A GSPC

A GIA-ból kiszakadó GSPC szalafista-dzsihádistá fegyveres csoport megalakulását 1998. szeptember 16-án, Hassan Hattab (Abu Hamza) korábbi GIA regionális parancsnok jelentette be. A szervezet elsősorban Algéria északi részén Kabíliában és az államtér szaharai régiójában működött.³¹

Ebben az időszakban az „Emír” szerepét is Hassan töltötte be. A kíméletlen és rendkívül drasztikus módszereket alkalmazó GIA-tól megkülönböztette a GSPC-t azzal, hogy Hassan Hattab kijelentette, tartózkodnak a civil áldozattal járó tevékenységektől.³²

A radikális iszlamista csoportoknak az 1990-es évek óta működtek kiképzőtáboraik Afganisztán területén, amelyek között maga Oszama bin Laden is támogattott anyagilag, aki másutt is támogatta az

iszlamista szélsőségeket. Ennek eredményeként a GSPC és bin Laden kapcsolata még inkább összefonódott 2001 után.³³ Az algériai kormány tevékenységének köszönhetően, jelentős mértékben sikerült visszaszorítani a radikális cselekményeket a térségben. Így az iszlamista kiképző táborokat kénytelenek voltak új helyre telepíteni, ami a GSPC számára meghatározó lépés volt. A folyamat során sikerült olyan territoriális háttér/hinterland kialakítása, ahonnan műveleteiket összehangolhatták és irányíthatták. Új táborok jöttek létre például a Niger folyó mentén, Mauritánia-ban, Mali-ban, a Földközi-tenger déli részén³⁴.

A GSPC 2003. január 4-én egy katonai konvojra támadt, ekkor 43 katona vesztette életét. Támadásaik célpontja volt minden olyan kormányzati szervezet, katonai egység, amely fenyegetést jelentett az általuk ellenőrzött térségre. A működésükhöz, a fegyverarzenál bővítéséhez és a logisztikai, valamint kommunikációs tevékenységekhez szükséges anyagi forrást elsősorban túszejtéseikből származó bevételből fedezték. 2003-ban a Szaharában 32 külföldi turistát raboltak el, őket közel 6 hónapon keresztül tartották fogva. A túsok között 16 német állampolgár is volt, akikért a német hatóságok 4,3 millió euró váltságdíjat fizetett a GSPC-nek.³⁵

2005. június 4-én megtámadtak egy, a mauritániai államtér északkeleti részén található laktanyát, a támadásban 18 mauritániai katona halt meg és húszan megsérültek.³⁶

33 http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nagy_mihaly-az_al_kaida_es_testverszervezeteinek_elretorese_a_maghreb_tersegben.pdf (letöltés ideje: 2014. augusztus 12.)

34 <http://www.cfr.org/terrorist-organizations-and-networks/al-qaeda-islamic-maghreb-aiqm/p12717> (letöltés ideje: 2014. augusztus 12.)

35 http://www.algeria-watch.org/en/hr/followup_hrc.htm (letöltés ideje: 2014. augusztus 14.)

36 http://www.algeria-watch.org/fr/aw/gspc_etrange_histoire_partie_4.htm (letöltés ideje: 2014. augusztus 15.)

30 http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/derzesenyi_anita-a_maghreb_al_kaida.pdf (letöltés ideje: 2014. augusztus 12.)

31 http://www.algeria-watch.org/fr/aw/gspc_etrange_histoire_conclusion_annexe.htm (letöltés ideje: 2014. augusztus 14.)

32 <http://archive.adl.org/terrorism/symbols/salafist.html> (letöltés ideje: 2014. augusztus 15.)

A GPSC AL-KAIDÁHOZ FÜZŐDŐ KAPCSOLATA ÉS AZ AQIM

A GPSC 2003-ban hivatalosan is bejelentette együttműködését az al-Kaidával,³⁷ amely 2006-ra már igen szorossá vált.

Abu Muszab Abdel Vadud 2007. január 3-án kijelentette, mivel az Egyesült Államok és Franciaország támogatta Boutefflika elnököt és az algériai kormányt, elsődleges célponttá váltak.³⁸ 2007. január 26-án a GPSC bejelentette egyesülését az al-Kaidával, ekkor a szervezet az Al-Kaida az Iszlám Maghreb Földjén (AQIM) nevet vette fel, hogy tükrözzék hűségüket az al-Kaidához, amely pénzügyileg is támogatja őket.³⁹ Sokszor emlegették őket úgy, mint az al-Kaida észak-afrikai szárnya.

Az AQIM célja a West Point⁴⁰ értesülése szerint Észak-Afrika felszabadítása a Nyugat befolyása alól és az elnyomó kormányok megdöntése olyan országokban, mint például Líbia, Marokkó, Algéria, Mali, Tunézia.⁴¹ A szekuláris, a Nyugattal együttműködő kormányok helyett a fundamentalista – az iszlám erkölcsi és vallási vezérely (saria/sharia) – alapokon működő iszlám állam megvalósítását fogalmazták meg stratégiai célként.

Az AQIM a sivatagi régiókban, Dél-Algéria és Mali északi részén főként hagyományos terrorista taktikákat, gerilla-stílusú rajtaütéseket, vállról indítható rakéta és IED (energia szektort ellátó eszköz) támadásokat alkalma-

zott,⁴² de végrehajtottak öngyilkos merényleteket, katonai, kormányzati és civil célpontok ellen. Gyakran raboltak el és végeztek ki segélyszervezeti munkatársakat, turistákat és diplomatákat, nőket és gyermekeket. Az elrablások célja a pénzszerzés, amelyből saját fegyverkezésüket finanszírozták.

Továbbra is jelentős bevételi forrás maradt az emberrablásból származó váltságdíj (KFR).

2012 októberében David Cohen kijelentette: „*a legjelentősebb terrorista finanszírozási forrás ma a KFR*” ...⁴³

Az emberrablás mind amellet, hogy jól jövedelmező anyagi forrás, egy okosan kitalált fogolycsere-alapként is kiválóan szolgál.

Az elmúlt 5 évben 165 millió dollár volt az Al Kaida bevétele a váltságdíjakkól – állítja David Cohen amerikai pénzügyi államtitkár-helyettes.⁴⁴

2008 februárjában két osztrák turistát raboltak el Tunéziában, akiket Maliban tartottak fogva 8 hónapon keresztül, végül jelentős váltságdíjért cserébe szabadon engedték őket.⁴⁵

Az AQIM elsődleges anyagi forrásai tehát az emberrablások váltságdíjai. Második helyen álló legjövedelmezőbb terület a drogcsempészet, amely a 2012-es adatok alapján a latin-amerikai és európai piacokat szolgálja ki. A szervezetnek jelentős bevétele származik továbbá cigaretta- és járművek csempé-

37 <http://archive.adl.org/terrorism/symbols/salafist.html> (letöltés ideje: 2014. augusztus 15.)

38 http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nagy_mihaly_az_al_kaida_es_testverszervezeteinek_el_retores_e_a_maghreb_tersegben.pdf (letöltés ideje: 2014. augusztus 12.)

39 <http://www.cfr.org/terrorist-organizations-and-networks/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717> (letöltés ideje: 2014. augusztus 12.)

40 west point: United States Military Academy

41 <http://www.cfr.org/terrorist-organizations-and-networks/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717> (letöltés ideje: 2014. augusztus 12.)

42 <http://www.ncte.gov/site/groups/aqim.html> (letöltés ideje: 2014. szeptember 03.)

43 <http://www.cfr.org/terrorist-organizations-and-networks/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717> (letöltés ideje: 2014. augusztus 12.)

44 <http://www.keletport.hu/index.php/eletmod/1846-europai-tuszokra-palyazik-az-al-kaida-ertukugyanis-fizetnek> (letöltés ideje: 2014. szeptember 18.)

45 <http://www.scribd.com/doc/126275001/Sereg-Szemle-VIII-efolyam-3-szam-2010-julius-szeptember-148-154-oldal> (letöltés ideje: 2014. november 17.)

széséből is.⁴⁶ Továbbá említhető még a pénzmosás, külföldön élő algériai származásúak jelentős támogatása, melyet a szervezet tevékenységére biztosítanak. Az Europol számára készített jelentésekben ezeket az információkat megerősítette a francia és az olasz rendőrség is 2008-ban⁴⁷.

MERÉNYLETEK

Tunézia közelében 2007 januárjában 12 embert végeztek ki. A hatóságok elismerték, hogy a kivégzők iszlamista fegyveresek voltak, akik kapcsolatban állnak a GSPC szervezettel. A csoport vállalta a felelősséget azért az öngyilkos teherautó-bomba támadásért is, amelyet Algériában 2007. július 11-én követtek el, Afrikai Játékok, -korábbi elnevezése Pán-afrikai Játékok megnyitó napján.⁴⁸

2007 végére megszaporodtak az öngyilkos merényletek. A csoport fő támadási stratégiája az öngyilkos merényletek voltak, így tevékenységük során túlnyomó többségben ezt alkalmazták. Következő támadásuk az Abdelaziz Bouteflika elnököt szállító konvoj ellen irányult. Az autóba rejtett pokolgépes merényletet során legkevesebb 20 ember vesztette életét, azonban az elnök nem sérült meg.⁴⁹

A kormányzati létesítmények elleni támadások sem voltak ritkák, amelyekkel a külföldiek jelenlétének elítélését akarták hangsúlyozni.

Algériában, 2007 decemberében egyszerre támadták az ENSZ regionális székhelyét és az algériai Alkotmánybíróságot. A két járműbe rejtett pokolgép végzett 37 emberrel, köztük 17 ENSZ-alkalmazott volt.⁵⁰

A terrorcselekmények a teljes Maghreb-térségre kiterjedtek. Az AQIM szervezete hangsúlyozni kívánta regionális jelenlétét, az események főbb helyszínei Algéria, Marokkó, Mauritánia voltak.

Timbuktuiban –Mali északkeleti részén található város– történt támadásnál 2008. januárjában egy olasz segélyszervezet munkatársait rabolta ki az AQIM. Ugyan ezen év decemberében AQIM fegyveresek rabolták el az ENSZ különmegbízottját és asszisztensét.

2009 decemberében az AQIM elrabolt egy olasz állampolgárt és feleségét, valamint egy francia állampolgárságú civil szervezet munkatársát Maliban.⁵¹

2010 júniusában a szervezet 11 algériai katonát ölt meg. Szintén júniusban AQIM volt felelős egy rendőri ellenőrzőpont felrobbantásáért, amely hét rendőr és három civil halálát követelte. 2010 augusztusában hasonló módon támadtak meg egy mauritániai katonai bázist.⁵²

2010-ben az AQIM támadásai a térségben; Algériában, Maliban, Mauritániában, és Nigerben több mint 80 fő halálát eredményezték.

2011. január 4-én az AQIM táborokban kiképzett terroristák következő merénylete Mali északi részén a francia nagykövetség ellen irányult. 2011. január 7-én az AQIM-csoport tagjai elraboltak és később megölték két francia állampolgárt Niamey városában.

46 <http://www.cfr.org/terrorist-organizations-and-networks/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717> (letöltés ideje: 2014. augusztus 12.)

47 <http://www.scribd.com/doc/126275001/Sereg-Szemle-VIII-efolyam-3-szam-2010-julius-szeptember-148-154-oldal> (letöltés ideje: 2014. november 17.)

48 <http://www.nctc.gov/site/groups/aqim.html> (letöltés ideje: 2014. szeptember 03.)

49 http://www.algeria-watch.org/fr/aw/gspc_etrange_histoire_partie_4.htm (letöltés ideje: 2014. augusztus 14.)

50 <http://www.scribd.com/doc/126275001/Sereg-Szemle-VIII-efolyam-3-szam-2010-julius-szeptember-148-154-oldal> (letöltés ideje: 2014. november 17.)

51 <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/gspc.htm> (letöltés ideje: 2014. szeptember 02.)

52 <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/gspc.htm> (letöltés ideje: 2014. szeptember 02.)

2011. november 24-én két francia állampolgárt raboltak el a Mali keleti részén fekvő Hombori városában.

2011-re az AQIM-nek közel ezer tagja működött Algériában, ennél kisebb létszámban a Száhel-övezetben.

TUAREGEK (MALI)

2011 októberében létrejött Algéria déli, valamint Mali északi részén, egy rendkívül jól felfegyverzett szervezet, az Azawad Nemzeti Felszabadítási Mozgalom (MNLA).⁵³ Mali északi területén a hagyományosan nomád pásztorkodó életmódot folytató tuareg népesség több alkalommal is fellázadt a központi kormányzat ellen. Az MNLA 2012. január 17-én a helyi városok elfoglalásáért kezdett harcba a mali hadsereg ellen.⁵⁴ Céljuk a függetlenség kivívása, a tuareg nyelven Azawad-nak nevezett térség területi autonómiájának megszerzése. Mali – az MNLA támadásaiért – Franciaországot vádolja, egy riporter szerint a lázadókat arra akarják használni, hogy felvegyék a harcot az AQIM-mal és egyéb militáris szervezetekkel. A francia kormány cáfolta ezt az állítást, azonnali tűzszünetre szólította fel a feleket. Franciaország célja, hogy egy katonai beavatkozást elkerülve inkább hosszú távú politikai és gazdasági megoldást találjanak az ország északi részének problémáira. 2013-ra a törvénytelen ségek és a növekvő iszlamista jelenlét aggodalomra adtak okot Maliban, a líbiai biztonsági hiányosság destabilizáló tényező lett a térségben. Líbia vált az al-Kaida az Iszlám Maghreb Földjén tevékenységi

központjává.⁵⁵ Az AQIM Tunéziában is jelentős tevékenységet folytat, regionális tisztviselők szerint Tunéziában próbálnak újabb dzsihadista csoportot létrehozni. Egy másik iszlám terrorista csoport, az Ansar Al Sharia Tunézia (AST)⁵⁶, szintén aktív Tunéziában, ahol az AQIM csoporttal közösen tevékenykedett 2014. januárjában.

2014. szeptember 16-án az az AQIM és az AQAP (al-Kaida az Arab-félszigeten) kiadott egy közös nyilatkozatot, amelyben elítélték az Egyesült Államok katonai jelenlétét Szíriában és Irakban, egyúttal sürgették az iszlamista mozgalmak egyesülését a közös ellenséggel szemben.⁵⁷

KÖVETKEZTETÉSEK

A tanulmányban bemutatott iszlamista szervezetek és tevékenységük révén reményeink szerint közelebb kerülhettünk ahhoz, hogy megértsük hogyan jelenhettek meg a Maghreb-térségben ezen radikális csoportok, miért kedvezhetett számukra az, hogy a nyugati világ csak csekély figyelmet szentelt a térségben zajló mozgalmaknak. Az al-Kaida, az Iszlám Maghreb Földjén (AQIM) szélsőséges iszlamista szervezet az észak-afrikai térségben, amelynek tagjai elsősorban az 1990-es algériai polgárháború harcosai közül kerültek ki. Céljuk elsősorban az, hogy az országukat „megtisztítsák” a külföldi jelenléttől. Oszama bin Laden, a Vörös Hadsereg afganisztáni kivonulása után korábbi szövetségese, az Egyesült Államok ellen fordult. Melynek egyik fő oka, hogy amerika az al-

⁵⁵ <http://www.globalsecurity.org/military/world/paragspc.htm> (letöltés ideje: 2014. szeptember 02.)

⁵⁶ <https://www.ctc.usma.edu/posts/al-qaida-in-the-islamic-maghrebs-tunisia-strategy> (letöltés ideje: 2014. október 01.)

⁵⁷ <https://ent.siteintelgroup.com/Jihadist-News/aaqap-and-aqim-release-joint-statement-condemning-us-led-alliance-in-iraq-and-syria-urge-warring-factions-to-unite.html> (letöltés ideje: 2014. szeptember 05.)

⁵³ http://kitekinto.hu/afrika/2012/02/12/a_legrosszabbkor_jott_a_tuareg_lazadas/#.VDqIYGd_v_U (letöltés ideje: 2014. október 01.)

⁵⁴ http://biztpol.corvinueembassy.com/?module=hatteranyagok&module_id=2&page=0&type=all&reszletek=91 (letöltés ideje: 2014. október 22.)

gériai katonai kormányt támogatta. Az 1992-ben indult ún. „piszkos háború” gerjesztette iszlamista felkelés eredményeként létrejött a GIA. Az iszlamista fegyveres csoport radikális módszerekkel kívánta elérni céljait, többek között az algériai kormány megdöntését. A jól szervezett erős iszlamista csoport Észak-Afrika más területein is jelentős tevékenységet végzett. A 2001-es esemény után a titkosszolgálatok nagyobb hangsúlyt fektettek a megfigyelésre és a lehetséges terrorcselekmények kiszűrésére. A rendvédelmi tevékenységek hatására az al-Kaida autonóm sejtekben és regionális csoportokban működött tovább. A GSPC szoros együttműködésbe kezdett az al-Kaidával. Ennek következménye volt, hogy az al-Kaida észak-afrikai származású csoportosulást felvette az al-Kaida az Iszlám Maghreb Földjén (AQIM) nevet, tükrözve hűségét az al-Kaidához. Az AQIM célja felszabadítani Észak-Afrikát a nyugati befolyás alól, valamint a kizsákmányoló kormányok megdöntése, például Marokkóban, Algériában, Líbiában, Tunéziában illetve Maliban, Mauritániában és Nigerben. Számos merényletet hajtottak végre – civileket sem kímélve – kormányzati létesítmények ellen az észak-afrikai térségben, így hangsúlyozva regionális jelenlétüket. Érdekes tényként jelenik meg, hogy a nyugati világ már az 1990-es évek végén és a 2000-es év elején biztos információkkal rendelkezett az al-Kaida létezéséről, mivel Oszama bin Laden szaúdi pénzügyi biztosa Jamal Ahmed al Fadl menedékjogért cserébe információkkal szolgált a titkosszolgálatoknak az al-Kaidáról. Amely ennek ellenére működhetett, majd a későbbiek során terjeszkedni is képes volt. Az észak-afrikai térségben egyre több fegyveres mozgalom szerveződött, amelyeknek céljai közesek voltak: a hatalmon lévő kormányok megdöntése. Az Egyesült Államok létrehozott egy kormányzati programot, Trans-Saharan Counterterrorism Partnership (TSCTP) néven, amelynek célja a terrorista

szervezetek felszámolása, erősítse a régiók biztonsági erői közötti együttműködés erősítése a Pán-Száhel övezetben és a Maghreb régióban.⁵⁸ A kezdeményezés hivatalosan 2005 júniusában kezdődött meg, a program értelmében az Egyesült Államok komoly technikai segítséget nyújtott többek között a mali hadseregnek,⁵⁹ ám ez kevésnek bizonyult, hogy megfékezzék az iszlamista csoportok előretörését, növekedését és terrorcselekvényeiket.

Azt biztosan lehet állítani, hogy az évek óta zajló események még közel sem értek véget a Maghreb-térségben és egyre nagyobb területre terjednek ki. Láthatólag minden kormányzati vagy regionális katonai próbálkozás kudarcot vallott a terrorizmus felszámolásával kapcsolatban az észak-afrikai térségben.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Afrika tanulmányok: Abdelaziz Boutefflika http://www.afrikatanulmanyok.hu/htmls/abdelaziz_boutefflika.html (letöltés ideje: 2014. 11. 17.)
- Besenyő János: Az Al-Kaida tényérése a Maghreb-régióban. Sereg Szemle VIII. évfolyam 3.szám 2010. július–szeptember, 148–154. o.
- Biztonságpolitikaiszemle, Corvinus Külügyi és Kulturális egyesület (2012) http://biztpol.corvinusembassy.com/?module=hatteranyagok&module_id=2&page=0&type=all&reszletek=91 (letöltés ideje: 2014. 10. 22.)
- Csicsmann László: Szovjet intervenció afganisztánban. tanulmány http://www.grotius.hu/doc/pub/RHDILW/2010_188_csicsmann-laszlo_szovjet-intervencio_afganiszt%C3%A1nban.pdf (letöltés ideje: 2014. 09. 05.)
- Dallos Sára: A legrosszabbkor jött a tuareg lázadás In: Kitekintő (2012) http://kitekinto.hu/afrika/2012/02/12/a_legrosszabbkor_jott_a_

⁵⁸ <http://www.globalsecurity.org/military/ops/tscti.htm> (letöltés ideje: 2014. október 02.)

⁵⁹ http://biztpol.corvinusembassy.com/?module=hatteranyagok&module_id=2&page=0&type=all&reszletek=91 (letöltés ideje: 2014. október 22.)

- tuareg_lazadas/#.VDqlyGd_v_U (letöltés ideje: 2014. 10. 01.)
- Derzsényi Anita: A Maghreb al-Káida In: Nemzetbiztonság, Nemzet és Biztonság 2009. November http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/derzsényi_anita-a_maghreb_al_kaida.pdf (letöltés ideje: 2014. 08. 12.)
- Európai túsokra pályázik az Al Kaida. Értük ugyanis fizetnek (2014.) <http://www.keletport.hu/index.php/eletmod/1846-europai-tuszokrapalyazik-az-al-kaida-ertuk-ugyanis-fizetnek> (letöltés ideje: 2014. 09. 18.)
- Feladatörök, terrorizmus, al-Kaida http://www.mkih.hu/feladatkorok_terrorizmus_alkaida.shtml (letöltés ideje: 2014.09.12.)
- Global Security. Al-Qaeda in the land of the Islamic Group (AQIM) <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/gspc.htm> (letöltés ideje: 2014. 09. 02.)
- Inotai Edit: Al-Zavahiri, a vezér utódja (2011) http://nol.hu/kulfoId/zavahiri__az_utod-1056691 (letöltés ideje: 2014. 08. 17.)
- International terrorist symbols database, Salafist Group for Call and Combat (GSPC) <http://archive.adl.org/terrorism/symbols/salafist.html> (letöltés ideje: 2014. 08. 15.)
- Kemény János: Az Al-Kaida mozgalom (2005) http://www.zmne.hu/kulso/mhht/hadtudomany/2005/1/2005_1_8.html (letöltés ideje: 2014. 08. 17.)
- Kereszteski-Köpösdí: Nemzetközi terrorizmus és az al-Kaida. Beszélgetés Barta Róbert docenssel szeptember 11-ről. (2014.)
- Laub, Zachary and Jonathan Masters: Al-Qaeda in the Islamic Maghreb (AQIM) 2014. In: Council on Foreign Relations <http://www.cfr.org/terrorist-organizations-and-networks/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717> (letöltés ideje: 2014. 08. 12.)
- Mellah, Salima: Algérie 2003. (2007.) In: Algeria-Watch http://www.algeria-watch.org/fr/aw/otages_sahara.htm (letöltés ideje: 2014. 08. 14.)
- Magányos farkasok bin Laden legjobb tanítványai (2011) Origo szerkesztősége <http://www.origo.hu/nagyvilag/20110502-az-alkaida-terrorszervezet-tortenete.html> (letöltés ideje: 2014. 08. 20.)
- Monitoring Service Enterprise, AQAP and AQIM release joint statement condemning U.S.-led alliance in Iraq and Syria, Urge warring factions to unite <https://ent.siteintelgroup.com/Jihadist-News/aqap-and-aqim-release-joint-statement-condemning-u-s-led-alliance-in-iraq-and-syria-urge-warring-factions-to-unite.html>
- Nagy Mihály: az al kaida és „testvérszervezetinek” előretörése a Maghreb-térségben tanulmány In: Nemzet és Biztonság Biztonságpolitika (2011. május) http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nagy_mihaly-az_al_kaida_es_testverszervezeteinek_el_retorese_a_maghreb_tersegeben.pdf (letöltés ideje: 2014. 08. 12.)
- Nemzetközi terrorizmus és az al-Kaida <http://ujkor.hu/nemzetkozi-terrorizmus-es-az-alkaida> (letöltés ideje: 2014. 09. 20.)
- Póczik Szilveszter: Az iszlám forradalom In: Polgári Szemle 2014. 10. évfolyam 1–2. szám http://www.polgariszemle.hu/index.php?view=v_article&ID=56&page=4 (letöltés ideje: 2014. 09. 15.)
- Répási Krisztián: Európa az Iszlamista terrorizmus árnyékában (2013.) In: Hadtudományi Szemle 2013. 6. évfolyam, 1.szám http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2013/2013_1/2013_1_br_repasi_krisztian_41_56.pdf (letöltés ideje: 2014. 08. 12.)
- Speidl Bianka: A síita mártírtudat gyökerei és átalakulása a libanoni polgárháborúban: a Hezbollah példája. Kül-Világ, A Nemzetközi kapcsolatok folyóirata II.évfolyam 2005. 2-3. 52-62 oldal
- Tarján M. Tamás: 1979. március 26. Washingtonban aláírják az egyiptomi-izraeli békét http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1979_marcius_26_washingtonban_alairjak_az_egyiptomi_izraeli_beket/ (letöltés ideje: 2014. 08. 17.)
- Terrorism Research and Analysis Consortium: Maktab al-Khidamat(MAK) <http://www.track-ingterrorism.org/group/maktab-al-khidamat-mak> (letöltés ideje: 2014. 09. 02.)
- The National Counterterrorism Center, Al-Qa'ida in the Lands of the Islamic Maghreb (AQIM) <http://www.nctc.gov/site/groups/aqim.html> (letöltés ideje: 2014. 09. 03.)
- Thornberry, William and Jaclyn Levy: Al Qaeda in the Islamic Maghreb (2011.) In: Center for Strategic and International Studies <http://csis>

- org/publication/al-qaeda-islamic-maghreb (letöltés ideje: 2014. 09. 02.)
- Zelin, Aaron Y. Andrew Lebovich, Daveed Gartenstein-Ross: Al-Qa'da in the Islamic Maghreb's Tunisia strategy In: Combating Terrorism Center at West Point (2013) <https://www.ctc.usma.edu/posts/al-qaeda-in-the-islamic-maghrebs-tunisia-strategy> (letöltés ideje: 2014. 10. 01.)
- Vriens, Lauren: Armed Islamic Group (Algeria, Islamists) (2009.) In: Council on Foreign Relations <http://www.cfr.org/algeria/armed-islamic-group-algeria-islamists/p9154> (letöltés ideje: 2014. 08. 12.)
- Algeria-Watch, What happened to Hassan Hattab and Amari Saifi (2008.) http://www.algeria-watch.org/en/hr/followup_hrc.htm (letöltés ideje: 2014. 08. 14.)
- Algeria-Watch, GSPC entree history http://www.algeria-watch.org/fr/aw/gspc_etrance_histoire_partie_4.htm (letöltés ideje: 2014. 08. 14.)

LÉGIERŐ HADERŐNEM

MÓGOR TAMÁS ALEZREDES: AZ MH MI-17 AAT EGY HETEROGÉN SZÖVETSÉG

BEVEZETÉS

A 90-es évek kezdetétől, az Öböl-háború tapasztalatainak leszűrése után, nyilvánvalóvá vált, hogy a NATO átalakítása elkerülhetetlen, a tervező és feladat-végrehajtó parancsnokságokat, egységeket, rendszereket a kihívásokhoz és a követelményekhez kell „szabni”. A NATO területét veszélyeztető összehangolt, széles körű támadás valószínűsége nagymértékben lecsökkent. Így 1995 után előtérbe került a NATO-területeken túli helyszínekre, akár a Balkánra, Afganisztánba vagy a Perzsa-öböl térségébe történő települési képesség igénye. Az évtized végén Lengyelország, Csehország és Magyarország NATO-ba történt belépésével megindult az az átalakítási folyamat, melynek „hullámai” Horvátország és Albánia integrálódásával egyelőre elcsitulni látszanak.

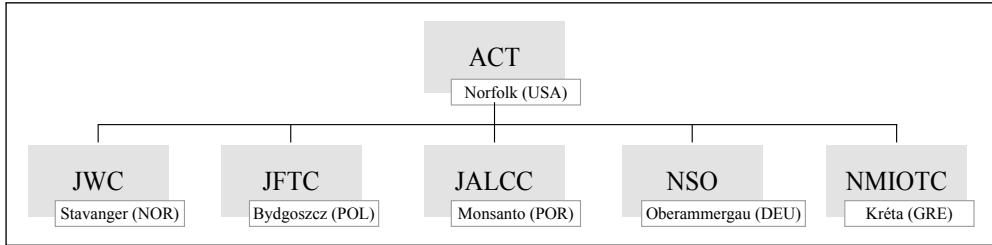
2010 novemberében a lisszaboni NATO csúcstalálkozón a tagállamok vezetői elfogadták a NATO új stratégiai koncepcióját a Szövetség megújításáról. Legfontosabb tenivalóként határozták meg, hogy a Szövetségnek folyamatos megújuláson kell keresztül mennie, ésszerűsíteni/csökkenteni kell a meglévő parancsnokságokat, vezetési-irányítási szinteket, egységeket, valamint finomítani, korszerűsíteni szükséges a munkamódszereket a hatékonyság növelése érdekében. Azt ígérték, hogy az új parancsnoki rendszer „hatékony, karcsú és finanszírozható” lesz. Az átalakítással a korábbi 13 000 főről 8800 főre csökkent a békelétszám, és megszünt a haderőnemi parancsnokságok régiók

szerinti elkülönítése is. Ennek a rendszernek kell kiszolgáltatnia a NATO ambíciószintben (2 MJO – „Major Joint Operations”, 6 SJO – „Smaller Joint Operations”) meghatározott követelményeket, melynek alapelvei a gyors reagálás és a telepíthetőség.

A megújítási folyamat 2010 júniusában – már a lisszaboni csúcstalálkozó előtt –, a brüsszeli NATO központ belső szervezeti átalakításával elkezdődött, továbbá áttekintésre került a NATO bizottságok rendszere is, melynek keretében összevonásokra, szervezeti- és személyi csökkentésekre került sor. A következő lépésben a NATO megkezdte parancsnoki rendszer és a NATO ügynökségek rendszerének a racionalizálását is. A lisszaboni csúcstalálkozón az átalakításról hozott döntés után az új modellt és a különböző szervezetek, egységek, elemek földrajzi elhelyezkedését a védelmi miniszterek hagyták jóvá 2011 júniusában.

AZ ÚJ PARANCSNOKI STRUKTÚRA ÉS A VÉGREHAJTÓ SZERVEZETEK

A miniszterek döntésének megfelelően két stratégiai parancsnokság – a NATO transzformációért felelős ACT (Allied Command Transformation, Norfolk USA – Szövetségi Transzformációs Parancsnokság) és a NATO hadműveletekért felelős ACO (Allied Command Operations, Mons BEL – Szövetségi Hadműveleti Parancsnokság) – fedi le földrajzilag és szakmailag a Szövetség katonai igényeit, felel a tervezésért, a kiképzésért, a hadműveletek végrehajtásáért.

1. ábra. az ACT és alárendelt szervezetei (szerkesztette: a szerző)

A Szövetségi Transzformációs Parancsnokság és a monsi kiegészítő elem mellett – olyan kiképző, oktatási-, kutató- és tapasztalat feldolgozó központokat működtet, felügyel, melyek tevékenysége jelentős hatással van a NATO átalakítására, fejlesztésére, a csapatok kiképzésére és feladat végrehajtási képességére.

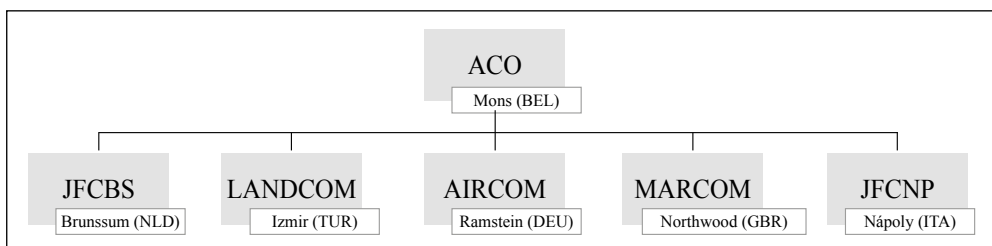
A Szövetségi Hadművelési Parancsnokság felelős a Szövetség hadműveleteinek tervezéséért, végrehajtásáért, a két összhaderőnemi parancsnokság (JFCBS – Összhaderőnemi Parancsnokság, Brunssum, NLD, JFCNP – Összhaderőnemi Parancsnokság, Nápoly, ITA) a jelenleg is folyó NATO műveleteket felügyeli, hiszen ezeken a színtereken, ezekben a műveletekben összhaderőnemi tevékenység folyik.

A haderőnemi parancsnokságok (AIRCOM (Légiőr Parancsnokság) – Ramstein DEU, MARCOM (Haditengerészeti Parancsnokság) – Northwood GBR, LANDCOM (Szárazföldi Parancsnokság) – Izmir TUR) békeidőben, átmeneti időszakban vagy háborúban a NATO Európai Főparancsnokának

(SACEUR – Supreme Allied Commander Europe) – stratégiai szintű – iránymutatása alapján tervezik és hajtják végre a felelőségi területükön belül, esetenként azon kívül is a katonai feladatokat. A parancsnokságok rendszerében a haderőnemi parancsnokságok azonos – hadművelési (operational) – szintre kerültek az összhaderőnemi parancsnokságokkal, és a Szövetség parancsnoki rendszerében nincsenek alá-fölrendeltségben.

A haderőnemi parancsnokságokban koncentrálódik a szakmai tudás, hiszen a tagállamok törzstisztekkel, magasan képzett szakemberekkel töltik fel ezeket a beosztásokat így megfelelő kompetenciával rendelkeznek a NATO-szintű követelmények és prioritások meghatározásában, a tanácsadásban, az ellenőrzésekben és a felmérésekben egyaránt.

Annak érdekében, hogy a Szövetség reagálni tudjon a gyorsan változó biztonsági kihívásokra, és végre tudja hajtani feladatainak teljes spektrumát, létre kellett hozni az 1999-es NATO csúcstalálkozón politikai szinten eldöntött, és 2001-ben a NATO katonai dön-

2. ábra. az ACO és az alárendelt parancsnokságok (szerkesztette: a szerző)

téshozói által javasolt, az parancsnoki rendszer küldetését támogató új rendszert (NATO Force Structure – NFS).

Az NFS kilenc – több nemzet által alapított, Egyetértési Megállapodás (MoU – Memorandum of Understanding) alapján működtetett – gyorsreagálású, telepíthető hadtestek rendszeréből, valamint haditengerészeti erőkből állnak.

Jelentős különbség az NCS és az NFS között, hogy az NCS kijelölt parancsnoksága hadműveleti szinten gyakorolja a vezetés-irányítási funkciót az összhaderőnemi műveletekben, az NFS viszont harcászati szinten biztosít további vezetés-irányítási- és feladatvégrehajtási képességeket egy-egy haderőnem kijelölt egységeinek a segítségével.

Összhangban a parancsnoki struktúra átalakításával és az NFS fokozatos felépítésével a NATO még 2003-ban határozta el olyan gyorsreagálású, összhaderőnemi kötelék (NRF – NATO Response Force) létrehozását, melynek alapját az NCS és az NFS szervezetei, parancsnokságai adják. A gyorsreagálású egységek valamelyik Összhaderőnemi Parancsnokság hadműveleti alárendeltségében, hadműveleti vezetése mellett hajtják végre a feladataikat.

AZ ÚJ PARANCSNOKI STRUKTÚRA ÁTALAKÍTÁSÁNAK A TANULSÁGAI

A NATO parancsnokságok és a légi vezetés-irányítási elemek átalakításával megvalósul a NATO eddigi legnagyobb katonai szervezeti racionalizálása. Az új parancsnoki rendszernek megfelelő stratégiai és hadműveleti kapcsolatokkal kell rendelkeznie a települt parancsnokságokhoz és csapatokhoz. Az így létrehozott karcsúbb struktúra átláthatóbb, hatékonyabban és rugalmasabban képes el látni feladatait. A rendszer képességeit, hi telességét, a megfelelő elrettentő erőt a pa rancsnoki rendszeren keresztül kell láthatóvá tenni.

Összegzésképpen elmondható, hogy a 2010-ben elkezdődött szervezeti racionalizálás/csökkentés miatt a közel négyezer beosztás megszüntetésével jelentősen csökkent a tagállamok leterheltsége a kiképzett, profesz szionális személyi állomány biztosításában.

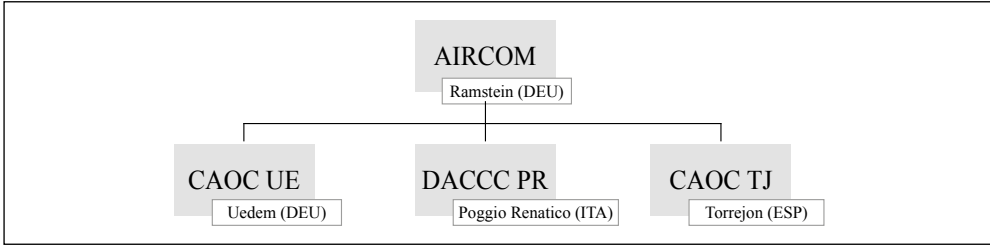
A NATO parancsnoki struktúráját alkotó szervek száma 13-ról 7-re csökkent. Az ACO-ACT feladatainak markáns szétválasztásával egyszerűbbé, hatékonyabbá vált a politikai szándék katonai feladatokra történő „lefordí tása”. A komponens parancsnokságok területi elkülönítésének megszüntetésével jelentős párhuzamosságokat sikerült kiküszöbölni, ezzel együtt egyszerűbbé vált a vezetés-irányítás rendszere. A NATO gyorsreagálású, telepíthető hadtesteinek az új rendszere a szárazföldi reagáló képesség hatékonyságát emelte magasabb szintre. A korábbi nehézkes, bonyolult struktúra helyett egy „karcsúbb”, finanszírozhatóbb, de hatékonyabb rendszer jött létre, amelyet természetesen tovább kell finomítani, fejleszteni a jelenlegi katonai kihívások kezelésére.

AZ ÚJ LÉGI VEZETÉSI-IRÁNYÍTÁSI RENDSZER

A NATO parancsnoki rendszerének átalakításánál a légierő vezetés-irányítást biztosító szervezetei is jelentős változásokon mentek keresztül:

Míg korábban a NATO déli régiójában az Izmiri Légierő Parancsnokság (TUR), az északi régióban a Ramstein Légierő Parancsnokság (DEU) volt felelős a légierő vezetés-irányítási feladataiért, 2013-tól már csak Ramstein felel az egész európai NATO térség légtérellenőrzéséért, légvédeleméért.

Az informatikai-, híradó- felderítő- és harcvezetési rendszerek fejlődése lehetővé tette, hogy az egyetértési megállapodások alapján működő többnemzeti légi hadműveleti központok (CAOC – Combined Air Operations Center) rendszerét is gyökeresen

3. ábra. a NATO légierő vezetés-irányításért felelős parancsnoksága és alárendelt szervezetei (szerkesztette: a szerző)

átalakítsák. A NATO korábbi északi és déli régiójában 5-5 légi hadműveleti központ felelt a számukra meghatározott felelősségi körzetekben a NATO légtér szuverenitásáért, és hajtotta végre az alárendelt egységek légi vezetési és irányítási feladatait.

2009 után az Északi Régióban – összhangban az ACCS (Air Command and Control System) tervezett bevezetésével – a légi hadműveleti központok számát lecsökkentették kettőre, míg a Déli Régióban a tagállamok nem tudtak megegyezni a csökkentésben, így maradt a korábbi öt légi hadműveleti központról rendszer.

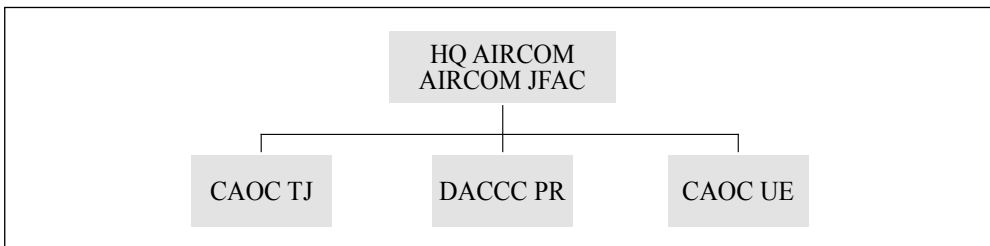
A lisszaboni NATO csúcstalálkozón hozott döntések után 2011 nyarán jelentették be az új parancsnokságoknak – a korábbi koncepcióktól jelentősen eltérő – helyszíneit, és ezzel együtt a NATO – újjászervezett – légi vezetési-irányítási egységeit.

Meglepetésre egy-egy légi hadműveleti központ maradt Európában (Uedem és Torrejon észak és dél), valamint létrehoztak –

a tervezett helyszín helyett (Nieuw Milligen-NLD), a korábbi CAOC5 Poggio Renatico (ITA) bázisán – egy új, telepíthető légi vezetési-irányítási központot (DACCC – Deployable Air Command and Control Centre).

Az átalakítással gyökeresen megváltozott a korábbi „CAOC – CRC – végrehajtó egységek” eljárási rend is, mivel a légi hadműveleti központok feladatrendszeréből kivették a krízis-háborús tervező-végrehajtó-ellenőrző funkciókat. A légierő tervezési- és feladatszabási ciklusának a lépései már csak Ramsteinben, a légierő komponens parancsnokság bázisán megalakított JFAC-ben kerülnek végrehajtásra. (JFAC – Légierő Komponens Parancsnokság)

A NATO JFAC felállítása a légierő parancsnokság állományával és a légi hadműveleti központ, telepíthető légi vezetési-irányítási központ szakembereivel, kiegészítve a dedikált nemzeti humán erőforrással, csak áttelepítéssel valósítható meg, attól függően, hogy milyen típusú hadműveletről van

4. ábra. a NATO JFAC felállítása alapvetően az AIRCOM állományával és az alárendelt központok telepíthető hadműveleti központjaiból valósul meg (szerkesztette: a szerző)

szó. A hadműveletek típusát – a légierő szempontjából – a napi harci- és harctámogató bevetések száma határozza meg (sortie/day – S/D).

A Légierő Komponens Parancsnokság felállítása és az állomány átmozgatása a következő szervezeti elemeken keresztül valósul meg:

A JFAC felállításával az AIRCOM állománya elkezdte a felkészülést és a tervezést. A légi hadműveleti központok és a telepíthető légi vezetési-irányítási központ állományából a telepíthető hadműveleti központok¹ áttelepülnek az AIRCOM-hoz, létrehozzák a JFAC osztályait és csoportjait (JFAC Divisions, Branches).

A légi hadműveleti központok helyben maradó légvédelmi központjai (SADC – Static Air Defence Centre) folytatják a saját felelősségi körzetükben (APA – Air Policing Area) a NATO integrált légvédelmi és rakétavédelmi feladatait, a telepíthető légi vezetési-irányítási központ légiirányító- és légtérelenőrző központja² pedig támogatja – telepíthető radar szekcióval³ – a NATO települő erőinek légtérelenőrző, légi irányítási igényeit.

AZ ÁTALAKÍTÁS TANULSÁGAI

A különböző NATO parancsnokságok az elmúlt két évben jelentős erőfeszítéseket tettek, hogy elérjék azokat a hadműveleti képességeket, melyeket a parancsnoki rendszer átalakításánál határoztak meg.

2013 novemberében, a „Steadfast Jazz” gyakorlat során a brunsumi Összhaderőnemi Parancsnokság sikeresen demonstrálta, hogy képes ellátni feladatát és hatékonyan irányítani a NATO Reagáló Erőket, összehangolva

a tagállamok és partnerállamok által biztosított tengeri, légi és szárazföldi komponenseket egyaránt.

A parancsnoki struktúra átalakításának cél dátuma 2015, de az ukrajnai események kezdete óta – felgyorsítva az átalakítási folyamatot – különböző intézkedések meghozatalával sikerült megmutatni a Szövetség elkötelezettségét a tagországok megvédésére.

Az átalakítással jelentős eredményeket sikerült felmutatni, ugyanakkor számos probléma vár megoldásra a következő időszakban:

Az új légi vezetési-irányítási rendszer fejlesztése és bevezetése nem tudta lekövetni a politikai döntések által diktált követelményeket, ezért jelentős kiegészítésekre és módosításokra van szükség az informatikai- és híradó rendszerek kiépítésénél.

Az eltérő szabályozás és követelmények miatt Franciaország belépése a NATO Integrált Légvédelmi- és Rakétavédelmi Rendszerbe (NATINAMDS – NATO Integrated Air and Missile Defence System) jelentős erőfeszítéseket követel a Szövetségtől a francia erők és eszközök beintegrálására.

A személyi állomány rotációja rendkívül megnehezíti a JFAC folyamatos feltöltését, kiképzettségi szintjének a fenntartását, ezzel együtt a JFAC feladat-végrehajtási képességét. A három éves szolgálat kevés az adott beosztás hatékony ellátásához, a szükséges kompetenciák megszerzéséhez.

Az AWACS flotta vezetés-irányításának, személyi- és technikai fejlesztésének a megoldása sürgős feladatként jelentkezik a szövetséges légierő felderítő- és reagáló képességének a fenntartásában, amely igényt az ukrajnai válság csak tovább erősítette.

A tagországok légierőjének a csökkentése, a korlátozott repülési idő jelentős problémákat okoz a légvédelmi készenléti szolgálatok (QRA (I) – Quick Reaction Alert (Interceptor)) fenntartásában, különösen úgy, hogy a tagállamok egy része nem rendelkezik légvédelmi szolgálattal és eszközökkel.

¹ D-AOC – Deployable Air Operations Centre

² DARS – Deployable Air Control Centre, Recognised Air Picture Production Centre and Sensor Fusion Post

³ DSS – Deployable Sensors Section – radaradatokat szolgáltat a DARS számára

Az elmúlt közel egy év drasztikus ősztetéssel mutatta meg a NATO katonai képességeinek a gyengeségeit, a fejlesztésre, javításra váró területeket. A helyzet nem megfelelő kezelése a NATO alapküldetésének a hitelességét rendítheti meg, ezért a tagállamoktól jelentős erőfeszítések szükségesek a hiteles katonai erő fenntartására.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] <http://www.nato.int/cps/en/natohq/structure.htm>, letöltve, 2015. február 11.
- [2] <http://www.natolibguides.info/mcs>, letöltve, 2015. február 11.
- [3] NATO AirC2 Conops
- [4] NATO JFAC Handbook
- [5] AIRCOM JFAC SOP
- [6] <http://www.biztonsagpolitika.info/index.php?&&id=16&aid=1393&title=a-nato-fotitkaranak-2013-evi-jelentese&load=I9Y0pA2sEDM>, letöltve, 2015. február 17.
- [7] <http://www.nato.int/docu/review/2003/NATO-Strategic-Partners/Radically-new-Command-Structure-NATO/EN/index.htm>
- [8] <http://www.nato.diplo.de/contentblob/3528376/Daten/2332039/ChicagoDefenceDeclarDLI.pdf>, letöltve, 2015. február 22.
- [9] <http://www.21yyte.org/en/arastirma/nato/2014/03/04/7468/quo-vadis-nato>, letöltve, 2015. február 22.

KIS GERGELY ŐRNAGY: HARCI HELIKOPTEREK ALKALMAZÁSA A JELENKOR BIZTONSÁGPOLITIKAI KIHÍVÁSAINAK MEGFELELŐEN

BEVEZETÉS

„Én magam részéről szívesebben üldözném az ellenséget feleannyi katonával, mint futnék előle kétszer annyival.”¹ Ahhoz, hogy ezt viszont elérjük egyik szükséges de nem elégséges feltétele az új és korszerű haditechnika, ami kielégítő megoldást nyújt a várható katonai fenyegetésekre.

A hadseregek folyamatosan változnak, ahogy minden körülöttük, új haditechnikák jelennek meg, próbálnak alkalmazkodni a világban lezajló változásokhoz. Milyen a háborús fenyegetettség, milyenek jellegűek lesznek a jövő háborús konfliktusai, mekkora hadsereg finanszírozható...

Rengeteg a nyitott kérdés, amire csak az idő adja meg a választ, de a jelenbe kell megtalálni rá a megoldást. A globális biztonságpolitikai előrejelzések a közelmúltban igen csak megváltoztak. Nem olyan rég a szakemberek arra utaltak, hogy a jövő konfliktusai a világ bármely pontján kirobbanhatnak, sokszor mindenféle előjel nélkül. Ezekhez a kihívásokhoz kis létszámú, hatékony, gyors reagáló képességgel rendelkező haderőre van szükség.

Ugyanakkor a jelenleg is zajló Ukrán válság igencsak más aspektusba helyezi a kihívásokat. Lehet, hogy a közeljövőben fel kell készülni az elhúzódó és nem a trendi IV. generációs hadviselésre, vagyis a hadviselés szimmetrikus jellegére vagy a hibrid hadviselésre?

Ezeknek a tényezőknek a figyelembevételével kell kialakítani olyan hadsereget amely megfelel a kihívásoknak. Olyan hadieszközöket kell rendszeresíteni és üzemeltetni, amely mindkét kihívásnak megfelelően finanszírozható és nem utolsósorban felajánlható legyen. Alkalmazni lehessen hagyományos hadviselési körülmények között, legyen az szimmetrikus vagy aszimmetrikus, hibrid hadviselésben, illetve az egyre növekvő válságreagáló műveletekben is. Kialakítani, hogy melyik fegyvernemet, szakcsapatokat kell fejleszteni, mikre kell összpontosítani, ezzel párhuzamosan persze nem megszüntetni fegyvernemet, szakcsapatokat. Fenn áll annak a veszélye, ha a katonai biztonsági helyzet megváltozik és ezeknek az egységeknek felértékelődik a szerepe, akkor még csírájában sem rendelkezünk ezekkel a képességekkel, ergo újra ki kell alakítani, ami idő és pénz. Azt szintén senki nem tudja megjósolni, hogy ezek a változások milyen gyorsan zajlanak le és lesz-e rá elég idő.

A felsoroltak alapján kijelenthető, hogy a harci helikopterek meghatározó elemei a jövő hadseregének, mivel teljes mértékben kielégítik a fent leírt követelményeket. A jelen és a jövő konfliktusaiban elengedhetetlen szerep hárul rájuk, mindenféleképpen egy olyan képesség, ami a jövőbe mutat.

A cikkben bemutatom, hogy a biztonságpolitikai kihívásokra történő válaszként, hogyan és miképpen felelnek meg a harci helikopterek a harc alapelveinek, hogyan elégítik ki a jövő kihívásait. Milyen feladatokat képesek végrehajtani, mik az előnyei valamint korlátai.

¹ Xenophón ókori görög író és hadvezér.

Afganisztánban hallottam egy találó kifejezést a harci helikopterekre. Az afgánoknak nagy tapasztalatuk van a harci helikopterek terén, mind szenvedő és mind felhasználói területen. Ők a Mi-24 harci helikoptert egyszerűen a „Sátán Szekerének” nevezték. Azt hiszem, ennél egyszerűbben nem lehet jellemezni milyen haditechnikáról is van szó.

BIZTONSÁGPOLITIKAI KÖRNYEZET

A globális biztonságpolitikai környezet bizonytalan, gyorsan változó. Nagy katonai szervezetek szűntek meg, mint például a varsói szerződés, egykori ellenfele a NATO² hatalmas bővítésen és változásokon ment keresztül. A biztonságpolitikai elemzések azt prognosztizálják, hogy bárhol, bármikor szinte váratlanul kitörhetnek helyi konfliktusok, amelyeket gyors katonai közbeavatkozást igényelnek, és ha nem kezelik, hamar globális méretűvé válhatnak. A fejlett világ biztonsága egyelőre magas szintűnek mondható. A globalizáció, az édesvízkészletek, valamint a fenntartható fejlődéshez szükséges energiabiztonság meghatározó szerepet kaphat a jövőbeni konfliktusok kialakulásában. Ezekből a kihívásokból előre lehet vetíteni, milyen képességekkel, eszközökkel kell rendelkeznie a jövőben a hadseregeknek. Ha ezt hazánkon, mint példán keresztül nézzük, Magyarország biztonságpolitikai környezetéért is fontos, mert ugyanúgy ez határozza meg milyen típusú, milyen feladatokra alkalmas, mekkora haderőt tartson fenn.

A totális háború fenyegetettségének a valószínűsége az Ukrán válsággal jelentősen megnövekedet. Politikai és gazdasági téren már nyíltan zajlanak a csatározások, szemtanúi és érintettjei is vagyunk a politikai megnyilvánulásoknak, valamint a gazdasági szankci-

óknak. Katonai téren még burkolt formában „Ukrán erők és szakadárok folytatnak polgárháborút Ukrajnában”. Ez a válság azonban jelentősen különbözik az eddigiektől. Sokáig elhúzódó jelentős harci cselekményekkel és áldozatokkal teli harcok várhatóak. A háború jellege szimmetrikus és a felsorakoztatott haditechnika is közel azonosnak hasonló generációsak. A legjelentősebb az, hogy itt ismét nagyhatalmak jelentős érdekszférái ütköznek.

Nemzetbiztonsági stratégiánkban is megtekinthető, hogy Magyarország kiszolgáltatott helyzetben van gazdaságilag, pénzügyileg, és a fenntartható fejlődéshez elengedhetetlenül szükséges energiaforrások tekintetében. Magyarország is csatlakozott a NATO-hoz, jelenleg, mint a legnagyobb és a legerősebb katonai szövetséghez. Valamint az Európai Unióhoz, mint gazdasági és politikai szövetséghez. Azonban a biztonságpolitikai környezet megkívánja, hogy az Európai Unióban is egyre nagyobb szerep hárul a közös katonai fellépéseknek. Az Európai Unió már önállóan is hajt végre békefenntartó feladatokat.

Magyarország három katonai védelmi pillére közül kettőt ki is merít a NATO, valamint az Európai Unió. A harmadik pillért saját katonai ereje képi. Csatlakozásainkkal nagymértékben megnövekedett hazánk biztonsága is. A hagyományos katonai konfliktus esélyének növekedése erősen befolyásolja hazánk katonai biztonságát. Az igaz hogy a hét szomszédos államból négy NATO tagállam (Horvátország, Szlovákia, Szlovénia, Románia), öt Európai Unió tagállam (Ausztria, Horvátország, Szlovákia, Szlovénia, Románia), azonban Ukrajna is szomszédunk, ami jelenleg egy igen komoly katonai kockázatot jelent, ha fel veszik a NATO-ba, ha nem. Mellesleg jegyzem meg hogy Ukrajna már régebben csatlakozott a PfP³ prog-

² North Atlantic Organization – Észak Atlanti Szövetség továbbiakban NATO

³ Partnership for Peace – Partnerség a Békéért program továbbiakban PfP

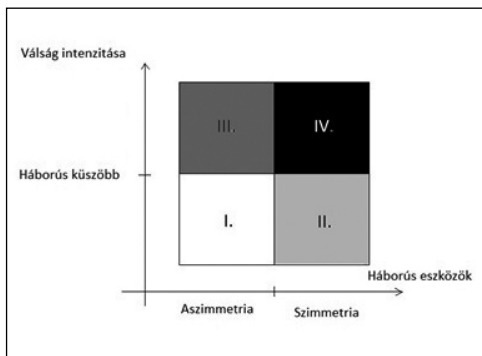
ramhoz, vagyis már a NATO előszobájához. Szerbia benyújtotta az Európai Unióhoz történő csatlakozási szándékát, valamint szintén csatlakozott a PFP programhoz. Ilyen szemüvegen keresztül nézve hazánk a katonai biztonság tekintetében kedvező helyzetben van nagyon alacsony annak a kockázata, hogy fegyveres konfliktusunk legyen a szomszédos államokkal. Azonban nem nulla és sajnos a történelem folyamán láttunk már rá példát. Ebből következik, hogy fel kell készülni az ország fegyveres védelmére. Hazánk területének 68% százaléka alföld, ami nehezen védhető. Nem véletlen, hogy a CFE szerződés hazánknak 108 harci helikopter kvótát állapít meg, ami a környező országokhoz képest is kimagasló.

Viszonylagos biztonságot jelent az is hogy hazánknak erős gazdasági kötődései vannak Oroszországhoz, Dél-Amerikához, Európai Unióhoz, Kínához és az USA-hoz.

Azonban másik szemüvegen keresztül nézve még Európában is elképzelhető, hogy a katonai erőszak válik meghatározóvá egy regionális konfliktus megoldásában. A délszláv események a közelmúltban robbantak ki, ma is tartanak, még most sem sikerült sikeresen lezárni ezeket a konfliktusokat.

Ezen kívül, igen csak jelentős biztonságpolitikai probléma a menekült áradat Európába. Hazánk a schengeni egyezmény határ országa, vagyis ezen a ponton kell kiszűrni az Európai Unióba érkező illegális bevándorlókat. A közeljövőben nincs esély arra, hogy az összes szomszédos tagállam csatlakozzon az övezethez. Sőt még Románia csatlakozási dátuma is kérdéses. Soha ennyi menekült nem érkezett hazánkba, valamint annyi illegális bevándorlót nem fogtak meg a zöld határszakaszokon, mint a 2014-es esztendőben. Ugyan így komoly problémát jelent a határokon a levegőből átcsempésztett illegális áruforgalom. Ukrajnából rengeteg sárkányrepülő száll fel, repül át a határon és egy előre megbeszél helyen dobja le a csempészárut.

A jövőben mind nagyobb számban jelentkezhetnek kisebb helyi válságreagáló konfliktusok, amelyekre az aszimmetrikus hadviselés jellemző, vagyis a szembenálló felek nem rendelkeznek azonos fegyveres képességgel, a szembenálló feleknek teljes egészében hiányozhatnak katonai képességei. Azonban a totális, szimmetrikus háború veszélye nem szűnt meg! Amíg ez fennáll, a katonai szövetségeknek, sőt az államoknak is készülni kell rá. Mellesleg azok a haditechnikai eszközök, amelyek képesek szimmetrikus hadviselési körülmények közötti műveletekre, azok teljes mértékben alkalmasak aszimmetrikus hadviselési körülmények között is feladatokat végrehajtani. Az alábbi mátrix összefoglalja, milyenek lehetnek a jövőben a katonai konfliktusok. Melyik éri el a háborús küszöböt, valamint a szimmetria, hogyan súlyozza a jellegét.

1. ábra Szimmetria-intenzitás mátrix

Láthatjuk, hogy a legbonyolultabb és legkomplexebb feladatok a IV. kategóriában lehetségesek.

A jelenleg folyó katonai és civil válságreagáló műveletek egyre magasabb helikopteres igényt követelnek, vagyis a szövetség nem tud megfelelő szállítóhelikopter, valamint harci helikopter kapacitást biztosítani. A feltörekvő gazdasági nagyhatalmak (India, Brazília, Kína) mind erőteljesen fejlesztik harci helikopter képességeiket.

*Műveleti repülés a Kunár völgyében.
(Afganisztán)*

HARCI HELIKOPTER ALKALMAZÁSÁNAK ELVEI

A harci helikopterek olyan légi manőverező eszközök, amelyeket célszerű zászlóalj alegységekben alkalmaznak. Ezeket a zászlóaljakat általában egységekhez és magasabb egységekhez rendelik. A harcihelikopter-alegység feladatai közé tartozik a támadás, felderítés és biztosító-támogató műveletek.

A harcihelikopter-alegység soha nem harcol egyedül. Hagyományos hadviselés esetén, tevékenységét mindig összehangolja más harcoló egységekkel. Az is előfordulhat, hogy a műveletek folyamán nem is lép fizikai kapcsolatba saját harcoló egységekkel, tőlük távol kell műveleteket végrehajtania. De tevékenysége mindig összhangban van többi harcoló egységgel. Egyszóval a tevékenysége mindig valamilyen összhaderőnemi, illetve összfégyvernemi műveletek része. Természetesen olyan feladatai is lehetnek a harci helikoptereknek, amikor közvetlen kapcsolatban vannak más saját harcoló alakulatokkal. Ezekre példa a CAS⁴ vagy a CCA⁵.

⁴ Close Air Support – Közvetlen Légi Támogatás, továbbiakban CAS

⁵ Close Combat Attack – Közeli Légi támogatás, továbbiakban CCA

A HARC ALAPELVEI

Vegyük sorra a harc alapelveit és nézzük meg, hogyan felelnek meg ezeknek a harci helikopterek.

Kezdeményezés. A harci helikopterek alapvetően támadó fegyvernek számítanak. Alkalmazásukkal gyors és pontos tüzerő biztosítható, amely demoralizálja a szembenálló fél erőit és elősegítik a siker kiteljesedését vagy a kezdeményezés megtartását. Ahhoz, hogy hatásosan alkalmazzák a harcihelikopter-alegységeket, célszerű a szárazföldi erők tervébe azokat beintegrálni. Alkalmazás előtt elemezni kell a harcmezőt, hogy hol a legcélszerűbb bevetni a helikoptereket.

Mélység. A harci helikopterek tűzereje gyakorlatilag bárhol felhasználható a harcmezőn. Egyszerre lehet őket mélységben, fronton valamint saját területen háttvédként alkalmazni. Kiválóan megfelelnek olyan helyeken, amelyet más eszközökkel nem lehet elérni.

Mozgékonyosság. A harci helikopterek legnagyobb előnye a rugalmasságukban, valamint a mozgási szabadságukban rejlik. A terep adta lehetőségek fedezhetik és elrejthetik a harci helikoptereket, ugyanakkor kevésbé korlátozzák őket a mozgásukban, mint például a gépesített-lövészeket vagy páncélosokat. Például a harci helikopterek egyaránt

*Ghazni PRT. Szállítóhelikopterek berakodás
közbeni biztosítása a levegőből.
(Afganisztán)*

képesek támadást végrehajtani a szárnyakon valamint mélységben, eközben időt biztosíthatnak a szárazföldi erőknek, hogy a harc megvívásához leginkább alkalmas helyzetbe kerüljenek.

Összehangoltság. Az összhaderőnemi harc egy külön integrált eleme a harcihelikopter-alegység. A harc során, egyaránt képes más harcoló egységek tűztámogatására, valamint a harci helikopter műveletek is támogathatóak tüzellel, ami növeli a harci helikopterek minél jobb kihasználtságát, tűzerejét, valamint megnöveli túlélő képességét is. Például amikor összhaderőnemi (tűzérési, páncélos, lövész, harcászati repülőket valamint harci helikoptereket) csapással kell szembenéznük.

Sokoldalúság. Nagy intenzitású, szimmetrikus hadviselési körülmények között a harci helikopterek elsődleges feladata a lövész, gépesített-lövész valamint a páncélos erők pusztítása. De eközben végrehajthatnak felderítési és támogató-biztosító feladatot is. A városi harcoknál is előszeretettel használják a harci helikoptereket. Ráadásul a bevetéshez szükséges tervezési idő sem hosszabb, mint más végrehajtott alegységeknél.

HARCI HELIKOPTER MÉRLEG

Természetesen minden éremnek két oldala van. A harci helikopterek nem csodafegyverek, csak velük nem lehet háborút nyerni, de alkalmazásuk nagyban hozzájárul a sikerhez. A harc alapelveinek számbavétele után mérlegre tehetjük a harci helikopterek előnyeit valamint hátrányait.

Előnyök

Manőverező képesség. Legnagyobb előnye, hogy három dimenzióban képes mozogni. A harci helikoptereket kevésbé befolyásolják a természetes akadályok, mint a szárazföldi csapatokat. Olyan helyekre is eljuthatnak,

Minden rendben, a harci helikopterek biztosítanak.

amit más fegyvernemek nem érhetnek el. A harci helikopterek átlagos utazó sebessége nappal 180–240 km/h, éjjel 150–200 km/h. A harci helikopterek átlagos hatósugara 150 km, de ez a távolság kiegészítő üzemanyagtartállyal megnövelhető. Ez persze más lehetőségek rovására megy. Például MI-24V harci helikopterre, ha kiegészítő üzemanyag-tartályt függesztenek akkor kevesebb fegyvert vihet magával.

Túlélő képesség. A harci helikopterek túlélő képességét két példán keresztül mutatom be. A vietnámi háborúban 6600 harci helikopter bevetésre jutott egy teljes helikopter megsemmisülés. A szovjet–afgán háborúban pedig 2273 harci bevetésre jutott egy teljes megsemmisülés. A közelmúltban lezajlott konfliktusokban gyakorlatilag a nem harci megsemmisülések dominálnak.

Sokoldalúság. Harci helikoptereket lehet tisztán csapásmérő erőként alkalmazni, vagy felderítő erőként. Nappal és éjjel is alkalmazhatóak. A sarkvidéktől az őserdőig felhasználhatóak. Együtt tudnak működni majdnem minden fegyvernemmel. Például tűzérésnek célmegjelölő vagy célhelyesbítőként. Egyes típusok deszant szállítására valamint külső súlyos függesztmény szállítására is képesek.

Pusztító képesség. A harci helikopterekre igen sokféle fegyver, fegyverrendszer függeszthető. Hordozni tudnak irányított pán-

*Szállítóhelikopter leszállás közben.
(Bargimatal – Afganisztán)*

céltörő és többcélú rakétákat, nem irányított rakétákat, bombákat, gránátvetőket. Légi aknákat tudnak telepíteni. Ezen kívül rendelkeznek az igen hatásos, sok esetben mozgatható gépágyúval. Például egy AH-64 Apache harcihelikopter-alegység képes 288 célpontot megsemmisíteni akár 8 km távolságról. Egy MI-24 harci helikopter 1470 db 12.7 mm űrméretű lövedéket szállít. Egy AH-64 Apache harci helikopter harci potenciálja 3 egységet képez harcokcsik elleni támadáskor.

Felderítő képesség. A XXI. század követelményeinek megfelelően felszerelt harci helikopterek rendelkeznek műveletet rögzítő videó rendszerrel. Akár élő közvetítésre is van lehetőség. Ezek a rendszerek számtalan előnyt nyújthatnak akár a műveleteket irányító törzsnek, BDA⁶, a felderítésig bezárólag. Ezen kívül rendelkezhetnek infravörös és elektronikai felderítő rendszerekkel, valamint adatátviteli lehetőségekkel (LINK-16).

Hátrányok

Általános. A műveletekre fordított tervezési idő mindig kritikus. Ha rövid idő áll rendelkezésre a műveletek megtervezésre vagy jelentős változások állnak be az eredeti tervben nem biztos, hogy elegendő idő áll új út-

vonalak megtervezésére, valamint ezeknek a gépszeméllyzettel való közlésére, illetve a változásokhoz lehet, hogy újra kell tölteni a harci helikoptereket (üzemanyaggal és/vagy fegyverekkel).

Időjárás. Annak ellenére, hogy a legtöbb harci helikopter képes igazán rossz időjárási körülmények között repülni, a rossz időjárás lekorlátozhatja a harci helikopterek alkalmazhatóságát. Gyakran a fegyverek alkalmazása lehet a szűk keresztmetszet. Például, ha a látótávolság kevesebb, mint három kilométer és a felhőalap alacsonyabb, mint 150 méter, akkor ahhoz, hogy az AH-64 Apache „hellfire” rakétát használjon, veszélyesen közel kell repülnie a célhoz, hogy nagy valószínűséggel megsemmisítse azt. De korlátozó tényező lehet a szél, turbulencia, hőmérséklet, jegesedés, köd is.

Harci kiszolgálás támogatás. A helikopterek üzemanyag és lőszer fogyasztása nagy. Ez azt jelenti, hogy sűrűn kell őket feltölteni. Ezeket a feltöltéseket a harci helikopterek a FARP⁷-on hajtják végre. Egy szabvány FARP-on célszerű négy feltöltő helyet kialakítani, de nagy intenzitású művelet végrehajtásakor ez ugyancsak szűk keresztmetszet lehet, hiszen nagyszámú helikopteres bevetések esetén sokáig tarthat a helikopterek feltöltése. Afganisztáni tapasztalat, hogy még egy viszonylag jól kiépített töltési ponton a Jalalabad-i repülőtéren is csak négy feltöltő helyet alakítottak ki, így hosszú percekbe – gyakran órákba – telt míg feltöltötték a helikoptereinket. A feltöltések megszervezése is komoly feladatot ró ki a harci helikopterek törzseire.

Domborzat. A magashegyi viszonyok ugyancsak erősen korlátozzák a harci helikopterek bevetetőségét. Ugyan csak saját tapasztalatból mondhatom, hogy Afganisz-

⁶ Battle Damage Assessment – Okozott Károk Jelentése, továbbiakban BDA

⁷ Forward Arming and Refueling Point, Előretolt Fegyverzési és Üzemanyag töltési Pont, továbbiakban FARP

tánban a hegyek olyan magasak, amelyeket helikopterrel nem lehet átrepülni és ez igen erősen lekorlátozta a lehetséges útvonalak számát. Volt olyan hely, ahova csak egy úton lehetet berepülni, ami teljeseen kiszámíthatóvá tette, honnan érkezünk.

VÁLASZ A KIHÍVÁSOKRA

„Ha mi kimondhatjuk azt, hogy a tűz a csaták királynője, elkerülhetjük az erő érveit, és közelebb kerülünk az igazság kimondásához. A csatákat a tűz és a mozgás viheti győzelemre. A mozgás célja a tűznek az ellenségénél kedvezőbb helyzetből történő megnyitása. Ez a helyzet az ellenség háta, vagy szárnya.”⁸

Patton tábornok szavai szerint a tűz és a mozgás meghatározó egy fegyveres konfliktus esetén. Vegyük sorra, hogy az egyes számú táblázat alapján milyen feladatokra lehet alkalmazni a harci helikoptereket a IV. kategóriájában.

- Tömeges csapás páncélos és gépesített-lövész erők ellen.
- Mélységi műveletek végrehajtása.
- Megközelítési útvonalak ellenőrzése.
- Szárazföldi csapatok tüztámogatása.
- Szembenálló fél betöréseinek felszámolása.
- Saját erők szárnyainak védelmezése.
- Szárazföldi erők mozgásának valamint átkelésének biztosítása.
- Felderítés.
- Úgynevezett „kutasd fel és semmisíts meg” feladatok teljesítése.
- Elektronikai hadviselés.
- PR⁹ feladatok.

A feladatrendszereket külön nem részletezném, de láthatjuk milyen sokszínű a paletta. A harci helikopterek milyen hasznos segítség-

Harci kötelék a Kunár folyó völgyében

get nyújthatnak a siker eléréséhez egy hagyományos szimmetrikus harcérinkezés esetén. Patton tábornokot szavait ismételten felidézve, a tűz és a mozgás összhangjára hívnám fel a figyelmet. Az előző fejezetekben már kifejtettem, hogyan és miként rendelkeznek ezekkel a képességekkel a harci helikopterek.

Válságreagáló műveletekben is hasznos segítségek lehetnek a harci helikopterek. A harci helikoptereket elsősorban CS¹⁰ és CSS¹¹ feladatokra, valamint CRO¹² műveletekre használják fel.

A CRO feladatokban a harci helikopterek feladatai nem térnek el az alaprendeltetésből adódó feladatoktól. A feladatok jellege azonban igen változatos lehet, amit a harci helikopter műveletek tervezésekor számításba kell venni. Az egyik legfontosabb, hogy a műveletek tervezésénél figyelembe kell venni a civil-katonai kapcsolatokat. Meg kell vizsgálni minden egyes műveletet, milyen hatással lehet az a civil lakosságra, és ez hogyan hathat ki a további műveletek végrehajtására. Az angolszász terminológia úgy fogalmaz, hogy a műveleteknek összhangban

⁸ George S. Patton tábornok

⁹ Personal Recovery, Személyi Mentés, továbbiakban PR

¹⁰ Combat Support, Harci Támogatás, továbbiakban CS

¹¹ Combat Service Support, Harci Kiszolgálás és Támogatás, továbbiakban CSS

¹² Crisis Respond Operation, Válságreagáló Műveletek, továbbiakban CRO

A szállítóhelikopterek leszálltak az utánpótlással Ajirisztánban (Afganisztán). Ilyenkor a legsebezhetőbbek, fontos a harci helikopter biztosítása.

kell lennie a METT-TC¹³-vel. A másik kihívás a CRO műveletekben való részvételkor, hogy a műveletekben közreműködő harccsoport összetétele gyakran (szinte mindig) többnemzeti. Ez mindenképpen megnehezíti a kommunikációt, a harceljárásokat, hiszen a nemzetek különböző harceljárásokat alkalmaznak, a technikai kiszolgálást, üzemeltetést az eltérő haditechnika miatt.

A CRO műveletek többségében nem alakul ki fegyveres konfliktus, azonban vannak olyan műveletek, amelyek fegyveres konfliktussá fajulhatnak. Ilyen esetekben lehet szükség harci helikopterekre, hogy védelmezzék a köteléket egy esetleges támadáskor, vagy éppen hogy megakadályozzák a fegyveres konfliktus kialakulását.

Ezt egy AMT¹⁴-5-ös afganisztáni missziós tapasztalattal támasztanám alá. Az afgán katonai vezetés úgy döntött, hogy az Ajirisztán-i körzetben is létrehoznak egy, FOB¹⁵-ot, hogy

az ott található völgyet is a kormány erői tudják ellenőrizni, valamint az ellenálló erőket visszaszorítani. A támaszpont logisztikai ellátását csak a levegőből, helikopterekkel lehet gyorsan, hatékonyan és biztonságosan végrehajtani. A felderítési jelentések alapján az afgán és a koalíciós erők úgy ítélték meg, hogy a szállítóhelikopter-köteléknél nincs szükség harci helikopter biztosításra. Már az első feladat végrehajtása során 12.7 mm űrméretű nehéz géppágyúval rálöttek a szállítóhelikopter-kötélekre. Ennek eredményeképpen, a további feladat végrehajtást csak harci helikopter támogatásával hajthatták végre. Ezt követően egyetlen egy rálövés sem történt a kötelékekre a műveletek során.

Az angolszász terminológia hét típusú műveletet különböztet meg, amiben harci helikopterekre szükség lehet:

- Erődemonstráció: Kabulban rengeteg ilyen erődemonstrációs műveletet hajtottak végre a MI-24 AMT missziók.
- Nem harcoló személyek evakuálása.
- Kábítószer ellenes műveletek.
- Az államrend megdöntése, vagy annak védelme.
- A terrorizmus elleni harc.
- Béke kikényszerítés.
- Támadások és rajtaütések.

Műveleti repülés előtti utolsó kötelékpontosítás

¹³ Mission, Enemy, Terrain, Troops and Time, Civilian; Feladat, Ellenség, Domborzat, Sajāterő, rendelkezésre álló idő és polgári lakosság; továbbiakban METT-TC

¹⁴ Air Mentor Team, Légi Kiképzés-támogató Csoport, továbbiakban AMT

¹⁵ Forward Observation Point, Előretolt Megfigyelési Pont, továbbiakban FOB

Végezetül összefoglaló táblázatos formában a harci helikopter műveletek:

1. táblázat. Harci helikopterek feladatrendszere¹⁶

Művelet	Forma	Jellemzők	
Támadás	Támadás	A Támadó műveleteket a lendület és a tűzzel való pusztítás jellemzi. Cél a szembenálló fél megsemmisítése, felmorzsolása, szétválasztása és késleltetése	
		Hevenyészett támadás	Hevenyészett támadás indítása egy váratlan előny kihasználása érdekében, azonban a tervezéshez szükséges idő kevés.
		Tervezett támadás	Jól átgondolt, megszervezett és vezetett támadás.
		Rajtaütés	A szembenálló fél területére történő váratlan betörés, felderítés, zavarkeltés és a szembenálló fél mögöttes létesítményeinek pusztítása érdekében.
	Harcbavetés terepszakasza	Az szembenálló féllel való harcérintkezés felvétele	
	Siker kifejlesztése	A kezdeti előny továbbfejlesztése, a teljes siker érdekében.	
Üldözés	Gyakorlatilag a szembenálló fél erőinek végleges felszámolása.		
Védelem	Álló védelem	Egy meghatározott terület védelme. Megakadályozni a területre az szembenálló erők betörését. Ebben az esetben ismert a szembenálló fél támadási iránya és elegendő erőt tudunk felvonultatni, hogy megakadályozzuk a betörését a területre.	
	Mozgékony védelem	A szembenálló fél várható támadási iránya nem ismert, vagy nem rendelkezünk minden lehetséges irányba elegendő erővel, hogy megállítsuk a támadását.	

¹⁶ FM 1-112 Attack Helicopter Operations 9. oldal

Felderítés	Zóna	Jól körülhatárolt terület minél részletesebb felderítése, részletes információszerzés a lehetséges útvonalokról, vegyi, biológiai, radiológiai szennyeződésről, domborzatról, a szembenálló fél erőiről.
	Terület	Információ szolgáltatása egy területről, a területen elhelyezkedő szembenálló csapatokról, mozgásukról. A terület felderítés kiterjedése kisebb, mint a zóna felderítés. Ilyen területek lehetnek például egy városrész, egy erdő, egy hídfő megfigyelése.
	Útvonal	Egy meghatározott útvonalról történő információgyűjtés. Az útvonal állapotáról, rajta történő mozgásokról. Például egy folyó, egy autótút vagy egy vasútvonal megfigyelése.
	Harcfelderítés	A harci helikopterek agresszívan behatolnak a szembenálló fél területeire, annak érdekében, hogy az erők felfedjék magukat, információt szerezzenek. Lehetőség nyílik a szembenálló fél erőinek, reakciójának, harc eljárásainak tesztelésére.
Biztosító/támogató műveletek	Felderítés előrejelzés	Korai figyelmeztetés biztosítása.
	Fedező biztosítás	Az oltalmazó erők függetlenül tevékenykednek az oltalmazott erőktől. Cél a szembenálló erőknek, megtévesztése, összezavarása, lefoglalása.
	Biztosítás	A fő erők védelmezése, megelőző csapások mérése a szembenálló félre, hogy közvetlen tűzzel ne tudják elérni a fő erőinket.
	Területbiztosítás	Egy meghatározott terület biztosítása. Ez lehet akár egy konvoj vagy útvonal biztosítása.
	Légi roham biztosítása	A légi rohamban résztvevő repülőeszközök biztosítása.
Mögöttes műveletek	Késleltetés	A saját csapatoknak időt és teret biztosítani, hogy újra visszanyerjék, mozgékonyságukat és képesek legyenek újra harcérinkezésbe lépni.
	Visszavonulás	Megakadályozni az szembenálló fél beavatkozását a tervezett visszavonulásba.

ÖSSZEFOGLALÁS

Úgy gondolom napjaink egyik fontos kérdését dolgoztam fel, azaz milyen képességekkel kell rendelkeznie a jelen és egy kicsit távolabb tekintve, a jövő hadseregének és ezeknek a képességeknek a harci helikopterek, hogyan tudnak megfelelni, miként lehet őket ebben a biztonságpolitikai környezetben alkalmazni.

A biztonságpolitikai környezetet áttekintve, láthattuk, hogy a jelen kornak igen magas kihívásai vannak, mobilitás, tüzerő, rugalmasság, széleskörű alkalmazhatóság, költséghatékonyság, és még rengeteg jellemzőt fel lehetne sorolni. Olyan képességekre kell fektetni a hangsúlyt amelyek ezeknek megfelelnek. Figyelembe vettem a harci helikopterek tulajdonságait, előnyeit korlátait és összhangba vettem a harc alapjával valamint a várható katonai kihívásokkal.

Ezeket egybevéve kijelenthető, hogy a harci helikopterek és azok alkalmazásai elengedhetetlenül fontosak a jelen valamint a jövő hadseregéből. Megvizsgáltam illetve konkrét műveleti tapasztalatokkal fűszerezve alátámasztottam milyen feladatokra alkalmazhatóak mint hagyományos mint pedig válságreagáló műveletekben.

„Eddig még a történelem folyamán egyetlen agresszor sem kezdett háborút úgy, hogy föl ne készült volna a támadásra. Fölkészült rá. Ma is készülés holnap is, amíg létezik, mindig. És neked meg nekem, meg valamennyiünknek ma és holnap meg holnapután is készülnünk kell, hogy erősebbek legyünk, mint az agresszor.”¹⁷

FELHASZNÁLT IRODALOM

- FM 1-111 Aviation Brigades
 FM 1-112 Attack Helicopter Operations
 FM 1-114 Air cavalry squadron and troop operations
 FM 3-04.126 Attack Reconnaissance Helicopter Operations 2007
 A Kormány 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról
 Nemzeti Katonai stratégia
 Az összefegyvernemi harc alapjai. Egyetemi jegyzet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Hadműveleti-harcászati tanszék, Budapest 1999.
 Magyar Honvédség 86. Szolnok Helikopter Ezred, Állandó Működési Eljárásai
 Szolnoki Tudományos Közlemények XI. Szolnok 2007, Szilvássy László: A harci helikopterek fejlődése a hőskortól napjainkig.
 Nemzeti Közszolgálati Egyetem Diplomamunka
 Kis Gergely őrnagy NAKV5922, 2013
http://uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2012/szatmari_laszlo.pdf letöltés ideje: 2015. 01. 07.

¹⁷ Zalka Miklós Magyar író, újságíró és katonatiszt, (1928. május 25. – 1997. április 2.)

SÁRY ZOLTÁN SZÁZADOS: HELIKOPTEREK ALKALMAZÁSA A SZÁRAZFÖLDI CSAPATOK MŰSZAKI TÁMOGATÁSA SORÁN

A modern hadviselésben nélkülözhetetlenek a forgószárnyas repülő eszközök. A szárazföldi haderőnem feladatainak támogatására légi járműveket is felhasználnak különböző szerepkörben. A helikopterek többek között műszaki tevékenység támogatására is kiválóan felhasználhatók. A cikkben csapatrepülő szemmel nézve néhány lehetőség kerül bemutatásra, melyek során a helikopterek alkalmazása kap hangsúlyt. Terjedelmi okokból nem lehet teljes körű ismertető, de céloim nem is ez, hanem hogy rávilágítsak, milyen sokféle képességgel rendelkeznek a helikopteres erők és ezek közül itthon mennyit használunk ki. Ezen kívül bemutatom, hogy magyar szempontból a jövőben számításba jöhető releváns külföldi típusok milyen képességekkel bírnak a szárazföldi csapatok műszaki támogatásának szempontjából.

A helikopterek kis repülési sebességük, függőleges fel- és leszállási képességük, illetve földközeli repülési tulajdonságaik miatt kiválóan megfelelnek a szárazföldi csapatok támogatására. Bár a kezdeti konstrukciók viszonylag kis teherbírással rendelkeztek, a rohamosan fejlődő technológiáknak köszönhetően a forgószárnyas eszközök egyre több katonai feladatra is alkalmassá váltak. A technikai lehetőségek tágulása csak egy tényezőt jelentett, mivel a sikerhez az évtizedek alatt összegyűlt tapasztalatokra is szükség volt.

MŰSZAKI TÁMOGATÁS HELIKOPTEREKKEL

A helikopterek nemcsak a közvetlen harcoló erők támogatásában vagy a logisztikai feladatok megoldásában, vehetnek részt, hanem

olyan feladatokban is, mint például a szárazföldi csapatok műszaki biztosítása, melyben a forgószárnyas légi járművek nagy segítséget jelenthetnek.

A különböző helikoptertípusok kiválóan alkalmazhatóak légi-műszaki felderítés (esetleg szemrevételezés) végrehajtására. Ezen eszközök repülési jellemzője és hadműveleti rugalmassága biztosítja a feladatok gyors, hatékony, ugyanakkor viszonylag biztonságos kivitelezését. A bevetések során, a fedélzeten szárazföldi specialista vagy akár műszaki szakember is részt vehet, de rövid felkészítés után a hajózó személyzet is megfelelő információkat szolgáltathat. Az alkalmazási lehetőségek közül kiemelendő a manőverezést biztosító műtárgyak (például utak, vasutak, hidak) állapotának felderítése, mivel ezek jelentősen befolyásolhatják a csapatok tevékenységét, illetve ezekről célszerű minél frissebb információval rendelkezni.¹ Mivel a bevetések gyakran magas fenyegetettségű területen zajlanak, kiemelendő a repülő eszköz magas szintű aktív és passzív védelmének szükségessége. Emiatt akár harci helikoptereket is célszerű lehet ilyen feladatra felhasználni; az orosz Mi-24 a tehertérben még nyolc fő műszaki katonákat is szállíthat.

A különböző forgószárnyas eszközök kiválóan alkalmazhatóak különféle építési munkálatok során terhek szállítására, beemelésére. Különösen igaz ez nehezen megköze-

¹ Azt, hogy ez még napjainkban is mennyire fontos feladat jól jellemzi az afganisztáni helyzet, ahol a szerző tapasztalatai alapján például az utak állapotának pontosságára is felhasználják a helikopteres felderítési lehetőségeket.

1–2. kép. CH-47 Chinook ponton hídát szállít az „Operation Gallant Crew '77” gyakorlaton
 Forrás: <http://research.archives.gov/description/6376382>
<http://research.archives.gov/description/6376383> (letöltés ideje: 2015. 03. 08.)

lítható helyeken, például hegyvidéken vagy „vizes” területeken, illetve amikor gyorsan kell végrehajtani az adott feladatot. Ilyen lehet például egy vízi átkelés biztosítása; a helikopterek akár ponton hídelemeket is szállíthatnak és helyükre illeszthetnek – ezt a képességet sok esetben a gyakorlatban – akár éles bevetések során – is használják.²

A katonai búvárok bevetési körzetbe történő kijuttatásának egyik kiváló lehetősége a helikopteres szállítás. Rugalmas, gyors és hatékony megoldást jelent. Mivel a saját peremvonaltól számítva nagyobb mélységben is alkalmazható, ezért mind a műszaki, mind a harci búvárok számára kézenfekvő lehet. Helikopteres szállítási mód esetén nemcsak a búvárok kirakására, hanem viszonylag nagy mennyiségű felszerelés (akár csónakok)

szállítására is lehetőség van. Ráadásul tevékenységük végeztével a búvárok kiemelése is megoldható (fedélzeti csörlő alkalmazásával akár leszállás nélkül is), ami a nagyobb biztonságon túl az esetleges felderítési információk gyorsabb értékelését is lehetővé teszi. Ugyanezen lehetőségek szárazföldön, illetve vízfelzárkó tevékenykedő műszaki felderítő katonák esetén is alkalmazhatóak.

Aknamezők légi telepítése sok haderőben alkalmazott megoldás, általában aknaszűrő konténerek segítségével. Ez a telepítési mód gyors és rugalmas lehetőséget ad és ellenséges területen is viszonylag egyszerűen megoldható. Ezen technikák megoldáson kívül bizonyos helikopter típusokból készültek kifejezetten aknamezők telepítő módok is.³ Az aknamezők légi telepítése során hátrányt jelent az időjárási körülményekkel szembeni viszony-

² Példaként említhető a US Army 502. műszaki százada, amely 1995. december 30-án a Száva folyón történő hidépítés során a pontonokat Chinook helikopter segítségével szállította. Ezen kívül, az „Operation Gallant Crew '77” gyakorlat során szintén CH-47-esek emelték helyükre a ponton hídelemeket.

³ Ilyen például a hetvenes évek során létrehozott két Mi-8-as modifikáció: az AV harcokocsik elleni, míg az AD gyalogsági aknamezők telepítésére szolgált. Ezekon kívül a normál szállító változatokat is felszerelhetnék speciális telepítő berendezéssel.

3. kép. A Boeing A-160 Hummingbird UAV forgószárnyasa

<http://www.defenseindustrydaily.com/a160-hummingbird-boeings-variable-rotor-vtuav-03989/>
(letöltés ideje: 2015. 03. 08.)

lagos érzékenység (a „rossz idő” befolyásolja bevetethetőséget) és a szükséges dokumentálás szinte lehetetlenné válhat. Aknák felderítésére és megsemmisítésére már régóta használnak helikoptereket, igaz elsősorban vízi robbanó eszközök esetén. Ezek az eljárások több országban mindennaposak; kiemelendő az US Navy tapasztalata, ahol külön helikopteres aknamentesítő alegységek működnek és ezt a technológiát más országoknak is átadták. Megjegyezzendő azonban, hogy a folyók, tavak és más hasonló vízi útvonalak, illetve a szárazföld légi aknamentesítése technikai, biztonsági, gazdaságossági és egyéb okok miatt nem igazán elterjedt.⁴

A különböző repülő eszközök – így a helikopterek is – nagy segítséget jelenthetnek az improvizált robbanó eszközök (IED-k) elleni harcban. A levegőből mind maga a telepítés, mind az arra utaló jelek (például a föld eltérő színe az ásás helyén) észlelhetőek, de megfe-

lelő eszközök (például hőkamerák) segítségével akár maguk a kihelyezett IED-k (vagy aknák) is felderíthetőek.⁵ A helikopterek képesek rövid idő alatt nagy területet végig repülni, illetve a saját erőket menetvonalát végig követve azoknak közvetlen támogatást biztosítani. A modern helikopter típusok alacsonyabb zajszintjüknek és modern felderítő berendezéseiknek köszönhetően mindezt kevésbé feltűnően is képesek végrehajtani, ami nagyobb hatékonyságot biztosít az IED-t telepítő csoport elleni küzdelem során. Nem szabad azonban megfeledkezni arról, hogy a különböző robbanó eszközök nagy veszélyt jelentenek a helikopterekre – különösen speciálisan helikopterek ellen kifejlesztett aknáknak esetén.⁶

A repülő technika – így a helikopter is – számos különféle pusztító eszközzel felszerelhető, amely a „hagyományos” feladatokon túl akár műszaki feladatokra is felhasználható. Ilyen lehet például robbanó vagy nem robbanó műszaki zárakon történő átvjáró nyitás vagy erdős terepen tisztások kialakítása. Az első lehetőségre az 1991-es Öböl-háborúban⁷, míg a másodikra Vietnámban⁸ lehet példát találni.

⁵ Több cég is komoly eredményeket ért el az IED-k, illetve aknák helikopterek általi felderítésében. A Boeing A160 Hummingbird, illetve a Northrop Grumman MQ-8 Fire Scout típusú pilóta nélküli helikoptereket például már Afganisztánban is bevetették, részben az említett szerepkörben.

⁶ Léteznek kifejezetten helikopterek ellen kifejlesztett aknáknak is, melyek igen hatékonyak lehetnek a kis magasságban repülő légi járművek ellen.

⁷ 1991-ben az iraki háború idején az amerikai légierő C-130 típusú repülőgépei többek között aknamezők ellen is bevetették a BLU-82 típusú bombákat. Mivel a pusztító eszköz súlya körülbelül 7500 kg és a minimális biztonságot vetési magasság 2000 m ezért a bombát helikopter fedélzetéről is be lehet vetni – a CH-47 Chinook például megfelelőnek tűnt a feladathoz.

⁸ 1968-ban Vietnámban CH-54 típusú helikopter M-121 típusú bomba alkalmazásával körülbelül 30 méter átmérőjű leszállóhelyet robbantott, amely alkalmas volt az UH-1 számára. Így olyan helyeken is sikerült például MEDEVAC lefedettséget biztosítani, ahol más megoldással esély sem lett volna erre.

⁴ Ugyanakkor igény esetén ez sem megoldhatatlan, melyre példaként említhető az öt darab Mi-8BT, melyekkel a hetvenes években a Szezei-csatorna aknamentesítését végezték. A szárazföldi aknáknak felderítése és megsemmisítése nem terjedt el széles körben. Az oroszoknál egy ilyen célra specializált típusal, a Mi-24 BMT-vel is folytak kísérletek, ami a korábban említett helikopterrel ellentétben valószínűleg sikertelenül zárult.

4. kép. A brit Royal Air Force S55 típusú helikoptere aknát telepít egy korabeli magazin címlapján
<http://www.ashpole.org.uk/225-squadron-raf/>
 (letöltés ideje: 2015. 03. 08.)

Minden haderőnem számára fontos, de a szárazföldi csapatok szempontjából kiemelt a Force Protection tevékenység, amely jelentős részben műszaki jellegű tevékenységet foglal magában. A helikopterek műveleti rugalmasságuknak, gyors reakciójuknak köszönhetően nagy segítséget jelenthetnek mind erők, mind objektumok védelme során. Markáns példaként a már bemutatott IED-k elleni védelem említhető, de a forgószárnyasok természetesen más célból is bevethetőek.

Időnként előfordul, hogy különböző objektumok, esetleg haditechnikai eszközök rombolása szükségessé válik. Ilyen eset lehet például az ellenség térdnyerésének következtében hidak rombolása vagy saját megrongálódott, hátrahagyandó haditechnikai eszköz megsemmisítése (utóbbira például Afganisztánban is sor került). A rombolás egyik módja a robbantás lehet, azonban idő, szakember vagy eszköz hiányában ez nehézséget okozhat. Ebben az esetben megoldást jelenthet a helikopterek pusztító eszközeivel történő megsemmisítés. Ez a megoldás gyors, hatékony és a fedélzeten adott esetben még műszaki szakember is jelen lehet, aki tanácsokkal láthatja el a hajózó személyzetet (például egy híd esetében mely elemek rongálását célszerű végrehajtani).

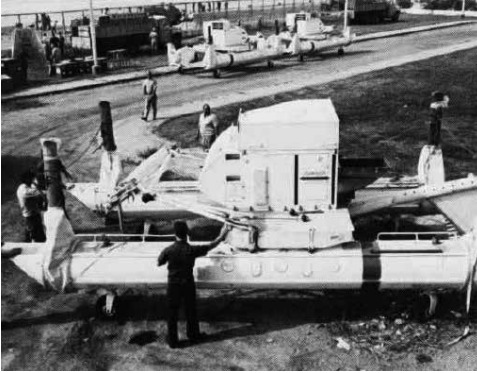
HAZAI KÉPESSÉGEK

A Magyar Honvédség forgószárnyas erői a fentebb felvázolt lehetőségek tekintetében elméletileg igen komoly lehetőségekkel rendelkeznek. A rendszeresített Mi-8/17 közepes szállító helikopterek négy tonnás teheremelő képességükkel megfelelőek a műszaki támogató és beemelési jellegű munkálatokra.

Helikoptereink ségfiséget nyújthatnak a műszaki csapatok műveletei során. A jelenleg is érvényes harci alkalmazási segédlet részletesen leírja a Mi-8 típus használatát bizonyos vízi akadályok leküzdése során. A légi járművek akár a ponton hídemelek szállítása, összeállítása és helyére illesztése során felhasználhatóak lennének. Ugyanakkor tény, hogy ezen műveletek biztonságos és hatékony végrehajtása speciális repülőtechnikai felkészítést és jelentős mennyiségű közös gyakorlást igényel. Sokkal egyszerűbb lehetőség a helikopterek „légi daruként” történő alkalmazása például hidak építése során, ami ráadásul nehezen megközelíthető helyeken is alkalmazható mind az elemek helyszínre szállítása, mind az elemek összeépítése során. A helikopterek viszonylag egyszerűen vontathatnak kisebb vízi járműveket vagy úszó eszközöket (például csónakokat, tutajokat), de gyorsan sodronyokat, köteleket, kábeleket is gyorsan átjuttathatnak a túlsó partra.

5. kép. Mi-8BT aknamentesítő bevetésen
<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/52449/start/-1> (letöltés ideje: 2015. 03. 08.)

6. kép. Az RH-53 helikopterhez rendszeresített Mk 105 típusú aknamentesítő berendezés
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2e/Mk_105_minesweeping_gear_for_RH-53_helicopter_1974.jpg
 (letöltés ideje: 2015. 03. 08.)

Helikoptereink részt vehetnek aknák, illetve más robbanó eszközök (például IED-k) felderítésében, illetve azok telepítésének észlelésében. Ugyanakkor fontos megemlíteni, hogy a jelenlegi helyzetben sem a gépek felszerelése (felderítő eszközök), sem hajózóink kiképzettsége nem teszi lehetővé az ilyen jellegű bevetések hatékony végrehajtását. Ennek legfőbb oka a modern optikai berendezések hiánya és a kevés repülési idő.

A Mi-8/17 helikopterek elméletileg több módszerrel is képesek légi aknatelepítésre, jelenleg azonban ehhez sem a szükséges eszközök, sem a tapasztalatok nem állnak rendelkezésre. Korábban a típuson itthon is rendszeresítve volt a csúszdás aknatelepítő berendezés, melyet idősebb hajózó elmondása szerint a hetvenes években használtak is, de később elmaradtak az ilyen jellegű feladatok. A Mi-24 harci helikopterhez rendszeresítésre került a KMGU aknaszóró konténer, amely teljes mértékben alkalmazható a típuson, ennek ellenére a rendelkezésre álló információk szerint nem volt használatban. Elképzelhető, hogy a konténert kisebb-na-

gyobb átalakítás után a szállítóhelikopter is használhatná – ez a lehetőség pontos technikai felmérést kívánna, például a levegős nyitási mód miatt. Megjegyzendő, hogy az aknák alkalmazása a magyar haderő számára nemzetközi vállalatok miatt jelentősen korlátozva van (például a gyalogsági taposó aknák tekintetében), illetve a légi telepítési mód esetén az aknamező pontos dokumentálása is körülményes lehet. Légi aknatelepítés hazai igénye esetén utóbbi problémára megoldást jelenthet a nagyobb pontosságú navigációs rendszerek használata, illetve a fedélzeten szállítható műszaki állomány.

Az ellenség által telepített robbanó és nem robbanó műszaki záruk felderítése során nagy segítséget nyújthatnak helikoptereink, bár a már említett modern felderítő eszközök hiánya ebben az esetben is komoly hátrányt okozhat. A felderített műszaki-zárakon történő átjáró nyitás egyik szükség eszközeként forgószárnyas eszköz is szóba jöhet: a Mi-8/17 éles bombafegyverzete, illetve viszonylag nagy területet lefogni képes nem irányított rakéta fegyverzete a szükséges előzetes számvetések után akár gyors és hatékony megoldást jelenthet.

A légi műszaki felderítés szintén szerepel a Mi-8 típus hazai harci alkalmazási segédletében. Mint már szó volt róla ez a lehetőség a mai modern hadviselés során is fontos képesség lehet. Ugyanakkor itt is meg kell jegyezni, hogy a rendelkezésre álló felderítő eszközök szinte teljes hiánya sajnos minimalizálja az elérhető hatékonyságot.

A magyar katonai búvárok és helikoptereink közös tevékenysége egy olyan képesség, amely már gyakorlatban is bizonyítást nyert és a Mi-8/17 típus időnként az ilyen katonák kiképzésében is részt vesz, például vízi deszant során. Ugyanakkor ez a lehetőség is tovább csiszolható, például a már korábban is említett kiemelés lehetőségének begyakorlásával.

7. kép. A US Navy MH-53E aknamentesítő
helikoptere

[http://web.mst.edu/~rogersda/military_service/
minesweeping.jpg](http://web.mst.edu/~rogersda/military_service/minesweeping.jpg)

(letöltés ideje: 2015. 03. 08.)

BÉKEIDŐS FELADATOK

A fegyveres erők elsődleges feladata a harctevékenység megvívása, ezért ezen írás elsősorban a háborús műveletekről szól. Meg kell azonban említeni a témakörbe tartozó kiképzést, illetve hadműveleti feladatokat szolgáló békeidős tevékenységet is. Ez elsősorban a csapatok felkészítésére irányul, így a helikopteres erők és a szárazföldi katonák az eddig említett tevékenységeket mindmind begyakorolhatják. Különös jelentőséggel bír a repülő csapatok és a szárazföldi haderőnem közötti magas szintű együttműködés, melyet egy esetleges éles alkalmazás érdekében létfontosságú részletekbe menően is begyakorolni.

A szárazföldi erők, különösen a műszaki csapatok időnként építési feladatokban is részt vesznek. Ezek során szintén felmerülhet a helikopterek alkalmazása, hiszen ezek az eszközök nehezen megközelíthető helyeken (például hegyvidéken) akár költséghatékony megoldást is jelenthetnek – különösen, ha a szükséges idő tényezőt is figyelembe vesszük.

A Magyar Honvédség állományából a szárazföldi csapatok és a helikopteresek is gyakran vesznek részt különböző katasztró-

fa elhárítási feladatokban. Ilyen esetekben a forgószárnyasok komoly segítséget nyújthatnak a műszaki, illetve egyéb alegységek számára, például személyek és eszközök szállításában, felderítés (szemrevételezés) végrehajtásában. Erre az esetek többségében árvizek esetén kerül sor, azonban más jellegű alkalmazás is szóba jöhet. Ilyen lehet például a műszaki katonák által végrehajtható jégtorlasz robbantás, amikor a kedvezőtlen időjárási körülmények miatt gyors és rugalmas szállításra is szükség lehet, de a helikopterek a zajló jég felderítésében is segítséget nyújthatnak. A negyvenes-ötvenes években a légierő részt vett a kialakuló jégtorlaszok bombákkal történő szét törésében⁹, ezt azonban később megszüntették. A Mi-8/17 típus bombafegyverzetének és kis repülési sebességének köszönhetően vészhelyzet esetén ilyen feladatokra is alkalmas lehet, de a helikopterek akár a robbanóanyagok a rendeltetési helyére történő eljuttatásában is segítséget nyújthatnak. Ezen kívül a forgószárnyas eszköz a terület biztonsági zárásában is részt vehet.

8. kép. A Magyar Honvédség Mi-8 típusú
helikoptere búvárok kirakása közben

[http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_pictures/
8256599.stm](http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_pictures/8256599.stm)

(letöltés ideje: 2015. 03. 08.)

⁹ 1956 januárjában a Dunán a kialakuló vészhelyzet miatt repülőgépekkel bombázták a jeget.

9. kép. Műszaki katona ereszkedik egy UH-1 helikopterből a vietnámi hadszíntéren
<http://www.history.army.mil/books/Vietnam/Engineers/pic-90.jpg>
 (letöltés ideje: 2015. 03. 08.)

SOKRÉTŰ LEHETŐSÉG – ELFELEDETT KÉPESSÉGEK

Mint a fenti példák is mutatják, a helikopterek számos feladat típus során segítséget nyújthatnak a szárazföldi erők műszaki munkálatai során – bár a lehetőségeknek talán csak a fantázia szab határt. Ugyanakkor az is látszik, hogy a feladatok maradéktalan végrehajtása érdekében speciális felszerelésre és kiképzésre is szükség van. Ezen kívül fontos a szárazföldi, illetve a csapatrepülő személyi állománynak a témához tartozó elméleti és gyakorlati ismerete, melyet a sikeres alkalmazás érdekében folyamatosan szinten kell tartani. Kiemelt fontosságú a tervező és a végrehajtó állomány kreatív hozzáállása, hiszen ezen témában is kialakulhatnak korábban még nem tapasztalt helyzetek, melyek sikeres megoldása esetlegesen rögtönzést igényel.

Ahogy bemutattam a magyar helikopteres erők a jelenlegi helyzetben sajnos ilyen tekintetben le vannak maradva. A legnagyobb probléma a modern technikán kívül a naprakész szabályzatok, segédletek hiánya. A témában repülő vonalon szinte egyedüli útmutató a „Módszertani segédlet a Mi-8

harci alkalmazásához” című kiadvány, amely még a hetvenes évek közepén, 1976-ban került kiadásra. Az említett évszám jól jellemzi a hazai alkalmazásnak a modern hadviseléshez való viszonyát. A segédletben egyébként vannak olyan lehetőségek, melyek használható módon megtalálhatóak, de az írásomban említett lehetőségek többségét a könyv nem tartalmazza. Ezek ismerete rendkívül fontos lehet a képesség alapú Magyar Honvédség számára, hiszen célszerű lenne a rendelkezésre álló erőforrások minél hatékonyabb kihasználása. Ráadásul az írásban leírtak egy része korábban már alkalmazott képesség volt, csak az elmúlt évtizedek alatt elsorvadt és a megszerzett tudás is elveszett. Egyébként a bemutatott lehetőségek egy részének alkalmazása szinte semmilyen plusz ráfordítást sem igényel, míg egy másik részéhez már komoly fejlesztésekre lenne szükség – bár ezek közül nagyon sok (például a modern optikai berendezések beszerzése) egyébként is létfontosságú lenne.

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

Az előző fejezetekben bemutattam, hogy az évtizedek óta használt orosz típusokkal hogyan oldható meg a szárazföldi csapatok mű-

10. kép. CH-54 típusú helikopter „bozótirtó” bombával
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5e/Sikorsky_Skycrane_carrying_parachute_bomb_c.jpg
 (letöltés ideje: 2015. 03. 08.)

szaki támogatása. Ezek a feladatok természetesen külföldi típusokkal is végrehajthatóak. Röviden bemutatom a számunkra releváns külföldi cégek különböző termékeit. A szóba jöhető gyártók típusait ezen írás szempontjából két részre lehet bontani, mégpedig a különböző képességek miatt a könnyű és közepes kategóriába történő besorolás alapján.

A szóba jöhető könnyű helikopterek – a teljesség igénye nélkül – közé tartozik többek között az Eurocopter (Airbus Helicopters) EC-135, illetve EC-145 család és az AgustaWestland AW169. Ezen típusok megfelelő optikai berendezésekkel (például felderítő rendszerekkel) felszerelve kiválóan alkalmasak a korábban említett légi műszaki felderítésre, illetve IED-k észlelésére. A többi feladat során korlátot jelent az említett típusok viszonylag kis mérete és befogadó képessége, de több szempontból már ezek is komoly előrelépést jelentenek a jelenlegi helyzethez képest.

A közepes szállító helikopterek közé leginkább az AW139/189/149M, az Eurocopter Super Puma / Cougar / Caracal család, a dél-koreai KAI Surion, illetve a Sikorsky H-60 tartozik. Valószínűleg ezek mindegyike képes azon feladatok ellátására, melyeket a jelenleg rendszeresített típusoknál leírtam. Ezen kívül igény szerint az említett helikopterek is felszerelhetők modern felderítő rendszerekkel, így gyakorlatilag teljesen megfelelnek szárazföldi csapataink támogatására, amely természetesen a műszaki jellegű feladatokat is tartalmazza. Ráadásul a közepes kategória képviselői már komoly teheremelő képességekkel rendelkeznek, így a szállítások végrehajtása akár a műszaki támogatás során is szóba jöhet. A modern helikopterek szinte mindegyike rendelkezik külső teher függesztési lehetőséggel, ezáltal repülő daruként is alkalmazhatóak – különösen viszonylag erős hajtóműveiknek és modern vezérlő rendszereiknek köszönhetően. Kisebb tárgyak, illetve személyek emelésére szolgál a fedélzeti

11. kép. A modern helikopter fedélzeti optikai berendezések nagy segítséget jelentenek az IED-k elleni harcban
<http://nosint.blogspot.hu/2010/12/northrop-grummans-astamids-proves-it.html>
 (letöltés ideje: 2015. 03. 08.)

csörlő – a modern típusok ilyen berendezései szintén előrelépést jelentenek a jelenlegi haditechnikához képest.¹⁰

Az említett könnyű és közepes típusok egy részével egyébként már van is a témába vágó harctéri tapasztalat, hiszen az UH-60 Blackhawk és a Super Puma / Cougar / Caracal éles körülmények között is bizonyított.¹¹ Mindkét kategória képviselői alacsony zajszinttel rendelkeznek, ami hasznos lehet a csapatrepülő feladatok során. A modern helikopterek a vásárló igényeinek megfelelően számos különböző fegyver rendszerrel felszerelhetők, amelyek mind önvédelemre, mind a korábban már említett műszaki jellegű feladatokra felhasználhatóak. Az, hogy az említett típusok milyen felszerelésekkel – és

¹⁰ Jelenlegi helikoptereink fedélzeti csörlő berendezései technikai paramétereiket tekintve már nem felelnek meg napjaink elvárásainak és azokkal személyek emelése biztonsági okokból nem is végezhető.

¹¹ Példaként említhető a spanyol szárazföldi hadsereg Eurocopter Cougar flottája, amelyet 2013 nyarán Afganisztán nyugati részén légi műszaki felderítésre is felhasználtak. A helikopterek előnyének bizonyult, hogy a bevetések során a fedélzeten műszaki szakembereket, illetve törzsiszteteket is szállíthattak, akik pontosan felmérhették például az utak állapotát.

ezáltal milyen képességekkel – rendelkeznek leginkább a megrendelő igényeitől függenek.

Remélhetőleg a tervekben szereplő forgószárnyas képesség növelés néhány éven belül realizálódik és ez technikai szempontból az írás témájául szolgáló szakterületre is pozitív kihatással lehet.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Módszertani segédlet a Mi-8 helikopter harci alkalmazásához (Re/237), Honvédelmi Minisztérium, 1976

Jefim Gordon és Dimitrij Komissarov: Russian gunship helicopters, Pen and Sword Aviation, London, 2013

<http://www.globalsecurity.org/military/world/russia/mi-8-var.htm> 2015.02.22.

<http://www.globalsecurity.org/military/systems/munitions/m121-bomb.htm> 2015.02.22.

<http://www.g2mil.com/subatomicbombs.htm> 2015.02.22.

<http://www.fas.org/man/dod-101/sys/dumb/blu-82.htm> 2015.02.22.

<http://www.gettyimages.com/detail/news-photo/army-soldier-from-the-2nd-platoon-of-the-502nd-engineer-news-photo/143416538> 2015.02.22.

<http://research.archives.gov/description/6376382> 2015.02.22.

<http://duol.hu/cimlapon/repulogepekról-bombaztak-1956-ban-a-duna-zajló-jeget-duna-foldvarnál-mar-ez-sem-segitett-1056610> 2015.02.22.

http://www.magyarmuzeumok.hu/targy/1163_arviz_a_muzeumban 2015.02.22.

https://www.rusi.org/downloads/assets/201203_RDS_Patel.pdf 2015.02.22.

[http://www.prnewswire.com/news-releases/northrop-grummans-mq-8b-fire-scout-unmanned-2015.02.22.](http://www.prnewswire.com/news-releases/northrop-grummans-mq-8b-fire-scout-unmanned-2015.02.22)

<http://www.globalsecurity.org/military/world/russia/mi-8-var.htm> 2015.02.22.

<http://www.informationdissemination.net/2011/03/marine-unmanned-cargo-maritime.html> 2015.02.22.

<http://defense-update.com/products/a/AHM.htm> 2015.02.22.

SZÁRAZFÖLDI HADERŐNEM

POZDERKA ZOLTÁN ALEZREDES:

AZ ÖSSZHADERŐNEMISÉG DILEMMÁJA

avagy a komponens parancsnokságok hiányának hatása
a hadművelleti szintű műveletek vezetésére és tervezésére

BEVEZETŐ

Jelenleg a Magyar Honvédség stratégiai és a harcászati szintjei között elhelyezkedő hadművelleti szintű parancsnokság a 2007-ben alakult MH Összhaderőnemi Parancsnokság (MH ÖHP). Az MH ÖHP kiválóan képes ellátni a harcászati szintű alárendelt katonai szervezetek békevezetésével kapcsolatos feladatait, azonban az összhaderőnemiségre történt átállás óta nem sikerült a műveletvezetés és művelettervezés néhány kérdésére végleges választ találni: milyen legyen a komponens parancsnokságok nélküli MH ÖHP struktúrája; hogyan vezesse az MH ÖHP parancsnok a különböző haderőnemekhez tartozó katonai szervezeteket; valamint hogyan kerüljön végrehajtásra az összhaderőnemi és haderőnemi művelettervezés? A helyes válaszok megtalálásához célszerű megvizsgálni a történelmi előzményeket és más országok példáit, valamint a „klasszikus” összhaderőnemi műveletek vezetésének és tervezésének sajátosságait. A kérdések felvetése és a lehetséges megoldások ismertetése olyan gondolatébresztőként szolgál, amely további szakmai véleménycserét, esetleg koncepciók kidolgozását segítheti elő.

TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEK

Az ókortól kezdve számos példáját találjuk a szárazföldi hadseregek és tengeri flották közös hadműveleteinek, melyeket egy előre megállapodott haditerv szerint egy közös cél

érdekében hajtottak végre. Az ilyen műveletek arra irányultak, hogy a tengeri uralom megszerzésével, hajózási útvonalak elzárásával, kikötők blokádjával megakadályozzák az ellenség szárazföldi seregének partra szállítását, utánpótlását, vagy elmenekülését.¹ Az első világháborúban a két klasszikus haderőnem kiegészült egy harmadikkal, a légi erővel. A repülőgépek kezdetlegessége és viszonylag kevés darabszáma miatt nem vált ugyan döntő tényezővé, de egyre fontosabb szerepet kezdett játszani a másik két haderőnem támogatásában.² A második világháború hozta el az addig soha nem látott méretű hadműveleteket, melyek minden esetben megkövetelték a különböző haderőnemek közötti együttműködést. A németeknél az alapvető hadászati-hadművelleti seregetest a hadseregcsoporthoz, a szovjeteknél a front, vagy frontcsoport volt, melyek néhány (2-4) szárazföldi hadsereget, légi erő- és néhány kivételes esetben haditengerészeti kötelékeket foglaltak magukba. A földrajzi adottságok és a viszonylag gyenge felszíni flották miatt ez

¹ Néhány történelmi példa a flották szárazföldi küzdelemre kifejtett hatására: Actiumi csata Kr. e. 31, Nikápolyi csata 1396, Várnai csata 1444, Spanyol Armada támadása 1588, Yorktowni csata 1781.

² Az egyetlen összhaderőneminél tekinthető vállalkozás az első világháborúban: A tengeri hadviselés szempontjából fontos a szorosok, azaz „tengeri csomópontok” (*choke point*) birtoklása. Egy ilyen csomópont, a Dardanellák elfoglalása érdekében indítottak az Antant erők partraszálló műveletet, amely sok áldozatot követelt és végül nem hozta meg az elvárt eredményt.

1. ábra. Az MH ÖHP jogelőd szervezetei (szerkesztette a szerző)

a két ország leginkább a szárazföldi erők és – a németek esetében egyre korlátozottabban rendelkezésre álló – légielő közötti együttműködésben jeleskedett.

A nyugati szövetségesek számtalan hadjáratot, hadműveletet hajtottak végre a csendes-óceáni, észak-afrikai és európai hadszíntereken,³ melyek során a haderőnemek közötti együttműködés nagyobb szerepet – a rivalizálás pedig nagyobb teret – kapott, mint az előbb említett két ország esetében. A műveletek megtervezésére és vezetésére az európai hadszínteren például létrehozták a Szövetséges Expedíciós Erők Legfelsőbb Parancsnokságát (SHAEP),⁴ melynek parancsnokává

Dwight D. Eisenhower tábornokot nevezték ki.⁵ Állományába három hadseregcsoport tartozott összesen 8 (amerikai, brit, kanadai, francia) hadsereggel, de egyes műveletek idejére alárendeltségébe került jelentős méretű haditengerészeti kötelékek mellett egy-két légielő parancsnokság, vagy akár a szövetséges erők teljes stratégiai bombázó ereje.

A második világháború hatalmas kiterjedésű, összetett, több haderőnemi által közösen végrehajtott műveletei hozták létre a **hadműveleti szükségletet** az egyesített – mai szóhasználattal élve összhaderőnemi – műveletekre és parancsnokságokra. Ez az igény a hidegháborúban, majd azt követően is fennmaradt, és jelenleg az igazán nagy

³ Ilyen korai „egyesített” műveletek voltak például partraszállások a csendes-óceáni szigeteken, Tunéziában, Szicíliában, Olaszországban és Normandiában.

⁴ *Supreme Headquarters Allied Expeditionary Forces* – SHAEP

⁵ Eisenhower tábornok egyben parancsnoka volt az Egyesült Államok Hadseregének Európai Hadszínter Parancsnokságának is (*European Theater of Operations United States Army* – ETOUSA).

haderővel rendelkező országok és szövetségi rendszerek, mint például az Amerikai Egyesült Államok és a NATO képes olyan stratégiai-hadművelési szintű parancsnokságokat fenntartani, melyek a világ biztonságpolitikai változásaira válaszolva hadseregeket, légierő és haditengerészeti erőket alkalmaznak és irányítanak, vagy egy adott művelet végrehajtására *Összhaderőnemi Harci Köteléket* (JTF)⁶ hoznak létre.

ÖSSZHADERŐNEMI PARANCSNOKSÁGOK ALAPÍTÁSÁNAK EGYÉB OKAI

A 2000-es években valóságos összhaderőnemi parancsnokság alapítási hullám söpört végig Európán, szinte csak az számított modern haderőnek, amely rendelkezett ilyenell és magáévá tette az összhaderőnemiség elvét. A modernizáció mellett a „**költséghatékonyság**” is fontos szerepet játszott a kisebb-nagyobb nemzetek hadművelési szintű vezetésének átalakításában. A haderőnemi és különböző funkcionális parancsnokságok a folyamatos haderőreformok miatt egyre kevesebb alárendelt katonai szervezettel rendelkeztek, másrészt az iraki és afganisztáni katonai szerepvállalás komoly szakmai és logisztikai kihívások elé állította a vezetést és a katonai törzseket. Ésszerűnek tűnt a megoldás, hogy a különböző parancsnokságok egy szervezetbe történő összevonásával jelentős létszámot és támogató képességet lehet megtakarítani, ráadásul így a vezetési rendszer is közelített a NATO sztenderdhez.

Környezetünkben rajtuk kívül a következő országokban alakultak meg összhaderőnemi parancsnokságok: Ausztria, Cseh Köztársaság, Lengyelország, Románia, Bulgária és Albánia. Románia és Bulgária esetében az összhaderőnemi parancsnokságok a vezérka-

ron belül jöttek létre szűk törzsekkel, emellett megtartották a haderőnemi parancsnokságukat, valamint a szárazföld tekintetében három, illetve egy hadosztály parancsnokságot is. Csehország 2013-ban számolta fel a 10 évig fennálló Összhaderőnemi Parancsnokságot és Összhaderőnemi Támogató Parancsnokságot, és helyettük a vezérkaron belül hoztak létre két haderőnemi törzset 50-50 fővel.⁷ Szlovákia nem követte az összhaderőnemi parancsnokság alapítási trendet, hanem a szárazföldi és légierő parancsnokságait tartotta meg hadművelési szintű vezetési elemnek.

Egyes nemzeteknél az egyre növekvő műveleti szerepvállalások, a **missziós feladatok** végrehajtásával, a váltások lebonyolításával és a műveletek logisztikai támogatásával kapcsolatos feladatok koordinálása követelte meg valamilyen műveletirányító központ, vagy műveleti parancsnokság létrehozását. A missziós műveletek támogatására a nagyobb nemzetek – mint például a németek Potsdamban – Műveleti Parancsnokságot, a kisebb országok, mint például Szlovénia, Összhaderőnemi Műveleti Központot hoztak létre.

Lengyelországban eredetileg nem alakítottak meg összhaderőnemi parancsnokságot, viszont a missziós műveletek támogatására alapítottak egy Műveleti Parancsnokságot. 2014-ben az addig fennálló hét haderőnemi és funkcionális parancsnokságot megszüntették és beolvasztották ebbe a bizonyos Műveleti Parancsnokságba, valamint az újonnan létrehozott Általános Parancsnokságba.⁸ Így gyakorlatilag egy honi és külföldi műveleteket vezetni képes összhaderőnemi parancsnokság és egy békevezetéssel és kiképzéssel foglalkozó „támogató” parancsnokság jött létre.⁹

⁷ Forrás: <http://www.opinicus-sro.com/Reorganisation-du-commandement-des>, letöltés ideje: 2014. 12. 10.

⁸ *General Command*

⁹ Forrás: <http://www.aofs.org/2014/01/07/poland-announces-new-military-structure/> letöltés ideje: 2014. 12. 10.

⁶ JTF – *Joint Task Force*

A MAGYAR HONVÉDSÉG ÖSSZHADERŐNEMI PARANCSNOKSÁGÁNAK MEGALAKULÁSA

A fentiekhez hasonlóan a Magyar Honvédség esetében is leginkább a modernizáció célja és a költségvetési megfontolások vezettek az MH ÖHP 2007-es létrehozásához. A külföldi műveletekkel kapcsolatos „missziós” feladatok koordinálására ekkora már létrehozásra került az MH Műveletirányító Központja, de annak feladatrendszere és állományának nagy része hamarosan átkerült az MH ÖHP-hoz.

A megalakulásakor 500 fős MH ÖHP a Szárazföldi Parancsnokság 244, a Légierő Parancsnokság 285, valamint az Összhaderőnemi Logisztikai Támogató Parancsnokság 252 fős állományából jött létre, továbbá átvette a Híradó és Informatikai Parancsnokság és az Egészségügyi Parancsnokság feladatrendszereit. (1. ábra)

A haderőnemi parancsnokságok eltűnésével a haderőnemeket az MH ÖHP parancsnok helyettesei képviselték és vezették, a békevezetéssel és kiképzéssel kapcsolatos feladatok tervezéséért és koordinálásáért a J3 és J7, azaz a hadművelési és kiképzési főnökségek voltak felelősek. Három év fennállás után, 2010-ben a két főnökség állományából megalakult a Szárazföldi Hadművelési és Kiképzési Főnökség, valamint a Légierő Hadművelési és Kiképzési Főnökség.

A hadművelési és kiképzési szakterületek folyamatos átalakítása azt jelezte, hogy az összhaderőnemi és haderőnemi szempontokat nem sikerült megfelelő módon egyik szervezeti formában sem összehangolni, és a hadművelési és kiképzési szakterületek egy főnökségbe integrálása szintén hasonló kihívást jelentett. Ha a békevezetéssel nem is adódtak különösebb gondok, a NATO szabályzók és eljárások átvétele, a NATO vezetési rendszerének és a parancsnokságok felépítésének másolása konfliktust okozott a

valós képességekkel és a folyamatosan átalakuló speciális magyar szervezeti struktúrával. Az ellentmondások jobb megértéséhez célszerű megvizsgálni az összhaderőnemi műveletek jellemzőit és az összhaderőnemi művelettervezés sajátosságait.

AZ ÖSSZHADERŐNEMI MŰVELETEK JELLEMZŐI

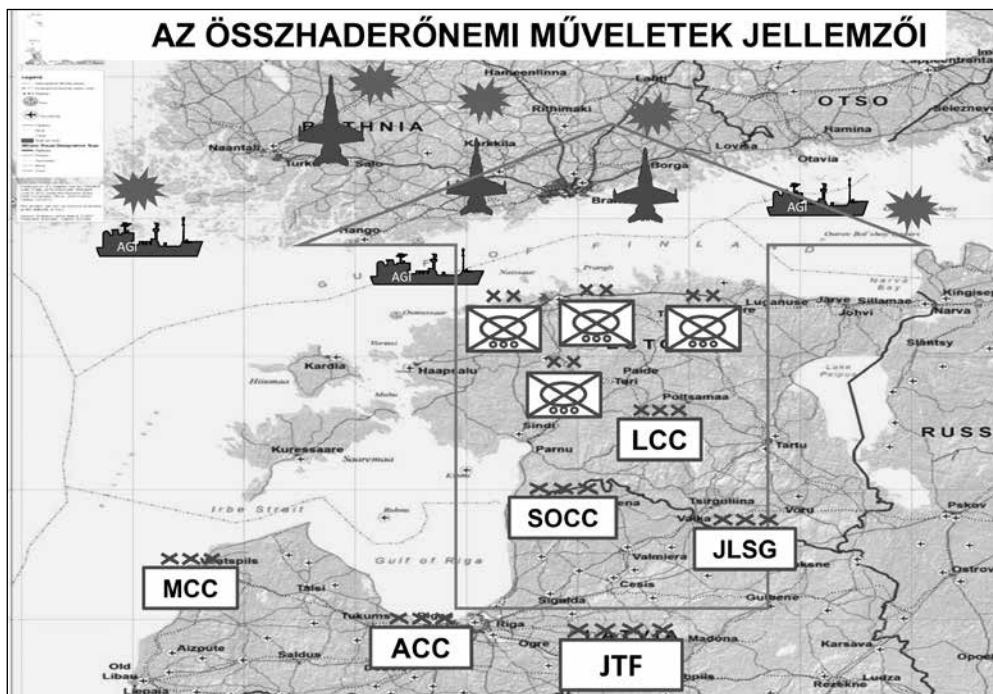
A katonai műveletek három szintre oszthatók fel: stratégiai (hadászati), hadművelési és harcászati szintre. Leegyszerűsítve azt mondhatjuk, hogy egy hadszíntérhez rendelt stratégiai (hadászati) szintű parancsnokság hadjáratot, hadjáratokat folytat, azaz több, nagyobb összefüggő hadműveletek sorozatát hajtja végre a stratégiai és hadművelési célok elérése érdekében. Állományába hadseregszoptok, hadseregek, légierők, flották, flottillák tartozhatnak. Ilyen parancsnokságok például a Szövetséges Hadművelési Parancsnokság (ACO)¹⁰ és az USA földrajzi parancsnokságai.

A hadművelési szintű parancsnokság a számára kijelölt (összhaderőnemi) művelési területen hadműveleteket hajt végre.¹¹ Állományába hadseregek, hadtestek, hadosztályok, különböző méretű légierő és haditengerészeti (alkalmi harci) kötelékek tartozhatnak. A hadművelési szintű parancsnokságok alapvetően összhaderőnemi jellegűek és a hozzájuk rendelt erők különböző haderőnemekhez tartozó komponens parancsnokságok alá szerveződnek.¹² A hadművelési szintű parancsnokság lehet állandó, mint például JFC Brunssum és

¹⁰ ACO – *Allied Command Operation* (avagy *Supreme Headquarters Allied Powers Europe* – SHAPE: Szövetséges Hatalmak Európai Legfelsőbb Parancsnoksága)

¹¹ Hadművelet: kettő vagy több, összefüggő harcászati tevékenység egy stratégiai cél egésze, vagy részeinek elérésére érdekében.

¹² Egyes országok esetében, ahol nincs összhaderőnemi parancsnokság, a hadművelési szintet haderőnemi parancsnokságok is képviselhetik.

2. ábra. Összhaderőnemi műveletek jellemzői (szerkesztette a szerző)

JFC Naples, vagy lehet a művelet idejére létrehozott *Összhaderőnemi Harci Kötelék* (JTF).

A komponens parancsnokságok lehetnek a hadművelleti szintű parancsnokság állandó alárendeltségében lévő, vagy csak a művelet idejére át-alárendelt haderőnemi parancsnokságok. Komponens parancsnokság nem csak haderőnemi parancsnokság lehet, a művelet jellegétől és méreteitől függően ezt a feladatot a szárazföldnél egy hadtest vagy hadosztály parancsnokság is elláthatja. Az USA esetében a földrajzi parancsnokságok, például a Csendes-óceáni Parancsnokság (PACOM)¹³ egy adott művelet végrehajtására a Dél-Koreában állomásozó 8. Hadsereg Parancsnokságból hozhat létre *Összhaderőnemi Harci Kötelék* (JTF) parancsnokságot, míg a szárazföldi komponens parancsnokság szerepére egy

hadtest, esetleg hadosztály parancsnokságot jelölhet ki. Arra is van példa, hogy a művelet különböző fázisaiban mindig más katonai szervezetre hárul a komponens parancsnokság funkció: a kezdeti fázisban, amikor még kevés erő érkezett be a hadszíntérre/ művelleti területre a szárazföldi komponens funkcióját egy hadosztály, majd a következő fázisban az erők számának növekedésével hadtest, végül egy hadsereg parancsnokság látja el. A légerő minden esetben egy légerő komponens parancsnokságot működtet az összhaderőnemi parancsnokság, vagy harci kötelék alárendeltségében, melynek mérete és felépítése a végrehajtó erők nagyságától függ.

Az összhaderőnemi műveletek egyik legfőbb sajátossága a különböző haderőnemek együttműködése, azonban nem minden művelet tekinthető annak, csupán azért mert repülőeszközök, hajók és szárazföldiek közösen vesznek részt egy műveletben. Na-

¹³ PACOM – *Pacific Command*, az USA egyik földrajzi parancsnoksága

gyobb nemzeteknél a szárazföldi hadseregek állományában is található repülő dandárok vagy ezredek, de említhetjük az USA helikopterrel felszerelt felderítő ezredeit¹⁴ is. Az USA 200 ezer fős tengerészgyalogsága – amely szintén egy önálló haderőnem – is rendelkezik saját „légierővel” és hajókkal, de az általuk végrehajtott művelet sem lesz még összhaderőnemi, bármit is hozzanak magukkal a harcba. Véleményem szerint a másik haderőnem **közvetlen támogatása** (pl. közvetlen légi támogatás, vízi szállítás) érdekében végrehajtott műveletek nem tekinthetők összhaderőneminek, mert egy hadműveleti célkitűzés elérése helyett csupán a másik haderőnem harcászati célkitűzésének elérését segítik, amely ennél fogva tisztán szárazföldi, légi, vagy haditengerészeti műveletnek számít. Tovább pontosítva: egy lövészdandár érdekében harci helikopterekkel nyújtott közvetlen légi támogatás nem számít összhaderőnemi műveletnek. Ugyan a légierő haderőnem felelős a légtér koordinációért a szárazföldi kötelékekhez telepített *Légi Művelet Koordináló Központon* (AOCC)¹⁵ keresztül, de ez csak haderőnemek közötti együttműködésnek számít a szárazföldi művelet végrehajtása közben.

Az **összhaderőnemi műveletek valódi ismérve** az, hogy a hadműveleti szintű parancsnokság célkitűzéseinek elérését a harcászati szintű komponens parancsnokságok saját műveleteikkel támogatják, tehát a légierő nem csak „repülő tüzérseget” játszik, a haditengerészet pedig nem csupán a „kompjárt” szerepét tölti be. A 2. számú ábrán egy olyan partraszálló művelet végrehajtását láthatjuk, amelyben mindhárom haderőnem egyformán fontos szereppel bír. Az Összhaderőnemi Parancsnokság (JFC)¹⁶ alárendeltségében lévő Haditengerészeti Komponens Parancsnokság

(JFMCC)¹⁷ a partraszállást megelőző fázisban eléri a tenger kijelölt területének teljes ellenőrzését,¹⁸ biztosítja a saját erők mozgá szabadságát, ehhez felderíti, felkutatja és megsemmisíti az ellenség vízfelszíni és vízfelszín alatti eszközeit, majd a partraszállás fázisában biztosítja a manővert. A Légierő Komponens Parancsnokság (JFACC)¹⁹ az Összhaderőnemi Parancsnok által meghatározott célokat pusztítja, támadó és védő légi műveletek végrehajtásával a partraszállás fázisára kivívja a légifölényt, vagy a művelet végrehajtásához szükséges kedvező légi helyzetet teremt. A Szárazföldi Komponens Parancsnokság (JFLCC)²⁰ négy hadosztályal partraszálló műveletet hajt végre és a hadműveleti célkitűzés eléréseként birtokba veszi a szemben álló állam fővárosát és partmenti területeit. Ebben a példában a művelet támogatására egy Különleges Műveleti Komponens Parancsnokság (JFSOCC²¹) és egy Összhaderőnemi Logisztikai Támogató Csoport (JLSG²²) is rendelkezésre áll, de ezeken felül számos más haderőnemi és funkcionális parancsnokság is bevonható a műveletek jellegétől függően, mint például PSYOPS, kiber-, úrhadviselési, vagy nukleáris csapásmérő erők.

Amint látjuk, a műveletek földrajzi kiterjedése, a végrehajtott erők mérete, a haderőnemek és funkcionális területek közötti együttműködés és koordináció szükségessége vezet az összhaderőnemi parancsnokságok létrehozásához. Az **összhaderőnemi műveletek vezetésének** egyik legfontosabb jellemzője, hogy a harcászati szintű (haderőnemi/komponens) parancsnokságok

¹⁷ JFMCC – *Joint Force Maritime Component Command*

¹⁸ *Achieve sea control*

¹⁹ JFACC – *Joint Force Air Component Command*

²⁰ JFLCC – *Joint Force Land Component Command*

²¹ JFSOCC – *Joint Force Special Operation Component Command*

²² JLSG – *Joint Logistic Support Group*

¹⁴ *Air cavalry squad/regiment*

¹⁵ AOCC – *Air Operation Coordination Center*

¹⁶ JFC – *Joint Force Command*

egy összhaderőnemi parancsnokság vezetése alatt, egy összhaderőnemi hadművelet részeként hajtják végre műveleteiket, együttműködve a többi haderőnemmel. Az összhaderőnemi parancsnokságok nem közvetlenül végrehajtják a harcászati szintű végrehajtó alegységeket, hanem a komponens parancsnokságok részére kiadott *Hadműveleti Parancsokkal* (OPORD²³), *Összhaderőnemi Koordinációs Parancsokkal* (JCO²⁴), *Kiegészítő Intézkedésekkel* (FRAGO²⁵) és *Egyesített Priorizált Céllistával* (JPTL²⁶).

A **harcvezetés** – az összhaderőnemi célkezelés²⁷ kivételével – a komponenseknél valósul meg. A szárazföld esetében a különböző szintű parancsnokságok hadműveleti/harcvezető központjai a változásokra dinamikusan reagálva a korábban kiadott *Harcparancsot* (OPORD) *Kiegészítő Harcintézkedésekkel* (FRAGO) folyamatosan módosítják. A légierő a harcvezetést a *Légi Műveleti Központból* (AOC), valamint az alárendelt hadműveleti központokból hajtja végre, és az alárendelték számára *Légi Feladatszabó Parancsokat* (ATO),²⁸ *Légi Koordináló Parancsot* (ACO),²⁹ *Légi Feladatszabó Üzeneteket* (ATM)³⁰ és *Különleges Utasításokat* (SPINS)³¹ ad ki.

AZ ÖSSZHADERŐNEMI MŰVELETEK TERVEZÉSÉNEK JELLEMZŐI

Az olyan nagyobb nemzetek és természetesen a NATO képes a bemutatott példához hasonló összhaderőnemi hadműveleteket

A művelettervezés folyamata	
COPD / TSZSZ	
1.	Helyzetismeret kialakítása
2.	Katonai Válaszlehetőségek elemzése
3.a.	Küldetéselemzés
3.b.	Cselekvési Változatok kidolgozása
	- CSV-k kidolgozása
	- CSV-k elemzése
	- CSV-k összehasonlítása
	- CSV jóváhagyása
4.a.	Elgondolás kidolgozása
4.b.	Műveletterv kidolgozása
5.	Terv aktiválása, végrehajtás elemzése
6.	Átmenet, kivonás

3. ábra. A művelettervezés folyamatának lépései a COPD szerint (szerkesztette a szerző)

végrehajtani, melyeknél rendelkezésre állnak a szükséges erők, képességek, parancsnokságok, valamint az összhaderőnemi műveletek tervezését támogató rendszerek³² és eljárások. A NATO esetében a tervezést jelenleg a COPD³³ (*Átfogó Művelettervezési Útmutató*) szerint hajtják végre, amely a stratégiai és hadműveleti³⁴ szintű tervezési feladatokat foglalja magába.

A NATO döntéshozatali rendszere és tervezési eljárás alapvetően a stratégiai és a klasszikus hadműveleti szintű műveletek tervezésére lett kidolgozva, amely teljes mértékben figyelembe veszi a Szövetség kettős – politikai és katonai – jellegét, a bonyolult politikai döntéshozó rendszerét, a nemze-

²³ OPOrd – Operation Order

²⁴ JCO – Joint Coordination Order

²⁵ FRAGO – Fragmentary Order

²⁶ JPTL – Joint Prioritized Target List

²⁷ Joint Fires, Joint Targeting

²⁸ ATO – Air Tasking Order

²⁹ ACO – Airspace Control Order

³⁰ ATM – Air Tasking Message

³¹ SPINS – Special Instructions

³² Művelet tervezés támogató rendszerek például a NATO-nál a TOPFAS (*Toos for Operationsl Planning, Functional Area Service*), az USA esetében a CPOF (*Command Post of the Future*)

³³ COPD: *Comprehensive Operations Planning Directive*

³⁴ Hadműveleti szintű művelettervezéssel foglalkozik az AJP-5 *Allied Joint Doctrine for Operational Level Planning* doktrína is.

ti felajánlásokon alapuló erőgenerálást és a többnemzeti jellegből adódó egyéb szempontokat. A COPD ráadásul különösen fontos hangsúlyt fektet az „átfogó megközelítésre”, azaz a kormányzati és nem kormányzati szervekkel, nemzetközi szervezetekkel történő együttműködésre, amely a hagyományos, magas intenzitású műveletekben nem játszik olyan fontos szerepet, mint a hatás alapon tervezett hibrid, vagy aszimmetrikus hadműveleti környezetben végrehajtott „expedíciós” műveletekben.

A 3. számú ábrán látható a NATO művelettervezési folyamatának lépései, melyet a hadműveleti szintű parancsnokság végrehajthat a stratégiai műveletterv kézhez vétele után, vagy pedig az úgynevezett együttműködő tervezés keretében. Ez utóbbi azt jelenti, hogy a főbb lépések és produktumok, mint például a *Művelet Elgondolás* (CONOPS)³⁵ és a *Művelet Terv* (OPLAN)³⁶ egyszerre kerülnek kidolgozásra a stratégiai és hadműveleti szinten – a harcászati szint bevonásával – egy oda-vissza történő információáramlás és előljárói jóváhagyás formájában.

A cselekvési változatok kidolgozása során az *Összhaderőnemi Művelettervező Csoport* (JOPG)³⁷ haderőnemi tervezői a komponens parancsnokságok összekötőivel közösen tervezik meg a haderőnemek manővereit és feladatait. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy – kerülve a túl részletes feladatszabást – a komponens parancsnokság számára meghatározzák a művelet célkitűzéseit, a küldetést, a műveleti területet, a végrehajtáshoz rendelkezésre álló erőket, a művelet fázisait, a fázisonkénti támogatott-támogató szerepköröket és a főbb műveletek jellegét (halogatás, védelem, támadás, stb.) A végrehajtás mikéntje és a harc megvívásának módja leginkább a komponens parancsnokon múlik, amely-

hez az összhaderőnemi parancsnoktól olyan feladatok listáját kapja, melyeket végre kell hajtania, illetve amelyekben együtt kell működnie.

A kiválasztott és jóváhagyott cselekvési változat alapján kidolgozásra kerül a *Művelet Elgondolás*, azaz CONOPS, amely az együttműködő tervezés esetén megküldésre kerül a stratégiai szintre jóváhagyás céljából. Az előljáró nem csak az elgondolást hagyja jóvá, hanem a művelet végrehajtásához szükséges erőket és képességeket³⁸ is, melyek általánosan be vannak ugyan azonosítva, de nincsenek konkrétan megnevezve. A NATO-ra jellemző sajátosság, hogy a végrehajtó erők és képességek konkretizálása egy körülményes erőgenerálási folyamat során, a nemzetek önkéntes felajánlása révén történik. Ezt követően készül el a *Művelet Terv*, azaz OPLAN, amely nemcsak több és részletesebb melléklettel rendelkezik, de tartalmazza a tényleges parancsnokságokat és katonai szervezeteket is.

A művelettervezést időhorizont szerint feloszthatjuk hosszú-, közép- és rövidtávú tervezésre. A hosszútávú tervezés a J5 (művelettervezési) főnökség, a rövidtávú a J3 (hadműveleti) főnökség felelősségébe tartozik. A középtávú tervezést egy J35 (szintén hadműveleti) főnökség végzi, azaz *Összhaderőnemi Koordinációs Parancsok* (JCO) készítésével pontosítja a haderőnemek és alárendelt tevékenységét a J5 által kidolgozott és a parancsnok által kiadott *Műveletterv* (OPLAN) alapján. Időtartam szerint a rövidtávú tervezés 72 vagy esetleg 96 órán belüli, a középtávú 72 (96) óra és 1-2 hét közötti, a hosszútávú pedig 1-2 héttől több hónapig terjedő műveleteket és tevékenységeket ölel fel.

A **hadműveleti szintű**, azaz összhaderőnemi művelettervezés legfontosabb jellemzője a bejövő stratégiai utasítások kimenő

³⁵ CONOPS – *Concept of Operations*

³⁶ OPLAN – *Operation Plan*

³⁷ JOPG – *Joint Operations Planning Group*

³⁸ CJSOR – *Combined Joint Statement of Requirements*

harcászati feladatokká történő átalakítása. A szemben álló fél támadási szándékától való eltántorítása a harcászati szinten azt jelenti, hogy a határkörzetben erődemonstráció céljából harcászati gyakorlatot kell végrehajtani. A stratégia nyelvén az országi területi integritásának biztosítása harcászati szinten védelmi harctevékenységet, vagy ellentámadást jelent. A **harcászati szintű** haderőnemi/komponens parancsnokságok jelentősége a **harcászati feladatok** (küldetések) **megtervezésében** van, hiszen ehhez náluk áll rendelkezésre a megfelelő törzs, a szükséges szakértelem és kompetencia.

A szárazföldi komponens parancsnokság összekötők küldésével már az összhaderőnemi művelettervezésben képviselteti magát. Ezen felül a Katonai Válaszlehetőségek, a CONOPS és OPLAN véleményezésével lehetősége van a számára szakmailag legjobban támogatható cselekvési változat elérésére és érdekeinek a lehető leghatásosabb képviselésére. Az előjáró által kiadott *Művelet Terv* (OPLAN), illetve *Hadműveleti Parancs* (OPORD) alapján a **komponens parancsnokság** *Harparancsot* (OPORD) ad ki, majd a hadtestek, hadosztályok, dandárok, ezredek és zászlóaljak végrehajtják saját művelettervezésüket és kiadják harparancsukat. A szárazföldi törzsekben a G3 főnökség a folyó műveletekért, a rövidtávú tervezésért és a hadműveleti/ harcvezető központ működtetéséért felel. A haderőnemi/komponens parancsnokságok mellett a hadtest és esetleg a hadosztály törzs állományában található G5 főnökség, amely a hosszútávú tervezésért, azaz a művelet következő fázisában végrehajtandó küldetés megtervezéséért felel.

A légierő komponens parancsnokság ugyanúgy részt vesz az összhaderőnemi művelettervezésben és szintén jelentős szerepet vállal abban, hogy egy kivitelezhető *Művelet Terv* (OPLAN) készüljön el. A hadműveleti szintű *Művelet Terv*, *Hadműveleti Parancs* (OPORD), *Összhaderőnemi Koordinációs*

Parancs (JCO) és *Egyesített Priorizált Céllista* (JP TL) alapján a **komponens parancsnokság** *Légi Műveleti Direktívát* (AOD),³⁹ *Légtér ellenőrzési Tervet* (ACP)⁴⁰, *Légvédelmi Tervet* (ADP)⁴¹ és *Priorizált Céllistát* (PTL)⁴² ad ki az alárendeltek számára. A középtávú haderőnemi tervezés részeként *Légtér Ellenőrzési Parancsot* (ACO), *Erőforrás Célhözzárendelést* (GAT)⁴³ és *Fő Légi Művelet Tervet* (MAOP)⁴⁴ ad ki. A *Légi Műveleti Központ* (AOC) a három napos tervezési és végrehajtási ciklust átélő *Légi Feladatszabó Parancsot* (ATO), míg az alárendelt hadműveleti központok *Légi Feladatszabó Üzenetet* (ATM) adnak ki. Egy NATO Légierő Komponens Parancsnokság (JFACC) ettől ugyan eltér, de nemzetközi viszonylatban általánosságban elmondható, hogy egy haderőnemi/komponens parancsnokság hadműveleti főnöksége az A3, amely a folyó műveletekért és a rövidtávú művelettervezésért felel és akár megegyezhet a *Légi Műveleti Központtal* (AOC) is. Az A5 főnökség felelős a közép- és hosszútávú tervezésért, az A7 pedig a kiképzésért.

A Magyar Honvédség különbözőbb módosítás nélkül adaptálta a COPD-t és megteremtette nemzeti tervezési rendszernek, így az MH ÖHP a műveletek tervezését ugyanúgy hajtja végre, mint a NATO hadműveleti szintű parancsnokságai. Ez egyrésztől rendkívül hasznos, mert így a törzstisztek szakmailag a NATO törzsekben is megállják helyüket, másrésztől viszont az MH ÖHP szervezeti felépítése nem egyezik meg a NATO hadműveleti szintű parancsnokságaival, mivel nincs *összhaderőnemi* hadműveleti főnöksége. A legnagyobb gond mégis az, hogy a művelettervezés kimenő produktumait, a

³⁹ AOD – *Air Operation Directive*

⁴⁰ ACP – *Airspace Control Plan*

⁴¹ ADP – *Air Defense Plan*

⁴² PTL – *Prioritized Target List*

⁴³ GAT – *Guidance Apportionment Targeting*

⁴⁴ MAOP – *Master Air Operation Plan*

CONOPS-ot és OPLAN-t a komponens parancsnokságok helyett a végrehajtók kapják meg, akik nem tudnak vele mit kezdeni, ahogy ez az ACTIVE GUARDIAN 2013 gyakorlaton is bebizonyosodott. Ez az egyik gond, melyet az eddigi szervezeti átalakítások nem tudtak orvosolni, de vizsgáljuk meg a többit is.

ELLENTMONDÁSOK AZONOSÍTÁSA

Amint láttuk, az MH ÖHP a stratégiai és a végrehajtó harcászati szint között elhelyezkedve betölti a hadműveleti szintű parancsnokság szerepét, azonban a NATO összhaderőnemi parancsnokságok struktúrájának utánzása, a NATO művelettervezési eljárásának követése konfliktusba kerül a haderőnemi/komponens parancsnokságok nélküli haderőszerkezettel és a valós magyar képességekkel.

A **műveletvezetés** alábbi kérdéseire adható legjobb szakmai válaszok – melyek elsősorban az országvédelmi feladatok szempontjából fontosak, ezért itt részleteikben nem tárgyalhatók – jelentős hatással lehetnek a komponens parancsnokságok nélküli összhaderőnemi műveletvezetés rendszerére:

- Az MH ÖHP országos hatáskörű parancsnokság-e, vagy felelőssége csupán egy kijelölt (összhaderőnemi) műveleti területre korlátozódik?
- Hadműveleti szempontból milyen vezetési pontokra van szükség (fő, mögöttes, tartalék előretolt, stb.) és ezek milyen támogató és kiszolgáló képességeket igényelnek?
- Hadműveleti szempontból szükséges-e a vezetési pontokat telepíthetővé kialakítani?
- A vezetési pontok a klasszikus elvek szerinti funkciókat lássák el – például Előretolt Harcálláspont – vagy a speciális hazai viszonyokból adódó vezetési feladatokat?
- Hol van a haderőnemi főnökök pontos helye és szerepe a műveletek vezetésében és

az alárendelt katonai szervezetek irányításában?

- Honnan és hogyan lehetne a szárazföldi műveleteket legjobban vezetni?
- Honnan lehet vezetni a légi műveleteket, hol szükséges a valós légi helyzetkép, és hogyan lehet azt más vezetési pontokra biztosítani?

A NATO elveknek megfelelően az MH ÖHP parancsnokának az összhaderőnemi műveletet kellene vezetnie, azaz a haderőnemek közötti koordinációt felügyelni, az OPLAN végrehajtását és a hadműveleti célkitűzések elérését nyomon követni. Azonban a komponens parancsnokságok hiánya miatt ő vezeti az összes légi és szárazföldi műveletet és közvetlenül irányítja a végrehajtó alegységek harcát. Pontosabban ezt átruházott jogkörben a haderőnemi főnökök is végezhetik, de ők nem külön komponens parancsnokságok élén állnak, hanem az MH ÖHP-n belül kijelölt álmóányt irányítják szakmailag.

Ha Magyarország területén szövetséges műveletek folynak, akkor elképzelhető, hogy jelentősebb katonai képességünk kerülnek a Szövetség műveleti parancsnokának alárendeltségébe. A légerő esetében ez nem okozna jelentős kihívást, mert a vezetési elemek békében is szerves részét képezik a *NATO Integrált Légvédelmi és Rakétavédelmi Rendszerének* (NATINAMDS).⁴⁵ A szárazföldnél viszont gondot okozhat a dandárok, ezredek és önálló zászlóalj integrálása a Szövetséges erők szárazföldi komponens parancsnokság (JFLCC) vezetési rendszerébe. Elméletileg elvárásként fogalmazódhat meg a műveletben résztvevő erőket egy olyan nemzeti hadosztályparancsnokság alá szervezni, amely felépítését, képességeit és törzsének felkészültségét tekintve is teljes mértékben képes a NATO erőkkel együttműködni.

⁴⁵ NATINAMDS – NATO Integrated Air and Missile Defense System

A **művelettervezés** ellentmondásai a következők:

- A hosszútávú összhaderőnemi művelettervezésért a J5 főnökség, pontosabban az *Összhaderőnemi Művelettervező Csoport* felel, teljes összhangban a NATO eljárási elvekkel. A középtávú és rövidtávú *összhaderőnemi* művelettervezésnek a jelenlegi struktúrában nincs gazdája, mivel mindkét hadműveleti főnökség *haderőnemi*.
- A két haderőnem hadműveleti és kiképzési főnökségének állománya az összhaderőnemi művelettervezésben, a műveletvezetésben, a különböző munkacsoportok és az előretolt harcálláspont működtetésében vesz részt, miközben harcászati szintű művelettervezést is végeznie kellene.
- Nem egyértelmű, hol van a pontos határ az összhaderőnemi és haderőnemi tervezések között, valamint a rövid-, közép és hosszútávú tervezések között.
- Az összhaderőnemi művelettervezés folyamata a valós magyar képességekhez viszonyítva körülményesebb és komplikáltabb a szükségesnél, például nemzeti viszonyok között nem találkozhatunk a NATO-éhoz hasonló erőgenerálással, hanem alapvetően a meglévő és a feltöltés utáni képességek alkalmazásával lehet számolni.
- A jelenlegi, komponens parancsnokság nélküli szervezet esetében a *Művelet Elgondolás* (CONOPS) és *Művelet Terv* (OPLAN) kiváltható lenne egyetlen okmánnyal, például egy *Hadműveleti Parancssal*, vagy egy *Harcparancssal*, amely a stratégiai és a harcászati (szárazföld, légi) szinteket is egyaránt kielégíti.

LEHETSÉGES MEGOLDÁSOK

Az összhaderőnemi műveletvezetéssel és művelettervezéssel kapcsolatban azonosított ellentmondásokra és a felvetett kérdésekre az

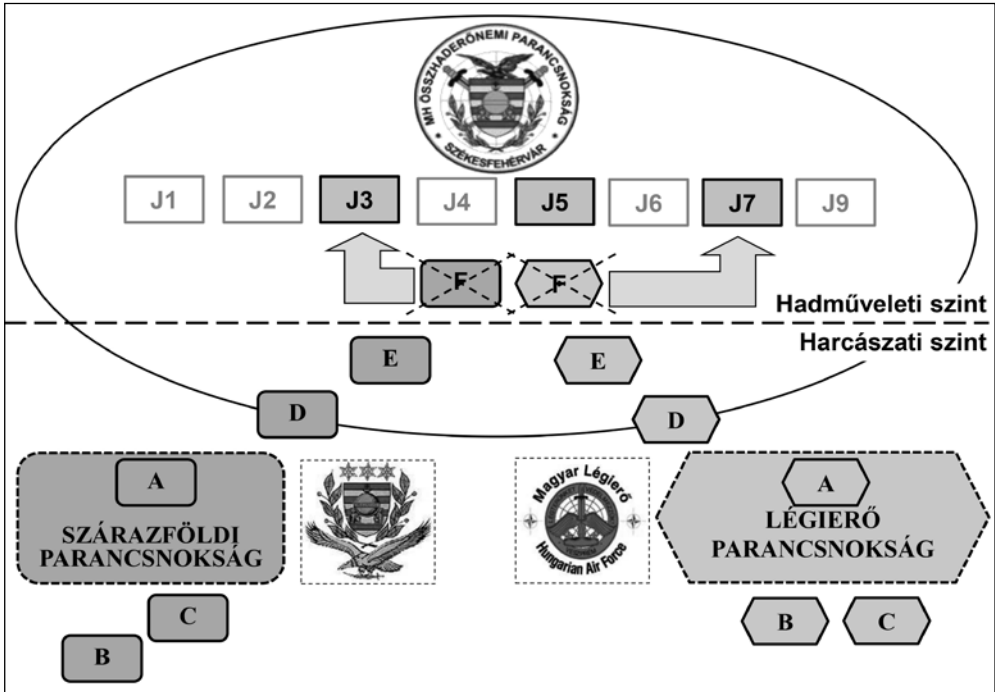
alábbi lehetséges megoldások képzelhetők el. (4. ábra)

A) Az MH ÖHP szétválhat két haderőnemi parancsnokságra, azaz egy szárazföldi és egy légi parancsnokságra. Előnye: a harcászati szintű műveletvezetés, tervezés, békevezetés, valamint a kiképzés szakmailag a legkompetensebb helyre kerülne. Hátránya: az összhaderőnemi művelettervezést a stratégiai szinten kellene végrehajtani, a törzsek „béke” létszámigénye nagyobb lenne az MH ÖHP jelenlegi létszámánál.

B) A szárazföld esetében valamelyik dandár, a légi esetében az MH Légi Vezetési és Irányítási Központ (MH LVIK) veszi át a komponens parancsnokság szerepét. Előnye: a harcászati szintű művelettervezést és vezetést nem az MH ÖHP végzi. Hátránya: nem „sztenderd” megoldás, a funkcióra kiválasztott katonai szervezet törzse nagyobb létszámot, felkészültséget és egyéb kiegészítő képességeket igényel, amely egyúttal csökkenti a saját katonai szervezet irányításának hatékonyságát.

C) Az MH ÖHP alárendeltségében egy hadosztály parancsnokság létrehozása, amely képes a NATO vezetési rendszerébe integrálódni, illetve nemzeti műveletek esetén betölteni a szárazföldi komponens parancsnokság szerepét. Az MH LVIK bázisán egy légi komponens kialakítása. Előnye: a harcászati szintű műveletvezetés és tervezés, valamint a kiképzés a „kvázi” komponens parancsnokságoknál a megfelelő helyre kerülne, NATO kompatibilis vezetési struktúra jönne létre. Hátránya: a törzsek „béke” létszámigénye nagyobb lenne az MH ÖHP létszámánál, bár nem olyan nagy mértékben, mint az „A” verziónál.

D) Az MH ÖHP szervezetén belül egy „virtuális” hadosztályparancsnokság és egy „virtuális” légi komponens parancsnokság kerül létrehozásra, amelyek aktiválás esetén képesek a „kvázi” komponens parancsnokságok szerepét betölteni. Előnye:

4. ábra. Változatok a komponens parancsnokság funkcióira (szerkesztette a szerző)

aktiválás esetén ugyanaz, mint az előző verziónál, miközben nem növekedne a „béke” létszámgigény. Hátránya: aktiválás esetén az MH ÖHP létszáma jelentősen lecsökkenne, bizonyos szakterületek részéről (felderítő, logisztika, híradó, egészségügy, stb.) három szervezet törzsébe kellene létszámot biztosítani.

E) A G3/5/7 (SZFHKF) és A3/5/7 (LEHKF) főnökségek, mint „bújtatott” komponens parancsnokságok jelennek meg az MH ÖHP struktúrájában, miközben az összhaderőnemi műveletekért a J3, a hosszú- és középtávú összhaderőnemi művelettervezésért a J5, az egyik haderőnemhez sem (vagy mindkettőhöz) köthető kiképzésért a J7 főnökségek felelnek. Mind békében, mind az attól eltérő helyzetben az MH ÖHP szerves részét képezik, viszont funkciójukat tekintve képesek ellátni a haderőnemi művelettervezés és műveletvezetés feladatait. Az A3/5/7

főnökség egy „Légi Műveletvezetési Központként” a légi műveleteket, a G3/5/7 pedig akár az MH ÖHP vezetési pontján, akár a művelet körzetébe kitelepülve „Szárazföldi Műveletvezetési Központként” a szárazföldi műveleteket tervezné és vezetné. Előnye: nem jár létszámgigény többlettel; a művelettervezés és műveletvezetés szempontjából az összhaderőnemi és a haderőnemi felelősség határa beazonosítható; egyértelmű lenne a haderőnemi főnökök helye és szerepe; a rövid-, közép- és hosszútávú összhaderőnemi és haderőnemi művelettervezés a megfelelő helyre kerülne. Hátránya: megmarad a speciális, komponens- és hadosztály parancsnokságok nélküli vezetési struktúra. A három műveletvezetési központ minimális mértékben megnövelné a támogató képesség igényt.

F) Az SZFHKF és LEHKF beolvad J3 és J7 főnökségek állományába, miközben a J5 főnökség végzi a hosszútávú és középtávú

összhaderőnemi művelettervezést. A J3 főnökség, mivel állományában mindkét haderőnem szaktisztjei megtalálhatók, végzi a rövidtávú *összhaderőnemi és haderőnemi* művelettervezést. Előnye: nem jelentkezik létszám többlet igény, az MH ÖHP szervezete (de csak az) közelít a NATO sztenderdhez. Hátránya: ugyanaz a törzs vesz részt az összhaderőnemi és a haderőnemi művelettervezésekben, így az egyik a másik hátrányára kerül végrehajtásra. A haderőnemek súlytalaná válása inkább negatív hatással van az összhaderőnemi művelettervezésre. Megmarad a komponens- és hadosztály parancsnokságok nélküli vezetési struktúra.

ÖSSZEGZÉS

Az MH Összhaderőnemi Parancsnokság, mint hadművelleti szintű vezetési szerv fontos szerepet tölt be a külhoni műveletek vezetésében és a békevezetés adminisztratív feladatainak ellátásában, melyek szempontjából jelenleg is a legideálisabb és legköltséghatékonyabb megoldásnak számít. A korlátozott erőforrások mellett továbbra is nagy kihívást jelent a nemzetközileg elfogadott és a NATO szempontjából is interoperábilis szervezeti felépítés, működési- és eljárásrend kialakítása. A bevezetőben felvetett anomáliák olyan megoldásokat igényelnek, amelyek az eddig elért eredményeket nem visszafordítják, hanem még hatékonyabbá teszik. Az MH ÖHP törzsében néhány kisebb korrekcióval egy klasszikus összhaderőnemi törzsszervezet ér-

hető el – mint például a J3 és J7 főnökségek létrehozása – de ez önmagában nem elég az ellentmondások kiküszöbölésére.

Az összhaderőnemiség nem létezhet a haderőnemek nélkül, a haderőnemek pedig nem hatékonyak, ha a hadművelleti szinten nincs jelen az összhaderőnemiség. Remélem írásommal sikerült bizonyítanom, hogy egy egészséges műveletvezetési és tervezési rendszer kialakításához a klasszikus összhaderőnemi törzsszervezet elérése mellett szükség van a komponensek funkciójának létrehozására, vagy legalább azok imitálására. A felvázolt lehetséges megoldások közül a szakmailag legjobban támogatható változat (pl. „C”) egyben a költségvetést legjobban megterhelő is, míg a legegyszerűbben kivitelezhető (pl. „B” és „F”) a szakmailag a legkevésbé támogatható. Ahol mindkét szempont nagyjából egyensúlyban van, az a „D” és „E” változat.

Természetesen más megoldások is elképzelhetők, da olyanok tárgyalására nem akartam kitérni, amelyek a műveletvezetésben és tervezésben fennálló rendellenességet nem megoldják, hanem tovább fokozzák, amelyek amellet, hogy csak jelentős anyagi ráfordítással hozhatók létre, szakmailag sem támogathatók, és amelyek annyira egyediek lennének, hogy sehol máshol nem találhatunk rá példát. A tanulmányban nem vizsgáltam más szakterületek, mint például logisztika szempontjait, egyedül az összhaderőnemi műveletekben található tervezési és vezetési ellentmondásokra kívántam felhívni a figyelmet.

DR. FEKETS ZOLTÁN ÓRNAGY: .22 LR LŐSZER HASZNÁLATÁNAK LEHETŐSÉGE A LŐKIKÉPZÉSBNEN

BEVEZETŐ

Napjainkban magától értetődő a különböző költséghatékony szimulátorok, speciális kiképzés technikai eszközök használata. A kiképzés, a megszerzett ismeretek szinten tartása során a páncéltörő rakétakomplexumok kezelői, a korszerű repülőgépek vezetői körében természetes a szimulátorok használata. A fegyveres harc meghatározó terhét mindmáig vállán viselő lövész (gyalogos) alegységek körében azonban a lövészeti felkészítés (lőkiképzés) alapvetően a hadi rendszeresített lőfegyverekkel történik. Tanulmányomban a fenti eszközök használatára kívánok költséghatékony és alkalmazható alternatívát bemutatni.

A .22LR LŐSZER BEMUTATÁSA

A lőkiképzés során a hadi fegyverek és löszerek helyettesítésének, költséghatékony alternatívájának a .22LR lőszer alkalmazását tartom.

A .22LR lőszer a 19. század végén jelent .22 Long lőszerből fejlődött ki¹. A .22LR 1887-ben jelent meg az USA-ban. A Peters Cartidge Company elsőként gyártotta ezt a löszert a Stevens Arms and Tool Company megrendelésére. Akkoriban a .22LR lőszer hüvelyébe 5 grain (0,32 gram) fekete löport töltöttek, ólomlövedékének súlya 40 grain

(2,6g) volt. A Remington cég 1930-ban nagy sebességű .22LR löszert hozott forgalomba vadászlőszerként. A .22LR minden idők legnépszerűbb löszere. A nagysebességű változatot elsősorban apróvadak vadászatára használják 75 m-ig. A vadászati célú felhasználás mellett a sportlövészeti felhasználása jelentős.

A lőszer peremgyújtásos, ami azt jelenti, hogy nem a hüvelyfenéken elhelyezkedő csappantyú indítja be a löportöltetet, hanem a hüvely peremébe sajtolt gyúelegg. A gyúelegg tömege típusától változó, de nagyságrendileg 0,5 grain (0,035 gramm).

Jelenleg szinte minden löszergyár készíti .22LR löszert. A jelenlegi változatok lövedékeinek tömege 30-40 grain (2-2,6 gramm) közötti, lövedékének kezdősebessége pedig nagyságrendileg 270-450 m/s között változik. A lövedék torkolati energiája 90-200 Joule között változik típusától függően.

A .22LR LŐSZER VISZONYA MÁS LŐSZEREKHEZ

A gyalogsági löszerekkel korábban nem foglalkozók számára fontosnak tartom bemutatni a .22LR lőszer hatásadatait a közismertebb löszerekhez viszonyítva. A tanulmányban Kiss Á Péter „A pisztoly és használata” című könyvében bemutatott Hatcher-féle viszonylagos megállító hatás alapján mutatom be a lőszer hatékonyságát².

Az eredeti $M=m*v*A*y$ képletben az eredeti angolszász mértékegységek helyett az

¹ A.E. Hartink: Pisztolyok és Revolverek nagyenciklopédiája 443. oldal Alexandria kiadó. A .22Long lőszer pedig az 1850-es években megjelent .22 Short lőszerből fejlődött ki.

² Kiss Á Péter: A pisztoly és használata 17. oldal Zrínyi Kiadó

általunk ismertebb metrikus mértékegységeket alkalmaztam. Az M betű jelöli a relatív megállító hatást, ez egy dimenzió (mértékegység) nélküli szám. Az m jelöli a lövedék tömegét gramm-ban, a v a torkolati sebességet jelöli m/s-ban, A lövedék átmérője mm-ben, az y pedig konstans. Az általam számszerűen kapott eredmények eltérnek Kiss Á Péter könyvében bemutatott értékektől, de a különböző löszerek közötti arányok gyakorlatilag megegyeznek. A számszerű eltérések az eltérő mértékegységrendszer használatból erednek. A tanulmányomban a pisztolylöszerek mellett az ismertebb puska/karabélylöszerekkel hasonlítottam össze a .22LR löszert. (1. táblázat)

Fontosnak tartom kihangsúlyozni hogy az összehasonlítás egyfajta iránymutatás, erőssorrend. Az elmúlt időszakban szinte valamennyi űrméretben készültek speciális deformálódó (embert megállító) lövedékek, ezért a valós megállító erejük nagyobb lehet, mint a normál lövedékeké. Különösen látványos az összehasonlítás a 9x19 Luger töltény és az 5,56 mm-es NATO töltény vonatkozásában. Ezért is fontos hangsúlyozni, hogy a képlet alkalmazása egyfajta iránymutatás, mivel nem kétséges hogy az 5,56 mm-es NATO töltény nagyságrendekkel hatásosabb a pisztolytölténynél. Fontos kihangsúlyozni azt is, hogy a képlet nem kezeli a hidrodinamikai

sokk jelenségét, ami az 5,56 mm-es lövedék egyik jellemző ismérve. A táblázatból azonban egyértelműen kiderül, hogy a 9x19 Luger töltény megállító ereje (hatásossága) 3,8-szorosa a .22 LR löszernél. Amennyiben az összehasonlítást a 7,62x39-es töltény vonatkozásában végezzük, el akkor azt állapíthatjuk meg, hogy a 7,3-szor hatásosabb a .22LR löszernél.

A .22LR lőszer kiképzésben történő felhasználhatósága szempontjából azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a .22LR lőszer teljesítménye kb. 4-7-szer alacsonyabb, mint a rendszeresített hadilöszereké, ezáltal a környezet terhelése is nagyságrendekkel alacsonyabb. (1. kép)

1. kép

1. táblázat

(A táblázat a Hornady lőszergyártó vállalat civil felhasználásra szánt lőszerkatalógusa alapján készült)

Lőszer megnevezése	Megállító hatás	Lövedék tömege	Lövedék sebessége	Lövedék átmérője
.22 Long Rifle	6,216	3 gramm	370 m/s	5,6 mm
9x18 Makarov	17,4183538	6,16 gramm	305 m/s	9,271 mm
9x19 Luger	23,6461808	7,45 gramm	352 m/s	9,017 mm
5,56 NATO	24,571674	4,86 gramm	887 m/s	5,7 mm
7,62x39 43M	45,3850056	7,97 gramm	719 m/s	7,92 mm
7,62x51 NATO	51,62373	8,1 gramm	815 m/s	7,82 mm
7,62x54R 39M	66,45276	9,7 gramm	865 m/s	7,92 mm

A .22 LR LŐSZER ALKALMAZÁSÁNAK LEHETSÉGES TERÜLETEI

Tisztában vagyok azzal, hogy a .22LR lőszer a teljes töltetű hadi lőszerrel való felkészítést nem tudja kiváltani. Szerepét a lökészség kialakításában, a meglévő lökészség szinten tartásában, illetve – a fokozatosság elvének betartását figyelembe véve – bonyolult löfeladatok begyakorlásának költségkímélő megvalósításában látom.

Alapfeltevésem, hogy a lövészet alapjainak elsajátításához az alapkiképzés során 3+6 db lővés leadása gépkarabéllyal nem elegendő³. A NATO csatlakozással paradigmaváltás is bekövetkezett a Magyar Honvédségben. Ettől függetlenül úgy gondolom, hogy a lökiképzés rendszere még mindig a tömeghadserg lökiképzésének alapjain áll, melynek lényege az adott területre kilőtt lövedékek minél nagyobb számán alapul.

Ezzel szemben a pontos (egyés) lövések, a pontos és halálos gyalogsági tűz hatékonysága mind a mai napig vitathatatlan. A hatályos lövészet szakutasításunk azonban a végrehajtandó lögyakorlatok döntő hányadánál a sorozatlövésre állított tűzváltó kar használatát (sorozatlövés) írja elő⁴. Álláspontom szerint ez a fajta kiképzés a pontos lővés hiányát próbálja javítani, a cél felé leadott lövések növelésével. Véleményem szerint a fenti tétel igazolására alkalmazott matematikai formulák, bár matematikailag helyesek – mivel a fegyvereket valódi, hús-vér katonák

alkalmazzák – ténútra visznek bennünket. A pontos karabély (puska) tűz elsajátítása, szinten tartása jelenti a siker kulcsát a lövészcsoportok közötti összecsoportosítások során. A tanulmány témájához visszakanyarodva a .22LR lőszer kiképzéseken történő használata alapozhatja meg azt a lökészséget, mely a harcban a siker (pontos és hatáson gyalogsági tűz) letéteményese lesz. Ennek megfelelően a .22LR löszert az alábbi feladatok végrehajtásában tartom alkalmazhatónak:

- Lökészség kialakítása;
- Lökészség szintentartása;
- Bonyolult löfeladatok előkészítő (oktató, tanító) löfeladatainak;
- Mesterlövész felkészítés.

A lökészség kialakítása

A lőfegyverek hozzáértő kezelése nem velünk született képesség, hosszabb-rövidebb tanulási folyamat eredménye, hogy kézi-fegyverünkkel magabiztosan célba találjunk. Természetesen vannak rajtunk kívül álló tényezők van, aki hamarabb, van, aki később tanulja meg a helyes fegyverkezelés és lővés alapjait, de az hogy tanult tevékenységről beszélünk az vitathatatlan. A tanulási folyamatnak megvannak a lépcsőfokai. A lövészet iránt érdeklődő jó esetben gyermekkorában légfegyverekkel találkozik, amennyiben a lövészet továbbra is érdeklő, szinte biztosan kapcsolatba kerül a kiskaliberű tűzfegyverekkel (.22 LR), majd fegyveres szerv tagjaként, sportlövőként, vadászaként eljuthat (kézifegyverek körében) nagy kaliberű fegyverek használatáig.

Korábban az általános iskolák lövés klubjai (légfegyver) az MHSZ lövés klubjai (kiskaliberű fegyverek) logikusan, egymásra épülve foglalkoztak a lövészet iránt érdeklődőkkel. Az ilyen személyek előképzettséggel kerültek a hadsereg kötelékébe. Ma ez nincs így. Nagyon kevesen vannak azok, akik lövészet előképzettséggel kerülnek a Magyar

³ A 4/312 nyilvántartási szám EGYSÉGES LÖVÉSZETI SZAKUTASÍTÁS alapján az alap lögyakorlat végrehajtására biztosított löszermennyiség.

⁴ Egységes Lövészeti Szakutasítás 43. pont „Egyéni és kötelék-lögyakorlatokon, továbbá a komplex harcászati gyakorlattal egybekötött éleslövészeteken (fegyvernemi, csoport lögyakorlatokon) sorozatlövő fegyverekkel sorozatlövésre kell törekedni. Ezért a lögyakorlatokat sorozatlövésre állított tűzváltójú géppisztollyal, gépkarabéllyal szabad végrehajtani.

Honvédség kötelékébe. Úgy gondolom, hogy megfelelő előképzettség hiányában a nagy kaliberű hadi fegyverekkel történő lökiképzés nem képes azt az eredményt elérni, melyet joggal elvárunk. A lökiképzés rendszerébe be kell építeni a nagykaliberű hadifegyverekkel történő lövészet megelőző, fokozatosság elvét betartó lövészeti felkészítést.

Hiba lenne azt gondolnunk, hogy forradalmi újítást hoznánk a lökiképzés rendszerébe, elég ha csak a „Leventepuskákra” gondolunk, mely nem volt hungarikum. Számos ország alkalmazta a kis kaliberű fegyvereket a lövészet alapjainak oktatására.

Kiss Á Péter „A gépkarabély és használata” című könyvében leírja, hogy a US Army kötelékébe bevonuló újonc lövész katona 600 lövést ad le karabélyával mielőtt kiképzettnek tekintenek. Amennyiben elfogadjuk, hogy 600 lövés leadása után tekinthető egy amerikai lövész katona kiképzettnek, ezt a számot támpontként saját kiképzésünkben is felhasználhatjuk. Kijelenthetjük, hogy ezt a lövésszámot, gépkarabéllyal és a rendszeresített 43M löszerrel a lövész katona alapki képzésének során nem fogjuk tudni biztosítani. A hivatkozott (600 lövéses) lövésszám azonban elegendő lehet egy alapszintű lökészség kialakítására, tehát a jelenleginél nagyobb lövésszám biztosítása a kiképzés alatt álló katonák részére véleményem szerint elengedhetetlen. A kérdés igazából csak az lehet, milyen eszközzel érjük el a kívánt lövésszámot. Úgy gondolom az egyetlen reális lehetőség a .22LR löszert tüzelő fegyverek (kispuska) alkalmazása lehet.

A kiskaliberű fegyverekkel történő lövészet során kellene megtanítanunk katonáinkat a fegyver megfelelő használatára.

Hozzáértő kiképzőkkel, megfelelően felépített oktatási programmal a hivatkozott lövésszámot megközelítő lövészeti programmal jelentős javulást lehetne elérni. A kiképzés alatt álló katonák a fenti lövészeti program teljesítése után kezdenék meg a fel-

készülést a gépkarabéllyal történő alap lögyakorlat végrehajtására.

Lökészség szinten tartása

Amennyiben a katonáink lökészségét meg alapoztuk, az elért eredményekkel szemben jogos elvárás azok szinten tartása. A szinten tartás a hadi rendszeresített fegyverekkel, löszerekkel nem gazdaságos. Azokat a lövészek melyek csak azt szolgálják, hogy a lövész „benne legyen a katona kezében” a kiskaliberű fegyverekkel költséghatékonyabban lenne kivitelezhető. Nem a lövészeti szakutasítás által előírt lögyakorlatok elhagyását értem ez alatt, hanem a kötelezően előírt lögyakorlatok közötti időszakban történő szinten tartást. Ebben az esetben mutatkozna meg a .22LR löszer és fegyver kombináció előnye. A löszer beszerzési költsége lényegesen alacsonyabb, (illetve információim szerint .22LR löszerből 5,6mm-es céllövő töltény néven jelentős készletek állnak rendelkezésre).

A .22LR löszer infrastrukturális igénye nagyságrendekkel kisebb, mint a hadi rendszeresített fegyverek löszerének használatakor. A löszer kisebb teljesítményéből eredően kisebb lőterek (belső lőterek, fedett lőterek) megléte esetén alkalmazható. Ilyen lőterek esetén a lőteret kiszolgáló szolgálati személyek száma csökken. Optimális esetben nincs szükség lőtérzárásra, nem használunk erőforrást a személyi állomány, technikai eszközök lőterre történő oda- és visszacsoportosítására. A .22LR löszer használatával járó zaj alacsonyabb.

BONYOLULT LŐ FELADATOK BEGYAKORLÁSA, VÉGREHAJTÁSA

A hatályos lövészeti szakutasítás a korábbi szabályozókhoz képest bonyolultabb nagyobb felkészültséget igénylő lö feladatok végrehajtását is lehetővé teszi. Ezen lögyakorlatokat a fizikai, pszichikai terhelés el-

viselése és megszokása érdekében, célszerűnek tartom az értékelt végrehajtások előtt begyakorolni. A lögyakorlatok alaki végrehajtása és az éles végrehajtás közötti átmenetet hidalhatja át a .22LR lőszer használata. Egrészrt a katona tisztában van vele, hogy tűzfegyvert használ, ugyanakkor egy esetlegesen bekövetkező hibázás sem feltétlenül okoz tragédiát a felhasznált lőszer kis teljesítménye következtében. A katonák relatíve kis teljesítményű, de éles fegyverrel sajátíthatják el azon feladatokat, melyeken életük, a sikeres feladat végrehajtás múlhat. Mindezt a tevékenységet költséghatékonyan a lőtér infrastruktúrájának kímélésével lennének képesek végrehajtani. Ezen löfelemlatok végrehajtása során olyan feladatok is gyakorolhatóvá válnának mint pl. a taktikai tárcsere, mozgásból, gépjárműből, épületből történő tüzelés, ahol nem biztos hogy célszerű a tevékenységet nagykaliberű fegyverekkel kezdeni.

Mesterlövész felkészítés

Ma a Magyar Honvédségben a lövésszázaljak támogató szakaszaiban rendszeresített beosztás a mesterlövész beosztás. A mesterlövész képességeinek taglalása e tanulmány keretein túlmutat, de álláspontom szerint a mesterlövészben mint katonában rejlő képességek nincsenek kiaknázva. A tanulmány témájához visszakanyarodva a mesterlövészek felkészítésében költséghatékony és hasznos rendszer lehetne a megfelelő puska, céltávcső párosítás. A mesterlövész felkészítést kizárólag a lökiképzés oldaláról megközelítve: a katonának löni kell. A katonának meg kell tanulnia a fegyver és különös képen a céltávcső megfelelő használatát, ami lövések leadást jelenti. Mint azt korábban már kifejtettem Magyarországon „fegyverkultúráról” nem beszélhetünk⁵. A mesterlövész beosztásba

kinevezett katona nagy valószínűséggel semmilyen előképzettséggel sem rendelkezik a távcsöves ismétlőpuskák terén.

Joggal vetődhet fel a kérdés a milliós értéket képviselő hadi rendszeresített fegyverrel, lőszerrel adja le a katona a mesterlövészé váláshoz nélkülözhetetlen felkészítése első lövéseit vagy valami más alternatívát keressünk. Úgy gondolom vétek a jelentős anyagi ráfordítással vélhetően több évtizedre beszerzett mesterlövész fegyvereket egyszerű kiképzésre elfecsérelni. A nagykaliberű fegyverrel indokolatlanul leadott lövések növelik a kiképzés költségét. Ezzel szemben egy megfelelően megválasztott kiskaliberű fegyver és céltávcső kombinációval a mesterlövész puskával való tüzelés alapjai költséghatékonyan elsajátíthatóak.

ALKALMAZHATÓ .22 LR FEGYVEREK

A továbbiakban a korábban már ismertetett felhasználási területeknél számításba jöhető fegyvereket ismertetem. Hangsúlyozom, hogy felhasználó szempontjából végzem a vizsgálatot, hogy beszerzés milyen formában valósulhat meg nem tárgya jelen tanulmánynak.

Pisztolyok

A pisztoly, és külön kiemelten a nagy kaliberű hadipisztolyok használata véleményem szerint komolyabb felkészültséget igényel, mint a karabélyoké, puskáké. A pisztoly, mint a mindig kéznél lévő önvédelmi fegyver megfelelő kezelése, használata dönthet élet és halál kérdésében.

Eddigi pályafutásom során tapasztaltam, hogy a pisztoly helyes használatát sem magától értetődő mindenki számára, és bizony a rövidnek tűnő 10–25m-es lőtávolságokon sem találják el a célt. Ezen igazából nincs mint csodálkozni, ez az eredménye annak, amennyiben fegyverkezelés elsajátításának

⁵ A lökészség kialakítása című fejezetben részletesen elemeztem a jelenlegi helyzetet.

lépcsőfokait átugorva, hadifegyverrel kezdjük a lökiképzést, és a lögyakorlatok nem sikerélményt adnak.

A pisztoly megfelelő használatának elsajátítása kezdődhetne légfegyverek használatával is, de úgy gondolom, ezt a lépcsőfokot átugorhatjuk, és a pisztollyal való kiképzés első lépcsőfoka a .22LR löszert tüzelő fegyverek alkalmazása lehetne.

A szóba jöhető fegyvereket kettő nagy csoportra osztom, az eleve .22LR kaliberre épített, általában sportfegyverek, és a különböző váltószettek.

Ma Magyarországon számtalan használt szovjet/országi gyártmányú Margolin MCM típusú sportpisztolyok találhatók. Ezen fegyverek tervezésükkor a világ élvonalába tartozó sportfegyverek voltak. Jelenleg kis túlzással ócskavas áron beszerezhetőek. Ezen fegyverek zöme évtizedekkel ezelőtt készült, már az MHSZ időkben is alkalmazásban volt, ettől eltekintve egy kiváló, egyszerűen kezelhető, elnyúlhatatlan fegyver. A pisztollyal történő lökiképzés kezdeti lépcsőfokának igazi igazságszolgálat lehetne. (2. kép)

A mai Nyugat-Európai és USA-beli irányzatoknak megfelelően a kézi lőfegyverek piacán egyre inkább hódítanak a .22LR kaliberű „taktikai” fegyverek. Ezen fegyverek általában valamely híres kézfegyver példaként M1911 másolatai. Ezen fegyverek

2. kép

Magyarországon is beszerezhetőek, árak azonban magas 100–200 000 Ft.

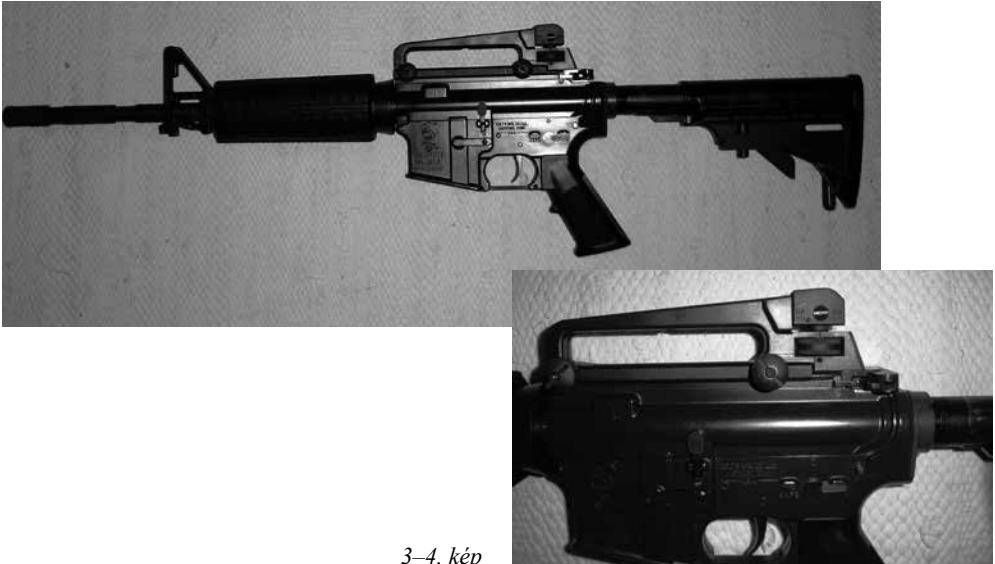
A pisztolyokhoz készülő váltó szettek megalkotásánál a költséghatékonyság volt a szempont. A nagy kaliberű pisztoly tokjára az eredeti szán és cső helyére lehet a .22LR löszert tüzeléséhez szükséges szánt és csövet felhelyezni. Nagy előnye a rendszernek hogy a fegyver főbb paraméterei nem változnak, az eredeti fegyver elsütő szerkezetét használja a lövész.

A Magyar Honvédségben rendszeresített 9mm-es Glock-17 pisztolyhoz használható váltó szett több gyártó kínálatában is megtalálható. A 9mm-es 96M (P9RC) pisztolyhoz információim szerint ilyen átalakító készlet nem készült. A mai magyar fegyveripar – amely gyakorlatilag nem létezik – feltámasztásának akár első lépcsőfoka is lehetne egy a 96M pisztolyhoz alkalmazható váltókészlet előállítás, mely hatékonyan támogatná a 96M pisztolyra történő felkészítést.

Karabélyok, puskák

A pisztolyoknál már említett .22LR kaliberű „taktikai” jellegű fegyverek megjelenése a karabélyok, puskák vonatkozásában hatványozottabban figyelhető meg. Az elsősorban USA piacára gyártott „játékos” fegyverek kiképzésben történő alkalmazhatóságát egyre többen fegyveres szerv ismeri fel. A kulcsszó itt is a költséghatékonyság, e fegyverek üzemeltetése (löszerköltsége) töredéke a nagy kaliberű löszert tüzelő társaikénak⁶. Ma a piacon szinte valamennyi népszerű kézfegyvernek létezik .22LR kaliberű másolata. (AK-47, M16/M4, FN SCAR, HK-416). (3–4. kép) Ezen fegyverek kezelőszervei – gyártmánytól

⁶ A .22LR löszerek népszerűségét és a piac nagyságát jelzi, hogy az elmúlt időszakban voltak olyan hónapok mikor a nagy kereslet miatt bizonyos típusú .22LR löszerek nem voltak beszerezhetőek, illetve árak jelentősen emelkedtek.

3–4. kép

függően – a valóságot megközelítően alkalmazhatóak, a civil fegyverpiacon beszerezhetőek azonban kizárólag egyes lövések leadására alkalmasak. Minőségük, strapabíróságuk nagyon eltérő skálán mozog. Mivel nem hadifegyvernek készülnek, a felhasználásuk nem elégítik ki a hadihasználat követelményeit, a felhasznált fémek következtében pedig relatíve olcsón előállíthatóak. Ma Magyarországon 200 000 Ft per darab áron vásárolhatóak ilyen kategóriájú fegyverek.

Itt említem meg hogy az MH 25. Klapka György Lövészdandár Lövészszázalója rendelkezik az egykori NDK-ban gyártott MPi-69 típusú fegyverrel (hivatalos megnevezése géppisztoly), mely az AK-47 gépkarabélyok .22LR lőszerrel tüzelő sorozatlövéssé is alkalmas gyakorló/oktató fegyvere. A fegyverek kihasználtsága még messze nem 100%-os, de az eddigi tapasztalatok rendkívül kedvezőek. Az alakulat pincelőterében – mely jelenleg felújítás alatt áll ezért használhatatlan – képesek vagyunk gépkarabély lögyakorlathoz nagyon hasonló feladatokat végrehajtani.

A .22 LR lőszerrel tüzelő kiképző karabélyok Magyar Honvédségben történő megjelené-

sének második módja, a jelenleg is meglévő rendszerben lévő, de nem használt karabélyok átalakítása. Ilyen megoldásra is találunk példát. Az egykori Csehszlovákiában gyártott, és a világ számos országában alkalmazott VZ-58 karabély melyből jelentős készletek állnak rendelkezésre Csehországban és Szlovákiában a polgári fegyverpiacon kel új életre. A kizárólag egyeslövésre alkalmas változat kedvelt sportpuska, Magyarországon 80–100 000 Ft közötti áron beszerezhető. Létezik 9x19-es (Parabellum) lőszerrel tüzelő változat is, és természetesen elkészült egy .22LR változat Antilop néven. A fenti példából is látható, hogy vannak országok, melyek sikeresen alakítottak át hadifegyvereket .22LR kaliberű oktató/gyakorlófegyverré.

A .22LR LŐSZER HASZNÁLATÁNAK KORLÁTAI

Mint azt már többször kifejtettem, a .22LR lőszer nem alternatívája a hadilőszerrel történő kiképzésnek, csupán a hadilőszerrel tüzelő fegyverek használatának elsajátításához vezető út egyik lépcsőfoka.

A .22LR küllallsztikája lényegesen eltér (gyengébb) a rendszeresített hadilőszer küllallsztikájától. A lőtávolságok értelem-szerűen rövidebbek. Ez bizonyos mértékig kompenzálható. A céltáblák arányos kicsinyítéssel tudjuk szimulálni a nagyobb lőtávolságra leadott lövéseket.

A .22 LR lőszer visszarúgása elenyésző, ezért megfelelő lökészség birtokában a lövőt hozzá kell szoktatni a „normál” visszarúgáshoz.

A .22LR lőszerben rejlő lehetőségeket igazán csak akkor tudnánk kihasználni, amennyiben a lő kiképzési foglalkozásokat az egyszerűbben, olcsóbban üzemeltethető belső (pince) lőtereken a hagyományos „nagy lőterek” alternatívájaként használjuk. Ahol ilyen belső lőterek nem állnak rendelkezésre azokat jelentős anyagi ráfordítással létre kell hozni, karba kell helyezni. Nagyon fontos hogy a létrehozott kiképzési objektumokat napi (!) rendszerességgel használni kell.

Jelenleg gondot okoz a kiképzésben felhasználható fegyverek hiánya, illetve alacsony száma. A kiképzésben felhasználható fegyvereket tehát be kell szerezni, melyek kezdetben jelentős költséggel járnak. A beszerzendő fegyverek darabszáma 15–20 da-

rab lehetne helyőrségenként, tekintettel arra, hogy kizárólag kiképzési célt szolgálna. A feltételek kiépítését követően azonban hatékony lökiképzési rendszerrel rendelkezhetne a Magyar Honvédség.

ÖSSZEGZÉS

Tanulmányomban a világon széleskörűen elterjedt és alkalmazott .22LR töltény alkalmazásának lehetőségeire kívántam rávilágítani. Úgy gondolom a .22LR lőszer lökiképzésbe történő emelésével költséghatékonyan⁷ (2. táblázat), eredményesen lennénk képesek katonáink lökiképzésének szintjét emelni. A XXI. századi valóságban ahol a rendelkezésünkre álló erőforrásokat meggondoltan és hatékonyan kell felhasználnunk újra fel kell fedoznünk a korábban ismert és alkalmazott kiképzési eljárásokat, módszereket, köztük a kiskaliberű fegyverekkel történő lövészetit oktatást, lökiképzést.

⁷ A költséghatékonyág vizsgálatát a világhálón elérhető adatok alapján készítettem. A feltüntetett árak 2015. 02. 01-én különböző honlapokon közzétett kiskereskedelmi árak.

2. táblázat

A táblázatban megadott adatok, alapja az általam fellelt legalacsonyabb bruttó kiskereskedelmi ár. Az adatok forrása: www.tactical.hu.

Lőszer megnevezése	Lőszer bruttó kisker. ára	.22LR lőszer ára	Vásárolható .22LR lőszer darabszáma 1 hivatkozott lőszer árából
9x19 (gyárilag újratöltött)	52 Ft/db	18 Ft/db	2, 88 db
9x19 (oroszbarnaul)	55 Ft/db	18 Ft/db	3,05 db
7,62x39 surplus	65 Ft/db	18 Ft/db	3,61 db
7,62x39 (oroszbarnaul)	100 Ft/db	18 Ft/db	5,55 db
7,62x54R (oroszbarnaul)	185 Ft/db	18 Ft/db	10,27 db
7,62 mm NATO (oroszbarnaul)	190 Ft/db	18 Ft/db	10,55 db
5,56 mm NATO (oroszbarnaul)	90 Ft/db	18 Ft/db	5 db

HORVÁTH JÓZSEF ALEZREDES: TÉRINFORMATIKA ALKALMAZÁSA AZ ELEKTRONIKAI HADVISELÉSBEN

BEVEZETÉS

A sikeres hadviselés egyik legfontosabb feltétele az, hogy pontos információval rendelkezünk a résztvevő felek erőinek elhelyezkedéséről, beleértve a saját és szövetséges, a szembenálló valamint a semleges erőkre vonatkozó adatokat. A hadviselés történetében a felek helyzetének ábrázolása annak porban, később papíralapon történő egyszerű felvázolásával kezdődött, majd a különböző részletességű térképek megjelenésével folytatódott. Napjaink fejlett informatikai háttere egyre bonyolultabb és részletesebb, azaz egyre nagyobb információval rendelkező térinformatikai rendszerek alkalmazhatóságát biztosítja, lehetővé téve már nemcsak a csapatokra, hanem akár egyes technikai eszközre vagy adott képességre vonatkozó információk megjelenítését is.

Fontos azonban azt is kihangsúlyozni, hogy a mai térinformatikai rendszerek által nyújtott rendszerek képességeinek kihasználásához nekünk, felhasználóknak is reális elvárásokat kell támasztanunk, azaz a megfelelő szinten ismerni kell a működését. Az internet segítségével bárki kipróbálhatja, hogy az elérhető egyszerűbb programok milyen segítséget nyújthatnak, így el tudjuk képzelni azt, hogy a nagyteljesítményű informatikai eszközökön futatott professzionális programok milyen produktumokkal képesek a polgári vagy katonai felhasználást támogatni.

Jelen cikk célja, hogy az elektronikai hadviselés vonatkozásában bemutassam a térinformatikában rejlő lehetőségeket. Egy, bárki által elérhető program alkalmazásával

bemutatom egy EHV szakfeladat tervezését, a végrehajtás folyamatát pedig összehasonlítom a korábbi, papíralapú tervezési lehetőségekkel illetve elemzem a GIS rendszerben rejlő lehetőségek további EHV célú felhasználását.

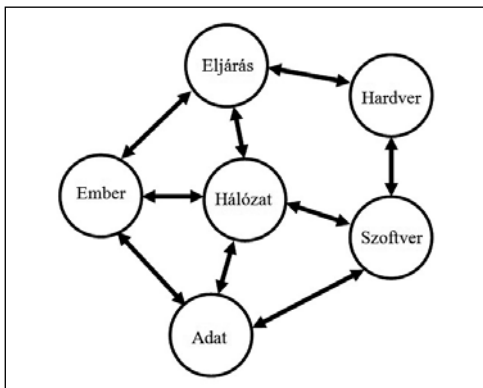
A TÉRINFORMATIKA KIALAKULÁSA

A térinformatika kialakulása és fejlődése az informatika fejlődéséhez kötődik. Egyik definíciója szerint a térinformatika „hardver, szoftver és módszerek rendszere, amely segíti a komplex tervezési és irányítási feladatok megoldására szolgáló térbeli adatok gyűjtését, kezelését, feldolgozását, elemzését és a megjelenítést”. [1]

A térinformatikai rendszerek főbb alkotó elemei:

- hardver, amely a térinformatikai rendszerbe történő adat betáplálását vagy onnan történő kinyerését, a rendszer működésének informatikai hátterét vagy az információk megjelenítését biztosítja;
- szoftver, amely az előbb felsorolt hardvereken alapulva biztosítja a feladatok elvégzését. Ebbe beleértjük az informatikai és térinformatikai programokat egyaránt;
- adat, amely a térinformatikai rendszer működéséhez szükséges vagy a rendszer által biztosított információkat jelenti;
- felhasználó, a térinformatikai rendszerrel kapcsolatba kerülő valamennyi személy, beleértve a fejlesztőket, térinformatikusokat valamint a valós felhasználókat, legyen az kormányzati, üzleti vagy magán célú alkalmazó;

- hálózatok, amelyek az internetkapcsolatot biztosítják a rendszer számára, lehet vezetékes vagy vezeték nélküli hálózat;
- eljárások, amely a térinformatikai rendszerrel kapcsolatos tevékenységek menedzselését jelenti. [2]

1. ábra. A térinformatikai rendszerek elemeinek kapcsolata. [2]

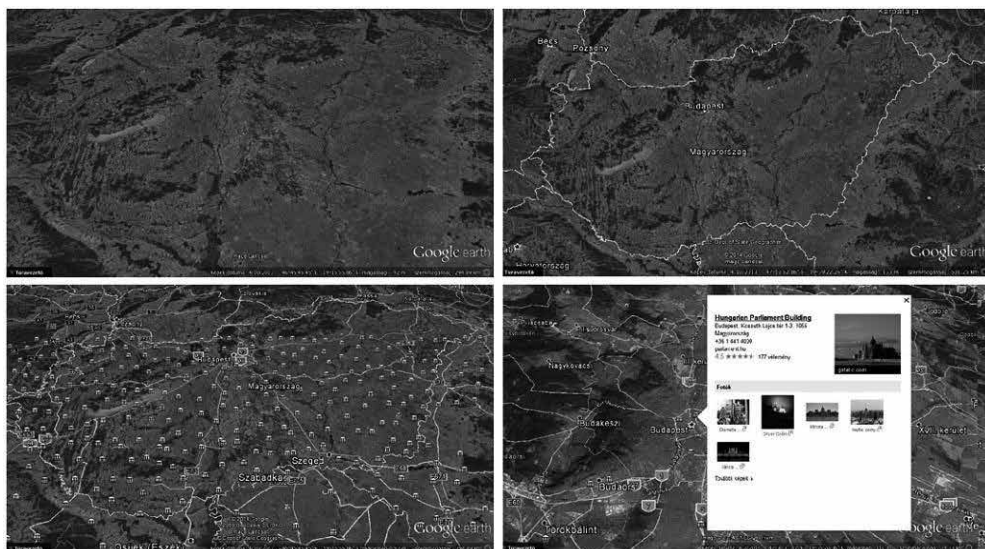
A térinformatika felhasználása napjainkban egyre nagyobb méreteket ölt, alkalmazák városgazdálkodási, földművelési, vízügyi, energiaellátási, közlekedési, távközlési

és számos egyéb feladat során. Természetesen a katonai célú alkalmazása is jelentős mértékű.

Az átlag felhasználó az interneten már számos alkalmazást elér, amely nem igényel magas szintű felkészültséget, sok esetben az úgynevezett tematikus rétegek (layer) alkalmazásával könnyedén megjelenítheti a számára szükséges képet. Az alábbi 2. ábrán látható, amint a rétegek bekapcsolásával az első képhez képest a második képen már megjelenítésre kerültek az országhatárok, a harmadik képen a kormányzati objektumok, míg a negyedik képen egy kormányzati objektum leírása. Az ilyen leírásokban számos, a felhasználó részére fontos információ elhelyezhető.

A TÉRINFORMATIKA KATONAI CÉLÚ ALKALMAZÁSA

A katonai alkalmazás legfontosabb célja, hogy a harc előkészítése és megvívása során szerzett, a különböző eszközök, csapatok és objektumok elhelyezkedésére, tevékenységük hatására vonatkozó információt a lehető legpontosabb módon ábrázolva a legnagyobb

2. ábra. Rétegek alkalmazása a Google Earth segítségével (saját szerkesztésű ábra).

mértékben támogassuk a parancsnoki döntéshozatalt az aktuális helyzetkép biztosításával. A térinformatikai eszközökre a tevékenység minden momentumában és minden szintjén szükség van, rajparancsnoki szinttől magasabb egység szintig, az egyes technikai eszközök hatáselemzésétől a felkészítésen keresztül a csapatok harctevékenységeinek valamennyi ágában. A cikk témájához kapcsolódóan néhány egzaktabb példát is kiemelnék, ezek a felderítés és elektronikai hadviselés, a frekvenciagazdálkodás beleértve az elektromágneses kompatibilitás kérdését is.

A Magyar Honvédség esetében a geoinformációs támogatást az MH Geoinformációs támogatás doktrína foglalja majd keretbe, hatálytalanítva a jelenlegi Térképészeti és Katonaföldrajzi Doktrínát. A valós biztosítás érdekében a kijelölt alakulatoknál digitális adatbázisok és térképek alkalmazására alkalmas terepértékelő munkaállomások vannak rendszeresítve. Ezen munkaállomásokon alkalmazott program az ArcGIS szoftver. [3]

TÉRINFORMATIKA AZ ELEKTRONIKAI HADVISELÉSBEN

Az elektronikai hadviselés feladatrendszeréből adódik, hogy a térinformatika alkalmazása hatékonyan elősegítheti annak végrehajtását. „Az elektronikai hadviselés azon katonai tevékenység, amely az elektromágneses energiát felhasználva meghatározza, felderíti, csökkenti vagy megakadályozza a frekvenciaspektrum ellenség részéről történő használatát és biztosítja annak a saját csapatok általi hatékony alkalmazását. Területei az elektronikai támogató tevékenység¹, az

elektronikai ellentevékenység² és az elektronikai védelem. Az elektronikai támogató tevékenység az elektronikai hadviselés azon része, amely magába foglalja – a fenyegetés azonnali jelzése érdekében – az elektromágneses kisugárzások felkutatására, elfogására, és azonosítására, valamint a források helyének meghatározására irányuló tevékenységeket. Az elektronikai ellentevékenység az elektronikai hadviselés azon területe, amely magába foglalja az elektromágneses és irányított energiák kisugárzását abból a célból, hogy megakadályozza vagy csökkentse az elektromágneses spektrum ellenség által való hatékony használatát. Az elektronikai ellentevékenység egyik területe az elektronikai zavarás, amely az elektromágneses energia szándékos kisugárzását, visszasugárzását vagy visszaverését jelenti azzal a céllal, hogy megakadályozzuk az ellenség elektronikai eszközeinek vagy rendszereinek hatékony működését. Az elektronikai védelem az elektronikai hadviselés azon része, amely biztosítja az elektromágneses- és egyéb spektrum saját részről történő hatékony használatát az ellenség elektronikai támogató és ellentevékenysége, valamint a saját csapatok nem szándékos elektromágneses interferenciái ellenére.” [4]

A fenti definíciók elemzésével megállapítható, hogy a térinformatika mindhárom részterületen alkalmazható. A térinformatikai támogatáson alapuló elektronikai hadviselési tevékenység sikerének alapja a grafikus adatbázisból illetve az annak rétegeihez kapcsolódó alfanumerikus adatbázisból álló, naprakész elektronikai hadviselési térinformatikai adatbázis. A grafikus adatbázis alapja a digitális térkép és a digitális domborzat modell, amely az egységes viszonyítási rendszert biztosítja a különböző szervezetek és szintek között. A grafikus adatbázishoz

¹ Szintén alkalmazott megnevezés: elektronikai megfigyelés, electronic surveillance, ES. A szerző megjegyzése.

² Szintén alkalmazott megnevezés: elektronikai támadás, electronic attack, EA. A szerző megjegyzése.

tartozik ezen kívül még az adott feladatra jellemző, folyamatosan változó grafikus adatok halmaza is. Ilyen változó grafikus adat például az összefegyvernemi helyzet, a szembenálló felek vezetési pontjainak és elektronikai objektumainak (természetesen beleértve az elektronikai hadviselés erőket, eszközöket is) települési helyei, vagy az elektronikai helyzetértékelés (tervezés) grafikus megjeleníthető eredményei. Az alfanumerikus (leíró) adatbázisban az elektronikai kisugárzó eszközök adatait tároljuk. [5] [6]

A földrajzi paraméterek általában rendelkezésre állnak az előre elkészített térinformatikai szoftverekkel együtt, azonban az elektronikai eszközökre vonatkozó adatokat a szakembereknek kell biztosítaniuk a rendszerbe történő betápláláshoz. Az adatfúziós rendszerek elterjedése a rendelkezésre álló adatbázisok gyors aktualizálását teszi lehetővé a nagyszámú információforrások felhasználása révén. A különböző elektronikai eszközök adatai (működési és települési információk) megszerzésének lehetőségei között szerepel továbbá például a meglévő elektronikai harcrend³ felhasználása, a különböző nemzeti és szövetségi adatbázisokból történő adatlekérés.

A különböző adatbázisok feltöltése során természetesen nem felejtkezhetünk el a térinformatikai hírszerzésről sem, mely a képelemzés⁴, a képi felderítés⁵ és a geoinformáció ötvözésével támogatja munkánkat. [7]

Fontos azonban az, hogy nemcsak az egyes eszközök alapparamétereire (pl. működési frekvencia, impulzus szélesség, impulzus ismétlődési idő, stb.) van szükségünk, mivel számos egyéb jellemzőt is figyelembe vehetünk a különböző matematikai modellek alkalmazásával, így pontosabb eredményeket elérve. Ilyen jellemző lehet az antenna-ma-

gasság vagy a föld és légköre jelterjedésre kifejtett hatásai. Ezen jellemzők meghatározásának módját mutatja be a Nemzetközi Távközlési Egyesület⁶ P.1546-5 (09/2013) számú ajánlása, amely pont-terület típusú összeköttetésre vonatkozik. A szükséges paraméterek megléte esetén ki tudjuk alakítani az elektronikai hadviselés vonatkozásában fontos, a saját, a szövetséges vagy a szembenálló fél elektronikai hadviselési képességére vonatkozó, akár az egyes eszközök szintjéig is lebontható adatbázisokat vagy rétegeket.

Az előző bekezdésekben említett adatok megléte esetén az elektronikai hadviselés teljes spektrumában alkalmazhatjuk a térinformatika által biztosított képességeket. Mint már korábban említettem, az interneten számos térinformatikai megoldást nyújtó program érhető el, ingyenes vagy fizetős változatban. Ezen szoftverek különböző szolgáltatásokat nyújtanak, megfelelő informatika háttérrel otthon is egyszerűen alkalmazhatjuk. Jelen esetben én a Global Mapper v16 program próbaverzióját alkalmaztam. A próbaverzió ingyenesen letölthető és adott időszakig használható, azonban az összes funkció kihasználásához a szoftvert meg kell vásárolni. Fontos, hogy ez a program nem elektronikai hadviselési célokra kialakított szoftver, így számos, EHV szempontból fontos paraméter nem is állítható be, például egy zavarási feladat esetében lényeges adóteljesítmény, antennanyereség, az adó és vevő közötti távolság, stb. Elektronikai hadviselési célra megalkotott szoftver esetében alapvető, hogy modellezhessük a jelterjedésre hatással bíró időjárási körülményeket vagy a különböző frekvenciatartományokra jellemző jelterjedési módokat is. Így, ez a program EHV feladatok tervezésére nem, azonban a bemutatásra szánt képességek illusztrálásához megfelelő.

³ Electronic order of battle, EOB

⁴ Imagery

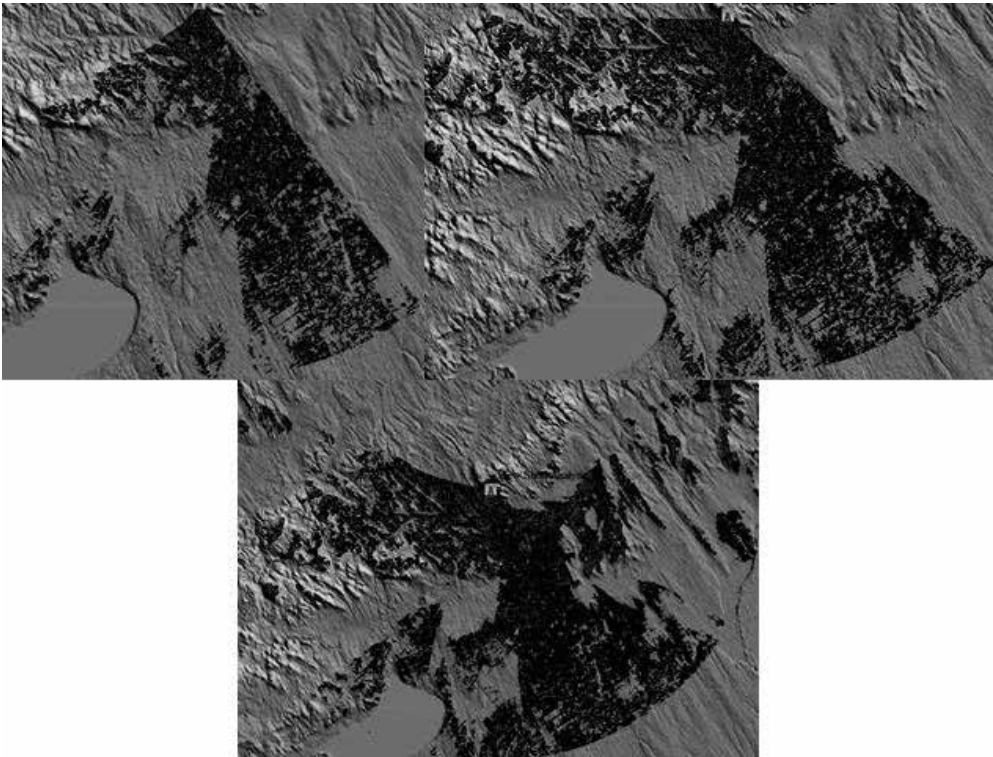
⁵ IMINT, Imagery Intelligence

⁶ ITU, International Telecommunication Union

A térképen a tervezést egy általam kiválasztott pont koordinátájának felhasználásával hajtottam végre, és a vizsgált terület lefedettségének, valamint kettő pont közötti láthatóság vizsgálatát mutatom be. A kiválasztott pont körzetében működött korábban a Magyar Honvédség, Vezérkar közvetlen alárendeltségében működő Rádióelektronikai Ellenőrző Központ (RELEK) csókakövi stabil mérőpontja.

Az első elemzésnél, melyet a 3. ábra illusztrál, három térképrészlet látható. Az első térképen 10 méteres, a második térképen 50 méteres, a harmadik térképen pedig 100 méteres adómagassággal számoltam, körsugárzó antennát alapul véve. A vevőmagasság mindhárom esetben 2 méter volt, szintén körsugárzó antennát alapul véve. Fontos megjegyezni, hogy a jobb illusztrálhatóság

miatt kerültek ezen adatokkal alkalmazásra az antennamagasságok, a 100 méteres antennamagasság a gyakorlati életben nem valós. A vizsgált terület a középponttól mért 50 km-es sugarú kör volt. A 10 méteres adómagasságnál a teljes terület 3,3%-a, az 50 méteres adómagasságnál a teljes terület 6%-a, míg a 100 méteres adómagasságnál a teljes terület 11,1%-a esett a látható zónába. Az első kettő térképrészleten még nem egyértelmű, azonban harmadik térkép esetében már látható, hogy az adómagasság emelésének következménye a lefogott terület méretének növekedése. Ugyanez a tendencia megfigyelhető a 4. ábránál is, azonban igazán jelentős változást az 5. ábra mutat, ahol a települési hely került megváltoztatásra. Kiemelném azt is, hogy a 4. ábra első képén megjelenő láthatóság még irányított antennára utal, azonban

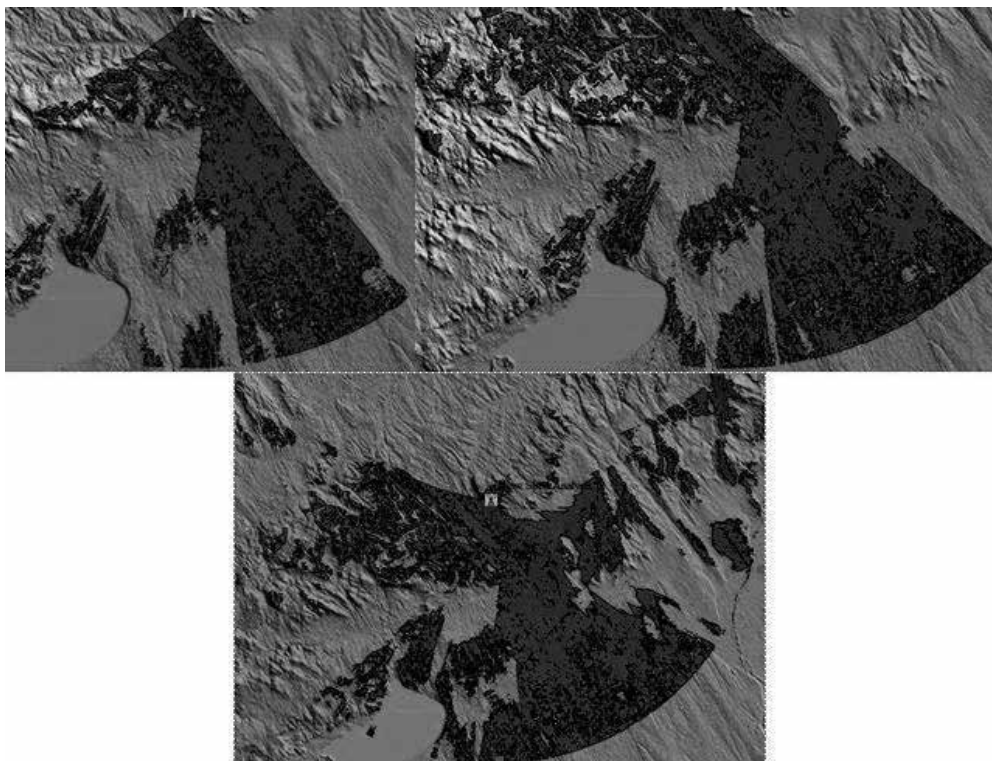
3. ábra. Láthatóság illusztrálása a Global Mapper v16 programmal (saját szerkesztésű ábra).

a további képeken, illetve a 4. és 5. sz. ábrán már látható, hogy a magasság növelésével minden irányban megjelenik illetve nő a látható zóna nagysága.

A második elemzésnél, melynek eredménye a 4. ábrán látható, szintén 3 térképrészlet került megjelenítésre. Ezen elemzésnél az előzőhöz képest csak a vevőantenna magassága került megváltoztatásra, 2 méterről 10 méterre. Az első térképen 10 méteres, a második térképen 50 méteres, a harmadik térképen pedig 100 méteres adómagassággal számoltam, az előző példához hasonlóan, körsugárzó antennát alapul véve. A vizsgált terület ebben az esetben is a középponttól mért 50 km-es sugarú kör volt. Mivel az adómagasság és a vizsgált terület nagysága azonos volt az előző esetben meghatározottakkal, így az eredményeket számszerűen összehasonlíthatjuk. Eb-

ben a számításban a 10 méteres adómagasságnál a teljes terület 8,3%-a, az 50 méteres adómagasságnál a teljes terület 13,7%-a, míg a 100 méteres adómagasságnál a teljes terület 22,7 %-a esett a látható zónába.

Lényeges azt megjegyezni, hogy a fenti elemzések a rendelkezésre álló paraméterek bevitelét követően nagyon rövid időn belül elkészültek és a szükséges változtatások is gyorsan végrehajthatóak. Ez jelentős előnyt mutat a korábban alkalmazott papíralapú térképeken történő ábrázolással szemben, hiszen rövidebb idő alapján sokkal pontosabb eredményeket kaphatunk, és nem esünk a „térkép mindent elbír” típusú hibába. A kapott eredmény sokkal pontosabban és átláthatóbban mutatja a számított eredményeket, amelyet a papíralapú tervezésnél nem tudunk ilyen módon elkészíteni

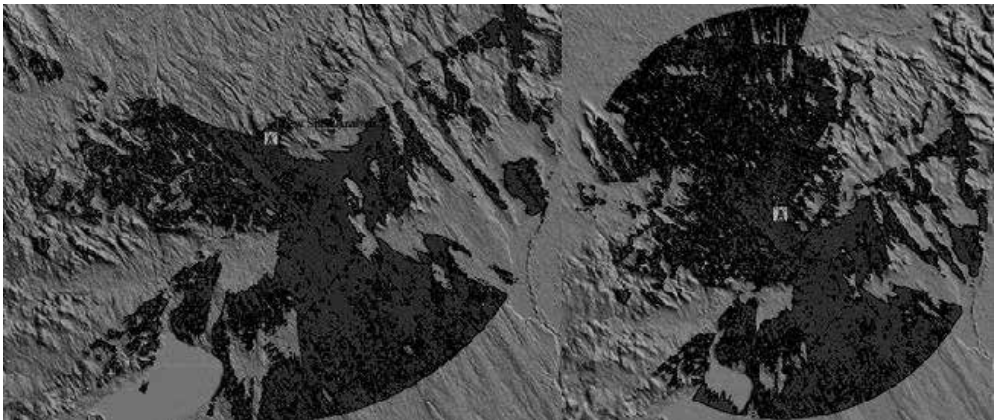

4. ábra. Módosított antennaparaméterek alapján számított láthatóság illusztrálása a Global Mapper v16 programmal (saját szerkesztésű ábra).

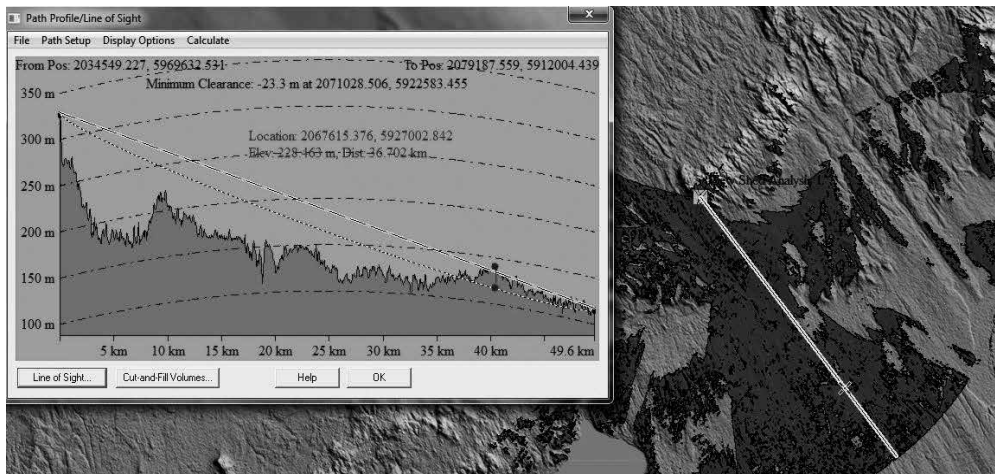
A GIS programokkal viszonylag rövid idő alatt megvizsgálhatjuk, hogy az adóantenna telepítési helyének módosítása vagy az antennajellemzők megváltoztatása nyújt számunkra nagyobb hatékonyságot vagy azt, hogy egyáltalán lehetséges-e jobb eredmény elérése. Az ábrákon látható, hogy az antennamagasságok növelésével megnőtt a lefogott terület. A nagyobb lefogott terület elérhetjük akár egy magasabb ponton lévő telepítési hely kiválasztásával is, hiszen az antenna magassága sem növelhető a végtelenségig. Ezen vizsgálat eredményét láthatjuk az 5. ábrán, ahol a korábbi vizsgálatoknál alkalmazott, 351 méteres tengerszint feletti magasságon kijelölt telepítési hely közelében egy 471 méteres tengerszint feletti magasságon lévő telepítési hely került kiválasztásra. Az adóantenna 100 méter, a vevőantenna 10 méter magas volt, mindkettő esetben körsugárzó antennát alapul véve. Ebben az esetben a láthatóság a korábbi 22,7%-val szemben 43% lett.

A programmal elemezhetjük két meghatározott pont közötti összeköttetés lehetőségét a láthatóságot és a Fresnel-zónákat metszetben ábrázoló funkcióval, amely a 6. sz. ábrán látható. Ez alapján szintén tervezhetünk telepítési helyeket illetve az adott helyszínre vezető menetvonalakat.

Amennyiben a fent bemutatott lehetőségeket elektronikai zavarás tervezésére akarjuk felhasználni, a programokkal kalkulálhatjuk a zavaróadó által le nem fogott területeket és tervezhetjük további zavaróeszközök vagy egyszeri felhasználású zavaróadók telepítési helyét. Az elektronikai zavarás térinformatikai alapú tervezésénél fontos figyelembe venni, hogy a jelenleg elérhető technológiával (pl. szoftvervezérelt rádiós eszközök) kialakított eszközök a korábbi évtizedek eszközeihez képest lényegesen kisebb méretűek, mobilabbak és a telepítés-bontás rövidebb időt igényel. Közismert, hogy a zavaróadók működésüktől kezdődően a szembenálló fél célpontjaivá válnak. A GIS rendszerek segítséget nyújthatnak több települési hely egyidejű kiválasztásához, melyet a saját erőink védelme érdekében az új típusú eszközök mobilitásából eredően könnyen felhasználhatunk. A települési helyek kiválasztásához a pontos adatokkal feltöltött térinformatikai rendszer tökéletes alternatíva, az esetek többségében nincs szükség állomány kiküldésére a szemrevételezés végrehajtására. Természetesen, ezen rendszerekkel vizsgálhatjuk az adott terület járhatóságát, megtervezhetjük a szakállomány optimális útvonalát is a telepített eszközök és a bázisállomás között. Ez szintén előnyt

5. ábra. Telepítési hely kiválasztása a Global Mapper v16 programmal (saját szerkesztésű ábra).

6. ábra. Módosított paraméterek alapján számított láthatóság és Fresnel-zóna illusztrálása a Global Mapper v16 programmal (saját szerkesztésű ábra).

jelent a korábbi térkép alapú tervezésekhez képest, hiszen helyismeret nélkül is viszonylag rövid idő alatt végrehajtható az útvonaltervezés és a kijelölt alegység biztosan odaér a meghatározott helyre.

A valós zavarás tervezése során a kijelölt vezetési, kommunikációs vagy nem-kommunikációs rendszer zavarása érdekében úgynevezett zavarási réteg kerül kialakításra, amely tartalmazza a rádióforgalmi rendszer és a frekvenciában illeszkedő zavaróállomások (csoportok) grafikus és alfanumerikus adatait (települési hely, technikai paraméterek stb.), valamint az adott terület digitális topográfiai térképét és a domborzatot. Természetesen a zavarhatóságot és a zavarás saját rendszereinkre gyakorolt hatását is modellezhetjük a fenti rétegek alkalmazásával. [8]

Az elektronikai támogatás során a láthatóság elemzésével megállapíthatjuk az ellenőrzött/megfigyelt terület nagyságát, ellenőrizhetjük a szembenálló fél egyes kisugárzó eszközeinek vélelmezett telepítési helyét. Elektronikai védelem esetében a különböző rendszerekkel modellezhetjük saját elektronikai kisugárzó eszközeink ellenség általi láthatóságát, valamint a saját eszközeink vo-

natkozásában az elektromágneses kompatibilitás meglétét.

Az elektronikai védelemhez tartozó elektromágneses kompatibilitás tervezése, ellenőrzése békeidőben nemcsak katonai feladat, fontos szerepe van a polgári és katonai kisugárzó eszközök egymás zavarása nélkül történő üzemelés feltételeinek meghatározásában is. Napjainkban ezt a feladatot a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság végzi az érintett szervezetek bevonásával. [9]

Lényeges az, hogy az egyes munkaállomásokat rendszerbe szervezve sokkal hatékonyabban tudjuk támogatni a parancsnoki döntéshozatalt, illetve jelentősen lerövidíthetjük az egyes állomások által mért eredmények gyors összevetésével az egyes feladatokhoz, válaszleépésekhez szükséges időt. [10]

KÖVETKEZTETÉSEK

Napjaink hadviselésében a térinformatika által nyújtott lehetőségek kihasználása egyértelműen fontos. Az adatfúziós rendszerek megjelenése és elterjedése illetve az adatfúziós rendszerekbe adatot biztosító források fajtái számának és képességeik növekedése a

térinformatikára is hatással van, hiszen az általuk szolgáltatott adatmennyiséget már csak a korszerű, hálózatba szervezett informatikai rendszerekkel vagyunk képesek feldolgozni, manuális és papírtérkép alapú módszerekkel ez már nem oldható meg.

Fontos az is, hogy az informatikai rendszerek nagymértékű elterjedésével a rendelkezésre álló információk felhasználókhoz történő eljuttatásához szükséges idő lerövidült, annak keletkezési helyén történő rendszerbe bejuttatása pedig csökkenteti vagy kizárja a hibák előfordulását. Ennek eredményeképpen az aktuális adatbázisok pontosítása a rendszerbe beintegrált valamennyi eszközön szinte azonnal megtörténik, amely így az egyes harcoshálókra is láthatóvá, felhasználhatóvá válik, szemben a korábbi, manuális feldolgozással, ahol órákat, esetleg napokat vett igénybe, míg az információ mind horizontálisan, mind vertikálisan eljutott az érintettekhez.

Az aktuális adatbázisok biztosításának egyik kritikus pontja mind nemzeti, mind többnemzeti műveleti környezetben az eltérő rendszerek kompatibilitása. Ezen probléma kiküszöbölésére a szövetségi rendszerben a NATO Smart Defence programján belül elindított Többnemzeti Geoinformatikai Támogató Csoport⁷ nyújthat majd megoldást. Emiatt az általuk kidolgozásra kerülő eljárások nemzeti szinten történő alkalmazása mindenképpen ajánlott.

Az elektronikai hadviselésben, mint sok más területen is, esetenként rendkívül rövid idő alatt kell választ adni a parancsnok által feltett kérdésekre. Míg az ilyen jellegű kérdések megválaszolása korábban nagyon gondos és hosszadalmas tervezési, számítási feladatot jelentett, addig napjainkban a speciálisan elektronikai hadviselési célokra kialakított GIS rendszerek felhasználásával,

a cikkben is bemutatott módszerek igénybe vételével percek alatt, nagy pontossággal megválaszolható.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Belényesi Márta – Kristóf Dániel – Skutai Julianna: *Térinformatika elméleti jegyzet*. Gödöllő, 2008., Szent István Egyetem.
- [2] Detrekői Ákos-Szabó György: *Térinformatika*. Budapest, 2013. Typotex Elektronikus Kiadó Kft., ISBN 9789632796819
- [3] Szilágyi Gábor: A térinformatika szerepe a katonai Geoinformációs támogatás rendszerében. Az elmélet és a gyakorlat találkozása a térinformatikában (konferenciakiadvány), Debrecen, 2012., Debreceni Egyetemi Kiadó, ISBN 978-963-318-218-5
- [4] Haig Zsolt – Kovács László – Ványa László – Vass Sándor: *Elektronikai hadviselés*. Budapest, 2014., p. 271. ISBN 978-615-5305-87-0
- [5] Dr. Haig Zsolt: Az elektronikai harc térinformatikai alapú tervezése. Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, 1997, 1. sz., Budapest, 139–152 p. ISSN 1417–7323
- [6] Haig Zsolt: Az elektronikai harc térinformatikai adatbázisa. *Hadtudomány*, 1996, 4. sz., Budapest, 75–83p. ISSN 1215-4121
- [7] Geospatial Intelligence in Joint Operations, Joint Publication 2-03, US Joint Staff, 31 October 2012
- [8] Haig Zsolt: URH rádiózavarás tervezése térinformatikai eszközön. *Bolyai Szemle*, 1996, V/4. sz., Budapest, 136–144 p. ISSN 1416-1443
- [9] Kissné Akli Mária: Térinformatika alapú EMC analízis műsorszóró adók és a műsorszóró sávban üzemelő katonai eszközök között., *Hadmérnök*, I. évfolyam 2. szám 2006. szeptember, I. Évfolyam 2. szám 2006. szeptember, 35–49 p.
- [10] Ványa László mk. alezredes: Az elektronikai hadviselés eszközeinek, rendszereinek és vezetésének korszerűsítése az új kihívások tükrében, különös tekintettel az elektronikai ellentevékenységre, Doktori (PhD) értekezés, Budapest, 2001.

⁷ Multinational Geospatial Support Group (GSG)

NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS ÉS MŰVELETEK

SZTANKAI KRISZTIÁN FŐHADNAGY: A KULTURÁLIS TUDATOSSÁG SZEREPE AZ ASZIMMETRIKUS HADVISELÉSBEN

*„A nyitott gondolkodás az intelligencia esszenciája, amely hozzásegíti az emberiséget a gyorsabb fejlődéshez, az előre látás képességéhez”
Sztankai Krisztián*

Több mint egy évszázada, már az egyik legnagyobb és legegésőbb kérdés a modern hadviselésben az aszimmetrikus hadviselés megvívása idegen környezetben. A kiismerhetetlen ellenfél, aki kiváló helyismerettel rendelkezik az idegen katonákkal szemben, és legnagyobb sajnálatunkra élvezi a helyi lakosság teljes körű támogatását. [1] Talán éppen ez a kulcs ebben a 21. századi katonai kihívásban, vagy is a helyi lakosság támogatásának elnyerése. Akit a helyiek elfogadnak, mint a területen lévő legitím fegyveres erő, az a csoport, vagy haderő nyeri meg az adott konfliktust. Addig, míg a helyiek körében nem vívjuk ki elfogadottságunkat, jogosságát ottlétünknek, míg az ellenfelet nem idegenítjük el a helyi támogatóktól, mindig lesznek olyan csoportok, személyek az adott műveleti területen, akik harcolni fognak minden eszükkel jelenlétünk, „a nyugati eszmék” ellen.

Sokan úgy vélhetik, hogy igen leegyszerűsítettem ezt a bonyolult kérdést, de a megoldás is igen egyszerű. Ez a fajta küzdelem Dávid és Góliát küzdelme, melyben elég gyakran Dávid diadalmaskodik, míg a nagyobb haderőnek, mind anyagilag, mind emberileg fenntarthatatlanná válik egy elhúzódó, két fronton vívott háború.

Amióta három személy létezik e földön és ebből kettő el akart venni valamit a harma-

Michelangelo: Dávid legyőzi Góliátot, 1508-12. Sixtina, Róma (forrás: http://biblia.hu/az_ozsovetseg_a_muveszetekben/david_es_goliat)

diktól, beszélhetnénk aszimmetrikus hadviselésről, tehát ez a harcmódor egyenlő történelmünkkel. Az aszimmetrikus hadviselés definícióját többen is megfogalmazták már előttem, ezért én erre nem teszek kísérletet, hanem csak arra helyezem a hangsúlyt, hogy szinte minden fogalom szerves része kell legyen, az ellenfél jobb megismerése az ilyen típusú hadviselésben. 2014. november 12-én a Nemzeti Közzolgálati Egyetemen megrendezésre került a Magyar Hadtudományi Társaság által megszervezett „Az aszimmetrikus hadviselés” címet viselő konferencia, ahol örömmel hallgattam a hozzáértő szakértőket, akik egymástól függetlenül kiemel-

ték a kulturális tudatosság, az ellenfél és a helyi civil lakosság kultúrájának ismeretének fontosságát, kulcs szerepét. Személy szerint ezen a konferencián az utolsó előadó voltam és már nem kívántam ezt a fajta képesség fontosságát újból és újból ismertetni, így lehetőségem volt első alkalommal bemutatni a hallgatóságnak az általam kialakított, a kulturális tudatosság alkalmazására megalakított **T.O.M.A.V. rendszert**.

De mielőtt rátérnénk a **T.O.M.A.V. rendszer** struktúrájára, előtte meg kell ismernünk mi is a kulturális tudatosság és mik azok a katonai vezetési, irányítási, kiképzési szintek, ahol alkalmazásuk mára szükségsszerűvé vált. A kulturális tudatosság alapja az az igény, illetve képesség, hogy minél több információt megtudjunk az idegen kultúráról. Az eltérő hiedelmek, hagyományok, az eltérő vallás és a nyelv megismerése hozzásegít bennünket ahhoz, hogy jobban megértsük a számunkra idegen világot és annak lakosait, azok motivációját. Ezen ismeretek pontos alkalmazása segíthet az üzleti életben, de bizonyítottan a hatékonyabb katonai alkalmazást is hatásosan elősegíthetik. A gyarmati időszak politikája éppen e képesség alkalmazásával vált oly sokáig uralkodóvá a harmadik világokban.

DE MIÉRT IS FONTOS E KÉPESSÉG KATONAI ALKALMAZÁSA?

A kulturális tudatosság olyan ismeretek összessége, melyeket minél részletesebben ismernünk kell ahhoz, hogy fel tudjuk venni a harcot a gerilla és/vagy terrorista csoportok ellen idegen környezetben. Ha nem ismerjük a helyi szokásokat, nem fogjuk megérteni az ellenség motivációját és nem tudjuk magunk mellé állítani a helyi lakosságot sem, pedig az Ő szerepük a kulcs egy aszimmetrikus hadviselésben. A bizalom kiépítéséhez, a meggyőzéshez és a hitelesség megalkotásához a kulturális ismeretek nélkülözhetetlenek. A helyi lakosság között megbúvó ellenség

sokkal nagyobb kárt tud okozni az állami nemzetközi fegyveres erőknél, hiszen azok megkülönböztetése lehetetlen, így pontosabb és hatékonyabb támadásokat tudnak végrehajtani. Ne felejtjük el a 21. század konfliktusai humán környezetben zajlanak így egy amerikai kifejezéssel élve a legfontosabb a „*Hearts and Mind*”¹, vagyis a lakosság **érzelmi és értelmi megnyerése!**

Amennyiben ezt a képességet jól és időben alkalmazzuk, biztonságosabbá tehetjük és felgyorsíthatjuk a katonai műveleteket, melyek ezáltal hatékonyabbá válhatnak. E képesség alkalmazásával csökkenthetők a műveletek költségei és hossza. A kulturális tudatosság ebben a kontextusban egy preventív, illetve erősokszorozó képességként írható le, hiszen használatával életek és anyagi javak menthetőek meg. Gondoljunk bele, ha olyan ideális környezetet tudnánk létrehozni a műveleti területen, ahol a helyi lakosság támogatja a katonák erőfeszítéseit, ahol a kommunikáció zökkenőmentes, akkor igen csak felgyorsítható a terület közigazgatásának visszaállítása, a helyi biztonság és ezáltal csökkenthetjük a katonai erő létszámát is. Nem csoda, hogy külföldön igyekeznek minél több társadalomtudományi módszereket alkalmazni a katonai műveletek során, mert a helyi viszonyok megismerése csak általuk lehetséges és máskülönben a nyugati értékek alkalmazása nem működik. A változások rendszereit meg kell ismertetni, a helyi hagyományokhoz, kultúrához kell kialakítani és be kell vonni a helyieket is. Tehát az alaptól a tetőig (*from foundation to roof*) stratégiával kell felépíteni a békét egy háborús, konfliktusokkal teli

¹ Egy háborús és konfliktusokkal teli területen megjelenő olyan új koncepció, ahol az egyik fél az erő alkalmazása helyett arra törekszik, hogy megismerje a másik fél kultúráját. Maga a kifejezés az 1948 és 1960 közötti Malajziai Szükségállapot idején jelent meg először, mint a helyiek támogatása által megnyert bizalom kiépítésére használt kifejezés.

környezetben, amely eredménye a bizalom és a jobb kommunikáció a helyiekkel. Ha ez ebben a formában kialakításra kerül és megvalósul, azon a területen nem lesz helye a felkelő erőknél, mert **nem lesz meg az ahhoz szükséges helyi támogatás!**

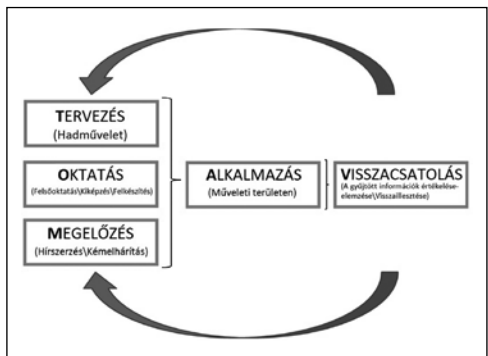
Egy katonai művelet során, amely civil környezetben zajlik, igen nagy veszélyt rejt magában, ha katonáink nem ismerik a helyi kultúra sajátosságát. Éppen ezért foglalkozom e képesség művelési szintű alkalmazásának kérdéskörével már több mint fél évtizede. Mint említettem a konferencián előadók mindegyike kifejtette a kultúra ismeretének fontosságát és ha ezek az igazán nagy tapasztalattal bíró tudományos szakemberek úgy látják, hogy a 21. század hadviselésének egyik kulcsfontosságú szerepe lehet a kulturális tudatosság, akkor már csak a lehetőséget kell megragadnunk, hogy kihasználjuk ezt a tapasztalatot, ha már a felismerés adott. A társadalomtudományi kutatásokkal, az ismeretek megszerzésével elősegíthetjük a munkánkat az olyan idegen országokban és kultúrákban, mint Irak, Afganisztán, Koszovó, Szíria. Valamint, ha jobban megismerjük a helyieket, akkor tudjuk mik azok a helyi speciális szabályok, amik mentén viselkednünk, étkeznünk, kommunikálnunk, megfigyelniük, tárgyalniuk és informálódniuk kell. Nem mellesleg az általam kialakított rendszer sajátja, hogy ezen szocio-kulturális kutatások eredményeinek elemzése után elősegíthető a katonai műveletek jobb tervezése, az ismeretek visszacsatolhatók az oktatásba, a kiképzésekbe, továbbá a hírszerzés is felhasználhatja a társadalomtudomány által megszerzett és elemzett információkat.

A T.O.M.A.V. RENDSZER

A TOMAV rendszert azért dolgoztam ki, hogy a szocio-kulturális kutatások eredményeit minél hatékonyabban integrálni tudjuk az egyes katonai szakterületekben és alkal-

mazható legyen több katonai szinten. Maga a képesség hozzá segít bennünket ahhoz, hogy kiismerjük a helyi közösség és a területen jelenlévő ellenség szokásait, belső ellentéteit, félelmeit, sebezhetőségét. A kapott információk által jobban megérthetjük a helyi speciális helyzetet és ezáltal egy biztonságosabb környezetet teremthetünk, mind a helyi lakosok, mind pedig az ott szolgálatot teljesítő katonák számára.

A képen látható, hogy véleményem szerint a katonai műveletek megtervezésénél, az oktatásban\kiképzésben és a hírszerzésben alkalmazható igazán e preventív képesség, mindezt úgy, hogy alkalmazza az antropológia módszereit, amely a lehető legjobb eszköz ahhoz, hogy pontos, valós idejű és részletes információkat gyűjtsön a szükséges témakörökben (helyiség, személy, csoport, veszélyek, fenyegetettség, egészségügyi problémák, nyelv, politikai háttér, kapcsolati háló, stb).

2. ábra. Szerkesztette Sztankai Krisztián (2014.)

Tervezés: Minden katonai művelet a tervezési szakasszal kezdődik, ahol a katonai vezetők a lehetséges művelet részleteit dolgozzák ki a számukra rendelkezésre álló információk és eszközök felhasználásával. Ennek a rendszernek egy fontos eleme a tervezési időszakban az első munkacsoportban való megjelenése, hiszen a parancsnok döntéshozatalát ezen információk is döntően

befolyásolhatják. A helyismeret, a naprakész információk a helyi viszonyokról nagyban segíthet a súlypont elemzésben és abban, hogy minél hatékonyabban tervezzék meg a katonai műveleteket. A kritikus információk megszerzése, mint a helyi szokások, törvények, hagyományok, nyelv, kulturális sajátosságok, tiltott tevékenységek, mind – mind ebbe az információ halmazba sorolandó. A parancs elkészítésének fázisában meg kell már jelennie a kapott pontos és ellenőrzött szocio-kulturális információknak. Azonban az egyes műveletek megtervezésétől, a harcok megvívásáig, egészen a kivonulás megszervezéséig meg kell jelennie az ilyen típusú információknak, melyek szükségesek a művelet hatékonyságának növelésében. Az együttműködésnek köszönhetően a rendszer elősegítheti a hadművelati tervezésben a várható kockázatokról, az általános helyzetről, az adott terület részletesebb elemzését, továbbá segíthet a stratégiai célok megállapításában, a fenyegetettség értékelésében, a kialakult helyzet és annak hatásainak megválaszolásában. [2]

Oktatás: Mind az altiszti, mind pedig a tisztképzésben el kell érni azt a felkészültségi szintet a hallgatónál, hogy elsajátítsák az idegen társadalmak megismerésének képességében való igazi erőt. Véleményem szerint az egyik legfontosabb, amit a lehető leghamarabb el kell fogadtatni vezetőinkkel, az a képzések, felkészítések összeegyeztetése. Ez egy egymásra épülő oktatási struktúra része kell legyen, ahol az első fázisban az iskolapadban készítjük fel a hallgatókat a külföldi művelési területeken tapasztalható kulturális kihívásokkal, a második fázisban pedig az egyes szakfelkészítéseken való kulturális felkészítések adnák meg a teljes átfogó ismeretanyagot, figyelembe véve a specifikumokat. Hiszen minden külföldi missziós feladat előtt a kijelölt személyi állomány tagjainak részt kell vennie egy kulturális felkészítésen (1,5–2 órában) ami természetesen önmagában nem elegendő,

de további lehetőséget ad, hogy a már korábban megtanultakat felfrissítsük és a helyi specifikumokkal kiegészítsük, frissítsük.

Már középiskolában is oktatnak Társadalomismeretet, melynek alapvető célja az, hogy kifejlessze a diákokban a készséget és a hajlandóságot, hogy életük további részében tudatosan és kritikusan foglalkozzanak társadalmi kérdésekkel. Ennek az oktatásnak az igazi értékét nem az mutatja, hogy a katonák a későbbiekben mit ismernek meg a tanítás során, hanem az, hogy hogyan viselkedjenek majd a későbbi művelési területen, amikor ismeretlen helyzetbe kerülnek. A hagyományok, szokások, hiedelmek, a helyi vallás és pár mondat a helyi nyelvből mindenképp szükséges ma ahhoz, hogy a helyiekkel való jobb kapcsolatot kialakítsuk és ezáltal hatékonyabb legyen az együttműködés a magyar katona és a civil lakos között. A társadalomismeret által oktatott politikai, szociológiai, kulturális ismeretek tágitják a katona gondolkodását és így egy problémát több oldalról tud megvizsgálni, ezáltal a leghatékonyabb megoldást fogja alkalmazni.

Megelőzés: E képesség megjelenéséhez a hírszerzésben szükség van a nemzetbiztonsági szolgálatok együttműködésére is, mert Ők maguk lehetnek a legnagyobb nyertesei ezen képesség kialakításában. A **kulturális hírszerzés** (melyet szintén szeretnénk kialakítani és megformálni a jövőben, mint új képességet és így egy új tantárgyként az NKE keretein belül) fontos új eleme lehet a megelőzésben, a hírszerzésben, a korai riasztásban, a kémelhárításban is a jövőben. Fontos elemként jelenne meg a HUMINT² és OSINT³ képességekben is, és nagy segítséget nyújtana az információk értékelés-elem-

² A HUMINT kifejezés az emberi kapcsolatok felhasználásával folytatott titkos információszerezést jelenti. Forrás: <http://www.mkih.hu/humint.shtml> (letöltés ideje: 2014.12.10.)

³ A nyílt forrásból származó információgyűjtés

zés szakaszaiban. A hírszerzés munkáját igen sokban támogathatná e rendszer felépítése és együttműködése, hiszen minél több információt gyűjt be a hírszerzés, annál pontosabb előrejelzéssel tud szolgálni. Már csak ezért sem szabad elzárkózni az együttműködés gondolatától.

Alkalmazás: Természetesen az egyes missziókban való megjelenés nélkülözhetetlen a rendszer pontos működéséhez és kialakításához, hiszen a naprakész információkat, a társadalomtudós csak és kizárólag a helyszínen tudja begyűjteni. Éppen ezért, már itt együtt kell működni a tervezési szakasszal, aki segíthet abban, hogy az ehhez szükséges missziós műveleti területeken közösen létrehozzunk egy-egy olyan beosztást, ahol egy szocio-kulturális kutatásokkal foglalkozó szakember a parancsnok munkáját támogatva, a gyűjtött adatokat a Magyar Honvédség számára feldolgozhatóvá tegye. Ezek az információk több szinten és több feladatban alkalmazhatóak.

Visszacsatolás: Az adatok értékelése és elemzése után az információt kinyerő csoport küldené meg a hadműveletnek, a hírszerzésnek és épülne be napról-napra, évről-évre az oktatásba, a felkészítésekbe. Így a hallgatók és a misszióba készülő katonák a lehető legpontosabb információkkal és tudással indulhatnak ki az adott műveleti területre.

A rendszer kiegészítésére, jelenleg kialakítás alatt áll egy olyan program, a **T.O.M.A.V. adatbázis**, amely a beszerzett és elemzett információkat egy adatbázisban tárolja, ahonnan a Magyar Honvédség alkalmazottja bármikor, bárhol hozzá tud férni és könnyen lehívhatja a számára szükséges információt, az általa érintett vagy érdekelt témáról, területről, akár idehaza, akár műveleti területről egyaránt. Ilyenek lennének például a digitalizált jelentések, térképek, fényképek, videók, kérdőívek, diagramok, stb.

HOGYAN ÉS MENNYIÉRT?

Ez az a kérdés, mikor egy új képesség alkalmazásánál elsőként felmerül. Sajnos ma ez a realitás, de szerencsére ez az a képesség, ami nem milliárdokba, hanem csak kutatások számába és az adatok értékelésekre-elemzésekre van szükség, továbbá némi együttműködési hajlamra más szervezetekkel. Ha a döntéshozók meglátják ezen rendszer hatékonyságát, akkor már csak ki kell jelölni az érintett területeket és létrehozni az együttműködés új lehetőségeit. Természetesen, mivel egy a Magyar Honvédség számára ismeretlen képességről van szó, ezért nem várom, hogy egyik napról a másikra megalakul ez az együttműködés, de mint már korábban hivatkoztam, a konferencián előadó műveleti tapasztalatokkal rendelkező katonák is többször megemlítették, hogy szükség van egy ilyen tudásra. Ha ezt a tudást nem alkalmazzuk, hátrányban leszünk a szövetségeseinkkel és az ellenfelekkel szemben. Nem hagyhatjuk, hogy ez megtörténjen, főképp úgy, hogy az első lépés, vagy is az igény már megszületett rá és a tapasztalat is adott, sőt szerencsés helyzetben vagyunk, mert a társadalomtudomány neves képviselői is támogatják az együttműködést. A továbbiakban megpróbálok minél több fórumon bemutatni e rendszer hatékonyságát.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Boldizsár Gábor: Paratroopers in future operations. Security and Defence, 2014:(2) pp. 46–62.
- [2] Szabó György: A NATO béketámogató műveleteinek tervezési és döntéshozatali eljárásai. Hadtudomány, XVI. évfolyam, 1-2. szám. (2006) online
Forrás: http://www.zmne.hu/kulso/mhht/hadtudomany/2006/1_2/2006_1_2_7.html (letöltés ideje: 2014.november 21.)

TAKÁCS ATTILA GÉZA DANDÁRTÁBORNOK:
A HÁBORÚ MEGVÍVÁSA SORÁN
A FIZIKAI ÉS A VIRTUÁLIS TÉR ÖSSZEKAPCSOLÓDIK
(A Líbia elleni NATO „Operation Unified Protector” (OUP) művelet
tapasztalatai és következményei)

BEVEZETŐ

A 2011 tavaszán kialakult líbiai válság kezelése, a számos tapasztalat mellett, olyan jelenségekre is ráirányította a figyelmet, amiket eddig nem tapasztalhattunk a modern kori hadviselés terén. Számos elemzés készült az eseményekről világszerte, ami azt jelzi, hogy jelentős változásoknak lehetünk a szemtanúi. A líbiai válság és annak következményei felszínre hozta a NATO képességhiányait, és megmutatta a multi-poláris erőviszonyok határterületeit. Igazolta a legmodernebb hadviselési eljárások eredményességét, ami előrevetíti a jövőbeni háborúk karakterisztikáját. A líbiai háborúban alkalmazott elveket megfigyelhetjük az Ukrajnai válság eseményeiben is, amelyet az Orosz Föderáció a korábbi tapasztalatainak megfelelően (Csecsenföld, Grúzia, stb.) már továbbfejlesztett.

Az információs hadviselés nem számít újdonságnak, hiszen a háborúk történetében mindig jelen volt valamilyen módon az ellenség félrevezetésének szándéka, a változás egyedül az információs hadviselés dimenziójára vonatkozik. A virtuális tér megjelenése után az információs hadviselés fő színtere áthelyeződött a fizikai térből. A legmodernebb háborúk vezetése, a kommunikáció, a felderítés, a fegyverrendszerek irányítása is átlépett ebbe az új dimenzióba. Ez a technológia még nem elérhető valamennyi haderő számára, így a hadviselés különböző „generációi” egyszerre vannak jelen a háborúk színpadán, ez eredményezi a hibrid hadviselés gyakoriságát.

További újdonságnak számít, hogy a hadviselő felek a vezetési főlényt a virtuális térben kényszerülnek kivívni az információs műveletek útján. Erre az új művelettípusra új katonai képesség épült. Az új képességet pedig kombinálni lehet a régi képességekkel. Mít eredményezhet egy ilyen kombináció? Új módszert, új megjelenési formát és még az is előfordulhat, hogy fel sem fogjuk (nem vagyunk képesek érzékelni) mi folyik körülötünk, mert nem vagyunk jelen abban a térben, ahol az események zajlanak. Valószínűsíthetően ez vezetett az arab tavasz államaiban a korábbi rezsimek bukásához. A társadalmi feszültség egy számukra „láthatatlan” dimenzióban mutatkozott meg, és a fizikai térben realizálódott. Ez azt jelenti, hogy **az erőszak alkalmazása¹ megjelent a virtuális térben²**, már csak a jogi értelmezése kérdéses. Ezek a változások számos kérdést hoznak a felszínre. Milyen módon változtak meg a háborúk jellemzői? Miben nyilvánulnak meg a változások? Milyen hatással lesz a haderők jövőbeni fejlesztésére? Számos kérdést lehetne még felsorolni, de helyette inkább vizsgáljuk meg a legutóbbi eseményeket és tárjuk fel azok összefüggéseit, következményeit, amelyekből a válaszokat megkaphatjuk.

¹ Clausewitz értelmezésében ez a háború jellemzője.

² Matthew C. Waxman: Cyber attacks and the Use of Force: Back to the Future of Article 2 (4) / <http://www.cfr.org/cybersecurity/cyberattacks-use-force-back-future-article-24/p25251/> / Letöltve 11. 02.

I. RÉSZ ARAB TAVASZ VAGY VALAMI MÁS?

Ahhoz, hogy képet alkothassunk az arab világban néhány éve zajló eseményekről, először is meg kell ismernünk azokat a társadalmi, gazdasági folyamatokat, amelyek idáig vezettek. Ez sem fogja biztosítani a kialakult helyzet pontos megértését, mert az rendkívül összetett és az ok okozati összefüggések egy része nem is kerül nyilvánosságra, azokra csak következtetni lehet, bizonyos jelek alapján. Az azonban megállapítható, hogy a jelenség a muszlim országokban sorozatos polgárháborús jellegű belső konfliktust eredményezett. A polgárháború kifejezést óvatosan kell használnunk, mert az érintett országokban a vallási és kulturális környezet eltérően értelmezi a fegyverhasználatot, és a társadalmi értékrend csúcsán, nem „az emberi élet szentsége” foglalja el az első helyet. A polgárháború mindig társadalmi változást eredményez, de az érintett országokban belső átrendeződést nem tapasztalhattunk meg, csak a társadalmi feszültség tartós jelenlétét, ami nem zárja ki, hogy később ne változás következzen be.³

Melyek azok a tények, amivel feltétlenül tisztában kell lennünk a térség vizsgálatakor?

A világ népességének az egyötöde (1,6 Mrd) muszlim vallású és a világ-átlagot meghaladó növekedést mutat. Földrajzilag viszonylag egy tömbben helyezkedik el, de elkülönülő államokban, Észak- és Kelet-Afrika, Közel-Kelet, Ázsia nyugati és déli térségében. Vannak diaszpórai más térségekben is, ahová főleg a munkalehetőség miatt vándoroltak el kisebb nagyobb csoportokat alkotva a befogadó országokba. Jellemző rá-

juk, hogy a harmadik, negyedik generációs leszármazottak is megtartják vallási, kulturális különültségüket, mecseteket építenek, anyagilag támogatják az otthon maradtakat és eltérő módon, de támogatják a „szent háborút” is. Európában az össznépesség 8%-át teszik ki a muszlim bevándoroltak.

A muszlim népesség korfa-összetétele is figyelemre méltó, az egyharmadát (döntő többség) a 15–29 éves korosztály teszi ki, 2,4 szülés/nő átlaggal⁴ világelősök, és ez az arány folyamatosan növekedik, tehát fiatalodónak tekinthető. Talán a kínai demográfiai növekedéssel lehetne párhuzamba állítani, azonban fontos különbség, hogy ezt a növekedési folyamatot nem lehet tudatosan, „államilag” szabályozni, mert egyrészt sok országot érint, másrészt a társadalom alapját képezi a többgenerációs családmódel, amely konzerválja a társadalmi viszonyokat.

A muszlim országok állami berendezkedése többnyire nem demokratikus jellegű, történelmük során monarchiák alakultak ki, amelyek egy részében a gyarmati függőség megszűnése után diktatúrák jutottak hatalomra. Az államigazgatási rendszerek főbb jellemvonásain a háborúk sem változtattak, és a gazdasági helyzettel sem magyarázható ez a társadalmi hierarchia. Az államigazgatás és a vallás nem is különül el markánsan egymástól, a törvénykezés is zömében a vallási szabályrendszeren alapul.

A gyarmati korszakban az Észak Afrikai országok alapvetően brit és francia érdeklőnaba estek, majd a hidegháború időszakában sikerült a Szovjetunióknak betörni az arab országok fegyverpiacára, és a gazdasági együttműködést kiszélesíteni velük. A térség monarchiái az 1990-es években a társadalmi

³ Besenyő János: Can the „Arab Spring” present a real threat to Europe? Strategic Impact (Romania), No. 50., 1/2014, pp. 32-44, <http://www.scribd.com/doc/241476196/Can-the-Arab-Spring-present-a-real-threat-to-Europe>

⁴ Szigetvári Tamás: Az „arab tavasz” gazdasági vonatkozásai. 87. oldal http://kki.gov.hu/akadalymentes/download/0/9a/b0000/Kulugyi_Szemle_2012_01_Az_„arab_tavasz”_gazdasag_.pdf Letöltve: 2014. 11. 10.

elégedetlenség hatására gazdasági reformokat vezettek be, amely 2005-re megduplázta a gazdasági növekedést az országok többségében. A munkanélküliség ugyan nem csökkent, de az életszínvonal jelentősen javult. A gazdasági válság 2010-től érezte a hatását, lelassult a termelés, az élelmiszer árak átlagosan 14–18%-al növekedtek⁵, a munkanélküliség megugrott és elérte a 15–20%-ot. A túrizmus bevétele az egyharmadával csökkent, visszaesett az olajkitermelés, és az infláció elérte a 8,1%-ot átlagosan a térségben. A globalizáció révén a fiatal generáció számára nyilvánvalóvá váltak a különbségek, valamint a 2010 előtti gazdasági helyzetben javultak az iskolázottsági mutatók is, sokan jártak nyugati egyetemekre is. Mindezek hozzájárultak a belső feszültségek olyan mértékű növekedéséhez, amelyet a rezsimek vezetői már nem tudtak gazdasági vagy más békés eszközökkel kezelni, csak az erőszak alkalmazásával.

Nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy a hidegháború után beindult világméretű polarizálódás ezt a térséget sem kerülte el. Versenyfutás indult a befolyás növeléséért, a piacok megszerzéséért. Nem is elsősorban hatalmakról, vagy országokról kell beszélnünk, hanem a globális vállalatok érdeke volt az erőforrásokhoz való hozzáférés biztosítása. Ezek a globális cégek nyilvánvalóan nyomást gyakoroltak a kormányzatokra, éppen ezért nehéz megállapítani a különbséget a nemzeti érdekek és a globális vállalatok érdekei között.

Vajon mi készíteti Franciaországot és Nagy Britanniát arra, hogy a katonai erőikivetítő

képességét⁶ egyesítse? A két országot együttesen érintő, közvetlen külső fenyegetés nem ismert, viszont a volt gyarmatokhoz fűződő közös gazdasági érdek igen. Nem véletlen, hogy ezt a lépést (katonai erőegyesítés) Németország, biztonsági fenyegetésként értékelte.

A fentiek alapján megállapítható, hogy az arab tavasz országokban nem csak a belső társadalmi, gazdasági és demográfiai feszültség vezetett a válságsorozathoz, hanem a külső érdekviszonyok változása is katalizálta az eseményeket. Ez leginkább Szíriában nyilvánul meg, de a többi országban is jellemző. A folyamatokat az is erősítette, hogy a muszlim vallási szélsőség is teret nyert a polgárháború sújtotta országokban. Az Al-Qaida terror szervezet afganisztáni és pakisztáni bázisairól eljutott azokba az országokba, ahová a korábbi rezsimek nem engedték be. Megbomlottak azok az állami, „diktatórikus” rendszerek, amelyek a viszonylagos nyugalmat és kiszámíthatóságot garantálták.

Tunézia, Egyiptom, Líbia, Mali, Szíria válságai esetében számos hasonlóságot lehet felfedezni. A kiindulópont és a végeredmény azonos⁷, függetlenül attól, hogy az események eltérő fordulatokat vettek mindegyik országban. Jelenleg ezek az országok instabil államok⁸.

⁶ DAILY MAIL: Britain and France to share nuclear secrets as Cameron and Sarkozy sign historic 50-year military agreement. / 2 November 2010 <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1325863/Britain-France-sign-historic-50-year-military-agreement.html> / Letöltés ideje: 2014. 11. 10.

⁷ Az aktuális kormányzatok nem voltak képesek önállóan kezelni a belső társadalmi feszültségeket, és az események csúcspontja után, nem sikerült egyik országban sem a konszolidáció útjára lépni. A régi kormányzatokkal szemben nem alakult ki olyan ellenzéki politikai egység, amely képes lenne a normál működés irányába vezetni az adott országot.

⁸ J. Eli Margolis: Estimating State Instability <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol.-56->

⁵ Szigetvári Tamás: Az „arab tavasz” gazdasági vonatkozásai. 91. oldal http://kki.gov.hu/akadalymentes/download/0/9a/b0000/Kulugyi_Szemle_2012_01_Az_„arab_tavasz”_gazdasag.pdf Letöltés ideje: 2014. 11. 10.

II. RÉSZ A NEMZETKÖZI KÖRNYEZET.

Az ENSZ biztonsági tanácsának határozatai az esetek zömében konkrétan megnevezik, hogy kit kérnek fel a válság katonai eszközökkel történő kezelésére, azaz kinek adnak mandátumot és milyen korlátok között lehet legitim módon „erőszakot” alkalmazni. Az ENSZ és a NATO között 2008-ban New York -ban⁹ megkötött megállapodás alapján, az Egyesült Nemzetek, alapvetően a NATO-t kéri fel a katonai beavatkozásra. Líbia esetében ez nem így történt, az ENSZ határozat¹⁰ nem jelölte meg konkrétan, hogy kit hatalmaz fel a válság megoldására. A biztonsági tanács szavazásán, az állandó tagok közül Kína és az Orosz Föderáció tartózkodik a szavazástól. Ezt akár a nemzeti érdekeltségük kinyilvánításának is felfoghatjuk, hiszen egyikük sem vett részt később a Líbia elleni műveletekben.

Ennek eredményeként Franciaország azonnal megkezdi az ENSZ határozat végrehajtását. Nagy Britannia, mint a legfőbb szövetséges és érdekelt a régióban együttműködik, de a vezető szerepet Franciaország ragadja magához. A NATO rövid hezitálás után felismeri a helyzetet és néhány napos késéssel „átveszi” Franciaországtól a művelet irányítását. Franciaország nem az EU nevében lép fel a líbiai válság rendezésekor, hanem a saját nemzeti érdeke alapján hozza meg a döntéseit.

A NATO –t több meglepetés is éri egyszerre. Egyrészt a felderítő és előrejelző rendszer nem érzékeli megfelelően a válság előjeleit és számára váratlanul robban ki a polgárhá-

ború Líbiában. Másrészt, nem számol azzal, hogy az ENSZ mandátum alapján valaki más megkezdi annak végrehajtását és magához ragadja a kezdeményezést. A szövetséges országok jelentős része nem képes érdemi hozzájárulást előteremteni ilyen rövid idő alatt a művelethez. Komoly nehézséget okozott a műveleti vezetési rendszer kialakítása is a stacioner (nem bevethető) parancsnokságok rugalmatlansága miatt.

A NATO döntéshozatali rendszerének lassúsága miatt, amikor a hivatalos erőgenerálási konferenciára kerül sor, az erők zöme már a térségben van, vagy már úton van oda. Több nemzet saját elhatározásából indít katonai egységeket, akik a térségben veszik fel a kapcsolatot a NATO részéről kijelölt Nápolyban települő szövetséges parancsnoksággal.

Közben kiderül, hogy a kijelölt stacioner parancsnokság szakmailag nem tud megfelelni a művelet vezetés kihívásainak. A légi és haditengerészeti művelet irányításához szükséges szakembereket más parancsnokságok állományából csoportosítják át. A beérkező, ideiglenesen felállított törzs, munka és pihentetési feltételeinek a megteremtése is okozott némi fejtörést. A felszínre került képesség hiányok és korlátok elemzéséről több tanulmány is készült, a művelet tapasztalatai erősen befolyásolták a szövetséget, a vezetési rendszerének az átalakításában 2013 januárjától.

III. RÉSZ MI TÖRTÉNT LÍBIÁBAN, ÉS HOVÁ VEZETNEK AZ ESEMÉNYEK?

A líbiai válság sem előzmények nélkül alakult ki. A háborút közvetlenül megelőzően, 2011. február 15. -én kezdődtek a békés tüntetések, az Abu Salim börtönben, 1996 júniusában 1200 fogoly lemészárlása ellen tiltakozó jogász szabadon engedése miatt. A megmozdulásokat katonai erővel próbálták meg elfojtani, de végül felkelésbe torkol-

no.-1/pdfs-vol-56.-no.-1/Estimating%20State%20Instability%20-Extracts-Mar12-20Apr12.pdf Letöltés ideje: 2014. 11. 02.

⁹ Joint Declaration on UN/NATO Secretariat Cooperation, New York on 23 September 2008

¹⁰ Resolution 1973 (2011) Adopted by the Security Council at its 6498th meeting, on 17 March 2011

lott.¹¹ Az Egyiptomi és Tunéziai események példája táplálta a felkelést. Fontos jellemző, hogy három nap alatt szervezték meg a felkelést egy internetes közösségi oldalon Bengáziban. Ez az eddigi történelemben példátlan, másrészt alátámasztja azt a feltételezést, hogy az „Arab tavasz” válsághullámának kialakulásában fontos szerepet játszott a muszlimgenerációk közötti feszültség, a fiatal generáció elérte a kritikus tömeget.

A Bengáziban megalakult ellenkormányt több vezető ország is azonnal elismerte: USA, FRA, ITA, Katar, és több muszlim ország. Ez a felgyorsított legitimáció azonban túlmutat az ENSZ mandátumon, amelynek célja a humanitárius katasztrófa elkerülése volt és nem a rezsim megdöntése. Az ellenkormány a hirtelen nemzetközi megerősítést érzékelve reális célként tűzhetette ki a Kadhafi rezsim eltávolítását, ami nem a válság megoldását, hanem az elmélyülését eredményezte.

Franciaország 2011. 02.-án konferenciát hív össze Párizsban az Arab Liga országokkal. A rövid tárgyalás után a hirtelen megalakult koalíció már átveszi a térségbe érkező erők irányítását.

A francia lépésre az USA vezette NATO csak két héttel később képes reagálni, hivatalosan 2011. 03. 17-én létrehozva a repülés tilalmi zónát, a tengeri blokádot, és más szankciókat, mint például a fegyver szállítási embargót, és a líbiai vezetők bankszámláinak a befagyasztását. Március 19–22 között a francia vezetésű Operation Odyssey Dawn, tengerészeti művelethez az USA is csatlakozik, és eléri, hogy a NATO vezesse a haditengerészeti műveleteket is.

A zavargások országosan elterjednek és a kormányzati erők oly mértékű veszteséget

szenvednek, hogy már nem képesek úrrá lenni egyedül a kialakult helyzeten. Kadhafi kormánya utolsó lehetőségként, afrikai zsoldosokat bérel fel a lázadás leverésére.

A polgárháború, és a nemzetközi erők légi – haditengerészeti csapásai hatására, menekült áradat indul Egyiptomba és Tunéziába.

Április 19-én brit és francia katonai tanácsadó csoportok érkeznek Líbiába, az ellenkormány támogatása érdekében. Ekkorra már több mint 300 000 menekültet regisztráltak a nemzetközi segélyszervezetek, A legtöbb mediterrán térség országai minden eszközzel igyekeznek segíteni a polgári lakosságot, a görögök kórházhajót, mások segélyszállítmányokat juttatnak a menekült táborokba. Az eseményekből jól látható, hogy **a leggyorsabb katonai segítségnyújtáshoz is több hétre volt szükség, a lakosságnak pedig hónapokat kellett várni az érdemi segítségre.** Becslések szerint a műveletek befejezéséig összesen 530 000 fő hagyta el az országot. Az ellenzéki és a kormányerők váltakozó sikereket érnek el. A kormány minden elérhető fegyvert bevet, és a tengerparti sávot majdnem teljesen az ellenőrzése alá vonja, egyedül az olajmezők és a finomítók maradnak a megosztott ellenzék kezében.

A háború eldöntése érdekében 06. 29-én francia, belga olasz fegyverszállítmányokkal felfegyverzik¹² a Berber törzsi harcosokat az embargó ellenére. Ez már egyértelműen a különleges műveleti erők jelenlétét mutatja a szárazföldön, amelyre viszont nem volt ENSZ felhatalmazás. A tunéziai határon lévő Nyugat-Nafuzai hegységen keresztül átcsempészet katonai felszerelések segítségével megszervezik az ellenzéki erők összefogását, ami elvezet az ellenzék, valamint a nemzetközi erők győzelméhez majd a nemzetközi legitimáció bátorító hatása miatt, végül Kad-

¹¹ Besenyő János – Marsai Viktor: Országismertető – Líbia, az MH ÖHP tudományos kiadványa, Székesfehérvár, 2012, http://kalasnyikov.hu/dokumentumok/orszagismerteto_libia.pdf

¹² Libya Civil War (2011) Daily News Updates / <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/libya-civil-war.htm>

hafi likvidálásához is. Az Orosz Föderáció és az Afrikai Unió (AU) ellenzi a lépést. Az oroszok elveszítenek egy biztos fegyvervásárlót, az Afrikai Unió pedig elveszíti a legnagyobb pénzügyi támogatóját, amely gyengíti az Unió képességeit.

A győzelmet, és a NATO művelet végét gyorsan bejelentik, elmarad a háború utáni konszolidációs szakasz. A humanitárius katasztrófát végül a NATO nem tudja megakadályozni, amelynek elkerülését az ENSZ mandátum célként határozta meg.

A nemzetközi művelet 204 napig tartott, összesen 26 300 repülőgép bevetést hajtottak végre, és a 3100 hadihajó vett részt a blokádban. A gyors nemzetközi kivonulás azt jelzi, hogy a háború folytatásához szükséges források kezdenek kimerülni, valamint az esetleges későbbi műveletek a konszolidációs fázisban, már nem adnak lehetőséget a „győzelem” kijelentésére. Így viszont **befejezetlen maradt a háború**. A NATO elvek (NCRS¹³) szerint, a fegyveres küzdelem után, egy konszolidációs fázis következik, amikor a katonai jelenlét biztosítja a „civil” szervezetek helyreállítását, újjáépítő tevékenységét. Ezt az elvet a 2010. évi liszaboni NATO csúcstekeztet záródokumentuma¹⁴ is nyomatékosítja. Líbia esetében ezt a forgatókönyvet már félre tették.

A folytatásra azonban nem kell sokáig várni, előbb Maliban törnek ki fegyveres összecsapások. A Tuareg törzseket nem köti a Kadhafival kötött egyezmény és elfoglalják az ország északi felét.¹⁵ A nyomukban az Al Qaida bevonul Líbiába és Maliba is. A nem-

zetközi közösséget újabb meglepetés éri. Egy újabb háború, amit valahogyan kezelni kellene. Ebben az esetben már csak szerényebb, dandár erejű koalíció alakul és egyértelműen a kormányzat oldalán indítják a francia vezetésű Operation Serval műveletet. A francia (koalíció) beavatkozás célja Maliban, amit menet közben EU műveletnek minősítenek, egyértelműen az aktuális kormányzat fenntartása, és egy újabb – Líbiához hasonló – válsággóc kialakulásának az elkerülése. Megtanulták az iraki és a líbiai leckét: jobb egy kiszámítható rezsim.

Még be sem fejeződik Maliban a rendezés és kirobban a szíriai polgárháború, a NATO közvetlen (török) határánál. Itt azonban már felvonulnak az Orosz Flotta hadihajói, egyértelművé téve az érdekvizonyokat. A nemzetközi közösség zavartan áll az események felgyorsulása láttán. A katonai lépéshez szükséges források „nyugaton” kiapadtak, a következmények még inkább kiszámíthatatlanok, és a szíriai belső konfliktus, még összetettebb külső (nemzetközi) érdekeket érint. A nemzetközi (NATO/EU) katonai beavatkozás megáll az erődemonstráció és a felderítés szintjén.

Az Orosz Föderáció „Sakkot ad” a világnak! Miután az Orosz Föderáció meggyőződik a nemzetközi (nyugati) katonai beavatkozás elmaradásáról Szíriában, lemásolva a Líbiában végrehajtott brit, francia, olasz különleges műveleti alkalmazási elveket, megindítja a Krim félsziget elleni műveletét. Elérkezett a megfelelő pillanat az elmúlt húsz évben modernizált orosz hadsereg bemutatkozására.

Az orosz expanzió terve már 2008-ban kész volt, csak a kedvező momentumra várt Moszkva. Erre a 2008. évi Bukaresti NATO csúcstalálkozón elhangzott Putyin beszéd-

¹³ NATO Crises Response System (NCRS)

¹⁴ “Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation” Adopted by Heads of State and Government in Lisbon Active Engagement, Modern Defence 24. pont

¹⁵ Besenyő János – Miletics Péter: Országismertető – Mali, MH Geoinformációs Szolgálat kiadványa, Budapest, 2013,

<http://www.scribd.com/doc/171269967/Beseny%C5%91-Janos-Miletics-Peter-Orszagismerteto>

ben egyértelmű utalás történt, amikor úgy fogalmazott, hogy a Krím félsziget átadásáról a Szovjetunió Párt Központi Bizottsága döntött, de semmilyen hivatalos államközi szerződés nem legalizálta¹⁶ a terület átadást. Ki nem mondva, a gondolat folytatása az lehetett volna, hogy a fentiek alapján jogilag a félsziget még mindig Oroszországhoz tartozik. Ezzel Kína egyetért, és ennek megfelelően nyilatkozik. Az orosz expanzió tervét 2008-ban megkezdik végrehajtani a grúziai beavatkozással, de a gyors brit felvonulás megtorpanthja Moszkvát, valamint az orosz szárazföldi haderő sem áll még teljesen készen. Ráadásul a harcászati elvek sem túlságosan kifinomultak. 2013 novemberére minden körülmény Moszkva kezére játszik.

Ugyancsak **ebben a 2008 –as beszédben rögzíti Putyin az orosz érdekeltségi terület határát** nyilvánosan, amit az európai országok tudomásul vettek, de mások nem. Az orosz indoklásban elhangzik, hogy a hidegháború végén kötött Szovjet–USA egyezménynek megfelelően önként kivonult Közép-Kelet-Európából, engedélyezték a szovjet tagköztársaságok szuverenitását, „és mit kaptak cserében?” A NATO bővítését az érdekszférájukba eső országokban (Balti Államok), USA bázist Constancában (ROU) és felderítő rendszereket a határai közelében. Putyin nem a levegőbe beszélt, öt évvel később mindenki felfogta a szavai súlyát.

IV. RÉSZ

TANULSÁGOK, KÖVETKEZMÉNYEK

- Az elmúlt két évtized válságkezelési műveletei lekötötte a NATO és a nemzetközi közösség erőforrásait és figyelmét. Az észak

Afrikai régióban bekövetkezett válságok váratlanul érték a szövetséget, nem tudott megfelelően reagálni. Tovább súlyosbítja a helyzetet az, hogy a művelet egy korlátozott célú háborúnak indult, hiszen a humanitárius katasztrófa elkerülése volt a cél és nem a Kadhafi rezsim teljes megdöntése. Azonban az irányítás kicsúszott a nemzetközi közösség kezéből és a líbiai ellenzéki erők – a Clausewitz-i elvek szerint – egy totális háborúvá szélesítették a belső konfliktust (polgárháborút), ami a líbiai rezsim (szuverén állam) és a NATO vezette nemzetközi közösség között zajlott.

- A fegyverembargó fogalmát újra kell értelmeznünk, hiszen a szövetség döntéseit egyes tagországok felülbírálták nemzeti érdekeik szerint.
- Az ellenállók egysége Líbiában nem jöhetett volna létre a különleges műveleti erők beavatkozása nélkül. A jövő konfliktusaiiban várhatóan előtérbe kerül az alkalmazásuk.
- A precíziós fegyverek jól vizsgáztak. A Kosovói műveletben még 400–500 főnyi civil áldozatot követeltek a légicsapások, addig Líbiában 50–100 fő civil sérülést¹⁷ regisztráltak. A tendencia egyértelműen ennek a fegyvertípusnak az előtérbe kerülését és fejlesztését mutatja.
- A légi és haditengerészeti művelet sikeres volt, de ez nem jelenti azt, hogy egy háborút meg lehet nyerni a szárazföldi haderőnemen kívül. Koszovó és Líbia példája kivétel ez alól, az előbbi esetben még mindig folyik a konszolidációs fázisa a háborúnak, a második esetben pedig egy befejezetlen háborúról van szó.
- Az USA és a francia–brit koalíció viszonya a NATO-n belül nem feltétlenül erősíti

¹⁶ Text of Putin's speech at NATO Summit (Bucharest, April 2, 2008) 18.04.2008 | 17:35 <http://www.unian.info/world/111033-text-of-putins-speech-at-nato-summit-bucharest-april-2-2008.html> Letöltve: 2014. 10. 30

¹⁷ An Interim RUSI Campaign Report, September 2011 / 5. oldal <https://www.rusi.org/news/ref:N4E7B610E8D672/#.VHTbGd5v9Sk> Letöltve: 2014. 11. 25

- a szövetség kohézióját. Elsőre úgy tűnik, hogy a transzatlanti vita eredményeként valami komolyabb képességfejlesztés történt, vagy a szövetség „Smart Defence” kezdeményezése működik. Ugyanakkor a háttérből kirajzolódik a nemzeti érdekek érvényesítése, amit sokféleképpen lehet „eladni” a nemzetközi szinten. Az iraki műveletbe nem lehetett bevonni a teljes szövetséget, Afganisztánban komoly belső feszültség kísérte a műveleteket és minden konferencián elhangzott a kulcsmondat: „együtt be, és együtt ki elv”. Mitől tartottak? Líbiában fordult a kocka, és több szövetségi tag háttérbe helyezte a szövetségi érdeket, mások pedig már képtelenek voltak érdemben hozzájárulni, de még sikerült az utolsó pillanatban megmenteni a szövetség tekintélyét. Mali esetében a szövetség nem volt már képes egységesen reagálni. Szíriában pedig az Orosz Föderáció került előnyösebb helyzetbe, rájátszott a NATO tagok megosztottságára és képességhiányára. Mit mutat ez a tendencia a NATO jövője tekintetében? Mi lehet Magyarország érdeke?
- A szövetség tagállamai számára túlzott tehertétel jelentett az elmúlt két évtized folyamatos növekvő műveleti tempója. Ezzel szemben az Orosz Föderáció és Kína létrehozta a Sanghaj –i országok szövetségét, amely gazdaságilag és katonailag megerősödött. A NATO –nak hamarosan ezzel a tömbbel kell majd szembenéznie. **A multi-poláris világrend újra a két-pólusú rendszer irányába halad.** Jelenleg mindkét félnek közös érdeke, hogy a muszlim világ ne legyen képes egyesíteni az erejét, mert akkor létrejön a harmadik pólus, akár a Levantei Iszlám Állam formájában.
 - A különleges műveleti erők feladatrendszere kiterjed a helyi kapcsolat építésre és az ellenállók kiképzésére, bármilyen típusú evakuáció végrehajtására, légitámaszpontok irányítására, fegyverzet átadásra, kritikus infrastruktúra védelmére, helyi ellenállás megszervezésére és támogatására. A „Hiddeg Béke” fő fegyverévé váltak.
 - **A szíriai válság következménye a Krími válság, ami folytatódott a Kelet Ukrajnai agresszióval. Hol fog megállni az események sorozata?**
 - A NATO és az orosz erők aszimmetriája figyelhető meg. A NATO légiereje képessége és haditengerészeti képessége globális viszonylatban meghatározó, azonban a szárazföldi képessége nehezen mozgósítható. Az Orosz Föderáció szárazföldi képessége jól kiképzett, gyorsan mozgósítható, modernizált és nagy tömegben bevethető. A támogató haderőnemei képességfejlesztése folyamatos. A technológiai fejlettségben nincs különbség a NATO és az Orosz Föderáció között. Vajon az orosz–kínai érdekszövetség hogyan változik meg, ha Kína haditengerészete képessé válik a Csendes Óceáni térséget az ellenőrzése alá vonni a következő 10 évben? Az USA vajon mért koncentrál a Csendes Óceáni térségre?
 - Az elmúlt 3–4 év olyan stratégiai meglepetést okozott a NATO számára, hogy elkerülhetetlen egy globális elemző – előrejelző rendszer létrehozása. Nekünk van ilyen képességünk?
 - **A NATO átalakítása elkerülhetetlen.** A nagy létszámú törzsek alapvetően a tervezési funkcióra voltak berendezkedve és a hagyományos hadviselési eljárásokat ismerték. A missziós békefenntartással kapcsolatos tapasztalatok csak lassan épültek be a műveleti vezetés elveibe. Egyáltalán nem feleltek meg a bevetetőség követelményeinek. Összhaderőnemi vezetési képességük arra épült, hogy az alárendelt komponensparancsnokságok útján irányítsák az adott műveletet, amely eddig leginkább a szárazföldi műveleteket bizonyos mértékben támogató más haderőnemek

együttműködésének koordinációját jelentette. Líbia esetében azonban két haderőnem, teljes spektrumú műveletét kellett volna vezetni párhuzamosan egy parancsnokságnak. A zavaros nemzetközi helyzet, az idő rövidsége, a hiányosan összeszedett és eltérő képességű alárendelt harci egységek csak tetézték a műveleti vezetés bonyolultságát. Nem maradt más improvizálni kellett, „ad hoc” módon összegyűjteni egy olyan szakember gárdát, aki ezen a helyzeten végül úrrá tudott lenni. A vezetés ilyen formáját nem lehetett hosszabb távon fenntartani. A gyors győzelemre csak egyetlen esély maradt, amely a rezsim eltávolítását jelentette. Ezt a különleges műveleti erőkre bízta. Koszovó, Irak és Afganisztán után még egy újabb elhúzódo műveletet senki sem tudott felvállalni. Az „Arab Tavasz” válságsorozatban érintett muszlim országok konszolidációja sok fejlődést fog még okozni a nyugati világban.

- A FRA–GBR szövetség erősebb lehet, mint az EU vagy a NATO. A szövetség európai tagállamainak katonai kiadásai kétharmadát három ország adja össze: Franciaország, Nagy Británia és Németország. A német gazdaság erősen kötődik az Orosz Föderációhoz, és a német gazdasági érdekszféra egyetlen szabad térsége a délen elhelyezkedő volt szovjet tagköztársaságok térsége (jobb híján). **Az európai vezető nemzetek érdekkülönbségei veszélyeztetik az EU és a NATO egységét.**
- Az orosz hatalmi demonstráció időzítése nem véletlen. Egyrészt az USA egyértelműen megsértette az orosz érdekeket, így lépéskényszer alakult ki. Az orosz vezérkar felismerte, hogy senki sem képes érdemben katonai válaszlépéseket tenni. Az orosz vezetés csak azt a tényezőt felejtett el kiszámolni, hogy egy elhúzódo katonai beavatkozást, mennyi ideig képes finanszírozni a saját gazdasága. Az orosz expanziót jelenleg csak a saját belpolitikája

korlátozza, mennyi ideig képes elviselni a saját lakossága a 60% -os vagy nagyobb mértékű élelmiszer árnövekedést és a hasonló volumenű inflációt. Az elmúlt 25 év konfliktusaiban kifáradt és elbizonytalanodott nemzetközi közösség (NATO, EU) már képtelen érdemben reagálni a Krími és a Kelet ukrajnai eseményekre. Hidegzuhanyként ért mindenkit a nyilvánvaló orosz beavatkozás, a nemzeti szuverenitás durva megsértése és a döbbenet, hogy a hidegháború végén tetszhalottnak hitt „Orosz Birodalom” gazdaságilag és katonailag hová fejlődött észrevétlenül, amíg mindenki a terrorizmus elleni küzdelemmel volt elfoglalva.

- A Krím-félsziget megszállása során, az információs műveletet kombinálva a különleges műveleti képességekkel, vezetési fölényt szerzett Moszkva. Megosztotta a Nyugati hatalmakat az eltérő, más – más média felületen megjelentetett és különböző célközönségnek szánt retorikával. Ezzel párhuzamosan a globális nagyvállalatokat magához láncolva, a piaci és nyersanyag függőségük révén, már nem az, az Orosz Föderáció célja, hogy bármely állammal konfrontálódjon, hanem a hatalmi pozíciójának az erősítése „nem állami” eszközökkel. Ezt nevezik „Nem-lineáris” háborúnak. A jövő háborúi már nem az államok közötti ellentétek okán fognak kitörni, hanem közvetve, a nem állami szereplők harca lesz, mert rájuk nem vonatkoznak a nemzetközi hadijog szabályai, az infrastruktúrájukat senkinek sem áll érdekében elpusztítani, viszont jelentősen tudják befolyásolni a kormányzatokat hatalomra juttató szavazótábor, azaz a társadalmat.
- „HIDEG BÉKE”¹⁸ avagy a kimondatlan háború zajlik a világban? A Hidegháború után megindult nemzetközi kapcsolatren-

¹⁸ Julian Lindley French: NATO-Russia and the New Cold Peace / <http://lindleyfrench.blogspot>.

deződés megtorpan, mert az USA-nak nem érdeke Európa megerősödése. Egy egységes Európa globális tényező lehetne, ez esetben egyenrangú partnerként kezelné Oroszország, a gazdasági egymásra utaltság révén pedig egy olyan Eurázsiai hatalmi központ jöhetne létre, amely perifériára szorítaná az USA-t és Kínát. A Csendes Óceáni térség feletti kontrol megszerzése miatt az USA vs. Kína érdekellentéte nem feloldható, így nem alkothat ellenpólust az EU–Orosz szimbiózissal szemben. Mivel az USA hátráltatja az EU megerősödését, így kimondhatjuk: **Oroszország számára csak Kína marad, mint stratégiai partner**, amellyel ugyan hegemon szerepet nem tud kialakítani a világban, de ellenpólust alkothat az USA–EU (NATO) tömbbel szemben.

ÖSSZEFOGLALVA

A líbiai művelet fordulópontot jelent „napjaink” katonai műveleteiben. Megváltozott a háború karakterisztikája. Új típusú háború jött létre? Nem, csak az új technológiai vívmányokat állították a hadviselés szolgálatába. Az információs műveleteket kombinálták a különleges műveletekkel. Ez az összhaderőnemi műveletek jellemzője, csak eddig ilyen kombinációval még nem találkoztunk, tehát a háború megvívásának egy új módszerét figyelhattuk meg Líbiában és Ukrajna keleti részén. Egyes kutatók szerint ez az úgynevezett „Nem Lineáris” háború, amikor nem az államok, hanem a globális gazdasági érdekcsoportok kerülnek szembe egymással és jutnak el a fegyveres küzdelemig.

Meglátásom szerint azonban leginkább Liddel Hart: Indirect Approach típusú hadviselésére hasonlít, amikor addig gyengítjük az ellenfelet, amíg az katonailag már képtelen ellenállni. Erre a legjobb példa a „Hidegháború”. A NATO Comprehensive Approach megközelítését sem lehet ráhúzni a líbiai esetre, mert az a gyakorlatban nem nagyon működik, a civil komponens nem nagyon akar katonai felügyelet alá kerülni. De hát ezt már Clausewitz is megmondta.

A háború alapvető jellemzője nem változott: a háború továbbra is a politika eszköze maradt, valamint, az erőszak alkalmazása az adott rezsim túléléséig csak korlátozott célú háborúnak tekinthető. Az erőszak alkalmazása viszont kiterjedt a Cyber térre is, és különböző formában új kombinációs lehetőségekre nyílik lehetőség a hagyományos haderőnemekkel és fegyvernemekkel. Ezekből kettőt figyelhattunk meg a közelmúltban: Líbiában az interneten szervezett forradalmat kombinálták a különleges műveleti képességekkel valamint a légi haderőnem támogatásával. Ukrajnában pedig az információs műveletet kombinálták a különleges műveleti képességgel, amit a szárazföldi haderőnem támogat. Ergo, **a háború megvívása során a fizikai és a virtuális tér eseményei, hatással vannak egymásra**, összekapcsolódnak. Vajon a győzelemhez mindkettőben nyerni kell? Ez a jövő kérdése. Mindenesetre az a hadsereg, amelyik kimarad a digitális térből, az analóg marad, amely legalább olyan hátrányos mint ha felderítő képesség nélkül „vakon” küldenék harcba a csapatainkat.

GALGÓCZI ISTVÁN: AZ ISZLÁM ÁLLAM MEGSZÜLETÉSE

Napjainkban az Iszlám Állam a legvéresebb, legkegyetlenebb, általuk államnak, de mindenki más szerint Keleten és Nyugaton egyaránt, terroristák csoportjának nevezett szervezet. A hírek követőiben még mindig joggal merülnek fel a kérdések. Kik ők? Honnan jönnek? Mit akarnak? A kérdéseket nem könnyű egy-egy mondatban megválaszolni, mivel sokszor az előzmények nagyon megszűntek visszafelé a térben és az időben.

MÉGSEM ISZLÁM, AZ ISZLÁM ÁLLAM?

Az Iszlám Állammal kapcsolatban, a továbbiakban rövidítve IÁ, mindenki elmondja, hogy a terrorszervezet felépítése nem az állam struktúráját követi, és amit az iszlám nevében csinál az minden, csak nem iszlám. A legnagyobb kárt a vallásnak, az iszlámnak okozzák. Miattuk, az iszlám világ vallási és világi prominens személyeinek kell rendszeresen a muzulmánok és az iszlám nevében mea culpáznuk a világ előtt.¹

„Militants are acting under the guise of this holy religion and have given themselves the name ‚Islamic State‘ [ISIS] in an attempt to export their false Islam,”² nyilatkozta Seikh Ahmed al-Tajjeb az iszlám világ leghíre-

sebb mecsetegyetemének, az al-Azharnek³ a fősejkje, a szunnita iszlám világ legtekintélyesebb vallási méltósága, egy nemzetközi konferencia megnyitóján Kairóban 2014 decemberében.⁴

Az IÁ-hoz gyakran hozzáteszik a „szélsőséges szunnita” jelzőt. Ezt a cikk írója nem tudja elfogadni, értelmezni. Mert a fogalom maga után vonja a következő kérdéseket.

- 1 – Ki, és milyen a nem szélsőséges szunnita?
- 2 – Ki, és milyen a szélsőséges síita?
- 3 – Ki, és milyen a nem szélsőséges síita?
- 4 – Más vallásokban ki a szélsőséges?
- 5 – Mi a különbség a szélsőséges Hamász (HAMÁSZ) és az IÁ között?

ISZLÁM ÁLLAM

A szervezetnek sok elnevezése van. Magyarul Iszlám Állam. Arabul „Iszlám Állam Irakban és Sámában”, rövidítve „DÁIS”: al-daula al-Iszlámíjja fi al-Irák va as-Sám”. A földrajzi fogalmaknak megfelelően mondják még

¹ Al-Azhar graduates reject ISIS ‚caliphate’ (<http://www.al-monitor.com/pulse/politics/2014/07/syria-iraq-isis-caliphate-egypt-azhar-reaction.html#>) – nyilatkozta az al-Azhar Mecsetegyetem 2014. júliusában.

² „A fegyveresek „a szent vallás leple alatt cselekednek, önmagukat Iszlám Államnak nevezik, és megpróbálják elterjeszteni a maguk téves iszlámját.”

³ Az iszlám világában kezdetekben a mecsetekben folyt az oktatás, majd később a gyarmatosítás korában megszülettek az egyetemek. Ezért nevezik mecsetegyetemnek. Az emberi kultúra legrégebbi, még ma is működő egyetemét a X. sz. végén alapították. Eredetileg síita teológiát oktattak, később, a szunnita iszlám négy nagy irányzatának, madzhabjának lett az oktatási központja. Múltja miatt az azhari diploma az iszlám világában megkérdőjelezhetetlen. A cikk írója 1989 és 1991 között tanult ott, egy monarchia beli erdélyi magyar után az első magyarként.

⁴ Head of Egypt’s al-Azhar condemns ISIS ‚barbarity’ (<http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2014/12/03/Head-of-Egypt-s-al-Azhar-condemns-ISIS-barbarity-.html>)

„Irak és Levante Iszlám Állama (ISIL)”, vagy „Iszlám Állam Irakban és Szíriában (ISIS)”.

Az elnevezésben, Szíria vagy Levante (as-Sám) egy nagyon komoly világnézeti különbség bújik meg. .

A „Levante” egy olasz eredetű szó, egy földrajzi fogalom. Magába foglalja a mai Szíriát, Jordániát, Palesztinát, Libanont, Izraelt. Ezt a területet az arabok, „Bilád as-Sám”-nak nevezték. Sám, a bibliai Sém leszármazottjainak a földje. Tehát itt éltek a sémi népek, itt történtek a Biblia eseményei.

Ha valaki az „Iszlám Állam Irakban és Szíriában” nevében csinál valamit, akkor csak két nemzetállam területére korlátozza a tevékenységét. Ha viszont az „Iszlám Állam Irakban és Sámban” nevében, akkor már nemcsak ebben a két országban gondolkodik, hanem egy régióban, ami nagyjából megfelel az ókori Termékeny Félholdnak. És mint tudjuk, az IÁ Libanonban, és Törökországban is hajtott már végre fegyveres támadásokat.

Izrael államot nem a műslimok rajzolták meg a térképen, egy területet kivettek az iszlám földjéből. Hasonlóan, a középkori arab térképek nem ismerték Jordániát, mint területi egységet, és Libanont sem, mivel azt a franciák szakították ki a Nagy Szíriából azért, hogy Szíria ne lehessen tengeri hatalom.

Viszont volt a „Bilád as-Sám”, egy hatalmas régió, Szíria központtal, ami a hagyományos arab-izlám földrajzban mindig is létezett. Véleményünk szerint, ebben az összefüggésben vizsgálva az eseményeket, az IÁ sohasem fog csak két országban – Irak, Szíria – gondolkodni.

Irak az ókori Mezopotámia, azaz Folyamköz. Az IÁ gyakran nevezi Irakot „Bilád ar-Ráfídina”, a „Két folyó közötti területnek”. De a „ráfíd” szónak van egy másik jelentése is, „segítő”.

Az IÁ kezdetben az al-Káida egyik csatlósója volt. Később megalapították az IÁ-t Irakban, majd Szíriában. Így a szervezet máris a

többi terrorista csoport felé helyezte magát, hiszen államként funkcionál.

Ezek után al-Bagdádi meglepte azt, amit senki sem mert, és kalifának nyilvánította magát. A kalifa, a legnagyobb iszlám világi és vallási méltóság, minden muszlim állalmfő – király, emír, szultán - feletti. Így ő lett az iszlám legnagyobb világi, és valamilyen szinten vallási méltósága is azok szemében, akik őt elfogadják kalifának.

DÁR-UL-ISZLÁM, DÁR-UL-HARB⁵

Amikor az emberben kialakul az „ÉN tudat”, máris megkülönbözteti a világot. Van az „én”, és a csoportosítástól, világlátástól függetlenül a „te, ő, mi, ti, ők”.

A világot mindegyik vallás két nagy csoportra osztja: „mi-ti”. Ez a szimpla „fekete-fehér” felosztás egy nagyon ősi, még az emberiség hajnalába visszanyúló, de még ma is élő univerzális világkép. A „Gonosz Tengerlyéről” beszélt George W. Bush, amikor egyes országokat „gonosznak” titulált (Észak-Korea, Irán, Irak). Nem tartoznak a „jók” közé, mert tömegpusztító fegyvereket gyártanak, és azok megsemmisítésében nem hajlandóak együttműködni a nemzetközi közösséggel, a Jókkal.⁶ Természetesen ember(ek) határozták meg, hogy ki a jó, és ki a rossz.

Az iszlámnak nem csak Mohamed a prófétája. Ő volt az utolsó, vele zárult le az a prófétai láncolat, ami Ádámmal kezdődött el. Ezért is, az iszlám bár kritikát fogalmaz meg a júdaizmussal, és a kereszténységgel szemben, mégis elfogadja ezt a két monoteista vi-

⁵ Ezeknek a szavaknak a definiálása külön tanulmány(oka)t igényelne, most csak röviden, lényegre törően említjük őket.

⁶ Romero, Frances: George W. Bush and the Axis of Evil (http://content.time.com/time/specials/packages/article/0,28804,2044176_2044193_2044190,00.html)

lágvallást, már csak azért is, mert a prófétai láncolatban szerepel Noé, Ábrahám, Mózes, és Jézus is.

Az iszlám is felosztja a világot. De ezt nem etnikai, hanem vallási alapon teszi. Vannak az istenfélők, akiknek majd a jutalmuk lesz a Paradicsom, és vannak a hitetlenek. A hagyományos iszlám államelméletben nincs a mi értelmünkben használt nemzetállam, hanem csak vallási közösségek vannak. Ugyanis ha már állam(ok)ról beszélünk, akkor az iszlám alapvető üzenetét (Hívők-Hitetlenek) sértjük, degradáljuk. Ezért nem vesznek tudomást az IÁ tagjai a nemzetközi határokról, és a filmek látványosan elégetik az útleveleket.

A „Dár-ul-islámban” (az Iszlám Háza) az iszlám rendszere, a saría érvényesül. Itt a hatalom biztosítja a monoteizmus gyakorlásának a feltételeit. Nem kell pl. pogány bálványoknak hódolni, mint anno a zsidóknak kellett Rómában. De a „Dár ul-islámban” nemcsak mecsetek vannak, hanem több mint ezer éves templomok, zsinagógák is, és ezen a területen (Szíria) maradt fenn mind a mai napig Jézus beszélt nyelve, az arámi. Tehát téves az az elgondolás, hogy a „Dár ul-islámban” csak muzulmánok élnek. Sajnos pont az IÁ brutalitás jelzi mennyire vegyes etnikailag, és vallásilag is ez a világ.

A „Dár-ul-harb”, a „Háború háza”. Természetesen a „háború” szó nem elsősorban a fegyveres harcot jelenti, hanem spirituális értelemben értendő, mint mindegyik vallás. A „Dár-ul-harbban” nincsenek biztosítva az Isten tisztelet és szolgálat feltételei, az embereknek még nagyobb erőfeszítéssel kell küzdeniük az Egyetemes Gonosszal egyéni és közösségi szinten egyaránt. A muszlimoknak az célja, hogy a „Dár-ul-harbból, Dár-ul-islám” legyen.

Persze itt is felmerülnek kérdések, és a válságokban nincs konszenzus.

Ki a muszlim? Ki a nem muszlim? Milyen a „Dár-ul-islám”? Milyen a „Dár-ul-harb”?

Hogyan, mikor, és miért kell a muszlimnak harcolnia? (STB)

A Koránban több helyen is olvashatunk a zsidó–keresztény vallásról. Persze nem mindenütt pozitívan. Ezért van az, hogy amíg itt az iszlám vallás tudói (álím, tbsz, ulamá, vagy ulemá), megvédik a másik két közösséget, ott nem. A dzimmik, arabul így nevezik őket, a földjeik után harádzsot, önmaguk után pedig dzsizját fizettek az iszlám államnak. „Az autoriter vezetők alatt nagyobb létbiztonságban élt a keresztény kisebbség Irakban, Egyiptomban, Líbiában és a Palesztin Hatóság területén. Amint elüldözték a diktátorokat és beindult a „demokratikus” változások folyamata, szinte azonnal megkezdődött a keresztényüldözés.”⁷

Az IÁ ideológusai ezt nagyon határozottan megfogalmazzák. Aki úgy cselekszik mint ők, és az általuk saírának nevezett jog, és normarendszert követi, az az iszlámot építi. És mindenki más ellenség, Gonosz. Sajnos az ideológusaik definiálják a kereszténységet és a júdaizmust is. Persze minden csak nézőpont kérdése. Joe Biden, amerikai alelnök szerint az IÁ maga a Pokol.⁸

A hódítások után a muszlimok megismerkedtek más vallásokkal zoroasztriánizmus, buddhizmus, hinduizmus. Bár ezek a vallások nem tartoznak bele a monoteista vallások körébe, mégis a hódítók elfogadták őket.^{9,10}

⁷ Besenyő János: „Arab tavasz” – politikai rendszerváltás az észak-afrikai arab államokban

⁸ „Because hell is where they will reside. Hell is where they will reside.” (Biden’s warning to ISIS militants: ‚We will follow them to the gates of hell’, Ashley Killough; <http://edition.cnn.com/2014/09/03/politics/joe-biden-isis-gates-of-hell/>)

⁹ Természetesen voltak, vannak, és lesznek is kivételek, az agressziót nem lehet megszüntetni.

¹⁰ Amikor a tálibok megrongálták a bámijáni Buddhaszobrok 2001-ben, mindenki az iszlámot okolta. Pedig a muszlimok 664-ben foglalták el Kabult, és szűk 1400 éven át senkit sem zavartak a szobrok.

JEZIDIK

Napjainkban már mindenki ismeri a jezidi vallást. A jezidik kurdok, akiknek a vallásában az iszlám keveredik a zoroasztrianizmussal, és az ókor gnosztikus tanaival. Hitük középpontjában a Melek Tausz, a Pávaangyal áll. Melek Tausz nem borult le Ádám előtt, mondván Istennek, ő csak Előtte borul le. Ez a történet megfelel a Koránban található Isten–Sátán párbeszédnek. Így a muszlimok a Pávaangyalt azonosították a Korán Sátánjával.¹¹ Ezért lettek ők iblisznek, a sátánnak az imádói a helyiek szemében.

A jezidik naponta ötször imádkoznak, évente egyszer elzarándokolnak Lalisba, a vallásalapító sejk Ádi Ibn Muszáfír sírjához, aki ahogy mondta, már akkor jelen volt, amikor még Ádám a Paradicsomban élt.

A jezidi vallásba csak bele lehet születni, felvenni nem lehet. Nem házasodnak másokkal, és pl. a hétköznapi szintjén köpéssel nem szennyezik be a négy őselemet.¹² Természetesen a jezidi vallást nem fogadja el az iszlám, ők nem tartoznak bele az „Írás népeinek” csoportjába, már csak azért sem, mert évszázadokon át nem volt szent könyvük.

A jezidi nép tragédiája, hogy a többi vallás sem fogadja el őket, sátánimádóknak tartják.¹³

A jezidiket az évszázadok során a fennálló muszlim hatalom – arab, török – gyakran megtámadta. Ők mindig is ki voltak rekesztve, és ki lesznek téve a helyi atrocitásoknak, bár napjainkban a migráció által már Nyugat-Európában is élnek.

¹¹ Korán, 2. fejezet, 34. sor: „Midőn mondtuk az Angyaloknak, „Boruljatok le Ádám előtt!”; azok leborultak, kivéve Iblisz, aki visszautasította, és nagyképpően viselkedett. Hitetlen lett.” (saját fordítás)

¹² Galgóczi István: A Pávaangyal népe (Elixír, 2008. július, 29. o.)

¹³ 2005-ben Szíriában járva a sofőrünk sok faluban megállt, vagy lassított, hogy nem akarunk-e enni. Aztán volt két falu, ahol gyorsan átrobtunk. Megkérdeztem, és megtudtam, itt élnek a jezidik.

KALIFÁTUS

Az Arab-félszigeten élő beduin arab törzseket Mohamed az iszlám égisze alatt egygégé olvasztotta, majd az Ő halála után követői az új vallással hódító utakra indultak, és elfoglalván Ázsia, Afrika és Európa bizonyos részeit, megalapították az iszlám birodalmat, ami a történelem folyamán olyan különböző államokra esett szét, amelyek a mai nemzetközi politika és gazdaság aktív résztvevői.¹⁴

A kalifátust a klasszikus muszlim történetírás három korszakra osztja.

I. Ortodox, vagy Igaz Úton Járó kalifák (632–661)¹⁵

Ezek a férfiak az elsők között csatlakoztak az iszlámhoz, a Próféta kortársai voltak, és általuk lett az arab–iszlám törzsi államból világbirodalom.

A-Bagdádi az első kalifáról, „Abú Bakrról” lett elnevezve. A második kalifa, Omár uralkodása alatt a muszlimok meghódították Szíriát, Irakot és Egyiptomot. A Szászánida Perzsiát végérvényesen megsemmisítették, az utolsó uralkodó, III. Jazdagird i.sz. 651-ben halt meg. Bizánc még sokáig fennmaradt, de a keresztény császárságnak is végérvényesen az iszlám adta meg a kegyelemdőfést, 1453-ban. Omár egy sor közigazgatási reformot vezetett be, megteremtve a megszülető iszlám állam alapjait. Ő volt az „Emír al-Muminin” az „Igazhívők fejedelme”.

Azáltal, hogy al-Bagdádi is „Emír al-Mumininnak” nevezi önmagát, burkoltan kifejezi, Omár a példaképe. Hódítás, birodalomépítés a feladata. Természetesen az iszlám világában mindig annak az uralkodónak van a legnagyobb presztizse, aki az

¹⁴ Galgóczi István: Aki tud arabusul; Magyar Narancs: X. évf., 29. szám, 1998. július 16., 30. oldal

¹⁵ Abú Bakr (632–634), Omár (634–644), Oszmán (644–656), Ali (656–661)

iszlám két szent városát, Mekkát és Medinát is uralja. Azt gondoljuk, Szaúd-Arábia sem érezheti magát annyira biztonságban.

2. Omajjádok, a „rosszak” (661–750)

A birodalom központja Medinából átvándorlott Damaszkuszba. A dinasztia alapító Muávijjának a korai iszlám egyik legnagyobb ellensége, Abú Szufján volt az apja, anyja pedig az a Hind, akinek a parancsára a Próféta nagybátyját, Hamzát megölték.

Muáviija szakított a korábbi hagyományokkal, azaz, hogy választás útján választották meg a kalifát, és még az életében kinevezte a fiát, Jazidot. A muszlimok nemcsak a Muáviija származását, de ezt sem tudták megbocsátani neki, hogy a korábban létrehozott kalifái választó testületek gyakorlatának mellőzésével, öntörvényűen, a saját fiát nevezte ki utódnak. Jazid uralkodása alatt, 680-ban megölték a Próféta unokáját, Huszeint, így az uralkodó, és maga a család is a síiták szemében még inkább gyűlöltebb.¹⁶

A birodalom feszültségei a VIII. század közepén törtek a felszínre, és a Próféta nagybátyjának al-Abbásznak egy kései lezármazottját jelölték ki kalifának.

3. Az Abbászidák (749/750–1258)

Ez volt az arab–iszlám civilizáció fénykora, kialakult az iszlám mint vallás, jog, művészet. 762-ben felépítették Bagdadot, a Béke Városát.

Hárún ar-Rasíd kalifa halála után (809), a központi hatalom elkezdett gyengülni, a birodalom tartományokra esett szét. Ezek a területek egyre inkább kivonták magukat a központi kormányzás alól, függetlenedtek. Ennek két jele volt.

– Pénteken a muszlimok elmennek a mecsetben, és az imádkozás mellett még egy szent beszédett (hutba) is meghall-

gatnak. Az ima végén elhangzik egy áldás a hatalom képviselőire. Akinek a nevére kéri az imám az áldást, az az úr azon a területen.

– A hatalom birtokosának másik jele, hogy az ő neve van a pénzen.

2014 novemberében az IÁ bejelentette, hogy saját pénzt veret, aranyból, ezüsből, és rézből.¹⁷ Ez egy újabb lépés a független állam felé.

A központi hatalom gyengülésének eredményeként a X. század elején a bagdadi kalifa mellett két újabb kalifa is megjelent a történelem színpadán. Az egyik Észak-Afrikában, a másik pedig a mai Spanyolországban, al-Andalusban.

A kalifátus gyengülésével, az uralkodók egyre inkább elvesztették a vallási és politikai hatalmukat. Így történhetett meg, hogy az iszlám világ feje, a szunnita muszlim kalifa, egy síita családnak lett a vazallusa 945-ben. A hódító a kalifától megkapta az emír al-umará¹⁸ titlust, és al-Musztakfi kalifa (944–946) beleegyezett, hogy az emír neve megjelenjen a pénzekben, és a pénteki istentiszteletekben is szerepeljen.

A Nagy Szeldzsuk birodalom 1055-ben felszabadította Bagdadot a síita uralom alól. A kalifa köszönete jeléül Tugril bégnak adományozta a szultán titlust, így a kalifai rang, mely vallási, és világi hatalmat is jelentett, kettévált.

1258-ban a hódító mongolok megsemmisítették a kalifátust, de az egyik Abbászida hercegnek sikerült Kairóba menekülnie. Az Abbászida kalifák kairói korszaka 1517-ben ért véget, amikor az oszmán–török I. Szelim elfoglalta Egyiptomot.

¹⁶ Az IÁ elleni harcban Núri al-Málík a Jezíd-Huszein közti párhuzammal érvelt. 8 <https://www.youtube.com/watch?v=XZt3-1150U>

¹⁷ <http://www.theguardian.com/world/2014/nov/14/isis-gold-silver-copper-islamic-dinar-coins>

¹⁸ A vezérek vezére, azaz a legfőbbvezér, tehát minden muszlim uralkodó közül a legnagyobb.

Musztafa Kemál által 1922-ben megszünt a szultánátus, 1923-ban kikiáltották a köztársaságot és 1924. március 3-án eltörölték a kalifátust. Az utolsó kalifát, II. Abdul Medzsidet a családjával együtt kiutasították az országból. 2009 szeptemberében halt Ertugrul Oszman, az utolsó a családból, aki még igényt tarthatott volna a kalifátus visszaállítására.

2014. június 28-án, ami az iszlám időszámítás szerint Ramadán¹⁹ hónap első napjára esett, az IÁ Súra Tanácsa Abú Bakr al-Bagdádít megválasztotta kalifának.

MIÉRT KALIFÁTUS?

Mert az iszlám által ez az egyetlen elfogadható állam model. A kalifa világi és vallási vezető, ahogy azt írtuk, de öntörvényűen nem dönthet vallási kérdéseben, csak politikaiában. A legfontosabb feladata biztosítani a vallás szabad gyakorlásához a feltételeket, a birodalom állampolgárainak a megvédése, az esetleges agresszió elhárítása, az iszlám védelme (dzsihással).

Az iszlám történelmében a kalifa volt az egyetlen személy, aki dzsihádöt hirdethetett. A kalifátus bukása után, az iszlám jog szerint már senki sem nevezheti a háborúját dzsihád-nak, mégis a kalifává választása után nem sokkal al-Bagdádi meghirdette a dzsihádöt, a hívők szent harcát a hitetlenek ellen. (2014. július 2.).²⁰

Ezek után az al-Káidáénak csak egy ghazva maradt, július közepén megszületett

a „Ghazwa-e-Hind”, azaz India iszlám megszállásának a terve.²¹

Az arab eredetű ghazva szó, a razzia szavunkban él mind a mai napig. Az iszlám birodalom határain élők gazvákat vezettek a nem muszlimok ellen, és ezeket a katonákat nevezték gháziknak, azaz a hit (iszlám) védelmezőinek.

A kalifák mindig mekkai születésűek voltak, vagy személyesen, vagy valamelyik ősiük által és mindnyájan a Kurais törzshöz tartoztak. Ezért lényeges, hogy al-Bagdádi is kuraisitának nevezi magát.

SZADDÁM HUSZEIN, ÉS A TIKRIT-KLÁN

2003-ban az irakiak felszabadultak, és az indulatok elszabadultak. Szaddám Huszein kivégzésével lezárult egy hosszú fejezet Irak életében.

Az 1976-ban hatalomra került Szaddám az államon belül lassan kiépítette a saját államát, és minden kulcspozícióba a saját embereit ültette. Kezdetben a szűk családjára támaszkodott, majd a törzsére, később pedig a szunnita törzsekre építette a hatalmát.

Kuszaj Szaddám Husszein al-Tikriti (1966–2003) volt a diktátor kisebbik fia, akit az apja 2000-ben az utódjának neveztek ki. Ő felügyelte az Iraki Nemzeti Gárdát, és a Speciális Titkos Szervezet.²² 2003. július 22-én, tűzharcban halt meg Mószulban, akárcsak a bátyja, Udaj Szaddám Husszein al-Tikriti (1964–2003). Vele kapcsolatban a következő honlapon²³ lehet arról olvasni, hogy hány embert öletett meg. Az egyik eset miatt még az apja is száműzte Irakból. Ő volt az elnö-

¹⁹ Az iszlám időszámítás 9. hónapja, de mivel az iszlám holdhónapokat számol, ezért az ideje mindig változik. Ebben a hónapban ünneplik a muszlimok a Korán első kinyilatkoztatását. (Galgóczy István: Ramadán: a szent böjti hónap, Népszabadság, 2001. nov. 16., 8. o.)

²⁰ ‚Caliph’ calls for holy war, urges professionals to join Islamic State – See more at: <http://www.middleeasteye.net/news/caliph-calls-holy-war-urges-professionals-join-islamic-state-1581406845#sthash.l8DGOD3z.dpuf>

²¹ <http://www.khaama.com/ghazwa-e-hind-al-qaedas-final-jihad-plan-for-india-6425>

²² http://www.princeton.edu/~achaney/tmve/wiki/100k/docs/Qusay_Hussein.html

²³ <http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/uday.htm>

ke az Iraki Olimpiai Bizottságnak, a Football Egyesületnek, a nevéhez kapcsolódik a Bábel újság, valamint egy paramilitarista szervezet, Fedájjin Szaddám (Emberek, akik Szaddámért feláldozzák magukat) irányítása. A két férfi halálát sok iraki megünnepelte.²⁴

Husszein Kámil al-Madzsíd (1954–1996) Szaddám unokatestvéreként vezette az Ipari és Hadügy Fejlesztési Minisztériumot. Fontos szerepe volt Irak atomprogramjában is. Az Eximbank egyik 1989-es számítása szerint, az olajbevételek 42% vándorolt a hadiiparba 1988-ban.²⁵ A fejlesztés nemcsak hagyományos fegyverekről szólt, hanem kémia, atom, és biológiai fegyverekről is. Iraknak 1991-ig gyors ütemben fejlesztenie, és modernizálnia kellett a fegyverzetét és katonai felszereltségét, vallotta.

A nevéhez kötődő Különleges Védelmi Szervezet (angolul SSO) létrehozása a 80-as évek végén, a már említett programok munkáját segítette.²⁶ 1995-ben a családjával elhagyta Irakot, majd miután megbocsátást és kegyelmet kapott Szaddámtól, 1996-ban a feleségével hazatért. Még ugyanabban az évben eltemették.

Talán még aznap, mindenesetre ugyanabban az évben halt meg Huszein Kámil testvére, Szaddám Kámil, aki szintén Szaddám másod unokatestvére és veje volt. A Nemzeti Gárdát irányította 1986-ig, amikor is Kuszaj váltotta fel. 1995-ben ő is elhagyta Irakot a testvérével együtt, aztán a következő évben visszatért.

Ezek a férfiak az Albu Naszir törzshöz tartoztak, mely Szaddám szülőföldjén Tikritben, és annak környékén élt. A nevük általában a „Tikriti”, magyarul, egy érdekes nyelvi azonosságnak köszönhetően a tikriti melléknévvél végződött.

De a „tikriti klánba” nemcsak Szaddám törzse tartozott bele. Mivel Szaddám szunnita volt, ezért nagyobb körben is a szunnita arabokra támaszkodott. Sarkat, Szamarra és Ramadi voltak azok a városok, ahonnan sokan bekerültek az állami adminisztrációba. Szaddám törzse mellett a Dulajm, az Ubajd, és a félig síita, félig szunnita Dzsubur törzs játszott még fontos szerepet.

Egy Tikrit közeli kisvárosban (ad-Dúr) született Száber Abdel Azíz ad-Dúri, akit az al-Anfal hadműveletben, a kurdok elleni 1988-as genocídium miatt ítélték el.

Végezetül érdemes megemlíteni a keresztény Tárík al-Azízt, aki 1979 óta szolgálta Szaddámot.

A TÖRZSEK LÁZADÁSA

Szaddám mindent megtett, hogy hatalmát a lehető legszélesebb társadalmi szinten kiépítse és biztosítsa. Ezt a célt szolgálták többek között a különböző, újjonnan létrehozott fegyveres szervezetek, amelyekbe sok fiatal sorozták be. Egyik oldalon ezek a fiatalok lojálisak voltak a rendszerhez, de mihelyt hazamentek ismét a törzsi társadalom szabályai szerint éltek.

Rajtuk keresztül a törzsek vezetői, a sejkek is közelebb kerültek a hatalomhoz. Bár igaz, hogy a saját földjeiken nagyfokú atonómiát élveztek. A sejkek állami fizetést kaptak, és sok mindenben szabad kezét a saját területükön: igazságszolgáltatás, egészségügy, határ-ellenőrzés.

A törzsi társadalmak egyik jellegzetessége a „Lex talionis”, azaz a „szemet szemért, fogat fogát” elv. Amikor a hatalom olyan emberek ellen lépett fel, akik egy nagyobb törzs tagjai voltak, és nem kellett félniük Szaddámtól és/vagy annak családjától, bátran fel mertek lázadni.

1995 májusában Ramádiban a Dulajmi törzs lázadt fel, mert a rendszer kivégezte Madhlún al-Dulajmit, aki állítólag részt vett

²⁴ www.history.com/this-day-in-.../qusay-and-uday-hussein-killed

²⁵ <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/unscom/experts/defectors.html>

²⁶ <http://www.globalsecurity.org/intell/world/iraq/khas.htm>

egy Szaddám ellen tervezett, de meghiúsult²⁷ katonai puccsban.

Ennek folytatásaként 1996-ban Szaddám túlélte egy katonai puccsot. A szervezők között volt a Tali Ruhajimmal ad-Dúri, akinek a rokona Izzat Ibrahim al-Dúri volt, a Baath Párt egyik veteránja, és alelnöke a Katonai Forradalmi Tanácsnak.

A dúrik, akárcsak a Dulajmi törzs al-Anbár tartományból származnak, és a rendszer hűségesei voltak. A merénylet után Szaddám a dúri törzs tagjait is száműzte a hatalomból.²⁸

Irak négy napos, 1998-as bombázása után, a helyzet megváltozott, és Szaddám visszavette a hatalomba az előbb említett, és mellőzött két törzset, sőt egyre nagyobb szerepet kaptak, a tikritiek háttérbe szorításával.

2003

Amikor 2003 márciusában (19.) elkezdődtek az Irak elleni katonai csapások, alig volt valaki Irakban, akinek ne lett volna valamilyen sérelme a rendszerrel szemben. A győzelem után (május 1.) hamarosan elkezdődött a Baath Párt, és a katonai szervezetek leépítése. Május 23-án felszámolták a hadsereget, és júliusban megalakult az átmeneti kormány.

2003. április 1-jén Hoszni Mubarak, akkori egyiptomi államfő azt mondta, az iraki invázió 100 új Oszama Bin Ládent fog szülni.²⁹ Igaza lett. Az új Láden, jordán volt és Abú Múszab az-Zarkávinak hívták (megh. 2006).

Az Iszlám Állam megszületését ismertető tudományos munkák egybehangzóan Abú

Múszab al-Zarkáivival kezdik a családfát. A jordán terrorista által alapított szervezetből, „al-Káida Irakban” született meg az IÁ. Al-Zarkávi halála után, először Abú Ajjúb al-Maszrí, és Abú Omár al-Bagdádi voltak a szervezet irányítói, de egy amerikai–iraki rajtaütésben meghaltak.³⁰ Így lett 2010-től al-Bagdádi a vezető.

Még 2003 áprilisában, Falludzsában az amerikai katonák egy tüntetés résztvevői közé lőttek, és megölték 13 embert, pár nappal később pedig kettőt. Ezek az események cselekvésre indították azokat, akik eleve nem szimpatizáltak a Nyugat megjelenésével. Augusztusban az ENSZ bagdadi székháza elleni merénylet volt az első terrorista akció.

Miközben az egyik oldalon az iraki állam megszületése történt³¹, a másik oldalon a terror, illetve a fel-fellobbanó ellenállási mozgalmak okoztak komoly gondokat³² és destabilizálták az államot.

Az iraki belpolitikai életben az amerikai elképzeléseknek megfelelően, a többségi akarat, azaz a síita álláspont kezdett el érvényesülni. A lakosság 99% muszlim, ebből 60–65% síita, és 32–37% szunnita, 0,8% pedig keresztény.³³ Igaz, az utóbbi szám az IÁ akciói miatt csökkent. Az USA síitákkal szembeni pozitív fellépése nemcsak azért volt, mert ők a többség Irakban, és a demokrácia alapvetően a többségi akaratra épül, hanem azért is, mert a szunnitákat a Szaddám rendszerrel azonosították.

Lassan a szunniták kiszorultak a politikai újjáépítés folyamatából, és a többségi arab

²⁷ http://www.historycommons.org/context.jsp?item=complete_timeline_of_the_2003_invasion_of_iraq_3220

²⁸ U.o.

²⁹ „Instead of having one (Osama) bin Laden, we will have 100 bin Ladens,” he said. (<http://edition.cnn.com/2003/WORLD/meast/03/31/iraq.egypt.mubarak.reut/>)

³⁰ Al-Qaeda in Iraq says leaders dead (<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2010/04/201042572834684919.html>)

³¹ 2004 március 8: az átmeneti alkotmány megszületése; 2005. január 30. az első szabad választások, decemberben az első parlamenti választások.

³² Szamarrát 2004 októberében kellett visszafoglalni a terroristáktól; 2005. harcok Anbár tartományban

³³ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iz.html>

szunniták helyett az etnikai kisebbségből, kurdokból, és a vallási kisebbségből síitákból, kezdték el felépíteni Irakot.

A szunnita sérelmek hamar felszínre törtek. Már az új alkotmány népszavazásában sem vettek részt 2005 októberében.

A kalifátus rövid történetét bemutató fejzetben már utaltunk rá, Irak mindig is szunnita terület volt, azt a rövid intermezzót leszámítva, amit a Buvajhidák jelentettek.

Véleményünk szerint, a hagyományosan szunniták uralta területeket nem szabad a síiták kezébe adni, mert ez mindig is feszültség forrás lesz. Ez történik most Irakban, és Szíriában is, ahol a francia gyarmatosítók felémelték, és hatalomhoz juttatták a szír milióban mindig is mellőzött, szegény, tanulatlan alavíta közösséget.

NÚRI KAMIL MOHAMMED HASSAN AL-MALIKI

A síita Núri al-Maliki 1950-ben született, az Ál Ali törzsszövetségben. Már fiatalon bekapcsolódott az illegális, paramilitarista Iszlám Hittérítés Pártjának munkájába. Halálra ítélték, ezért 1979-ben el kellett hagynia Irakot. A rendszer bukása után hazatért, és bekapcsolódott az iraki belpolitikai életbe. 2006. április 22-én miniszterelnöknek választották.

A kezdetben sikeres, és nagy népszerűségnek örvendő al-Maliki idővel elvesztette a szavazóbázisát, és a szövetségesei is elfordultak tőle. A 2007-es iráni látogatása már sokaknak nem tetszett. Ekkor a szunniták is elfordultak tőle, és csak a következő év áprilisában, egy szűk éves szünet után tértek vissza a parlamentbe.³⁴

Al-Maliki népszerűségét növelte:

- csapatokat küldött a lázadó, de síita Muktada asz-Szadr seregeinek a leverésére Bászrába,
- rendezte az amerikai csapatok iraki jelenlétének helyzetét, és megállapodott Washingtonnal az amerikai hadsereg kivonulásának időpontjai tekintetében. (2011 decemberében).

2010-ben másodszer alakított kormányt, de az országban uralkodó belső erőszakot már nem tudta felszámolni.³⁵

A 2014 áprilisában megrendezett választásokon az Iszlám Dava párt köré csoportosuló Szövetség a Jogállamért nevű csoportosulás nyert. De a választások tisztaságát többen is megkérdőjelezték. Anbar tartományban eleve polgárháborús állapotok voltak, sokan nem is tartózkodtak otthon a választás napján, hanem menekülteként éltek a lakásuktól messze. Ez a szám 2014 áprilisában 74 010 családot jelölt.³⁶

Végül a megalakuló új parlament munkáját a kurdok és a szunniták bojkottálták. Al-Maliki lemondott, és Haider el-Abadit nevezték ki miniszterelnöknek.

Egyik oldalon láthatjuk a hivatalos állam degradálódását, a másikon pedig ebből erőt merítve megszületik egy önmagát államnak nevező szervezet, aminek a veszélye abban is áll, hogy al-Bagdádi iszlám tudományokat tanult az egyetemen, tehát jól tudja a múlttal manipulálni a jelent.

AZ ARAB TAVASZ

Napoleon 1798-as egyiptomi expedíciójával elkezdődött az arab világ gyarmatosítása. Az iszlám világé már korábban kezdetét vette

³⁴ By CAMPBELL ROBERTSON and SABRINA TAVERNISE Sunnis End Boycott and Rejoin Iraqi Government (http://www.nytimes.com/2008/07/20/world/middleeast/20iraq.html?_r=0)

³⁵ The UN says that at least 7,818 civilians and 1,050 members of the security forces were killed in Iraq in 2013, the highest numbers for years.

³⁶ Humanitarian Crisis in Anbar Governorate <http://www.rirp.org/humanitarian-crisis-anbar-governorate>

az oroszok, és a hollandok által, de akkor a franciák, és az angolok is bekapcsolódtak a folyamatokba. Így az iszlám világa fel, és átértékelődött a Nyugat szemében. A befektetett tőke, emberi erő, politikai érdekek stb. miatt, ami bő ezer éven át csak az iszlám világ belügye volt, napjainkban már nemzetközivé lett, így a nyugati politika része is. Bárhogy is nézzük, véleményünk szerint az IÁ még mindig az iszlám világ belügye, és a megoldás a muszlimok kezében van.

Viszont! A gyarmatosítás által, az iszlám világ történelmét már nem csak a muzulmánok írják. Véleményünk szerint már nincs tisztán ilyen, vagy olyan iszlám a világi életben, hanem nagyon határozottan ott van ebben a Nyugat is, még akkor is, ha ez az iszlám úgy fogalmazódik meg, hogy pánarabizmus, pániszlamizmus.

A tüntetések sorozata Tunéziában kezdődött 2010 decemberében, majd átterjedt Egyiptomra és Líbiára is. Kairóban az akkori elnök, Hoszni Mubarak önként lemondott (2011. február 11.), Kadzáfít viszont a népe végezte ki, mártírt csinálván belőle (2011. október 20.) Összességében véve az Arab-Tavaszi nem hozta el azokat a „demokratikus eredményeket”, amit a nyugati társadalmak reméltek, sőt az addig stabilan kormányzó diktátorok helyett több helyen polgárháborúk (Líbia, Szíria) robbantak ki.³⁷

Ezek az események komoly figyelmeztetések voltak Bassár el-Aszad számára. Kezdetben, a rendszerellenes fegyveres ellenézéket a Szabad Szíriai Hadsereg képviselte, mely dezertált katonákból áll. Természetesen sejteni lehetett, hogy egy etnikailag, és vallásilag is megosztott országban, nem fog olyan sokáig megmaradni az egy-egy elleni harci felállás. A hadsereg 2012 elején a teljes el-

lenőrzése alá vonta Zabadáni városát, ugyanakkor megjelentek a kurdok is, aminek természetes Törökország nem örült, viszont a szunnita lázadókat támogatta.

Napjainkban úgy tűnik, EU közvetítéssel, melyet Törökország és Jordánia is támogat, az an-Nuszra Frontból megpróbálnak egy szalonképes, Szíriát kormányzó pártot kialakítani. A cikk írója azt gondolja, a Nyugat még nem tanult a saját hibájából.

2014

Anbar Irak legnagyobb tartománya, három országgal határos: Jordánia, Szíria, és Szaúd-Arábia. A tartomány a szunnita törzsek egyik fellegrájára, korábban a Dulajm törzs nevét viselte, Ramadi, Falludzsa a szunnita ellenállás jelképei, központjai.

Nem sokkal az IÁ megszületése után (2013 április), a szervezett katonai akciókba kezdett a polgárháború súlyította Szíriában, majd Törökországban. De ezzel magára haragította az an-Nuszra Frontot, illetve az al-Káidát, és annak vezetőjét. Ajmán az-Zaváhíri kijelentette, az IÁ ne harcoljon Szíriában, csak Irakban. A két szervezet hivatalosan egymás ellen is harcol, igaz az an-Nuszra Frontból többen is dezertáltak az IÁ-ba.

Ezután az IÁ a minden oldalról megtéptázt Irakban kezdett el harcolni. Mivel nem találkozott egy egységes erős hadsereggel, így könnyen tudott magának utat törni északra, Mószulba (2014 június). A kormányválság, illetve a korábbi évek csalódottsága miatt, sokan csatlakoztak a szervezethez, ami június végétől már kalifátusként állam.

Al-Bagdádi sikerének Szíriában az is a titka, hogy több évtized után itt újból egy szunnita vezető van, aki, ahogy az IÁ propaganda mondja, kuraisita, mint a Próféta.

És az IÁ hozzá kezdett a népek irtáshoz (jezidik, 2014 augusztus), ami miatt az USA is nyílt beavatkozásra vállalkozott. Mószul

³⁷ Besenyő János: Can the „Arab Spring” present a real threat to Europe? Strategic Impact, No. 50., 1/2014, pp. 32–44, <http://www.scribd.com/doc/241476196/Can-the-Arab-Spring-present-a-real-threat-to-Europe>

és Kobani megtámadásával, illetve a kurd jezidiek kiirtásával pedig a kurdokat is magukra haragították. Azóta folyamatos az adok-kapok, hol ez, hol az győz.

Az IÁ iraki sikeri láttán az iraki síiták fegyverkezni kezdtek. Újjászerveződött a 2008-ban megszűnt Mahdi Hadserege, és az iraki síia legnagyobb vallási méltósága, Ali al-Sisztáni is bekapcsolódott a politikába jelezvén: „Ez nem a mi hadseregünk, ez nem a síitáké, hanem minden irakié: síitáké, szunnitáké, kurdoké, és keresztényké.”³⁸

Az IÁ az iraki szunnitákat sem kíméli.³⁹ Mindenki ellenség, aki nem velük van. Szadám korábbi törzse, az Albu Nimr is az IÁ áldozata lett. De a Dzsubúr, és a Dulajm törzs fiait is tömegesen végzik ki, mert azok nem hódoltak be az IÁ-nak.⁴⁰

Október 14.-én egy közleményben Sejk Ali al-Hátem, az egyik legbefolyásosabb iraki törzs, a Dulajm vezetője felszólította a szunnitákat, ne csatlakozzanak az IÁ-hoz, vagy ha ezt mégis megtették, akkor azonnal szakítsák meg velük a kapcsolatot, mert egy ilyen koalíció a legnagyobb hazaárulás.⁴¹ Az IÁ-nak, mint egy önálló szervezetnek két államban, semmilyen kapcsolata nincs a hagyományos iraki, törzsi társadalommal.

Ugyanakkor a Ali al-Hátem Washingtonban már Irak felosztásáról, és egy esetleges

fél-autonóm szunnita államról tárgyalt.⁴² Még a nyár elején azt nyilatkozta, hogy al-Maliki még az ISIS-nél is veszélyesebb. Törzse nem elhanyagolható, hiszen nagy szerepe volt az al-Káida 2006-7-es leverésében.

De a síita kormány nem nagyon akarja felfegyverezni a szunnita arab törzsiket, akik most úgy érzik, beszorultak a kurdok és a síiták közé.⁴³ Persze a kormány is harapófogóban van, mert elképzelhető, hogy a szunnita arab törzsek az autonómiát, vagy egy független állam létrehozását akarják.

Az előbb említett sejk szava azért is fontos, mert a szunnita irakiak között a sejkek szava dönt, míg a síitáknál a vallási méltóságok.

KIVÉGZÉSEK

Nem vagyok a téma szakértője, de azt hiszem, a szavak szintjén különbséget kell(ene) tenni lefejezés és lefejezés között.

Létezik a hagyományos lefejezés, ami gyors, fájdalommentes, és nem annyira megállító. Ezt karddal, bárdal, vagy valami másal hajtják végre.

A másik folyamatban, amire szintén ezt szót olvasom, késsel elvágják az áldozat nyelő és légcsövét, az ereket, majd átvágják a gerincoszlop nyaki részét, így vágva le a fejet. A folyamatban nincs benne az elítélt emberi méltósághoz való joga. Ezt én fej levágásnak nevezem.

Amikor egy muszlim megöl egy állatot, akkor elvágja a torkát, és kivérezeti. Ez a

³⁸ By C. J. CHIVERS Answering a Cleric's Call, Iraqi Shiites Take Up Arms http://www.nytimes.com/2014/06/22/world/middleeast/iraq-militia.html?_r=0

³⁹ Loveday Morris and Mustafa Salim: Islamic State publicly kills at least 46 Sunni opponents in captured Iraqi city (http://www.washingtonpost.com/world/islamic-state-publicly-executes-at-least-46-sunni-opponents-in-fallen-iraq-city/2014/10/29/d739f4b0-5f72-11e4-827b-2d813561bdfd_story.html)

⁴⁰ http://www.iraqinews.com/ISIL_kidnaps_16_young_men_from_al-Dulaim_tribe_western_Tikrit

⁴¹ Joining ISIL is 'treason': Iraqi tribal leader 2014-10-15 (http://al-shorfa.com/en_GB/articles/meii/news-briefs/2014/10/15/newsbrief-01)

⁴² Sean Nevins Meet The Man Lobbying America To Divide Iraq (<http://www.mintpressnews.com/meet-the-man-lobbying-america-to-divide-iraq/197092/>)

⁴³ Loveday Morris: Effort to arm Sunni tribes in Iraq against Islamic State faces hurdles (http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/effort-to-arm-sunni-tribes-in-iraq-against-islamic-state-faces-hurdles/2014/11/09/4bb4f01e-b383-4a60-b222-fdcae53aefb5_story.html)

halal vágás.⁴⁴ Előtte „Alláh Akbárt!” kiált, azaz „Isten a Legnagyobb!”. Ugyanezt kiáltja a terrorista is.

Amikor a terrorista megöli a túsztát, Isten nevének az említésével Istennek ajánlja az embert, igaz, úgy öli meg, mint egy állatot. Azaz gyakorlatilag ő, elméletileg pedig áldoz, feláldoz. Késsel, karddal, vagy bárdal hajtja végre az ítéletet, mert egy prófétai hagyomány szerint tűzzel csak Isten büntethet.

Ezen brutalitásról legelőször 2002-ben kaptunk hírt, amikor egy amerikai-izraeli kettős állampolgárságú újságíró, Daniel Perl Pakisztánban kivégeztek. Al-Zarkávi Nicholas Evan „Nick” Berget ölte meg késével.⁴⁵

Az IÁ-ban megjelentek az európai muszlimok. Ezek egy része muszlimnak született Európában, vagy a születése után vándoroltak be a szülői Európába. Másik része felvette az iszlám vallást, és nagy valószínűséggel identitás zavarban küzd.

Egy légcsapást követően, amiben majdnem 30 angol állampolgárságú IÁ harcos meghalt⁴⁶, feltételezem, sokuknak elszállt a bátorsága, és dezertálni akartak. Megtorlásul december 20.-án száz dzsihádistát végeztek aki a saját katonáikon belül.

Ezen harcosok közül az egyik leghírhedtebb Dzsihádi John, napjaink egyik legkeregettebb terroristája, akit a videók alapján be tudtak azonosítani. Az egyiptomi szülők gyerekének a nevéhez köthető több túszt megölése Szíriában: James Foley (2014. augusztus 19.), Steven Sotloff (2014. szeptember 2.),

David Haines ugyanazon hónap 13. napján, Alan Henning október 3-án.⁴⁷

Viszont Peter Kassig (november 15.) és további 16 szír katona életének az egyik kioltója egy francia katolikusként született fiatal, aki 17 évesen tért át az iszlámra.⁴⁸ Már több mint 15.000 külföldi harcol Irakban, és Szíriában, hetente átlagban öten hagyják el Nagy-Britániát.⁴⁹

Azt gondoljuk, hogy a külföldi állampolgárokat nem csak azért látják szívesen az IÁ seregeiben, mert utánpótlást jelentenek, véleményünk szerint sokkal fontosabb ennél, hogy nem helyiek, azaz nem tartoznak bele, nem kapcsolódnak a már vázolt hagyományos törzsi társadalomhoz. Ez a következőket jelenti.

1. Nincs felettük, mellettük egy család, nagy-család, klán, törzs, ami ha kell, a vérbosszú intézménye mellett megvédené őket. Ezek a fiatalok szabad prédák. Bárki öli meg őket, ez nem von maga után törzsi bosszút.
2. Mivel senkihez sem tartoznak, ezért abszolút lojálisnak kell lenniük az IÁ-hoz, hiszen tőlük kapnak mindent. Nem dezertálhatnak, nem menekülhetnek haza, mert a hazájuk messze van.
3. Azt gondoljuk, hogy még többel fogunk találkozni ezen brutális videókban, aminek természetesen van egy propaganda üzenete is a nyugati fiatalok felé.

⁴⁴ A szónak semmi köze a magyar „halál” szóhoz, az arab szó jelentése: vallási értelemben tiszta, elfogadható. A zsidóknál kősernek mondják.

⁴⁵ A brutalitásról orvosi szemmel itt lehet olvasni. Jonathan Hayes: Second Opinion (<http://nymag.com/nymetro/news/columns/witness/9183/>)

⁴⁶ Sam Relph: Up to 30 Brit jihadis are believed to have died fighting in Syria (<http://www.mirror.co.uk/news/uk-news/up-30-brit-jihadis-believed-4445473>)

⁴⁷ Abul Taher: Got him! Jihadi John is ,wounded in US airstrike that killed 10 top ISIS commanders at secret bunker meeting in Iraq' (<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2836124/GOT-Jihadi-John-wounded-airstrike-Foreign-Office-confirms>)

⁴⁸ Julia Glum: Who Is Maxime Hauchard? France Identifies ISIS Executioner As 22-Year-Old Convert (<http://www.ibtimes.com/who-maxime-hauchard-france-identifies-isis-executioner-22-year-old-convert-1724958>)

⁴⁹ 15,000 foreign fighters join IS in Syria, Iraq: UN (<http://www.sbs.com.au/news/article/2014/10/31/15000-foreign-fighters-join-syria-iraq-un>)

VÉGEZETÜL

Sajnos jelen sorokkal csak a tanulmányunk van vége, de nem az IÁ tevékenységének. Sokaknak el kell gondolkodnia Keleten és Nyugaton egyaránt, ez hogyan történhet meg? Jól tudjuk, a nagypolitikában nincsenek jók és rosszak, csak érdekek. És ha itélünk, akkor azt reálisan kell tennünk. Az IÁ veszélyt jelent mindenkire, de hát mit is várhatnánk el tőlük, mivel önmagukat sem kímélik. Nincsenek törvényei, szabályai, a katonák, és a vezetői tanács tagjai gyakran öntörvényűen, a saját elképzeléseik szerint cselekednek.

Az IÁ-t felszámolni nem lehet, de fel lehet, és fel kell velük venni a harcot. A cikk írója osztja az arab eredetű alkémia alap gondolatát. A természet negatív erőit meg nem szüntetheted, előlük elmenekülni nem tudsz, viszont meg tudod azokat változtatni. Úgy kell velük harcolni, hogy átálljanak a MI oldalunkra.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Al-Koran al-kerim

- Al Anbar crisis: Humanitarian Crisis in Anbar Governorate governorate (<http://www.rirp.org/al-anbar-crisis>) (Letöltés időpontja: 2014. december 11.).
- Al-Azhar graduates reject ISIS 'caliphate' (<http://www.al-monitor.com/pulse/politics/2014/07/syria-iraq-isis-caliphate-egypt-azhar-reaction.html#>) (Letöltés időpontja: 2014. szept. 08.).
- Al-Qaeda in Iraq says leaders dead (<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2010/04/201042572834684919.html>) U.l.: 2014. (Letöltés időpontja: 2014. december 9.).
- Besenő János: „Arab tavasz” – politikai rendszerváltás az észak-afrikai arab államokban (<http://www.kul-vilag.hu/2011/04/besenyo.pdf>) (Letöltés időpontja: 2014. december 9.).
- Besenő János: Can the „Arab Spring” present a real threat to Europe? Strategic Impact, No. 50., 1/2014, pp. 32–44, <http://www.scribd.com/>

- doc/241476196/Can-the-Arab-Spring-present-a-real-threat-to-Europe (Letöltés időpontja: 2014. december 11.)
- ‘Caliph’ calls for holy war, urges professionals to join Islamic State (<http://www.middleeasteye.net/news/caliph-calls-holy-war-urges-professionals-join-islamic-state-1581406845#sthash.l8DGOD3z.dpuf>) (Letöltés időpontja: 2014. december 11.).
- Campbell, Robertson- Tavernise Sabrina: Sunnis End Boycott and Rejoin Iraqi Government (http://www.nytimes.com/2008/07/20/world/middleeast/20iraq.html?_r=0) U.l.: 2014. (Letöltés időpontja: 2014. december 12.).
- Chivers, C. J.: Answering a Cleric’s Call, Iraqi Shiites Take Up Arms (http://www.nytimes.com/2014/06/22/world/middleeast/iraq-militia.html?_r=0) U.l.: 2014. (Letöltés időpontja: 2014. december 11.).
- Chuloy, Martin: Isis to mint own Islamic dinar coins in gold, silver and copper
- Islamic State to produce own currency for use in self-declared caliphate – as soon as it can locate a mint and enough metal (<http://www.theguardian.com/world/2014/nov/14/isis-gold-silver-copper-islamic-dinar-coins>) (Letöltés időpontja: 2014. december 11.).

Iraqi-Americans Watch Chaos in Alarm

- Galgóczi István: A Pávaangyal népe (Elixír, 2008. július, 29. o.)
- Galgóczi István: Aki tud arabusul; Magyar Narancs: X. évf., 29. szám, 1998. július 16., 30. o.
- Galgóczi István: Ramadán: a szent böjti hónap, Népszabadság, 2001. nov. 16., 8. o.)
- Ghanizada: Ghazwa-e-Hind: Al Qaeda’s final Jihad plan for India (<http://www.khaama.com/ghazwa-e-hind-al-qaedas-final-jihad-plan-for-india-6425>) (Letöltés időpontja: 2014. dec. 12.).
- Glum, Julia: Who Is Maxime Hauchard? France Identifies ISIS Executioner As 22-Year-Old Convert (<http://www.ibtimes.com/who-maxime-hauchard-france-identifies-isis-executioner-22-year-old-convert-1724958>) (Letöltés időpontja: 2014. december 12.).
- Head of Egypt’s al-Azhar condemns ISIS ‘barbarity’ (<http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2014/12/03/Head-of-Egypt-s-al>

- Azhar-condemns-ISIS-barbarity-.html) (Letöltés időpontja: 2014. december 11.).
http://www.historycommons.org/context.jsp?item=complete_timeline_of_the_2003_invasion_of_iraq_3220 (Letöltés időpontja: 2014. december 12.).
- Iraq (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iz.html>) (Letöltés időpontja: 2014. december 11.).
- Iraqi-Americans Watch Chaos in Alarm (http://www.nytimes.com/2014/06/22/world/middleeast/iraqi-americans-watch-chaos-in-alarm.html?_r=0) (Letöltés időpontja: 2014. december 11.).
- ISIL kidnaps 16 young men from al-Dulaim tribe western Tikrit (<http://www.iraqnews.com/Joining-ISIL-is-„treason”:-Iraqi-tribal-leader>) (Letöltés időpontja: 2014. december 11.).
- Joining ISIL is „treason”: Iraqi tribal leader (http://al-shorfa.com/en_GB/articles/meii/newsbriefs/2014/10/15/newsbrief-01) (Letöltés időpontja: 2014. december 9.).
- Killough, Ashley: Biden’s warning to ISIS militants: „We will follow them to the gates of hell” (<http://edition.cnn.com/2014/09/03/politics/joe-biden-isis-gates-of-hell/>) (Letöltés időpontja: 2014. december 11.).
- Morris, Loveday-Salim, Mustafa: Islamic State publicly kills at least 46 Sunni opponents in captured Iraqi city (http://www.washingtonpost.com/world/islamic-state-publicly-executes-at-least-46-sunni-opponents-in-fallen-iraq-city/2014/10/29/d739f4b0-5f72-11e4-827b-2d813561bdfd_story.html) (Letöltés időpontja: 2014. december 11.).
- Morris, Loveday: Effort to arm Sunni tribes in Iraq against Islamic State faces hurdles (http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/effort-to-arm-sunni-tribes-in-iraq-against-islamic-state-faces-hurdles/2014/11/09/4bb4f01e-b383-4a60-b222-fdcae53aefb5_story.html) (Letöltés időpontja: 2014. december 9.).
- Mubarak warns of „100 bin Ladens’ ”Instead of having one (Osama) bin Laden, we will have 100 bin Ladens,” he said. (<http://edition.cnn.com/2003/WORLD/meast/03/31/iraq.egypt.mubarak.reut/>) (Letöltés időpontja: 2014. december 12.).
- Nevins, Sean: Meet The Man Lobbying America To Divide Iraq (<http://www.mintpressnews.com/meet-the-man-lobbying-america-to-divide-iraq/197092/>) (Letöltés időpontja: 2014. december 9.).
www.princeton.edu/~achaney/tmve/wiki100k/docs/Qusay_Hussein.html (Letöltés időpontja: 2014. december 12.).
<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/unscom/experts/defectors.html>
- Relph, Sam: Up to 30 Brit jihadis are believed to have died fighting in Syria (<http://www.mirror.co.uk/news/uk-news/up-30-brit-jihadis-believed-4445473>) (Letöltés időpontja: 2014. december 11.).
- Romero, Francis: George W. Bush and the Axis of Evil (http://content.time.com/time/specials/packages/article/0,28804,2044176_2044193_2044190,00.html) (Letöltés időpontja: 2014. december 20.).
- Schleifer, Theodore: Iraqi-Americans Watch Chaos in Alarm (http://www.nytimes.com/2014/06/22/world/middleeast/iraq-militia.html?_r=0) (Letöltés időpontja: 2014. december 11.).
- Special Security Organisation – SSO (Al Amn al-has) (<http://www.globalsecurity.org/intell/world/iraq/khas.htm>) (Letöltés időpontja: 2014. december 11.).
- Taher, Abul: Got him! Jihadi John is „wounded in US airstrike that killed 10 top ISIS commanders at secret bunker meeting in Iraq” (<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2836124/GOT-Jihadi-John-wounded-airstrike-Foreign-Office-confirms>) (Letöltés időpontja: 2014. dec. 12.).
- Uday Saddam Hussein al-Tikriti (<http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/uday.htm>) (Letöltés időpontja: 2014. december 12.).
- Qusay and Uday Hussein killed (www.history.com/this-day-in-.../qusay-and-uday-hussein-killed) (Letöltés időpontja: 2014. dec. 11.).
<https://www.youtube.com/watch?v=XXtt3-115OU>)
- Winsor, Morgan: ISIS Executes 100 Foreign Fighters For Trying To Flee Syria, (<http://www.ibtimes.com/isis-executes-100-foreign-fighters-trying-flee-syria-1764018>) U.I.: (Letöltés időpontja: 2014. december 12.).

H A D T Ö R T É N E L E M

BENEI PÉTER ALEZREDES: EBESZ, BIZALOMÉPÍTÉS EGY BIZALMATLAN VILÁGBAN A FEGYVERZETELLENŐRZÉS ÉS A BÉKEFENNTARTÁS KAPCSOLATA

Egy ilyen összetett című előadás megtartására kapott szervezetünk felkérését, amit tisztelettel elfogadtunk. Az elkövetkező fejezetekben az elhangzott előadás átirata egyfajta megközelítést és véleményt tükröz és képvisel, ez pedig az én, saját véleményem. Nem hivatalos, csupán az egyik lehetséges választ képviseli, mert bizony többféle, akár teljesen eltérő előadás, vélemény is születhet ebben a témában.

Az előadás folyamán a következő témaköröket taglaltam. Először feltettem egy mondhatni költői kérdést (Van-e kapcsolat a fegyverzetellenőrzés és a békefenntartás között?) amire – még – nem válaszoltam. Ezután néhány szót ejtettem az EBESZ-ről. Ezt követően felvázoltam, hogy mit is értünk mi a fegyverzetellenőrzés alatt. Bemutattam azokat a főbb szerződéseket és dokumentumokat, amelyekkel a fegyverzetellenőrzés széles spektrumán belül szervezetünk, a Magyar Honvédség Kiképzési és Doktrinális Központ Fegyverzet-ellenőrzési Osztálya (a továbbiakban: MH KDK FEO) foglalkozik. Röviden szóltam arról, hogy kik is vagyunk valójában, mivel foglalkozunk. Ezután részletesebben kitértem azokra a lehetőségekre, amit a fegyverzetellenőrzés számunkra nyújt. Ezt követően rátértem arra, hogy milyen kapcsolata van ezen említett rezsimeknek a békefenntartással, majd végül az összegzés keretében egyfajta választ adtam az előadás elején feltett kérdésre.

Kezdeként, íme, egy költői kérdés: Van-e kapcsolat a fegyverzetellenőrzés és a békefenntartás között? Legalább kétféle, de jobban belegondolva nagyon sokféle válasz adható erre a kérdésre. Mielőtt megválaszolnánk a kérdést – hangsúlyozom a saját véleményem alapján – menjünk végig egy sor fontos háttér információon.

A címben szereplő EBESZ rövidítést biztosan sokan hallották, olvasták már, többen ismerik is. Azoknak, akik még nem találkoztak vele, íme, némi gyors információ.

Az EBESZ (OSCE) betűszó az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezetet jelöli (Organisation for Security and Cooperation in Europe, angolul). Az EBESZ az egyik legszélesebb, jelenleg 57 résztvevő állammal rendelkező, az USA-t és Kanadát is magába foglaló páneurópai szervezet, amely ha le akarjuk egyszerűsíteni, akkor nem más, mint a politikai párbeszéd fóruma. Fő feladata igen magasatos: az európai biztonság és a stabilitás megőrzése. Hogyan lehetséges ez az Atlanti-óceántól Közép-Ázsiáig, sőt ma már Mongóliáig elterülő hatalmas és minden szempontból sokszínű térségben? Nos, az EBESZ jelen van, illetve rendelkezik különböző mechanizmusokkal a konfliktusok korai előrejelzésére, megelőzésére, a konfliktusok és válságok kezelésére illetve ezeket követő rehabilitációra. A biztonságot komplex módon kezeli, azaz figyelembe veszi az itt jelenlévők számára talán legfonto-

sabb politikai-katonai dimenziót, az emberi, valamint a gazdasági és környezetvédelmi területet is¹.

MI A FEGYVERZETELLENŐRZÉS?

Ha feltesszük ezt a kérdést, akkor valószínűleg sokaknak eszébe jut a következő felsorolásból egy-két elem, akár az összes: fegyverzetkorlátozás, leszerelés, bizalom- és biztonságerősítő intézkedések, adatszolgáltatás, helyszíni ellenőrzések. Felmerülhetnek képek a kuwait-i fegyverzetellenőrökről, a szíriai vegyifegyver szakértőkről, vagy az interkontinentális vagy kisebb hatótávolságú atomrakétákkal foglalkozó ellenőrökről.

Van, akinek nem mond semmit a téma. 2000 decemberéig nekem se jelentett semmit. Amikor 1997-ben kikerültem első alakulatomhoz (MH 11. Duna Légvédelmi Rakétaezred, 1. Légvédelmi Rakétaszázalaj) és ÜTI2H szolgálatot adtam feladataim közé tartozott a reggeli jelentés kitöltése is. Az egyik rovat ez volt: „Nemzetközi ellenőrzés fogadása (igen/nem)”. Nem tudtam miről van szó, de a kollégák sem igazán. Mi nem kapunk ilyeneket. 2000 decembere óta – amióta elkezdtem ezen a területen dolgozni – azonban tudom, hogy miből maradtunk ki, mit nem tanítottak – többek között – a főiskolán.

Szóval mi a fegyverzetellenőrzés? A kérdés megválaszolása már többféle megközelítésben megszületett. A hazai és a nemzetközi szakirodalom többféle definícióval állt már elő és minden bizonnyal mindegyik helyes. A többféle meghatározás között a legnagyobb eltérés a bizalom- és biztonságerősítés tekintetében van. Vannak, akik a fegyverzetellenőrzés részének tekintik, vannak, akik szerint ez pontosan fordítva van és a harmadik legnagyobb csoport fegyverzetellenőrzésről

ÉS bizalom- és biztonságerősítésről beszél. Mindegyik megközelítés mellett és ellen is sorolhatók érvek.

Egyetlen – ha mégoly hosszú és összetett – mondatba összefoglalni azonban a szakmai körökben itthon, Keleten és Nyugaton egyaránt elismerésnek örvendő Dr. Szatmári László alezredes úrnak (jelenleg HM Védelempolitikai Főosztály) sikerült doktori (PhD) értekezésében. Az általa alkotott meghatározás első mondatát olvashatjuk alant:

„A fegyverzetellenőrzés az **államok közötti** fegyverzetkorlátozási, fegyverzetcsökkentési, leszerelési, valamint bizalom- és biztonságerősítő **intézkedések összessége**, amelyek alapját jogi vagy politikai kötelezettségvállalások, a **kölcsönös adatszolgáltatások és verifikációs rendszer** képezik, és amelyek végcélja az átfogó, oszthatatlan és kooperatív biztonság elvén alapuló stabil béke fenntartása és erősítése...²”

Ki kell emelni, hogy az államok közötti intézkedések összességéről van szó, amely kölcsönös adatszolgáltatáson és verifikációs, azaz ellenőrzési rendszeren alapul.

Itt álljunk meg egy pillanatra és utaljunk vissza az előadás címére: „EBESZ, bizalomépítés egy bizalmatlan világban.” Az olvasók között biztos vannak olyanok, akik emlékeznek arra az időre (1992 előtt), amikor már jóval a laktanyák előtt ki volt téve a „fénycépezni tilos” tábla, alakulataink nem, vagy csak a VSZ államokból fogadtak „látogatókat” és még sorolhatnánk tovább. Bizalomról szó sem volt. Napjainkban a kölcsönös adatszolgáltatások révén valószínűleg többet tudunk az európai fegyveres erőkről, mint korábban a nemzeti felderítő szervezetek!

„...A fegyverzetellenőrzés **eszköztára** – többek között – magában foglalja a **fegy-**

¹ Forrás: http://www.mfa.gov.hu/kulkepvisolet/AT_EBESZ/hu/EBESZ/EBESZ.htm, letöltés ideje: 2014. július 17.

² Forrás: Szatmári László: A fegyverzetellenőrzés szerepe Európában, különös tekintettel az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezetre, Doktori (PhD) értekezés, p 16.

verzeti szintek alacsonyabb szintre hozását és azon tartását, a katonai **átláthatóság** megteremtését és erősítését, valamint a két- és többoldalú katonai **együtműködés** elősegítését, a **kapcsolatok fejlesztését**.³

Folytatva Szatmári alezredes úr definícióját, meg kell említeni, hogy a fegyverzetellenőrzés komplex rendszerébe beletartozik a fegyverzetkorlátozás, az átláthatóság az adatcserék, adatszolgáltatások révén, az együtműködés és a kapcsolatok fejlesztése.

Egy más megközelítést is el szeretnék mondani arról, hogy számomra mit jelent a fegyverzetellenőrzés. Barátaim tudják, hogy katona vagyok, gyakran megkérdezik, hogy mivel foglalkozom. Elmondom nekik, hogy fegyverzetellenőr vagyok. Az mi? - kérdezik. Felvázolom nekik, hogy vannak olyan nemzetközi szerződések, amelyeket Hazánk aláírt. Ezen szerződések alapján mi adatokat szolgáltatunk, az adatok hitelességének ellenőrzésére pedig ellenőrzéseket kell fogadnunk és mi is végrehajthatunk ilyeneket külföldön. Nem semmi! – mondják gyakorta. És mi van, ha nem stimmelnek az adatok? Akkor arra választ kérünk és beírjuk a jegyzőkönyvbe. És akkor mi van? A jegyzőkönyvek Bécsbe, a megfelelő fórum elé (pl.: EBESZ FSC – Biztonsági Együtműködési Fórum, vagy a CFE Szerződés Egysített Konzultatív Csoportja, a JCG) kerülnek, és ott megvitatják a politikusok. Mi katonák jobbra csak a végrehajtók vagyunk! A politikai döntéseket a Kormány (és a Parlament, ha utólag ratifikálni kell), a minisztériumok, de leginkább is a Hazánkat reprezentáló delegációk hozzák meg, illetve képviselik Bécsben. Ott dől el, hogy egy ország milyen képet alkot magáról, más szóval mennyire tartja be, vagy nem az előírásokat...

Az iménti definícióból is láthattuk, hogy egy igen szerteágazó, komplex rendszerről van szó. Ennek a rendszernek szeretném bemutatni néhány azon elemét – fontossági sorrend nélkül – amellyel szervezetünk az MH KDK FEO is foglalkozik. Az **osztály a hagyományos fegyverzetellenőrzéssel foglalkozik**. Mit jelent ebben a tekintetben a „hagyományos”, mi nem tartozik ide? Például a nukleáris- és a vegyi-fegyverekkel. A többi – szintén nagy jelentőségű szakterülettel a tárcán belül a HM Védelempolitikai Főosztály foglalkozik. Következzék hát néhány szó a főbb szerződésekről és dokumentumokról. Ki kell hangsúlyozni persze, hogy mindegyik tárgyalat szerződésről, vagy dokumentumról fejezetek, de akár könyveket is meg lehetne tölteni, de most nem ez a cél.

A CFE SZERZŐDÉS

Az Európai Hagyományos Fegyveres Erőkről szóló Szerződés, vagy a szerződés angol elnevezéséből (Treaty on Conventional Armed Forces in Europe) alkotott rövidítéssel élve a CFE Szerződés 1992-től van érvényben. A hidegháborút lezáró szerződés. A világon a legjelentősebb a maga nemében. A mai európai biztonsági architektúra alapja, megteremtője. A NATO és a volt VSZ tagállamok között kötött (a Szovjetunió szétesése után a három balti állam nem csatlakozott hozzá). Céljai között szerepelt a két katonai-politikai blokk közötti erőegyensúly kialakítása egy a korábbiaknál lényegesen alacsonyabb szinten valamint az erőkoncentráció megakadályozása, ezáltal a fegyveres konfliktus megakadályozása elsősorban a közép-európai térségben. Mindezt úgy érték el, hogy a hagyományos fegyverzetek öt fő kategóriájában (harckocsik, páncélozott harcjárművek, tüzérségi eszközök 100 mm ürméret fölött, harci repülőgépek, harci helikopterek) komoly korlátozásokat léptettek érvénybe. A „főlöleges” eszközöket ellenőrzött körül-

³ Forrás: Szatmári László: A fegyverzet-ellenőrzés szerepe Európában, különös tekintettel az Európai Biztonsági és Együtműködési Szervezetre, Doktori (Phd) értekezés, p 16.

mények között csökkenteni (megsemmisíteni, átalakítani) kellett. A Szerződés korábban elképzelhetetlenül részletes információcserét ír elő a részes Államok részére. Az információcsere valóságtartalmának ellenőrzésére helyszíni, meglepetésszerű ellenőrzések rendszerét hozták létre. A CFE Szerződés beteljesítette küldetését. Ma már nyilvánvalóan tovább kell lépni, mivel az 1990 előtti viszonyokra alapozva írták meg.

„DAYTON”, A SZUB-REGIONÁLIS FEGYVERZET-ELLENŐRZÉSI EGYEZMÉNY

A néha „Mini-CFE Szerződésésként” is aposztrofált Szub-regionális Fegyverzet-ellenőrzési Egyezmény a boszniai háborút lezáró Dayton-i Béke Keret-megállapodás részeként jött létre 1996-ban a volt jugoszláv tagköztársaságok között (kivételesen Szlovénia és Macedónia). Céljai, eszközei és előírásai hasonlóak a mintául szolgáló CFE Szerződéshez, természetesen adaptálva a léptéket a résztvevő Államokra.

A 2011. ÉVI BÉCSI DOKUMENTUM

A „Helsinki-folyamatként” (1974-től) is ismert történelmi esemény- és tárgyalássorozat egyik eredménye ez a Dokumentum. Jelenleg az 57 EBESZ résztvevő Állam tekinti kötelező érvényűnek magára. A CFE Szerződés mellett ez a mai európai biztonsági rendszer második tartópillére. Legfontosabb eredményként talán a Dokumentumban megfogalmazott bizalom- és biztonságerősítő intézkedéseket (CSBM - Confidence and Security Building Measures, angolul) emelhetjük ki. Ezek az intézkedések előírásokat tartalmaznak az információcserére a fegyveres erők felépítéséről, a nagyszabású gyakorlatokról, a védelemi tervezés folyamatáról. Mindezen információ valóságtartalmának helyszíni ellenőrzése természetesen itt is lehetőség van.

A résztvevő Államok ötévente látogatásokat szerveznek repülőbázisaik, katonai létesítményeik bemutatására. A rendszeresített új haditechnikai eszközeiket bemutatják egymásnak. Mindezekon túl lehetőség van az országok közötti kétoldalú együttműködés bővítésére. A Dokumentum előírásai politikai kötelezettségvállalást jelentenek a résztvevő Államok számára.

A KÉTOLDALÚ CSBM MEGÁLLAPODÁSOK

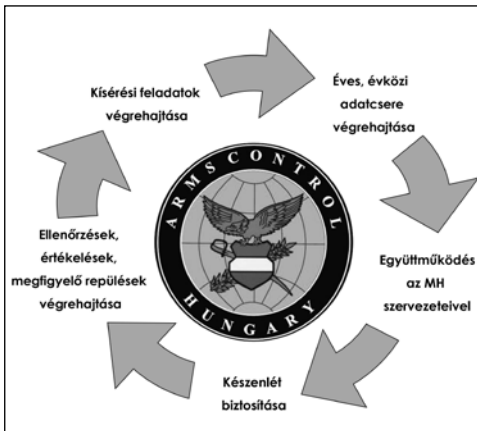
Az aktuális Bécsi Dokumentum előírásai alapján (rendszerint) szomszédos országok között létrejövő megállapodásokról van szó, melyek alapján a résztvevő Államok extra ellenőrzési, látogatási kvótákhoz juthatnak, korlátozhatják a határmenti zónában végrehajtható gyakorlatokat. Esetenként előfordul, hogy kibővített adatszerét hajtanak végre azok az államok, amelyek nem CFE vagy „Dayton” Államok és ezáltal a Bécsi Dokumentum szerinti adattárakhoz képest sokkal részletesebb információcsomagot nyújtanak. Hazánknak a következő országokkal van érvényes kétoldalú megállapodása, együttműködése: Ukrajna, Szerbia, Montenegró és Ciprus.

A NYITOTT ÉGBOLT SZERZŐDÉS

Az egyik legjelentősebb bizalom- és biztonságerősítő intézkedés. Alkalmazási övezete Vancouvertól Vlagyivosztokig tart. Magyarország Kanada mellett a Szerződés letéteményese. A Nyitott Égbolt (OS, Treaty on Open Skies, angolul) Szerződés 2002-ben lépett életbe. Azóta több mint 1000 megfigyelő repülést hajtott végre a 34 részes Állam ellenőrei. Előtte „csak” a Magyar-román Nyitott Égbolt Megállapodás keretében zajlottak aktív repülések, mintegy példát mutatva a többi részes Állam számára. A megfigyelő repüléseket országonként adott távolságú

útvonalakon, meghatározott számú aktív és passzív kvóták szerint hajtják végre. Az alkalmazott kamerarendszerek korlátozott felbontással bírnak. Az egyes szenzorkonfigurációkat az összes részes Állam hitelesíti és csak ezekkel hajtható végre a repülés. A kamerák alapvetően analóg rendszerűek, de már végrehajtották az első digitális konfiguráció hitelesítését is.

AZ MH KDK FEGYVERZET-ELLENŐRZÉSI OSZTÁLY

Néhány szót arról, hogy mit is csinál az MH KDK Fegyverzet-ellenőrzési Osztálya. A fenti ábrát tekintve láthatjuk, hogy folyamatosan végzett, egymásra épülő, egymástól elválaszthatatlan tevékenységekről van szó. Ha valahol el lehet ezt kezdeni, akkor az az információcsere. Nem véletlen, hiszen minden egyes taglalt Szerződésnek, Dokumentumnak alapvető részét képezi az információcsere. Ha nincs információ, akkor nincs mit ellenőrizni. Így tehát az MH KDK FEO feladata a részes és résztvevő Államok számára évente átadandó adattárak előírások szerinti összeállítása valamint a szükséges évközi pontosítások megtétele. Természetesen mindez nem jöhetne létre a Magyar Honvéd-

ség érintett alakulatainak, parancsokságainak aktív közreműködése nélkül. Az ellenőrzések fogadására készenlétet kell fenntartani. Az MH KDK FEO kezeli az EBESZ Kommunikációs Hálózatához becsatlakozó, diplomáciai csatornáként szolgáló számítógépeket, amelyeken az ellenőrzésekre vonatkozó bejelentések érkeznek. A készenlét fenntartásának másik fontos eleme az alakulatok megbízott képviselőinek éves felkészítése. Ezen felkészítés nélkül lehetetlen lenne a Szerződések által szabott rövid időkereteken belül az előírások maradéktalan végrehajtása. Az osztály állománya, a kiképzett bevonható ellenőrök segítségével tervezi, szervezi és végrehajtja külföldön a Hazánk által végrehajtható ellenőrzéseket, és hasonlóképpen készen áll arra, hogy az idelátogató külföldi ellenőrcsoportok munkáját maradéktalanul támogassa.

MILYEN LEHETŐSÉGEKET AD SZÁMUNKRA A FEGYVERZETELLENŐRZÉS?

Három nagy területet ragadhatunk ki, amelyek a mai európai hagyományos fegyverzetellenőrzés tartópilléreinek tekinthetők: a kölcsönös információcsere, a helyszíni ellenőrzések fogadása és végrehajtása, valamint a fegyverzeti szintek alacsony szinten tartása.

Korábban említettük, hogy a különböző fegyverzet-ellenőrzési rezsimek alapvető és elengedhetetlen eleme az információszolgáltatás, vagy más néven **információcsere**. Ennek eredményeként a hagyományos fegyveres erők felépítéséről, az alakulatok pontos elhelyezkedéséről, az általuk birtokolt és a szerződésekben taglalt technikai eszközök mennyiségéről valamint az újonnan rendszeresítésre kerülő technikai eszközökről meglehetősen pontos adataink vannak. Ez a címben is szereplő „bizalomépítés” első lépésfoka. Ez a hidegháború idején elképzelhetetlen volt. A bizalmatlanság egyik forrása az

információhiány. A részes illetve résztvevő Államok által szolgáltatott információk a tőlük elválaszthatatlan ellenőrzési rezsimekkel nagyban hozzájárultak, járulnak a bizalom-építéshez.

A bizalom- és biztonságerősítő intézkedések egyik legnagyobb vívmánya a nagyszabású gyakorlatok korlátozása illetve azok bejelentése. Elődeink úgy gondolták, hogy a nagyszabású gyakorlatok egyik pillanatról a másikra átsapthatnak támadó műveletekbe, ezért kidolgozták a ma is érvényes – sokak szerint idejét múlt – rendszert a bejelentésekre és korlátozásokra:

„42 nappal korábban be kell jelenteni a katonai tevékenységet, ha:

- legalább 9000 fő, beleértve a támogató csapatokat, vagy
- legalább 250 harckocsi, vagy
- legalább 500 páncélozott harcjármű, vagy
- legalább 250 tüzérségi eszköz (>100 mm űrméretű) vesz részt,

amennyiben azok hadosztályba vagy legalább kettő, nem feltétlenül egyazon hadosztály alárendeltségébe tartozó dandárba/ezredbe szervezettek.”⁴

„Megfigyelőket kell hívni a bejelentés köteles gyakorlatra, ha:

- a részt vevő csapatok létszáma legalább 13.000 fő,
- vagy ha a részt vevő harckocsik száma legalább 300,
- vagy ha a páncélozott harcjárművek száma legalább 500,
- vagy ha a tüzérségi eszközök (>100 mm űrméretű) száma legalább 250.”⁵

„Egyetlen résztvevő Állam sem hajt végre három éven belül egynél több olyan előzetes bejelentést igénylő olyan katonai tevékenységet, melyben több mint 40.000 fő, vagy 900 harckocsi, vagy 2000 páncélozott harcjármű, vagy 900 önjáró és vontatott tüzérségi eszköz, aknavető és sorozatvető (100 milliméteres vagy nagyobb űrméretű) vesz részt.”⁶

„Egyetlen Résztvevő Állam sem hajt végre egy naptári éven belül 6-nál több előzetes bejelentést igénylő olyan katonai tevékenységet, melyek bármelyikében 13.000 főnél vagy 300 harckocsinál, vagy 500 páncélozott harcjárműnél, vagy 300 önjáró és vontatott tüzérségi eszköznél, aknavetőnél és sorozatvetőnél (100 milliméteres vagy annál nagyobb űrméretű) több, de 40.000 főnél vagy 900 harckocsinál vagy 2000 páncélozott harcjárműnél, vagy 900 önjáró és vontatott tüzérségi eszköznél, aknavetőnél és sorozatvetőnél (100 milliméteres vagy nagyobb űrméretű) kevesebb vesz részt.”⁷

Ezek olyan nagy számok, amelyekhez az utóbbi 10-15 évben nem voltunk hozzászokva, viszont az elmúlt hónapokban az orosz-ukrán konfliktus miatt újra előke-rültek.

Az információcserék alapján nyomon tudjuk követni a létszám adatok változását, a különböző trendeket. A Bécsi Dokumentum Védelmi Tervezésre vonatkozó fejezete alapján információt kapunk a katonai költségvetésekről, a tervezett és befejezett beszerzésekről is.

LITARY ACTIVITIES, (47.4), p24, letöltve: 2014. július 17.

⁴ Forrás: <http://www.osce.org/fsc/86597>, Vienna Document 2011, V. PRIOR NOTIFICATION OF CERTAIN MILITARY ACTIVITIES, (40.1.1), p21, letöltve: 2014. július 17.

⁶ Forrás: <http://www.osce.org/fsc/86597>, Vienna Document 2011, VIII. CONSTRAINING PROVISIONS, (67.1), p30, letöltve: 2014. július 17.

⁵ Forrás: <http://www.osce.org/fsc/86597>, Vienna Document 2011, VI. OBSERVATION OF CERTAIN MI-

⁷ Forrás: <http://www.osce.org/fsc/86597>, Vienna Document 2011, VIII. CONSTRAINING PROVISIONS, (67.2), p30, letöltve: 2014. július 17.

A HELYSZÍNI ELLENŐRZÉSEK

Gyakorlatilag az összes eddig tárgyalt Szerződés és Dokumentum lehetőséget ad, természetesen más-más előírások alapján a szolgáltatott információk helyszíni ellenőrzésére, vagy „csak egyszerűen” lehetőséget ad látogatásokra, megfigyelésekre. A teljesség igénye nélkül következnek néhány ellenőrzéstípus. A CFE Szerződés és a „Dayton-i” ellenőrzések alapján végrehajtott Bejelentett Hely ellenőrzés során az ellenőrök a technikai eszközök mennyiségét ellenőrzik. A Bécsi Dokumentum szerinti értékelő és egyéb látogatások során egy-egy alakulatról kaphatnak átfogó képet. Itt lehetőség van a személyi állománnyal való találkozásra is. A Dokumentum szerinti (terület) ellenőrzések során a be nem jelentett nagyszabású gyakorlatokra utaló jeleket keresik az ellenőrök. Maradva a Bécsi Dokumentumnál, a korábban ismertetett szintű gyakorlatok megfigyelésére is van lehetőség, ahogy az új technikai eszközök bemutatása is kötelező. Végül, de nem utolsó sorban meg kell említeni a Nyitott Égbolt Szerződés szerinti megfigyelő repüléseket, ahol gyakorlatilag szinte bárhol (a korlátozott és veszélyes légterek kivételével) repülhetnek az ellenőrök és az elkészült fényképekből bármelyik részes Állam kérhet másolatot!

FEGYVERZETKORLÁTOZÁS

Mind a CFE Szerződés, mind pedig a Dayton-i Béke keret megállapodás szubregionális fegyverzet-ellenőrzési fejezete komoly fegyverzetkorlátozási előírásokat tartalmaz a hagyományos eszközök 5 fő kategóriájában, úgymint: harckocsik, páncélozott harcjárművek, tüzérségi eszközök 100 illetve 75 mm űrméret fölött, harci repülőgépek és harci helikopterek. Magyarország tekintetében a maximálisan birtokolható mennyiségek a következők:

- harckocsik: 835 db;
- páncélozott harcjárművek: 1700 db;
- tüzérségi eszközök 100 mm űrméret fölött: 840 db;
- harci repülőgépek: 180 db;
- harci helikopterek: 108 db.⁸

A jelenlegi fegyverzet-ellenőrzési rezsim kapcsolata a békefenntartással többféle megközelítésben is vizsgálhatjuk. Először néhány „sikertörténetet” emeltem ki napjaink fegyverzetellenőri világból.

A CFE Szerződés életbelépése és előírásainak végrehajtása egyesek szerint megakadályozta, de legalábbis több más tényezővel együtt hozzájárult ahhoz, hogy a hideg-háború „forróvá” váljon, ezáltal a közép-európai térségben **nem vált szükségessé a békefenntartás**.

A boszniai háborút lezáró Dayton-i Béke Keret megállapodás fegyverzetellenőrzésre vonatkozó Cikkei – a fegyverzeti szintek csökkentésével, alacsonyabb szinten tartásával **kiegészítik** a térségben jelenlevő békefenntartó erők stabilizáló tevékenységét.

A 2011. évi Bécsi Dokumentum által előírt információszolgáltatás a nagyszabású gyakorlatokról, illetve azok korlátozása szintén hozzájárul a konfliktusok megelőzéséhez, ezáltal ideális esetben **nincs szükség a békefenntartásra**.

A Nyitott Égbolt Szerződés szerinti megfigyelő repülések révén a megfigyelők meggyőződhetnek többek között arról, hogy egy adott területen zajlanak-e nagyszabású katonai tevékenységek. Ez a jelenlegi ukrán helyzetben különösen nagy jelentőséggel, **preventív jelleggel bír**. Remélhetőleg ezek a repülések is hozzájárulnak ahhoz, hogy a helyzet ne eszkalálódjon tovább és ne legyen szükség békefenntartók küldésére Ukrajnába.

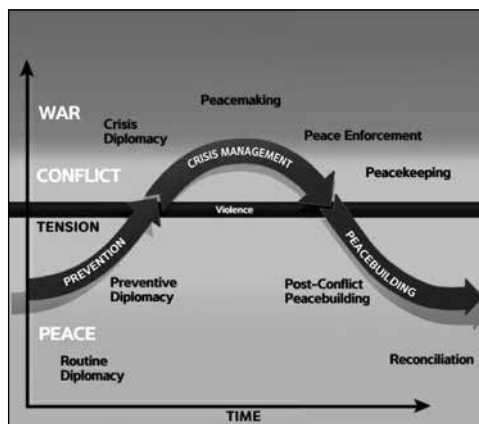
⁸ Forrás: <http://www.acq.osd.mil/tc/treaties/cfe/agreements/index.htm>, letöltve: 2014. július 17.

Természetesen nem feledkezhetünk el a „kudarokról” sem. A lista korántsem teljes. Egy ideális világban a nemzetközi szerződések aláíró részes államai hűen betartják a szerződések előírásait. Éppen ezért, hiába vannak például a CFE Szerződésnek a nemzetközi jog szerint kötelező előírásai, ha vannak az alkalmazási övezetben olyan szürke- szakadár területek, ahol az anyaország nem tudja, vagy nem akarja végrehajtani az előírásokat. Ezek a területek gyakran egybeesnek az elhúzódó konfliktusok területeivel: Moldovában a Dnyeszteren-túli terület, Hegyi-Karabakh, Abházia vagy Dél-Osszétia is ilyen, csak hogy néhányat soroljunk. Most ezeken a területeken az ellenőreink helyett ENSZ/EBESZ megfigyelők, orosz „békefenntartók” tevékenykednek. Nem lehet a Szerződést betartani, betartatni.

Ugyancsak megemlíthetjük, hogy egy ideális világban a szerződések, jelen esetben például a Bécsi Dokumentum „szellemiségét” kell figyelembe venni, nem pedig a betűjét. Azonban a „szellemiség” nehezen megfogható dolog, míg a „betű” valamivel könnyebben. Mindehhez hozzájön még az is, hogy a Dokumentum elfogadásának feltétele a teljes konszenzus az EBESZ-ben, ez pedig gyakran csak úgy jön létre, ha a fejezetek, paragrafusok megfogalmazása szándékoltan teret ad a tágabb értelmezésnek. Konkrét példaként említhetem most az Oroszországi Föderáció által az ukrán határ mentén végrehajtott gyakorlatokat. A sajtóban megjelenő létszámadatok és a haditechnikai eszközök mennyisége jóval meghaladta a Bécsi Dokumentum bejelentési küszöbszinteket. Ettől függetlenül az Oroszországi Föderáció nem úgy nem jelentette be őket, hogy arra megfigyelőket kellene hívnia, mondván hogy szerinte a Dokumentum előírásai csak a harcoló (lövész, harckocsizó, ejtőernyős, tüzér és műszaki, valamint a repülő) erőkre vonatkozik, a gyakorlatban pedig egyéb harci-kiszolgáló támogató erők, légvédelmi és lokátoros, valamint belbiz-

tonsági és határőr alakulatok is részt vettek, akikről nem szól a Dokumentum.

Az eredetileg feltett kérdés az volt, hogy van-e kapcsolat a fegyverzetellenőrzés és a békefenntartás között. Saját véleményem szerint igenis van, több helyen is kapcsolódhat a két szakterület. Ezt az előbb felsorolt példák is alátámasztják.

Konfliktus-görbe⁹

Mindenekelőtt kihangsúlyoznám a fegyverzetellenőrzés, vagy a címben szereplő bizalom- és biztonságépítés **preventív jellegét**: a jelenlegi rezsimek (részben) megakadályozták a konfliktusok kialakulását – ezáltal nem volt szükség a békefenntartásra.

A másik megemlíthető kapcsolat a **kiegészítő jelleg**: a válságkezelés során a békefenntartók (például Bosznia-Hercegovinában) jelenlétén túl a fegyverzetellenőrök jelenléte, a látogatások, a párbeszéd mindmind hozzájárul a helyzet normalizálásához.

Ahogy azt korábban is jeleztem ebben a témában több megközelítés is létezik. Én a pozitív, optimista irányból közelítettem meg a témát, viszont őszintén vallom azt, hogy a jelenlegi rezsimek által biztosított lehetőségek – a megfelelő állami attitűd, a

⁹ Forrása: <http://www.buildingpeace.org/think-global-conflict/curve-conflict>, letöltve: 2014. július 17.

nemzetközi jogot tiszteletben tartó szerepvállalás mellett hozzájárultak és hozzá is fognak járulni Európában a bizalom és biztonság további építéséhez. Végezetül el kell mondanom, hogy a most taglalt szerződések, dokumentumok gyakorlatilag a hidegháború végi időszak szülöttei és nem tükrözik a megváltozott politikai, katonai és technológiai változásokat. Mindezek miatt elengedhetetlenül szükség van a rezsimek frissítésére, adaptálására, akár egy teljesen új rendszer kialakítása révén is.

RÖVIDÍTÉSEK

- CFE – Treaty on Conventional Armed Forces in Europe (az Európai Hagyományos Fegyveres Erőkről szóló Szerződés)
- CSBM – Confidence- and Security Buildig Measures (a Bizalom-és Biztonságerősítő Intézkedések)
- EBESZ – Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet

- FSC – Forum for Security Co-operation (Biztonsági Együttműködési Fórum)
- JCG – Joint Consultative Group (Egyesített Konzultatív Csoport)
- NATO – North Atlantic Treaty Organization
- OS – Treaty on Open Skies (a Nyitott Égbolt Szerződés)
- VSZ – Varsói Szerződés

FELHASZNÁLT IRODALOM

- http://www.mfa.gov.hu/kulkepviselet/AT_EBESZ/hu/EBESZ/EBESZ.htm, letöltve: 2014. július 17.
- Szatmári László: A fegyverzet-ellenőrzés szerepe Európában, különös tekintettel az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezetre, Doktori (Phd) értekezés, p 16.
- <http://www.osce.org/fsc/86597>, Vienna Document 2011, letöltve: 2014. július 17.
- <http://www.acq.osd.mil/tc/treaties/cfe/agreements/index.htm>, letöltve: 2014. július 17.
- <http://www.buildingpeace.org/think-global-conflict/curve-conflict>, letöltve: 2014. július 17.

MOLNÁR ISTVÁN GÁBOR ÖRNAGY: HADVISELÉS A BIBLIA TÜKRÉBEN

Mottó:

„Ami volt, régóta megvan, és ami lesz, már régen megvolt,
és az Isten előkeríti azt, ami tovatűnt.” (Péld 3,15)

BEVEZETÉS

Bizonyára vannak köztünk olyanok, akik hallva, vagy olvasva a fenti címet felkapják a fejüket. Tehetik ezt, azért, mert kissé szokatlan az egyén számára, hogy a „Könyvek Könyve”, annak tartalma erről az oldalról kerül fókuszba.

Magam részéről megtiszteltetésnek veszem, hogy ezen témával foglalkozhatok, és eloszlathatok olyan szélsőséges nézeteket, mely szerint a Biblia csak a vallásos, hívő emberek kezébe való a tartalma végett. Azon embereknek, akik ezt az oldalát hangsúlyozzák a Szentírásnak, abban mindenképpen igazat kell adni, hogy a központi üzenete a Bibliának a megváltás, az örök élet fogalmakban teljesedik ki. Viszont a fő üzenete mellett (olvasható Jn 3,16) számos olyan téma megjelenik, amely hozzátartozik az ember, az egyén hétköznapijaihoz. Leegyszerűsítve: elkíséri az embert a földi útján. Itt szeretném megemlíteni az emberi kapcsolatokkal, családdal, szerelemmel, gyermekneveléssel, gasztronómiával, pénzügyekkel, vezetéssel, hadviseléssel kapcsolatos ismereteket.

A HADVISELÉS MEGJELENÉSE A BIBLIÁBAN

Ezen témák közül, most szeretném bemutatni a teljesség igénye nélkül a hadviseléssel, a harccal kapcsolatos ismereteket.

A hadviselés fontos helyet foglal el az Ószövetségben, annak ellenére, hogy Isten törvénye védte, védi az életet. Ennek gyöke-

rét abban a gondolatban találjuk meg, amely így hangzik: „Az Úr vitéz harcos, az Úr: ez a neve.” (2Móz 15,3)

Ez a mondat akkor hangzott el, amikor Mózes kivette Izrael fiait, mintegy 600 000 gyalogos férfit a családtagokon kívül, sok keverék nép fiaival együtt Egyiptomból, és átkeltek a tengeren, míg az egyiptomi fáraó serege odaveszett. Mózes „vitéz harcosnak” hasonlítja a győzelem után az Urat. És ez az alap gondolat nemcsak beivódott, de kiegészült Izrel fiai részéről, miután megütköztek Amálékkal, és legyőzték őket. „Az Úr az én hadijelvényem” (2Móz 17,15). Elismerték, hogy a győzelmeik legfőbb segítője, az Úr, akit a fenti jelzőkkel illetnek. Amikor engedelmessé váltak, a saját fejük után mentek vesztettek.

Ami a hadviseléshez szorosan tartozik, és megjelenik Mózes 4. könyvében az a felderítés, amikor Mózes kémeket küldött Kánaánba, azzal a céllal, hogy derítsék fel „milyen az a föld és a rajta lakó nép, erős-e, vagy gyenge, kevés-e vagy sok?” (4Móz 13,18). A bibliai népek hétköznapijaiban fontos szerepet töltött be a felderítés. Szinte örökös készültségben éltek, számítva egy másik nép váratlanszerű támadására. Olyan képességgel rendelkeztek, amely ahhoz volt szükséges, hogy fennmaradjanak. Ha szükség volt rá naponként kellett bizonyítaniuk, hogy még mindig ők a legerősebbek, legképzettebbek, hiszen elment a híre a győztesnek.

Ami még érdekességként jelenik meg Mózes 4. könyvében a hadviseléshez társulva az

átokmondás. Amikor Izrael tábornok utótt Móáb síkságán Móáb nagyon megrémült. Rémületében azt a megoldást választotta, hogy felbérelte Bálámot, hogy átkozza, rontsa meg Izraelt, „mert erősebb nálam” (4Móz 22,6). Mire volt képes a félelem! A győzelem reményében bevetettek minden eszközt. A történet további folytatásából megtudjuk, hogy Bálám azt mondta Báláknak Móáb királyának: „Nem fog a varázslás Jákobon, sem az ígézet Izraelen” (4Móz 23,23). Izrael ekkor már megállíthatatlanul vonult az Ígéret földje felé.

A honfoglalás előtt még egy fontos esemény történt. Mózes átadja a vezetést Józsuénak. Annak a Józsuénak, aki már kezdetek óta Mózes mellett szolgált, aki a tengeren való átkelés után Amálék ellen vezette Izrael fiainak seregét. Az Ő vezetésével kezdődött meg az Ígéret földjére való bemenetel, és vette kezdetét számos ütközet. Ezek közül szeretném megemlíteni Aj elfoglalását. Az ütközet „forgatókönyve”: 1., Józsué tábornok vert, majd seregének egy részét nyugatra elrejtette. 2., Aj város védői kivonultak Izrael ellen, mit sem sejtve az elrejtett seregrészről. 3., Józsué derékhada visszavonulást színellett, mialatt az elrejtett seregrész behatolt a védtelenül hagyott városba, és felgyújtotta azt. 4., Józsué meglátta a tüzet kiadta a visszavonulást színelelő derékhadnak a jelszót: Hátra arc! 5., A várost elfoglaló seregrész és a város felé visszafordult derékhad két tűz közé fogja Aj seregét, amely felmorzsolódik, elveszíti a csatát.

E fenti hadviselésről olvasható gondolatok a bibliai időkől fogva számos esetben megjelentek különböző népek történelmében, igazolva a fenti téma mottóját.

Amit semmiképpen nem szeretnék kihagyni e témával kapcsolatban az az, amit Mózes 5. könyvének 20. fejezetében olvashatunk. Az egész fejezet a hadviselés szabályait taglalja. Itt csak gondolatébresztőként sorolom fel a fejezetben megtalálható alapszabályokat:

- ne félj, ha nagyobb sereggel találod szembe magad,
- ütközetre készülve a pap beszéljen a néphez,
- felügyelők, elöljárók beszéljenek a néphez,
- akik félnek, vagy lágy a szívük menjenek haza, hogy el ne csüggyessék társaikat,
- parancsnokok kirendelése,
- város ostroma előtt: felszólítás békés megadásra
- város körülvétele idején: gyümölcsfákat ne vágd ki, egyed azok termését,
- csak azokat a fákat vágd ki, amelyek nem gyümölcsfák, ezekből építs ostromműveket.

Szintén az Ószövetség ezen könyvében olvashatunk arról, hogy „Ha táborba szállsz ellenségeid ellen,...Legyen a táboron kívül egy hely, ahová félremegy. Legyen a fölszerelés között ásó is, hogy amikor kinn leülsz, gödröt áshass vele, és betakarhasd, ami elment tőled.” (5Móz 23,10, 13-14). Mert a hadviseléshez szorosan kapcsolódott a higiénia is, amelyet szigorúan leszabályoztak. Már akkor is prioritásként jelentkezett a saját erők ily módon való megóvása

A fenti sorokat olvasva láthatjuk, hogy egy átgondolt, jól szervezett hadviselési struktúráról ír a Biblia. Izrael esetében még erősítette a hadviselés szerveztségét, az a tény hogy kezdetektől általános volt a hadkötelezettség, mindenkit behívtak katonának (20 éves kortól – 4Móz 26,2) nemzetségeként.

Izrael 12 törzse (Rúben, Simeon, Gád, Júda, Issakár, Zebulon, József – Manassé és Efraim -, Benjámin, Dán, Ásér, Naftáli, Lévi) nagycsaládokból épült fel. A törzsek táborozásának és menetelésének szervezett rendje volt (4Móz 2) már a pusztai vándorlás során is. A jól felépített struktúrában, és működő rendszerben teljesen elfogadott volt, hogy a parancsot kiadhatta törzsi vezető is. A törzsek segítették egymást (Bír 1,3) és megvetéssel sújtották azt a törzset, amelyik megtagadta

a segítségnyújtást, mivel Izrael közösségén volt a hangsúly. Mai szóhasználattal élve: egy mindenkiért, mindenki egyért (Józs 22,3).

Saul király uralkodásáig, aki Izrael népének első királya volt, miután Sámuel próféta felkente őt (olajat öntött a fejére, megsókolta – 1Sám 10,1) nem volt állandó hadsereg. Ő 3000 főt jelölt ki állandó seregnek, ő volt a főparancsnok, de Abnér (Saul király első unokaöccse, és hadseregének parancsnoka) a felelős. Dávid király katonai lángelme volt, nagyszerű katona. Dávid volt az első király, akinek jeles harcosokból toborzott testőrsége volt. Ezek akkor is vele voltak, amikor még törvényen kívülinek számított, ekkor bizonyították be neki föltétlen hűségüket. A hadsereg sokáig szinte csak gyalogságból állt, voltak köztük íjászok és parittyások, mások pedig közelharcra voltak kiképezve. Az egyiptomiak, filiszteusok és a kánaániak lovassága és szemérei csak Salamon uralkodása alatt váltak ismertté Izraelben. Júda későbbi királyai is Egyiptomból hozattak szekereket és lovasokat. A babilóniai fogság után csak egy rövid ideig volt zsidó hadsereg, amiben zsoldért szolgáltak zsidók és zsoldosok egyaránt.

Háromféle fegyver volt ismeretes. A közelharcban botot, szekercét, valamint rövid és hosszú kardot használtak. Rövid távolságra dárdát, lándzsát, és a gerelyt alkalmazták. A lövészek nagytávolságra íjjal lőttek nyilakat, illetve közepes távolságnál parittyából köveket. A katonák páncélt viseltek, és védőpajzsot hordtak. Kétféle pajzs volt szokásos: a kis kerek, amelyet a könnyűgyalogság használt, és a nagy szögletes a front első soraiban harcolók részére. A király az ország védelme érdekében erődöket építtetett, városokat erősített meg (Jeruzsálem, Libná, Megiddó). De nemcsak ezek a munkálatok jellemezték a háborúra való előkészületeket. A támadó hadsereg számára fontos volt, hogy az élelem elérhető közelségben legyen. Ez volt az egyik oka annak, hogy tavasz volt az az idő, amikor a királyok hadba szoktak szállni.

A hadviselésben prioritást élvezett a rajtaütéses támadás. Ebből adódóan a szembenálló felek ritkán üzentek hadat egymásnak. A csapatok kürtszóra gyűltek össze. A király kikérte Isten tanácsát, általában a papokon és prófétákon keresztül. Kedvező válasz esetén a hadsereg elindult, amely vitte magával a papot, papokat és a vallási jelképeket. A csata kezdete előtt a pap áldozatot mutatott be. Izraelt körülvevő népek esetében ez emberáldozatban is megnyilvánult, amit Izraelben megdöbbenéssel fogadtak.

Dávid király uralkodása alatt kezdett fejlődni a stratégia és a taktika. A városokat kora hajnalban támadták meg, rajtaütésszerűen. Általában csak a sereg fele támadt, majd visszavonult. Amikor a város lakói fellélegeztek, hogy elment az ellenség, a sereg másik fele lendült támadásba. Fontos stratégiai lépésnek számított a vízlelőhelyek elfoglalása, töltések építése, nyílágúyk, faltörő kosok bevetése. Az sem volt ritka, hogy alagutat fúrtak a várfal alá.¹

Végezetül hadd említsem meg, hogy a babilóniai fogságot követően a zsidó felfogás abba az irányba mozdult el, hogy a háború nem az Isten műve. Reménykedtek, hogy az Úr elküldi harcos királyát, aki győzelmet és békét hoz népének. Az Újszövetségben „Jézus elutasítja ezt a nézetet. Jézus nem a fegyveres harc megvívásában látta Izrael számára a megoldást a Római Birodalmon belül. Ezért sem értette meg a környezete, sőt a mai napig nem értik meg, aminek következménye az, hogy ütközőpont a keresztény (keresztény) felekezetekben a hadviselés kérdése. Az Újszövetség könyvei egy másfajta hadviselésről számolnak be. Az egyén belső harca kerül középpontba, ahogy Pál apostol írja az Efezusiakhoz írt levelének 6. fejezetében. Tehát a Biblia Újszövetségi része nem azzal a hadviseléssel foglalkozik, amit az Ószövet-

¹ Bibliai enciklopédia szerk.: Fröchlích Ida, Magyar könyvklub 1997. Budapest

ség könyveiből megismerünk. Az Újszövetség könyveinek középpontjában a Megváltó személye, és annak tanítása áll, arra fókuszál.

ÖSSZEGZÉS

Összefoglalva megállapítható, hogy a hadviselés kezdetektől fogva megjelenik az emberiség történetében, amelyről a Szentírás ószövetségi része bőven szolgáltat adatokat. A Biblia tartalmának része a hadviselés, amely nem szépíti azokat a következményeket, amelyekkel a harc megvívása jár. Egyben rámutat arra, hogy a győzelem kivívásának elengedhetetlen feltétele a megalapozott előkészületek megtétele. Szembeállítja a

meggondolatlansággal, és lerakja az alappilléreket, amelyekre a hadviselés épül. Az emberiség hadviseléssel kapcsolatos története során számtalan esetben visszaköszöntek a bibliai irányelvek. Ezeket elfogadva, alkalmazva mégsem feledhetjük a következő gondolatot:

„Készen áll a ló a csata napján, de az Úr adja a győzelmet” (Péld 21,31)

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BIBLIA, Magyarországi Református Egyház Kálvin Kiadója, Budapest, 1996
Bibliai enciklopédia szerk.: Fröhlich Ida, Magyar könyvklub Budapest, 1997

KITEKINTŐ

SZÍVOS ISTVÁN EZREDES – VICZKÓ GYULA ŐRNAGY: 2014 – AZ ÚJ ELŐMENETELI RENDSZER PRÓBÁJA

A 2013. július 1-jével hatályba lépett új jogállási törvény¹ a korábbi rendszertől eltérő előmeneteli rendet vezetett be. Az új rendszer tükrözi a humánstratégia² célkitűzéseit. Az új előmeneteli rend első éve lezárásával célszerű áttekinteni a rendszer működési tapasztalatait.

HELYZETKÉP

Első alkalommal 2014-ben került sor központi előmenetel tervezésre, aminek során az állományilletékes parancsnokok csak közvetett módon működnek közre a magasabb beosztásokra történő kiválasztás folyamatában.

A folyamat a teljesítményértékelés elkészítésével, és ismertetésével kezdődik. Az ismertetéskor van módja az előmenetelben érintett személynek megjelölni azokat a helyőrségeket, ahol magasabb beosztást vállalna. Ezt követően történik a betöltendő magasabb beosztások és jelöltek összekapcsolása, majd az állományilletékes parancsnoknak módja van az általa megjelölt üres beosztáshoz „kiközvetített”, legfeljebb három jelöltből választani.

A tervezést a HVK Személyzeti Csoportfőnökség végzi, a magasabb beosztásba kine-

vezésre, és az ehhez kapcsolódó előléptetésre tiszti beosztások esetén a Honvéd Vezérkar főnöke intézkedik. Hasonlóképpen a zászlóstörzszászlós beosztásokba a HVK Személyzeti Csoportfőnökség csoportfőnöke nevez ki, viszont a hatásköri lista szerint az állományilletékes parancsnok léptet elő, ebben az esetben két határozat készül.

2014. évben a központi tervezést, és a megvalósult előmenetelt az alábbi táblázat tükrözi:

rendfokozat	tervezhetők létszáma	üres beosztás	megvalósult előmenetel
alezredes	326	27	22
őrnagy	310	80	24
százados	50	177	17
főtörzszászlós	62	4	2
törzszászlós	527	25	9
zászlós	643	155	37
ÖSSZESEN	1918	458	111

AZ ELSŐ ÉV TAPASZTALATAI

1. Teljesítményértékelés, előmeneteli követelményeknek való megfelelés

A teljesítményértékelési időszakra rányomta bélyegét az újszerűség, a korábbi tapasztalatok hiánya. Leggyakrabban a fizikai és kiképzési feladatok súlyozása kapcsán vetődtek föl problémák.

¹ 2012. évi CCV. törvény a honvédek jogállásáról (Hjt.)

² 79/2011. (VII. 29.) HM utasítás „a Magyar Honvédség humánstratégiája a 2012–2021 közötti időszakra” kiadásáról

A kiképzési eredmények beszámítása kapcsán a következő legjellemzőbb problémák adódtak:

- A külszolgálatra készülők, külszolgálatot teljesítők lögyakorlatának megfeleltetése (az 1. számú, illetve 1. számú békeműveleti lögyakorlat helyettesíthetősége)
- A kiképzési feladatot önhibájukon kívül teljesíteni nem tudók értékelése (pl. egy évet meghaladó vezénylések, tartós, nem fegyveres külszolgálatra vezényeltek lehetőségűi)

A fizikai pontszám súlyozása kapcsán észrevételként megfogalmazódott, hogy a minimális pontszámmal teljesített „megfelelő” szintű fizikai felmérés teljesítése a teljesítményértékelésben csak nulla százalékot jelent.

Az év közben áthelyezetteknel gondot okozott az érintett teljesítményértékelés adatlapjának áthelyezése a teljesítményértékelő rendszeren (TÉR) az új szolgálati előjáróhoz. Szinte minden esetben elmaradt az új beosztás feladat-meghatározása. Az értékelési időszak közepe után áthelyezetteknel kérdéses volt, hogy a régi vagy az új előjáró értékeljen, esetleg mindkettő. Az is kérdéses volt, hogy a 6 hónapos külszolgálat alatt a missziós előjárónak kell-e értékelést készíteni, és milyen formában? Ha a TÉR felületen kell értékelést készítenie, az mindenképp jelentős adminisztrációs többletterhet ró a végrehajtókra (az értékelő személyének megváltoztatása, majd későbbi visszamódosítása), továbbá azt is figyelembe kell venni, hogy a teljesítményértékelés feladatszabása az alapbeosztásra, és nem a misszióra készült. Az előzőek értelmében ki lehet mondani, hogy a teljesítményértékelést a TÉR felületen az alapbeosztásra kell elkészíteni, amihez kiegészítésként lehet missziós értékelést is készíteni.

2. Előmenetel keretében feltölthető üres beosztások jegyzéke

A jegyzékek összeállításában szintén megjelent a gyakorlatlanság, a korábbi évek tapasztalatának hiánya.

Legjellemzőbb probléma, hogy az aktuálisan feltöltetlen beosztások mellett az előmenetel során várhatóan megüresedő beosztások nem jelentek meg a listán, hiszen a tervezés időpontjában azok nem voltak üresek. Sok esetben nem lehet előre tudni, hogy a kiválasztás során melyik beosztások fognak üresedni.

Az előmeneteli folyamat, és az állománytábla helyesbítési időpontok között nincs összhang. A tervezhető beosztások jegyzékét befolyásolják az időközben végrehajtott állománytábla helyesbítések. A magasabb rendfokozatúra helyesbített beosztások feltöltésére – figyelemmel, hogy a tervezési folyamatban ezek nem jelennek meg időben - csak a következő évi előmenetel során van mód. Ugyancsak gondot jelentett, hogy a feltöltött azonos rendfokozatú beosztások helyesbítése (Pl. MAK módosítás) során az átmozgatáshoz a HVK SZCSF előzetes hozzájárulását kellett kérni, holott a betöltő személy nem változott, csak a módosítás következtében az érintett a KGIR-en „leesett” a beosztásról, ami emiatt üresnek látszott.

3. Az előmenetel folyamata

A megüresedő beosztások nyomon követése érdekében a csapatok a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően rendben megkérték az azonos beosztásba irányuló áthelyezési hozzájárulásokat.

A hozzájárulás kérelmeknek azonban nem volt érezhető hozadéka, az így megüresedő beosztások már nem jelentek meg a betöltésre tervezhető beosztások között.

Az előmenetel során magasabb beosztásra tervezettek várhatóan megüresedő beosztásának feltöltésére, valamint az azonos beosztásba áthelyezések kapcsán megürülő beosztások feltöltésére egyedi esetben külön egyeztetés után kerülhetett sor.

Egyértelművé vált, hogy a tervezési folyamatban a HVK SZCSF és a csapatok között szorosabb, naprakészebb együttműködésre van szükség.

A katonai szervezetek észrevételezték, hogy az előmenetelre megküldött jelöltekről nem kaptak időben visszajelzést, hogy a pótlásukat tervezni tudják. A központi tervezési folyamatra a csapatoknak nincs rálátása.

Nincs meg az előmenetelhez kapcsolódó pszichológiai vizsgálatok kialakult rendje.

Az általános és speciális beosztások közötti átjárhatóság előmeneteli szabályai tisztázatlanok. Nem egyértelmű, hogy a kötelező várakozási idő számításakor a betöltött, vagy a betöltendő beosztásra előírt várakozási idő a releváns. A korábbi logika szerint az a beosztás a releváns, ami jogot ad az előlépésre – azaz a beosztásba kinevezés teszi lehetővé az előléptetést – az új beosztásra előírt várakozási idő számított, a jelenlegi logika szerint viszont a kinevezést közvetlenül megelőző beosztáshoz előírt várakozási idő az irányadó.

A speciális előmeneteli rendű beosztások előmenetelének külön problematikája, hogy egy adott speciális előmeneteli rendű beosztás több rendfokozattal is feltölthető. Ugyanakkor az előmenetel szabályai szerint előmenetelre tervezni kizárólag eggyel alacsonyabb viselt rendfokozattal lehet az érintettet.³ Ez beszűkítette a speciális előmeneteli rendű beosztások feltöltésének lehetőségét. Bebizonyosodott, hogy a jogszabály által

megengedett 2 rendfokozat eltérést⁴ kizárólag az első beosztásba kinevezéskor lehet alkalmazni. (Pl. polgári életből felvételtkor, vagy a tanintézetben végzettek első beosztásba kinevezésekor)

A jelenlegi jogszabályi környezet nem segíti a speciális előmeneteli rendű beosztások feltöltését. Így például egy speciális tűzszerecs főtörzsőrmesteri helyre könnyebb az „utcaról” fölvenni a jelöltet, mint a gyakorlott őrmestert előmozgatni, ami dehonosztáló az állományban lévőkkel szemben.

Az előmenetel során a legkésőbbi kinevezési időpont november 01-je. Ez több esetben nehezen tartható. Ennek oka többek között az esetlegesen szükséges NB szakvélemények elkészültének csúszása.

4. Munkakörcsaládok közötti előmeneteli akadályok

A hatályos szabályok szerint⁵ előmenetelre csak azonos munkakörcsaládon belül van mód, ez a rendelkezés azonban beszűkítette a mozgásteret. Bebizonyosodott, hogy vannak olyan munkakörcsaládok, ahol a beosztások kis számát tekintve munkakörcsaládon belüli előmenetelt megvalósítani szinte lehetetlen. (Ilyenek többek között az ügyvitel- információvédelmi (37-es), repülőműszaki (53-as), és kiképzéstechnikai (57-es) munkakörcsaládok.) A rokon munkakörcsaládok közötti átjárhatóság – annak ellenére, hogy a beosztások közel azonos szakmai végzettséget követelnek – nem megoldott. (Pl. haditechnikai munkakörcsaládok között.)

Bekövetkezett azonban a fenti példa ellenkezője is, azonos munkakörcsaládon belül nem volt mód az előmenetelre. Adott esetben munkakörcsaládon belül is lehetnek

³ 7/2014. (I.31.) HM utasítás 14. §. (4) bekezdése

⁴ 9/2013. (VIII.12.) HM rendelet 38. (1) bekezdése

⁵ 7/2014. (I.31.) HM utasítás 14. §. rendelkezései

eltérő képzettségek, amik egymással nem cserélhetők fel. (Pl. helikopter és repülőgép vezetők)

Több esetben csak állománytábla módosítással volt mód adott beosztást munkakör-családon belül, előmenetel keretében feltölteni.

5. Minősítő vizsga

A 2015. évtől az előmenetelhez előírt minősítő vizsgára viszonylag kevesen jelentkeztek be. Az érintetteket megkérdezve az egyik jellemző ok az életpályamodell felső határának kitolódása. Az érintettek kiszámolják maguknak azt az életkort, amikor már érdemes előlépni, hogy a lehető leghosszabb ideig pályán tudjanak maradni a maximális várakozási idők figyelembe vételével.

Másik jellemző ok, hogy az érintettek attól tartanak, hogy egy esetleges átszervezés esetében magasabb rendfokozattal nehezebben találnak új beosztást, mint a meglévővel.

Meg kell jegyezni azt is, hogy akik 2014-ben szerezték meg a magasabb beosztásra jogosító végzettséget (Msc.), ugyanerre az évre nem jelentkeztek be minősítő vizsgára akkor sem, ha egyébként a várakozási idejük letelt.

ÖSSZHANG A HUMÁNSTRATÉGIA ELVÁRÁSAI ÉS A SZOLGÁLATI ÉRDEK KÖZÖTT

A Magyar Honvédség humánstratégiája olyan pályaképet vázol fel, ahol az előmenetel folyamatában nincs szubjektív – vagy objektív – okokból eredő eltérés, döntési kényszer. Az előmeneteli rend ennek tükrében került kialakításra.

Elsődleges szolgálati érdek a Magyar Honvédség katonai szervezetei, ezen belül az egyes szervezeti elemek, alegységek vezetőségének és működőképességének fenntartása. Ugyancsak fontos szervezeti érdek az

egy-egy szakterületek működőképességének biztosítása.

Meglátásom szerint az előmeneteli rendszer, és a szolgálati érdek összhangja nem minden esetben valósul meg, az utóbbi rovására. Fontos beosztások feltöltése előmeneteli feltételek hiányában nem történik meg időben, átmeneti megbízással látják el azokat. Következésképpen a megbízott személy eredeti beosztása sem ürül meg, annak a feltöltését sem lehet tervezni. Ez növeli a személyi állomány leterheltségét.

A szolgálati érdek érvényesítése érdekében – amint fentebb már említettem – több esetben állománytábla módosításra is sor került. Ennek egyik oka, hogy a betöltendő beosztás MAK kódja nem felelt meg a jelölt korábbi beosztásának, ami kizárja a kinevezhetőséget. Másik jellemző ok, hogy az üres beosztás (általában törzsbeosztás) betöltésére az előmenetel során nem volt jelölt, ezért a rendszeresített rendfokozatot alacsonyabbra tették, hogy áthelyezéssel betölthető legyen. A szolgálat érdeke érvényesült, a beosztás nem maradt üresen, azonban az előmenetel „vereséget szenvedett”.

A JOGSZABÁLYOK ALKALMAZHATÓSÁGA

Az év során több jogszabályi anomália került felszínre, különösen a speciális előmeneteli rendű beosztások feltöltése kapcsán. A problémák jelentős része orvoslást nyert, így a 2015. január 1-jével hatályos Hjt. módosítás választ adott olyan problémákra, mint előmenetel a kettős rendfokozattal rendszeresített beosztásokba, valamint a „normál” és az ideiglenes (missziós) rendfokozat előmeneteli szabályainak szétválasztása. Megoldódott a tartós külszolgálaton lévők kiképzési és fizikai eredményeinek elismertetése is.

Továbbra sem könnyítik a jogszabályok a speciális előmeneteli rendű beosztások feltöltését.

ÖSSZEGZÉS, JAVASLATOK

A 2014. évi előmenetel számtalan problémát, és javaslatot hozott a felszínre. A javaslatok – a teljesség igénye nélkül – az alábbiakban foglalhatók össze.

A teljesítményértékelési rendszerben ki kell alakítani az eljárási protokollt az év közbeni áthelyezések során elkészítendő értékelések elkészítési rendjére, valamint a tartós vezénylések alatti teljesítmények értékelésére.

Célszerű a külszolgálat értékeléséhez egy egyszerűsített írásos érékelő formanyomtatványt készíteni, amit az érékelő figyelembe kell hogy vegyen az éves értékelés végrehajtásakor. A külszolgálat kiemelkedő jelentőséggel bír az adott év értékelésében, a jelenlegi értékelési rendszer ezt nem kezeli kellő súllyal.

Az azonos munkakörsaládon belüli előmenetel sok esetben megoldhatatlan. Több katonai szervezet részéről javaslatként megfogalmazódott, hogy az éppen aktuális munkaköri azonosító kód (MAK) helyett a betöltendő beosztáshoz releváns szakképzettséget, az adott munkakör ellátásához szükséges – a korábbi beosztásokban megszerzett – gyakorlatot, és a rátermettséget kell preferálni.

A speciális előmeneteli rendű beosztások előmenetele valóban speciális legyen, és a központi előmenetel tervezése során különüljön el az általános előmeneteli rendű beosztások tervezésétől.

Szélesebb körű együttműködésre van szükség a vezetési szintek között. A katonai szervezetek a KGIR HRMS rendszeren kapjanak folyamatos információkat az előmeneteli folyamatról. Az előmeneteli folyamatba legyen beépítve egy póttervezés, az időközben megüresedő beosztások betöltésének megtervezésére. Ezzel együtt a tervezés két ütemben történne, az első ütem az eredeti június 30-i időpontig, a második ütem pedig szeptember 30-ig tarthatna.

Szükségszerű az előmeneteli rendszer tapasztalatainak folyamatos elemzése, a tapasztalatok feldolgozása és a rendszer működésének folyamatos fejlesztése. Az első év tapasztalatainak elemzése, a felvetődött problémák kezelése segítséget adhat a továbblépéshez. Az eddigi tapasztalatokra építve, a megfogalmazott javaslatok adoptálásával gördülékenyebben és átláthatóbban működhet az előmeneteli folyamat, beleértve a szervezési, végrehajtási feladatokat és az elektronikai támogatást egyaránt.

DR. MEDVECZKY MIHÁLY – DR. KLADEK ANDRÁS:
A NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
„VÉGVÁR-2014”
GYAKORLATÁRÓL VÉDELMI IGAZGATÁSI SZEMMEL

Április végén, két tanítási nap időtartamban került végrehajtásra a Nemzeti Közzolgálati Egyetemen a Hadtudományi és Honvédtisztoképző Kar (HHK), a Közigazgatás-tudományi Kar (KTK), a Rendészettudományi Kar (RTK) valamint a Katasztrófavédelmi Intézet (KVI) végzős hallgatóinak közös közzolgálati gyakorlata, a „Végvár-2014” gyakorlat.

Az elmúlt évben végrehajtott és sikeresnek értékelt „Vadvíz-2013” gyakorlat után immár másodjában megszervezett közzolgálati gyakorlat alkalmat adott az Egyetem hivatásrendjei együttműködésének, közös feladat-végrehajtásának gyakorlására, azzal a kimenettel, hogy a megszerzett ismereteket és tudást a hallgatók majd pályájuk különböző állomásain a gyakorlatban is alkalmazzák.

Az egyoldalú, többfokozatú gyakorlat tárgya a közzolgálati szervezetek komplex közigazgatási, honvédelmi, katasztrófavédelmi és rendészeti feladatainak megszervezése, végrehajtása, illetve irányítása volt, megelőző védelmi helyzetben, hazai területen.

A gyakorlat célja az volt, hogy az Egyetem karain és karközi intézeteiben, szakjain- és szakirányain nappali munkarendben tanuló alap- és a HHK kiegészítő képzésben résztvevő végzős évfolyamú hallgatók jártasságot, illetve ismereteket szerezzenek a komplex szakmai tevékenységek integrált operatív törzsekben történő végzésében, a vezetési funkciók és a törzsmunka, a HHK és az RTK hallgatói pedig a tárgy szerint feladatok terepen történő végrehajtásában.

Nevelési célként azt tűzte ki a gyakorlat alapkonceptiója, hogy az közelítse az

egységes közzolgálati szemléletmódot, a hatékony együttműködést az egyes közzolgálati szervezetek között, a munkakörökre jellemző, valóságot megközelítő helyzetekben. Járuljon hozzá a közzolgálat különböző alrendszeinek harmonizálásához és az egyetemi képzési rendszer összhangjának, egymásra épülésének megteremtéséhez.

A hallgatókon és a törzs-tanári állományon kívül a gyakorlat megvalósításában részt vettek, illetve a hallgatók munkáját segítették, mentorálták a honvédség, a rendőrség, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF), a Nemzeti Adó és Vámhivatal (NAV), a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) szakemberei, valamint a HM Védelmi Hivatal és a minisztériumok, illetve a fővárosi és megyei védelmi bizottságok munkatársai.

A gyakorlat négy helyszínen, a HHK Hungária körúti és az RTK Farkasvölgyi úti campusán, továbbá az Ócsai és a Csobánkai gyakorlótéren került lebonyolításra.

A vezetési törzsekben gyakorló hallgatók nagy (mintegy 800 fős) létszáma miatt a szervezők azt a megoldást választották, hogy a budapesti gyakorló szervezeteket duplikálták. A Hungária körúti és a Farkasvölgyi úti campuson két, egymással párhuzamosan működő, azonos szervezeti és feladatrendszertű gyakorló szervezet került kialakításra. A megoldás eredményeként nem állt elő az előző évi gyakorlaton tapasztalt kezdeti káosz, zsúfoltság, és biztosítható volt a résztvevő hallgatók folyamatos ellátása feladatokkal. A kettős kialakítás miatt dupla gyakorlatvezetői és megfigyelői állomány

volt szükséges, ugyanakkor ez érdekessé is tette a gyakorlatot abból a szempontból, hogy eltérő (és később összevethető) megoldásokra kerülhetett sor.

A budapesti helyszíneken működtetésre került a védelmi igazgatás komplex rendszerre, a honvédelmi, a katonai, a rendészeti és a katasztrófaigazgatás valós szervezeti elemei. A három kar és a KVI gyakorló hallgatói országos és megyei szinten is, de városi, járási védelmi igazgatási szervekben is tevékenykedtek.

Az Ócsai és a Csobánkai gyakorlótéren a HHK és az RTK hallgatói a vezetési törzsek által meghatározott gyakorlati feladatokat hajtották végre (zászlóalj harccsoport alkalmazása, külső fegyveres csoportok felszámolása, menekültbiztosítási feladatok végrehajtása, kutatás, zárás, támadás, védelem, nyugvás, harcbiztosítás stb.).

A gyakorlat tervezői megkíséreltek egy olyan helyzetet beállítani, majd a dinamikában azt tovább bonyolítani, amelyben mindhárom kar és a KVI hallgatói elegendő és megfelelő feladatot kapnak.

A gyakorlók a NATO tagállam Lilaország védelmi igazgatási rendszerének szerepkörében tevékenykedtek. A beállítás szerint szomszédos Sárgaországban polgárháborús válsághelyzet alakult ki, amelynek következményeként okkal volt feltételezhető, hogy Sárgaország etnikai alapú intervenciót fog kezdeni a Lilaországgal is határos Kékországgal szemben. Lilaországnak mind Kékországgal, mind pedig Sárgaországgal közös államhatárán megnő a határrendszertések száma. A térségben irreguláris fegyveres csoportok szerveződnek, amelyekbe szervezett bűnözői csoportok is beszivárognak. Komoly migrációs hullám indul Lilaország felé, az országban különböző helyszíneken a rend megbontására alkalmas cselekmények történnek. A két szomszédos állam közötti harctevékenység megindulása esetén annak hatása Lilaországot is elérheti.

A gyakorlat 4+1 mozzanatban került végrehajtásra.

Az első nap délelőttjén, a 0. mozzanatban került sor a békehelyzetben folyó felkészülési feladatokra (külügyi jelentések, tervek, erőforrások pontosítása).

A tevékenység délután folytatódott az 1. mozzanattal, amelynek tartalma a különleges jogrend bevezetésével kapcsolatos feladatok előkészítése volt. A terrorcselekmények, migrációs hullám, illetve irreguláris fegyveres csoportok támadásának veszélye miatt összehívott Honvédelmi Igazgatási Koordinációs Tárcaközi Munkacsoport (HIKOM) javaslatokat dolgozott ki a Kormány számára. A Kormány ennek alapján beterjesztette a megelőző védelmi helyzet kihirdetésére vonatkozó javaslatát az Országgyűlésnek.

Törzstájékoztatókra, az országgyűlési bizottságok üléseire, kormányülésre, védelmi bizottsági ülésekre került sor. Az ellentevékenység érdekében magasabb készenlétbe helyezték a haderőt, megkezdték a mozgósítás előkészítését, illetve a Kormány és a védelmi bizottságok további intézkedéseket vezettek be.

A gyakorlat második napján reggel indult a 2. mozzanat, amelynek tartalma a kijelölt erők felkészítési, felkészülési feladatainak, a megelőző védelmi helyzet közigazgatási feladatainak vezetése, a határ menti eseményekre történő reagálás, továbbá rendészeti tevékenység végzése volt. Alkalmazásra kerültek a honvédség, a rendőrség, a katasztrófavédelem, a NAV és a BÁH szervei.

Ez a tevékenység folytatódott a 3. mozzanatban, kibővülve a katasztrófák (tüzek, veszélyes anyagok kijutása stb.) következményeinek, illetve nagy erejű irreguláris fegyveres csoportok felszámolásával.

A délutáni órákban került sor 4. mozzanatként a békehelyzetbe való visszatérés feladataira és a gyakorlat értékelésére.

A „Végvár-2014” gyakorlatra (csakúgy, mint a „Vadvíz 2013”-ra) meghívást kaptak

a Magyar Hadtudományi Társaság (MHTT) védelmi igazgatási szakértői, akik mint megfigyelők ott voltak a gyakorlat két budapesti helyszínén, végiglátogatták a hallgatói csoportok többségét, figyelték a különböző vezetői törzsek tevékenységét, követték a döntéshozatali munkát, végül értékelő jelentést készítettek a gyakorlatvezetés számára.

Az alábbiakban röviden összefoglaljuk az MHTT szakértői csoportjának a gyakorlat polgári közigazgatási szereplőinek (Országgyűlés, Kormány, Honvédelmi Igazgatási Koordinációs Tárcaközi Munkacsoport, megyei, fővárosi, járási védelmi bizottságok) tevékenységével kapcsolatos tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait.

A gyakorlat megszervezése, véleményünk szerint, mind a kidolgozói, mind a vezetői, mind pedig a hallgatói állomány részére hasznos volt, számos tapasztalattal, ismerettel gyarapította a résztvevőket.

A 7 fős oktatói kollektíva által kidolgozott terv- és okmányrendszer láthatóan nagyon komoly munka- és egyeztetési folyamat eredményeként alakult ki, amelynek során sikerült elkerülni az előző évi gyakorlat buktatóit.

A kidolgozói csoport a helyzet beállítása-kor törekedett a megoldandó feladatok sokszínűvé, pergő üteművé tételére, a gyakorlók folyamatos tennivalókkal történő lekötésére. Ez viszont bonyolultabb helyzetbeállítást jelentett, és hatalmas mennyiségű adat feldolgozását a hallgatók számára (csak a KTK részletes feladatait tartalmazó okmány 66 oldal terjedelmű volt). Komoly munkát igényelt a hallgatóktól a konfliktusban érintett országok katonai, gazdasági erőforrásainak összehasonlítása. A felek beállított helyzete, a két szomszédos állam között kibontakozó konfliktus mélysége, a Lilaország biztonságát fenyegető kockázatok súlya, jóllehet – véleményünk szerint – nem eléggé indokolták a normál jogrendtől való eltérést, viszont lehetővé tették a megelőző védelmi helyzet bevezetésének részletes modellezését. A KTK

hallgatói mind a felkészülés, mind pedig a gyakorlat végrehajtása során széleskörűen bővíthették ismereteiket a normál békeidőszaki helyzettől jelentősen eltérő szituációkban felmerülő feladatokról, a megoldandó problémákról. A polgári igazgatási szervek különleges jogrendi funkciói eredményes megvalósításához, az ehhez szükséges kidolgozói-döntéshozói munkához, véleményünk szerint, komolyabb (elsősorban az e tevékenységekkel kapcsolatos jogi ismeretekre irányuló) elméleti megalapozásra van szükség. Ezt célozza a későbbiekben megfogalmazott néhány javaslatunk.

Eltérő eredményességű volt a gyakorlók munkája főleg azért, mert a csoportok tevékenységét eltérő szakismerettel és gyakorlati tapasztalattal rendelkező mentorok segítették. Például a Hungária körüli campus esetében a HIKOM, illetve a fővárosi, megyei védelmi bizottság munkájában ez pozitív értelemben mérhető volt. Javasoljuk ennek megfelelően, hogy a további gyakorlatok során (és már a felkészülési időszaktól kezdve) nagyobb számban vonjanak be megfelelő gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező védelmi igazgatási szakértőket, vegyék igénybe az MHTT-nél rendelkezésre álló tudásbázist.

Javasoljuk bővíteni a KTK hallgatók védelemgazdasági felkészültségét is, mert ennek hiányában a meghozott döntések gazdasági és társadalmi kihatásait a hallgatók nem tudják megfelelően értékelni, figyelembe venni. Ebben nem segítettek a gyakorlat okmányrendszerében bőségesen felfalálható makro adatok, viszont rámutattak egy olyan közösen használható adatbázis szükségességére, amely a reálshoz közeli értékekkel mutatná az igénybe vehető költségvetési és anyagi tartalékokat, az adott döntési szinten meglévő saját erőforrásokat, vagy például a menekülte-ellátásban számításba vehető normatívákat.

Bővíteni javasoljuk a KTK hallgatók felkészültségét olyan nem hétköznapi kérdésekben is, mint az egyes beavatkozó szervek

kompetenciái (ki foglalkozik a menekültekkel?), az információ-források kezelői (ki tudja a menekültek ellátásának napi költség-normáit?), az egyes felelősségi hatáskörök alanyai (milyen erőforrásokkal rendelkezik a megyei védelmi bizottság?). Mindezen információk hiánya miatt a gyakorlaton tapasztalható volt egyfajta törekvés a döntések magasabb szintre „feltolására”, a finanszírozás valamiféle központi vagy EU forrásra bázisozására, a felhasználhatóságukban meglévő korlátok figyelmen kívül hagyásával (pl. a teljes esemény időbeni lefutásának és az EU támogatás igénybevehetőségének időhorizontja közötti különbség).

A különleges jogrendi időszakban (beleértve a kihirdetését közvetlenül megelőző időszakot is) a döntések kialakításában, a végrehajtás irányításában, a teendők összehangolásában kulcsszerepe van a Kormánynak, amely a gyakorlaton zömében a KTK hallgatóiból került összeállításra. Véleményünk szerint a következő gyakorlaton hasznos lenne a Kormány szerepét a hallgatók helyett egy, a kormányzati-közigazgatási munkában jártas szakértőkből álló alájátszó csoportra bízni, de olyan megoldás is elképzelhető, amelyben a profi védelmi igazgatási szakértőkből álló „kormánytagok” mellett a hallgatók segítői szerepkörben tevékenykednek.

Fenti megoldásokkal elkerülhetőnek tartjuk, hogy a Kormány időbeli döntéseitől/előterjesztéseitől függő további feladatok végrehajtóinál (Országgyűlés, védelmi bizottságok stb.) időhiány, információhiány keletkezzen. (Például a Hungária körúti campuson működő Országgyűlés a gyakorlat első napján nem kapott időben tájékoztatást a Kormánytól, így a fővárosi és a megyei védelmi bizottságoktól próbált információkat szerezni.) A Kormánynak a megelőző védelmi helyzet kihirdetésére vonatkozó javaslatát (amely valójában a HIKOM által a Kormánynak benyújtott javaslat egyszerű továbbküldése volt) az

Országgyűlés kisebb vita után, módosítással fogadta el. A vita annak eldöntésére irányult, hogy a megelőző védelmi helyzet bevezetésére a hadkötelezettség visszaállításával vagy a nélkül kerüljön sor. A „képviselők” végül a hadkötelezettség bevezetésére vonatkozó javaslatot elvetették, de a vita nem szakmai érvek mentén, hanem érzelmi alapon történt. (Érdekes tapasztalat volt a közszolgálati hallgatók hadkötelezettséggel kapcsolatos ellenérzése, amelynek feltárására véleményünk szerint nem lenne haszontalan egy külön vizsgálatot lefolytatni.) Az Országgyűlés döntésének megfelelően javított és a Kormánynak megküldött határozat végül nem került „kihirdetésre,” ez által a gyakorlók több órán keresztül a Kormány által eredetileg benyújtott határozati javaslatnak megfelelően tevékenykedtek, vagyis elkezdték előkészíteni a hadkötelezettség bevezetésével kapcsolatos intézkedéseket.

A Farkasvölgyi úti campuson az ott eltöltött rövid idő alatt hasonló benyomásokat szereztünk a munkacsoportokban felelős beosztásban (miniszterelnök, nemzetgazdasági miniszter) tevékenykedő hallgatókkal folytatott beszélgetések során.

Véleményünk szerint az egyes kulcsbeosztásokat (OGY elnök, miniszterelnök, honvédelmi miniszter, belügyminiszter, területi védelmi bizottsági elnök, OGY bizottsági elnök stb.) betöltő hallgatók kiválasztására érdemes lenne nagyobb figyelmet fordítani. Hasznos megoldás lehetne, ha a KTK hallgatók a tanulmányaik során nem csak egy gyakorlaton vennének részt. A téma iránt érdeklődő hallgatók előbb csak a csoportmunkában, a mélyebb ismereteket nem igénylő döntés előkészítésben működnek közre. A következő gyakorlaton azok a hallgatók vehetnének részt vezetői szerepkörben, akik az előző évben kiváló teljesítményt, vezetői kvalitást mutattak fel, és ennek alapján alkalmasak lehetnek a felelősségteljesebb, a gyakorlati munka szempontjából kulcsbeoszt-

tásnak tekinthető pozíciók betöltésére. Ezzel megvalósulna a folyamatos hallgatói tapasztalat-átadás és ennek beemelése a további gyakorlatok előkészítésébe.

Valamennyi vezetési csoport döntései jogszerűbbek és megalapozottak lehetnek, ha munkájukban a témában jártas jogi szakértők is részt vesznek. Célszerű lenne a következő gyakorlatok során a gyakorlók közé meghívni jogi végzettségű doktorandusz hallgatókat, vagy valamelyik képző intézményből végzős joghallgatókat.

Érdekes tapasztalatot jelentett a beállított helyzetben egyébként reálisan bekövetkező váratlan áramszünet „bejátszása”, amelynek a munkamenetre gyakorolt hatása messze elmaradt az elvárttól. A különböző egyetemi tanteremben működő vezetési törzsek változatlan módon folytatták a tevékenységüket (használták például tovább az asztali számítógépeket). Mindez arra enged következtetni, hogy a hallgatóknak nem sikerült beleélniük magukat az előállt helyzetbe, nem próbálták meg végiggondolni az áram hiányának a saját vagy az alárendelt szervezetek tevékenységére ható következményeit. Ennek a mozzanatnak a tapasztalata alapján is látható, hogy a létfonosságú rendszerek és létesítmények (kritikus infrastruktúrák) védelmével kapcsolatos – napjainkban kiemelt fontosságúnak ítélt – ismeretek oktatásának bővítésére célszerűbb nagyobb súlyt helyezni.

Észrevettük továbbá, hogy az ilyen típusú gyakorlatok esetében a résztvevők folyamatosan tisztában kell, legyenek a „hadműveleti idővel”, és minden esetben tájékoztatást (figyelem felhívást) kell kapniuk az időúgrásokról. A sikeres tevékenység érdekében erre a jövőben nagyobb figyelmet javasolunk fordítani mind a gyakorlatvezetés, mind a hallgatók oldaláról.

Korszerű támogatás volt az alájátszó tevékenységet biztosító célszoftver alkalmazása, amely a tervezők által beállított ritmusban adta a közléseket, amelyek azonos időben je-

lentek meg a törzsek számítógépein, függetlenül a gyakorlók fizikai helyszínétől és döntéshozatali tempójától. Egy ilyen gyakorlat esetében azonban, véleményünk szerint, nem a beállítás szerinti határidők mindenáron való tartása a lényeg, hanem az, hogy a gyakorlók megértsék, megismerjék, és lehetőség szerint vigyék végig az éppen szimulált folyamatot. Hasznos lehet azt bemutatni, hogy a valóságban milyen bonyolult helyzetek állhatnak elő, és milyen gyorsan felülírják a megkezdett tevékenység irányát az időközben bekövetkező rendkívüli események, de ez általában csak kapkodást, frusztrációt eredményez a gyakorlóknál. Ezért egy ilyen tanintézeti gyakorlat esetén, véleményünk szerint, célszerűbbnek tartanánk a bevált kézi vezérlést alkalmazni, illetve a célszoftver működésébe való tetszőleges beavatkozást lehetővé tenni annak érdekében, hogy a gyakorlatvezetőség akkor adja a közlést, amikor azt helyesnek és időszerűnek látja (azaz szükség esetén megállíthassa az órákat).

A hallgatói ismeretszerzés lehetőségét beszűkítette, hogy a megfelelő ütemű végrehajtás kényszere miatt valamennyi csoport csak a saját szerepkörének megfelelő kérdésekkel foglalkozhatott, nem volt idő és mód arra, hogy rálátást kapjanak a teljes folyamatra, megismerjék az információ útját annak keletkezésétől a döntésig, illetve az intézkedések kiadásáig. Ez annak ellenére így volt, hogy a legfontosabb döntés-előkészítő és a döntéshozó munkacsoportok gyakorlatilag egy légtérben dolgoztak. A felkészítés szempontjából mindenképpen hatékonyabb megoldás lehet, ha a hadműveleti időből kilépve, a gyakorlat csúcsmozzanatai közül néhányat szélesebb plénumon ismertetnek, bemutatnak, megmagyaráznak. Megfontolásra javasoljuk a következő gyakorlatok tervezőinek, hogy inkább valamivel kevesebb mozzanatot állítsanak be, cserébe biztosítsanak több időt a lényeges döntések, intézkedések bővebb megtárgyalására, megvitatására.

A jövő közszolgálati gyakorlatainak sikeresebb végrehajtása érdekében az MHTT szakértői csoportja javaslatot tett az értékelő jelentésben a több szemeszteren át felvehető tantárgy keretében való felkészülésre-felkészítésre, a végrehajtott gyakorlatok tapasztalatainak oktatására és az utolsó félévben kötelező komplex gyakorlat formájában történő lebonyolítás (számonkérés) módszerére, továbbá a gyakorlatot megelőzően az egyes kulcsszereplők – célszerűen megválasztott mentorok irányító támogatásával történő – testreszabott felkészítésére.

Összegezve a fentieket, az MHTT megfigyelői úgy értékelték a látottakat, hogy a már másodízben megrendezett komplex közszolgálati gyakorlat jól szolgálta a kitűzött célok megvalósítását, a közös gyakorlat fontos szerepet tölt be a hallgatók rendkívüli időszaki feladatokra történő felkészítésében. A gyakorlatra fordított szellemi és anyagi erőfeszítések megtérülő befektetésként értékelhetők.

A kitűzött célnak megfelelően a KTK hallgatói betekintést nyerhettek a védelmi igazgatási szakmai problémák megoldásának komplex folyamataiba, különböző vezetési törzsekben láthattak el funkciókat, gyakorlati tevékenységet végeztek, valóság-közeli helyzetekkel ismerkedhettek, amelyekben az élet hozta helyzet felülírja az iskolapad-

ban tanult vegytiszta ismereteket. Megismerkedhettek a különleges jogrend egyik típusa, a megelőző védelmi helyzet bevezetésének alapvető kérdéseivel, eljárási rendjével, mozzanataival. Modellezhették az ország elleni váratlan fegyveres támadás elhárítását biztosító tevékenységrendszer.

A gyakorlat – az előzetes szándéknak megfelelően – hozzájárult a KTK vezetői és oktatói, az ott tanuló hallgatók és a védelmi igazgatási szervek közötti kapcsolat erősítéséhez, az „éles” tervek, a működő rendszerek és eljárások közös továbbfejlesztéséhez, a tapasztalatok kölcsönös hasznosításához, továbbá új képzési módszerek alkalmazásához.

Az a kitűzött cél, hogy a gyakorlat járuljon hozzá a vezetői felkészítés elméleti tananyagának gyakorlatban való alkalmazásához, a vezetői kompetenciák fejlesztéséhez, nagyobb hatékonysággal tudna megvalósulni, ha a KTK hallgatói a békeidőszaktól eltérő helyzetet szimuláló záró gyakorlatra több szemeszteren át felvehető tantárgy keretében tudnának felkészülni.

A „Végvár-2014” gyakorlat előkészítése, levezetése és értékelése során az egyetem vezetői és oktatói számos hasznosítható tapasztalatot szereztek az Egyetemi Közös Modul végleges kialakításához, az egyetemi képzési rendszer összhangjának, egymásra épülésének megteremtéséhez.

KÖHALMI DEZSŐ NY. PÉNZÜGYŐR ALEZREDES: HÁBORÚ A HINDUKUSNÁL. ÚJ ORSZÁG SZÜLETETT

A cikk az India és Pakisztán határán lévő Wagah határátkelőhelyen naponta tartott zászlólevonási ceremóniával indítva mutatja be a két tagból álló Pakisztán létrejöttét, majd Nyugat-Pakisztánból Banglades kialakulását. Az írás döntő része röviden taglalja a két ország között Kasmír birtoklásáért folyó háborúskodás jelentősebb fázisait. Önálló rész foglalkozik az ENSZ Indiai és Pakisztáni Katonai Megfigyelő Csoportja (UN Military Observer Group in India and Pakistan, UNMOGIP) működésének magyar vonatkozású adataival, abban különösen Bali József vezérőrnagy szerepével, aki 1999–2000 között parancsnoka volt az alakulatnak.

Vagabordervagabordervagaborder... mormolja több férfi utcahosszat az indiai Pandzsáb fővárosa, a milliós lélekszámú Amritszár utcáin, az Aranytemplom felé hömpölygő tömegben. Olyanok, mint a vég nélküli „Om”¹ mantrát daráló nepáli buddhista szerzetesek. Csak a kicsiny tó közepén álló pompás szikh egyházi létesítményt körbevevő paloták előtti szökőkúttal ékes fehér, kávébarna márványborítású tér sarkánál álló taxi és háromkerekű autó, vagyis tuk-tuk állomásnál derül fény a titokra. A kántálók a hajnal óta sereglő sokaságban a kutyák, és

szent tehenek, meg autók, riksák s kerékpárok között bóklászva utasokat vadásznak délutánra. Már háromkor megindulnak a tömött járművek az egykori angol gyarmatosítók hatékony közreműködésével Indiától leválasztott Pakisztán egyik nagyforgalmú határátkelőhelyén, a Wagah border-nél² nap mint nap megrendezett késődélutáni ünnepélyes zászlólevonáshoz.

Wagah városát az 1947-es határkijelölés során kétfelé szakították, egyik része Indiában, másik pedig Pakisztánban található, s sokáig az itt keresztülfutó út volt az egyetlen fizikai kapcsolat a két ország között. A Wagah ceremóniát 1959 óta minden este elvégzik, s mára komoly turistalátványossággá vált, amint az egymással versengő, megfélemlítő koreográfiákat felvonultató pakisztáni és indiai határőrök leeresztik országuk zászlaját, és bezárják a határ kapuit. Mindkét sorompó mögött óriási, tizezres sokadalom gyűlik össze hangos kurjantásokkal és tapsal biztatva a jól megtermett, hatalmas taréjú turbánt viselő katonák bakancsdobbanásoktól hangos, olykor homlokig emelt, nyújtott lábbal bemutatott diszlelését és erőfitogtató masírozást. A feszes mellkasok és a kigúvadt szemű, marcona képű köszöntések, a kapuk éjszakai becsukását megelőző rideg kézfogás még mindig magukban hordozzák a szétválást követő kemény összezőrdülések emlékét, amikor az ENSZ kéksisakos békefenntartói között magyarok is szolgáltak.

¹ „Om” (vagy Aum) a hindu hagyomány szerint a teremtéskor elhangzott szent-teremtő mag szó. A hinduizmus hagyományában az „Om” a legfontosabb alap- vagy gyökérmántra, ezért sok mantra (recitáció), ima és rituálé elején mondják. Az egyik legkedveltebb mantra az „Om mani padme hum”, jelentése: „Éljen a lótuszban lévő drágakő”.

² Wagah határátkelő.

MAGYAROK KASMÍR BÉKÉJÉÉRT

Magyar tábornoka is volt a tűzszüneti ellenőröknek 1999–2000 között az ENSZ műveletek főnöke – aki az UNMOGIP élén állt – Bali József vezérőrnagy személyében az egyik India-Pakisztáni háború idején Kasmírban a Hindukus hegységben és a lábánál elterülő völgyben, aki később HM védelempolitikai államtitkáráként vonult nyugállományba.³ A Magyar Köztársaság Kormánya a

³ Bali József F.: védelempolitikai szakállamtitkár C.: Honvédelmi Minisztérium HC.: 1055 Budapest, Balaton utca 7-11. SzH.: Öblő, 1948. márc. 13. IV.: 1954–62. Ált. Isk. Celldömölk, 1962–66 Rudas László Közgazdasági Technikum, Szombathely, 1966–70 Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola, légvédelmi tüzér, mikrohullámú szak, 1976–79 Zrínyi Miklós Katonai Akadémia, csapatlégvédelmi szak, rakéta és tüzér, 1986–87 Csapatvédelmi Akadémiai, Kijev, Szovjetunió, 1991–92 Szárazföldi Vezérkari Akadémia, USA, egyéb: NATO Tábornoki tanfolyam, Németország (1997, 1998), EBES tanfolyam, NATO Védelmi Akadémia, Róma, Olaszország (1992), ENSZ Parancsnoki tanfolyam, Helsinki, New York (1998) SzE.: 1970–76 Légvédelmi Tüzérezred, Nagykanizsa, ütegparancsnok-helyettes, ütegparancsnok, 1979–87 Karcag, ezredtörzsfőnök, ezredparancsnok, 1987–91 Cegléd, Hadtest Légvédelmi főnök, 1992–95 Magyar Hadsereg Légvédelmi Rakéta és Tüzérfőnök, 1995–96 Magyar Hadsereg Repülő és Légvédelmi Főcsoport I. helyettes, 1996–97 Magyar Hadsereg, Operatív csoportvezető, 1997–98 Magyar Hadsereg, Műveleti Központ, igazgató, 1998–99 Külügyminisztérium, katonai főtanácsadó, 2000–01 Magyar Köztársaság Katonai Felderítő Hivatala, főigazgató I. helyettes, 2001–06 Honvédelmi Minisztérium, védelempolitikai helyettes államtitkár, 2006– Honvédelmi Minisztérium, védelempolitikai szakállamtitkár, külföldi utak: 1974–75 Dél-Vietnám, 1990–91 Irak, 1999–2000 India, Pakisztán (ENSZ műveletek főnöke, Kasmírban), rendfokozat: hadnagy (1970–74), főhadnagy (1974–79), százados (1979–81), őrnagy (1981–85), alezredes (1985–92), ezredes (1992–94), vezérőrnagy (1994–) KT.: A magyar honvédségtől elsőként került ki a rendszerváltozás után nyugati katonai akadémiára (USA), az első magyar tábornok volt, akire ENSZ misszió vezetését bízta rá Irakban P.: belső intézményi pub-

2037/1999 (II.6.) számú határozatában rögzítette, hogy a Magyar Honvédség állományából Bali József vegyen részt az UNMOGIP munkájában. Nem véletlen, hogy a Magyar ENSZ Társaság elnöksége az ENSZ fennállásának 60. évfordulója alkalmából és hazánk ENSZ tagságának 50. évfordulója alkalmából az Egyesült Nemzetek céljai megvalósításáért végzett kiemelkedő munkájáért a Társaság Elismerő Oklevelét adományozta 2005. december 10-én Bali tábornoknak az ENSZ kasmíri megfigyelő csoportja 1999 és 2000 közötti parancsnokának.⁴

A *Rendvédelem-történeti Füzetetek* (Acta Historiae Preas indiai Ordinis) XX. évf. (2011) 23. számában közölt, Davola József által írott *Magyar rendfenntartók a világban* című tanulmány I. sz. melléklete – amelynek címe *Magyarok a nemzetközi katonai rendfenntartásban – Békefenntartás* címszó alatt táblázatban foglalja össze, hogy az UN ENSZ vezetésével az ENSZ India-Pakisztáni Katonai Megfigyelő Csoportjában, Kasmírban a magyarok az UNMOGIP égisze alatt 1999. március 4-étől vettek részt a békefenntartásban, mely még a tanulmány írásának időpontjában is tartott.⁵

likációi jelentek meg biztonság és védelempolitika témakörben KI.: külföldi szolgálati érmek közel 20 darab TA.: Fegyveres Erők Demokratikus Ellenőrzése Alapítvány tanácsának tagja (Genf, 2001–), Genfi Biztonsági Központ Alapítvány tagja (2001–) HO.: olvasás, kertészkedés; NyT: angol, orosz [Forrás: Member of Hübners Who is Who/Who is Who Magyarország/A kiválasztott Who is Who személyiség standardformába öntött értéktélet-mentes önletrajza. http://www.whoiswho-verlag.ch/versionnew/ungarn/verlag/63.php?txt_Language=HU&real_str_PersID=46000957&uniqueID=22eeb3f2-6d15-45c0-903f-320adedf1229. Megnyitva: 2015. január 2.]

⁴ Forrás: http://www.menszt.hu/a_tarsasagrol/kepessortenelem/elismero_oklevelek. Megnyitva: 2015. január 11.

⁵ http://epa.oszk.hu/02100/02176/00009/pdf/RTF_23_027-035.pdf. Megnyitva 2015. január 11.

Az ENSZ Indiai és Pakisztáni Katonai Megfigyelő Csoportja (UN Military Observer Group in India and Pakistan, UNMOGIP) működésének magyar vonatkozású adatairól az olvasható Kiss Zoltán László *Magyarok a békefenntartásban* című könyvének 101. oldalán, hogy részvételünk 1999 márciusa és 2000 februárja közötti időszakra terjedt ki. Az hivatkozott könyv a továbbiakban így fogalmaz: „Ez volt az első ENSZ-misszió, amelyben magyar katonát (Bali József vezérőrnagyot) kértek fel a békemisszió vezetésére (a második ilyen eset a MINSURO-ban történt)! India és Pakisztán között Jammu és Kasmír tartomány státusa miatt kitört konfliktussal. 1949. január 1-jétől a két ország között fegyverszünet lépett életbe. Július 18-án aláírták a Karachi Egyezményt, mely lehetővé tette a tűzszüneti vonal felügyeletét az UNCIP helyébe lépő ENSZ Indiai és Pakisztáni Katonai Megfigyelő Csoportja számára.

A megfigyelő csoport feladatai a tűzszüneti vonal felügyelete a tűzszünet megsértésének kivizsgálása, ismertetése. 1965 augusztusában a Biztonsági Tanács a csapatok visszavonására szólította fel a szembenállókat. 1972. júliusban egyezményt írtak alá egy kasmíri ellenőrző vonal kijelölésére.”⁶

A KIVONULÓ ANGOLOK ÁRMÁNYKODÁSA⁷

India és Pakisztán határa katonailag a világon az egyik leginkább ellenőrzött határ. Két atomhatalom feszül itt egymásnak, amelyek az 1947-es szétválás óta folytatnak jószeré-

⁶ http://ekonyvtar.zrinyimedia.hu/container/files/attachments/26487/magyarok_a_bekfeenntartasban.pdf. Megnyitva: 2015. január 11.

⁷ Forrás: India és Pakisztán konfliktusa - Biztonságpolitikai Szemle http://biztpol.corvinusembassy.com/?module=corvinak&module_id=4&cid=85. Megnyitva: 2015. január 11.

vel állóháborúnak tűnő játszmát Kasmírért. A régióért négy háború, valamint több kisebb összecsapás zajlott le napjainkig.

India 1947-ben szakadt ki a gyarmati sorból. Ekkor döntöttek úgy a britek, hogy megadják a függetlenséget Brit Indiának. Ám a muszlim lakta két nagy tömb mindössze egy évtizedes függetlenségi mozgalmára is hivatkozva, búcsúzóul megalkottak egy máig egymással nagy feszültségben álló térséget. Erőfölényüket kihasználva úgy rendelkeztek ugyanis, hogy az etnikailag színes, ám nem megosztott országból legyen kettő. Szinte hihetetlenül hangzik, de Sir Cyril Radcliff, az Indo-Pakisztáni Határbizottság elnöke egy ceruzával a kezében leült, és saját kezűleg meghúzta a határokat. Még az India függetlenségének nagy harcosa, Mahatma Gandhi is hiába tiltakozott a szétválasztás ellen. Így azután megszületett Indiából kiszakítva Nyugat- és Kelet-Pakisztán, egymástól több ezer kilométerre. A két részből álló Pakisztán jó ezer kilométeres távolságra került egymástól, s a két országész között India terült el. Persze igazságtalanság volna a döntést kizárólag a brit arrogancia számlájára írni, mivel a muszlim népesség lakta területek függetlenségi mozgalma már az 1930-as években is működött, melynek élén 1930. december 29-étől Allama Iqbal állt. Mi több, 1940-ben felkelés robbant ki Lahor városában, amelynek vezetője Muhammad Ali Jinnah volt.

PAKISZTÁN KETTÉVÁLIK

Az 1947. augusztus 14-én függetlenné vált két részből álló Pakisztán azonnal két évig háborúzott Indiával a kasmíri terület ellenőrzési jogáért, s emiatt 1965-ben ismét háborúztak egymással. Kelet-Pakisztánt többségében muszlim bengáliak lakták, akiknek a kilenc hónapig tartó szabadságharcát India a hadseregével is támogatta, majd így jött létre Kelet-Pakisztánból Banglades 1971-ben.

India erősen védi a határát, mivel 1947-től szinte napjainkig több háborút is folytatott Pakisztánnal, illetve Kínával szemben.

Az első kasmíri háború 1947–1948 között folyt a hindu vezető elitből álló, ám döntően muszlim lakosságú Kasmír régióért, amelyhez mindkét ország ragaszkodott. A pakisztáni hadsereg és szövetségesei, a törzsi milíciák bevonultak Kasmírba. Azonban a maharadza, Hari Singh, Indiához csatlakozott a Dzsaváharál Nehruval történt megegyezése alapján. A döntést Pakisztán mind a mai napig vitatja, hivatkozva a nagyrészt muzulmán vallású kasmíri lakosságra. 1948. december 31-én tűzszünetet kötöttek, amelynek értelmében az ENSZ kötelezte Pakisztánt a reguláris és irreguláris csapatai visszavonására, és kimondta, hogy maradjanak ott indiai katonák rendfenntartóként. Így a legsűrűbb népességű, gazdag részek Indiánál maradtak.

A második, több ezer áldozatot követelő kasmíri háború öt hétig tartott 1965-ben, amikor az angol miniszterelnök, Harold Wilson közreműködésével Pakisztán 350 négyzetkilométer kasmíri terülthez jutott, bár 3500 négyzetkilométert követelt. Ezen felbátorodva Pakisztán megindította a Gibraltár hadműveletet Ajud Khán tábornokkal az élen, bízva a muszlim többség átállásában. A támadás vereséggel zárult számukra. Az indiaiak 1965. augusztus 15-én sikeres ellentámadásba lendültek, az addigi pakisztáni területen megközelítve Lahorét. India háromszor nagyobb területet foglalt el Kasmírból, mint a pakisztániak. Szeptember 22-én az ENSZ BT határozatára létrejött a tűzszünet, majd a következő év februárjában mindkét fél az eredeti helyére vonta vissza a csapatait.

Pakisztánban a békeszerződés diáküntetésekhez vezetett, akik megadásként értékelték az egyezményt. Pakisztánban ugyanis az általában irányított média végig győzelmekről és India megalázásáról számolt be. Ezután Pakisztánt az iszlám világ, míg Indiát az el

nem kötelezett országok támogatták némileg. A nagyhatalmak semlegesek maradtak, s két ellenségeskedő ország tovább növelte katonai kiadásait.

Növekedett az elégedetlenség Kelet-Pakisztánban, mert úgy gondolták, hogy a nyugati országrész Kasmír megszállottjaként nem fordít elég figyelmet a még elmaradottabb és szegényebb keletnek. Ez ismét háborúhoz vezetett 1971-ben, amikor is India Banglades függetlenségét támogatva került összetűzésbe Pakisztánnal. Ekkor tört ki Banglades felszabadító háborúja.

Ez év március 25-én a lázadó pakisztáni katonatiszt Ziaur Rahman kihirdette Banglades függetlenségét. Két napra rá India miniszterelnöke, Indira Gandhi támogatásáról biztosította Bangladeszt. Jahja Khán szükségállapotot hirdetett ki szeptemberben Pakisztánban, készülvén a háborúra. December 3-án a pakisztáni légierő csapást mért

egyres indiai repülőterekre. Ez okból India a következő napon egy kombinált légi, szárazföldi és vízi támadást indított a pakisztáni hadsereg ellen Bangladesben. Jahja Khán eközben megpróbálkozott indiai területek elfoglalásával a nyugati fronton, helyette azonban a pakisztániak csak vereségeket szenvedtek. Az indiai haditengerészet és légierő fölényt szerzett vízen és levegőben. A Bangladesben lévő pakisztáni egységek december 16-án megadták magukat. Az USA Pakisztánt, míg a Szovjetunió Bangladeszt támogatta hadihajók felvonultatásával a térségben.

Banglades független állammá válva a világ harmadik legnépesebb muzulmán országa lett. A háborút lezáró szimlai egyezmény napjainkig a kasmíri rendezés egyik alapdokumentumának számít.

A következő fegyveres konfliktus India és Pakisztán között 1984-ben zajlott a

Siachen gleccserért, Kasmír egyik vitatott régiójában, amit mindkét ország magának követelt. A frontvonalak mintegy 7000 méter magasságban álltak, ami a világon eddig egyedülálló. A gleccser Kasmír egyik vitatott régiójában fekszik, mindkét állam magának követelte. Az indiai hadsereg Meghdoot-hadműveletével kezdődtek a harcok és sikeresen elfoglalták a gleccser kétharmadát. A csatározás célja a Pakisztán és Kína között Kasmíron keresztül húzódó, esetleges kereskedelmi útvonalak megszerzése volt, ami Indiának sikerült.

India és Pakisztán 1998-ban aláírta a lahori egyezményt, vállalva, hogy békés megoldást keresnek a kasmíri problémára. Ennek dacára Pakisztán paramilitáris alakulatokat és iszlamistáknak álcázott ügynököket szivárogtatott át Kasmír indiai részébe, hogy támogassa a helyi militánsokat.

A két ország fegyveres összecsapásai kargili háborúval folytatódtak 1999 májusa és júliusa között Kasmír államban, Kargil körzetében. A kiváltó ok az volt, hogy pakisztáni militánsok és katonák nagy számban szivárogtak át az ideiglenes határ indiai oldalára. A behatolásra India kétszázezer katonát mozgósított, és visszaverték a támadókat. A pakisztáni kormány félhivatalosan elismerte, hogy a gerillák kaptak pakisztáni reguláris támogatást. Az esetnek azért lett nagy nemzetközi visszhangja, mert ekkorra mindkét állam atomhatalommá lett.

A pakisztáni behatolásra India 200 000 katonával mobilizálásával válaszolt. A behatolók főleg könnyű fegyverekkel voltak ellátva, de a határ túloldaláról pakisztáni tüzérség támogatta őket, valamint a felderítést is Pakisztánban lévő radarok végezték.

Bill Clinton amerikai elnök kezdeményezésére 1999. július 4-én a Washingtonban megkötött egyezményben Pakisztán ígéretet tett a milíciák kivonására. Ám eközben egyes független iszlamista csoportok az Egyesült Dzsihad Tanácsba tömörülve a harc foly-

tatása mellett kötelezték el magukat. India mellett kiállt továbbá az EU, az ASEAN. Pakisztánt még régi szövetségese, Kína sem támogatta ebben az esetben.

„Az indiai és pakisztáni – hol titkolt, hol vállalt – katonai célú atomprogram mindkét országban az 1960-as években indulhatott és 1998 tavaszán érkezett abba a fázisba, hogy a két fél bevethető nukleáris fegyverrel rendelkezett. Megszületett a szélsőségesek által »iszlám«, ill. »hindu« atombombaként üdvözölt fegyver, bár Pakisztán és India vezetői is elhatárolódtak az elsőként való alkalmazástól. Annak ellenére, hogy az események hatására a »fejlett világ« szankciókkal sújtotta a két országot – Bill Clinton amerikai elnök 2000-ben egyenesen a Föld legveszélyesebb térségének nevezte a régiót –, egységes nemzetközi fellépés nem történt.” Így fogalmaztak a két egymással hosszú évek óta folyamatosan viszályban álló állam atomhatalommá válásáról Wilhelm Zoltán, Pete József és

Kisgyörgy Péter az *Adatok a kasmíri konfliktus politikai földrajzi elemzéséhez* című tanulmányukban.⁸

Kisebb összecsapások azóta is előfordulnak. Például 2013. január 8-án pakisztáni katonák lépték át a tűzszüneti vonalat és megtámadtak egy indiai őrjáratot, megölve két katonát – erről adtak hírt indiai katonai források, s ekközben Iszlámábádban tagadták a „ki nem provokált” támadásról szóló információt. „Három napon belül ez volt a második ilyen incidens a mindkét ország által magának követelt és ketté osztott Kasmírban, ahol állig felfegyverzett hadseregek néznek farkasszemet egymással. A területért India és Pakisztán már kétszer is háborút vívott. Az indiai hadsereg szövívője szerint a pakisztáni katonák Mendhar város térségében léptek az indiai oldal területére a sűrű köd leple alatt, s rövid tűzpárbaj után visszavonultak. »Úgy tudjuk, hogy az egyik katonát holttestét megcsonkították« – mondta a szövívő. Pakisztán hivatalos közleményben cáfolta az indiai állítást” – közölte a Magyar Nemzet online változata.⁹ Az MTI 2014. október 6-ai híradása szerint legalább kilenc civil áldozata volt a közlés napján a Pakisztán és India között kirobbant harcoknak, miközben a két hadsereg aknagránátokkal és gépfegyverekkel lötte egymást. Az indiai oldalon öt, a pakisztánin négy civil esett áldozatul a tűzharcban. „A mostani a szokásos tűzpárbajoknál súlyosabbnak tűnik, az indiai kormány szerint az indiai oldalon tízezrével menekülnek az emberek. »Pánik

van« – mondta a körzet közigazgatásának vezetője.»¹⁰

„Pakisztán és India kapcsolata ezen legutóbbi súlyos konfliktus óta is igen terhelt. Dzsammu és Kasmír államban rendszeresek az összecsapások a helyi szélsőségesek és az indiai biztonsági erők között. Tény, hogy a pakisztáni kormány és a fegyveres erők, valamint a hírszerzés nagy valószínűséggel támogatást nyújtanak ezekhez az akciókhoz, melyek Kasmír Pakisztán által felügyelt részéből indulnak ki. További kockázati forrás, hogy míg India politikailag relatíve stabil demokrácia, addig Pakisztánban folyamatosan instabil a politikai helyzet és egyre erősödnek a muszlim radikálisok, akik a fegyveres erőkbe is beépültek. Kasmír lakosságának nagyobbik része szimpatizál a gerillákkal, lévén ők maguk is muzulmánok és megszállóként tekintenek az indiaiakra. Nem könnyíti meg a helyzetet, hogy Dzsammu és Kasmír az amúgy is szegény és infrastrukturálisan elmaradott Indián belül is az egyik legszegényebb állam és kevés központi forráshoz jut.»¹¹

Mivel Pakisztán még mindig igyekszik újabb területeket megszerezni Kasmírból, érthető, hogy India a lehető legnagyobb mértékben igyekszik minél zártabbá tenni a közös határszakaszt. A múlt év végére, ott jártamkor már a határ majdnem 3000 kilométeres hosszának nagyobbik részét szögesdróttal tarkított, s nem egy szakaszon elektromos kerítés zárja le. Mint arról a vonatkozó hírekben hallani, az egész határszakaszon végig aknamezők és erős katonai jelenlét biztosítja a védelmet, amin az átjutás szinte lehetetlen. Az interneten is fellelhető – éjszakai állapo-

⁸ Wilhelm Zoltán – Pete József – Kisgyörgy Péter: Adatok a kasmíri konfliktus politikai földrajzi elemzéséhez. In: *Földrajzi Értesítő*. 2006. LV. évf. 1-2234. o. Forrás: http://www.mtafk.hu/konyvtar/kiadv/FE2006/FE20061-2_213-237.pdf. Megnyitva: 2015. január 12.

⁹ Forrás: <http://mno.hu/kulfold/osszecsaptak-az-indiai-pakisztani-hataron-1129589>. Megnyitva: 2014. január 11.

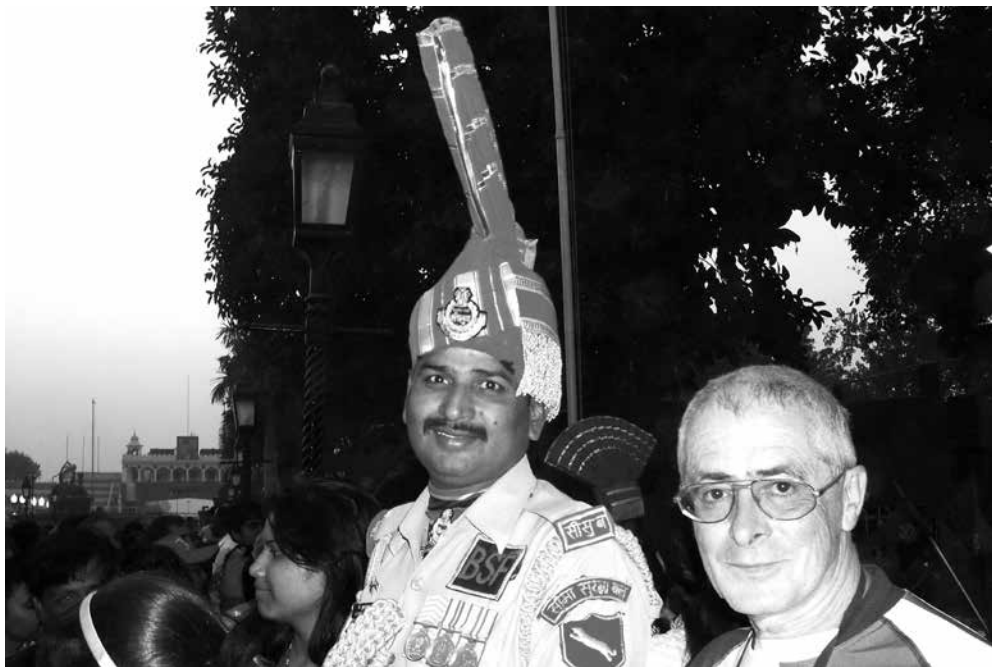
¹⁰ <http://444.hu/2014/10/06/sulyos-harcok-robbantak-kasmirban-india-es-pakisztan-kozott/>. Megnyitva: 2015. január 11.

¹¹ Forrás: http://biztpol.corvinuembassy.com/?module=corvinak&module_id=4&cid=85 Az India és Pakisztán közötti konfliktus /Biztonságpolitikai Szemle/ Corvinus Külügyi és Kulturális Egyesület. Megnyitva: 2015. január 2.

tot rögzítő – műholdas felvételek szerint az estleges fegyvercsempészek és diverzánsok ellen kiépített, s szigorúan ellenőrzött elválasztórendszer még a világúrból is látszik, mivel azt indiai oldalról annak gyakorlatilag teljes hosszán reflektorokat szereltek fel.

Miközben mi Magyarországon a múlt esztendőben ünnepeltük az osztrák–magyar ha-

tárt elválasztó vasfüggöny lebontását, elképedve néztük a Wagah határátkelőhelynél az India és Pakisztán között húzódó, kivilágított dróthatárt. Sajnos az 1820-ban Kasmírban járt nagy magyar tudós-utazó Kőrösi Csoma Sándor által „Boldog Völgy” névvel illetett terület a tehetetlen világ egyik állandó feszültségforrásává lett.

KÖNYVISMERTETŐ

DR. SOMKUTI BÁLINT RECENZIO:
BALOGH ANDREA – BESENYŐ JÁNOS –
MILETICS PÉTER – VOGEL DÁVID:
KÖZÉP-ARIKAI KÖZTÁRSASÁG ORSZÁGISMERTETŐ

Egy jól összeállított országismertető nem kizárólag a döntéshozók számára elengedhetetlenül hasznos segédlet, lévén az adott ország saját szempontjai szerint került összeállításra, hanem a missziós szerepvállalást tervezők, családtagjaik, sőt az adott terület iránt érdeklődők számára is fontos olvasmány. Éppen ezért örömmel vettem kézbe a Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely és a Magyar Honvédség Geoinformációs Szolgálat közös

országismertető kiadványát, mely ha jól számolom a hatodik a sorban.

A korábbi években biztonságpolitikával, vagy védelmi ügyekkel foglalkozó körökben gyakran elhangzott az a nagyon általános és némileg túlzó állítás, hogy a magyar katonák nem írnak. Nem írják meg tapasztalataikat, és ez különösen azok esetében, akik – alkalomadtán több – missziót is megjártak könnyen belátható mekkora jelentőséggel bír. Hiszen Földünk konfliktusövezetei sajnos lassan változnak és válnak békés környékké, számos esetben egyáltalán nem beszélhetünk ilyen irányú folyamatokról. Éppen ezért a terület ismerő, friss információkkal rendelkező katonák tudása felbecsülhetetlen hasznos az utánuk következő missziókban szolgáló társaik számára. Missziós szerepvállalásaink kezdetén előfordult, hogy külföldi, jól-rosszul lefordított, nem-katonai szempontból összeállított, esetenként ennél is kevesebb használható információt tartalmazó anyagokkal a kezükben indultak számos egzotikus és távoli országba katonáink. Már az ebből fakadó kalandjaikról is sokat tudnának, és tudnak is mesélni azok, akik átéltek. Szerencsére lassan már egy évtizede jelentősen megváltozott a helyzet. Sorra jelentek meg az egyre magasabb színvonalú országismertetők, logikus módon eleinte azokra az országokra koncentrálnak, ahol a Honvédség tagjai nagyobb számban teljesítettek szolgálatot.

A bevezetőben idézett, kissé dehonesztáló kijelentés határozottan nem igaz a hazai

afrikanisták körében is ismert és elismert Besenyő Jánosra, aki szívesen beszél, és – ami sokkal fontosabb – ír is tapasztalatairól. Csatlakozva egy korábbi recenzió szerzőjéhez elmondható, hogy ő az országismertető „spiritus rectora”.

Visszaulva a már megjelent országismertető recenzióira jelen esetben is érvényes a kikerülhetetlen megállapítás, hogy a megjelent kiadvány egy komoly szakmai előzményekre támaszkodó sorozat része, mely sorozat olyan obskurus országokról ad alapvető információkat, amelyekről magyar nyelven az általánosságokon kívül még senki nem írt tudományos igényű munkát.

A 221 számozott oldalt tartalmazó kiadvány hossza részletes tartalmat ígér, különösen figyelembe véve a Közép-Afrikai Köztársaság súlyát a világpolitikai eseményekben. A fentiek azonban felvetik a kérdést: miért Közép-Afrika? A szerzők tagadhatatlan hozzáértését és tapasztalatait feldolgozó írással van dolgunk, vagy, a nagyközönség számára még ismeretlen okok miatt megindítandó, jövőbeli műveletek indokolták a kiadvány megjelenését? Akár egyik, akár másik indok áll a megjelenés mögött, lásd a bevezető állításait, mindenesetre a mű elolvasása után kijelenthető, hogy a szerzői kollektíva ismét alapos munkát végezett.

A mostanra hagyományosnak nevezhető felépítésben (természetföldrajz, társadalom, gazdaság) bőségesen, és ami a recenzor számára legalább olyan fontos, alapos és módszeres hivatkozásokkal ellátott módon kerül bemutatásra e hányatott sorsú valamikori afrikai gyarmat.

Az ország földrajzi helyzetéről szóló fejezet kisé rövidnek tűnik, de alapos átolvasás után sem hiányzik belőle semmilyen lényegi információ. Hobbi geográfusok számára külön kiemelném a Magyar Honvédség Geoinformációs Szolgálatának kitűnő térképét, mely látványosan mutatja meg a Közép-Afrikai Köztársaság elhelyezkedését

Afrikában, és a távolságot jelző koncentrikus körökkel hatékonyan érzékelteti a földrajzi távolságokat. Az ember nem is gondolná, hogy Athén közelebb van, mint Pretoria és Párizs körülbelül akkora távolságra, mint Brazília legkeletibb csücske. Jól jellemzi a már említett alapos jegyzet apparátust a tény, hogy a négy oldalas fejezethez nem kevesebb, mint huszonöt láb-, illetve magyarázó jegyzet tartozik.

A következő részben az ország természetföldrajza kerül bemutatásra. Több kiváló térkép segíti ismét az eligazodást, a földtani, domborzati, vízrajzi, éghajlati, illetve a természetes növényzetet és állatvilágot bemutató oldalak a szokásos alaposággal járják körül a témát, jelen sorok szerzője szinte lelki szemei előtt látja a közép-afrikai szavannára jellemző faunát részletesen bemutató 43. oldal alapján az országot járó látogató botanikust, aki kis füzetében pipálgatja a megtalált szavannai bokrűfajtákat.

Egy országismertető sem lehet teljes a vizsgált terület történelmét bemutató rész nélkül, bár Afrikában a határok állandó változásban voltak és vannak korunkban is, ezért egy-egy adott jelentős uralkodót több ország is magáénak vallhat. Így van ez a Mali királyaként híressé vált Kankan Musa, vagy másképp Mansa Musa esetében is, akinek XIV. század eleji birodalma kiterjedt a mai Közép-Afrikai Köztársaság területére is. A nagykirály uralta a korszak só és arany termelésének felét, így összesített vagyona akkora volt, melyet azóta sem látott a világ. Az alapos történeti visszatekintésben természetesen szó esik a gyarmatosításról és kitűnően felismerhető az afrikai országok életében visszatérő motívum, azaz a volt gyarmattartó anyaország befolyásának számos jele, így Franciaország jelentős szerepe többek között a közelmúlt állandó lázadásait, puccsait, külföldi beavatkozásait bemutató részeknél is jól felismerhető. Afrikára jellemző az etnikai sokszínűség a Közép-Afrikai Köztársaság-

ban is tetten érhető, azonban a 108. oldalon leírtak, ha lehet még az itt megszokottnál is jócskán töredezettebb szerkezetet mutatnak be, ugyanis az ország lakossága 80 törzsből tevődik össze.

Az évtizedes társadalmi instabilitás nem meglepő módon súlyos gazdasági gondokhoz vezetett, így az ország a világ egyik legfejletlenebb, legelmaradottabb állama. A tengeri kijárat nélküli államban a mezőgazdasági tevékenység a jellemző, melynek aránya az ország GDP-jének mintegy 56%-ára emelkedett az elmúlt években. Már ez az egy adat is beszédes, hiszen a primer szektor aránya még Afrikában is csökkent az elmúlt évtizedekben. A politikai káosz magával rántotta a gazdaságot is, illetve mondhatjuk, hogy a függetlenség 1960-as kikiáltása óta nem is jött létre gazdasági és/vagy politikai egyensúly. Ennek eredményeként az ország rendkívüli módon eladósodott. A fentiek fényében egyértelmű, miért áll a Közép-Afrikai Köztársaság a 146. oldalon található táblázat szerint katasztrofálisan az információ és kommunikáció területén is.

Az ország katonai és biztonságpolitikai helyzetét bemutató részben felbukkan a lassan önálló hatalmi tényezővé váló, Joseph Kony vezette és 1986 óta működő Úr Ellenálási Hadserege (LRA) Afrika egyik legrégebbi, a legerőszakosabb fegyveres csoportja. Bár a hatalmi küzdelmek, illetve különböző ENSZ és egyéb felhatalmazású missziók részletes bemutatásra kerülnek a recenzor hiányolta a nemzetközi hírhedségnek örvendő szervezet legalább nagy vonalakban történő bemutatását. Véleményem szerint a semmilyen nemzetállami hagyománnyal nem rendelkező, fejletlen törzsi társadalmakból álló

kvázi államok esetében kifejezetten túlzás a 160. oldalon vizionált „*distancia-modellben percepcionált geopolitikai kihívás*”-ról, vagy a „*vesztfáliai szuverenitás nemzetközi jogi legitimitációjá*”-ról, esetleg „*modern állami entitás kritériumai*”-ről beszélni. Az pedig kifejezett tévedés, hogy a hálózati hadviselés határokra átnyúló erőszakot jelentene. A fenti hibák ellenére a fejezet bővelkedik hasznos információkban és figyelembe véve a kiadvány valószínű felhasználóit, kijelenthető, hogy szinte minden szükséges információ megtalálható benne.

A kiadvány nyelvezete olvasmányos, érhető, csak néhány helyen szakítják meg, a fentiekben bemutatott, latin fogalomhalmazok, illetve anglicizmusok. Ilyen például a 164. oldalon található és néhányszor bizony visszatérő „landlocked”. Tény hogy a tengeri határokkal, tengerparttal nem rendelkező országokra létezik egy frappáns angol kifejezés, melynek azonban sajnos nincs magyar párja. Ezért bármennyire is vonzó lehet használat, javasolt körbeírni a fogalmat.

Kifejezetten hasznos ötlet a belső és hátsó borítón látható informatív térkép illetve a beillesztett, fontosabb épületeket ábrázoló fényképek.

Összefoglalva: ismét egy részletes és alapos országismertetővel folytatódott ezen kitűnő kiadványok sora, mely azonban nem nélkülözi a szemléltető nagy igyekezetből fakadó kisebb hibákat.

A Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely és a Magyar Honvédség Geoinformációs Szolgálat kiadványa,

ISBN 978-963-89948-2-0

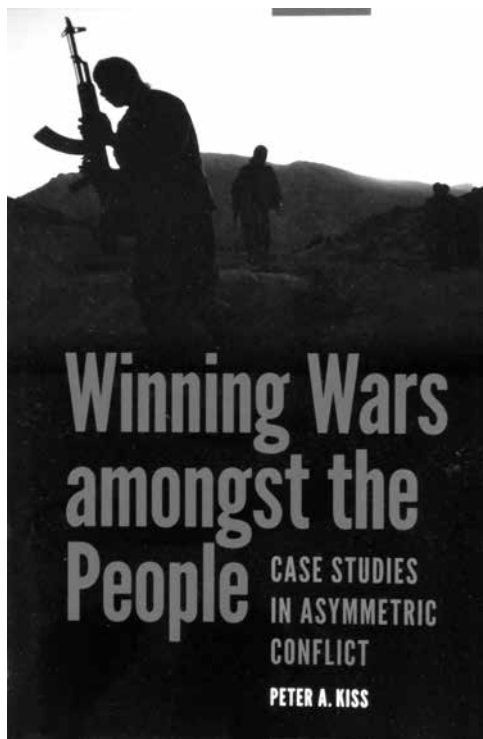
DR. BESENYŐ JÁNOS ALEZREDES RECENZÍÓ:
 WINNING WARS AMONGST THE PEOPLE:
 CASE STUDIES IN ASYMMETRIC CONFLICT,
 BY PETER A. KISS,
 (HÁBORÚT NYERNI A NÉP KÖZÖTT – ASZIMMETRIKUS
 HADVISELÉSI ESETTANULMÁNYOK)

Nem egyszerű feladat egy közvetlen munkatárs tudományos munkájáról recenziót írni: mindig van egy kis gyanakvás, hogy a személyes kapcsolat – akár jó, akár rossz – befolyásolta a recenzió szerzőjének tárgyilagosságát. Ezért kissé haboztam, amikor felkértek, hogy írjak egy ismertetőt Kiss Álmos Péter „Winning Wars amongst the People – Case Studies in Asymmetric Warfare” (Háborút nyerni a nép között – aszimmetrikus hadviselési esettanulmányok) c. munkájáról. Dr. Kisst évek óta ismerem: egy évfolyamban kezdtük doktori tanulmányainkat (bár egészen más témákra koncentráltunk), és az évek során többször dolgoztunk együtt kisebb projekteken, most pedig munkatársak vagyunk a Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhelyén. Szóval döntse el az olvasó, hogy e recenzió részrehajló-e.

Az aszimmetrikus hadviselés nyugati szakirodalmában van egy komoly hiány

A könyv alap gondolata az, hogy az aszimmetrikus hadviselés nyugati szakirodalmában van egy komoly hiány: nem tárgyalja elég alaposan a határon belüli, hazai felkeléseket és felkelés elleni műveleteket. Ma az aszimmetrikus hadviselés úgy jelenik meg a tudományos elemzésben, de a nyilvánosság számára hozzáférhető doktrínai kiadványokban és nemzetközi és nemzeti biztonsági do-

kumentumokban is, mint a terrorizmus elleni harc vagy expedíciós műveletek a harmadik világban. E kettős fókusz (bár teljes mértékben érthető, mert ez az európai és amerikai tapasztalat a közelmúltból) kizárja azt a lehetőséget, hogy a közeli jövőben az Európai Unió erős központi államai is szembekerül-

hetnek aszimmetrikus kihívásokkal, melyeket saját állampolgáraik kezdeményeznek.

A szerző álláspontja szerint, ha ez a lehetőség valóra válik, az expedíciós műveletekben szerzett nyugati tapasztalatok nagyrészt irrelevánsak lesznek. Ázsiában és Afrikában az expedíciós erők idegen földön, idegen népek fölött gyakorolnak hatalmat; a helyi törvények nem vonatkoznak rájuk, és erőalkalmazási szabályaik (Rules of Engagement – ROE) engedékenyek a fegyverhasználat és más kényszerítő intézkedések tekintetében. A fegyveres erők alkalmazása saját határokon belül alapjaiban más helyzet: a csapatok saját polgártársaikkal – gyakran saját barátaikkal és testvéreikkel – találják szembe magukat; tevékenységüket a nemzeti alkotmányos keretek szabályozzák, és nem megengedő ROE. Következésképp a biztonsági erők kénytelenek olyan felkelés elleni eljárásokat alkalmazni, amelyek alapvetően különböznek az Irakban, Afganisztánban és másutt tanultaktól. A hazai aszimmetrikus kihívás különleges körülményeire helyezett hangsúllyal a szerző azokat az alapelveket keresi, amelyekkel egy nyugati állam kormánya idegen segítség vagy beavatkozás nélkül is meg tud felelni a kihívásnak, ugyanakkor a törvény és az erkölcs határain belül tud maradni, meg tudja őrizni nemzeti kultúráját és hagyományait, és meg tudja tartani értékeit, szabadságjogait, és életmódját.

Első rész: az aszimmetrikus hadviselés fogalma

Az első rész (az első három fejezet) megalapozza az aszimmetrikus hadviselés fogalmát. Leszámol azzal a túlegyszerűsített nézettel, hogy a hadviselők közötti erőkülönbség azonos az aszimmetriával, és viszont – szimmetria egyenlő a paritással. Dr Kiss szerint az aszimmetria több elemből áll, melyek közül a legfontosabb a hadviselők eltérő jogállása: az egyik egy nemzetközileg elismert állam, a másik egy nem-állami hadviselő. Az erő-

különbség kétségtelenül rendkívül fontos: a hadviselők erőforrásai, erős és gyenge tulajdonságaik annyira különböznek, hogy gyakorlatilag összemérhetetlenek. Részben (de csak részben) az erőkülönbség következtében a hadviselők harceljárásai sem hasonlíthatóak össze: a nem-állami hadviselő az állam biztonsági erőinek alkalmazhatósági szintje alatt működik, és olyan eljárásokat is alkalmaz (pl. utcai politizálást, zavargásokat, pereskedést) amelyek a hadviselésnek nem részei. Egy további ilyen elem a hadviselők nemzetközi megítélése. A nem-állami hadviselőre gyakran rokonszenvvel tekintenek: ő a gyengébb fél, a romantikus lázadó, „Che” Guevara a szocialista jövőbe révedő tekintettel, Robin Hood, aki a gazdagoktól rabol és a zsákmányt szétosztja a szegények között. Az első rész felvázolja a mai aszimmetrikus hadviselés történelmi hátterét és a modern ipari állam társadalmi és gazdasági körülményein keresztül magyarázatot ad arra is, hogy miért vált az meghatározóvá a modern konfliktusokban.

Második rész: négy esettanulmány

A könyv második része négy esettanulmány (a hadviselés elemzésének és megértésének egyik kiváló eszköze). A szerző négy konfliktust elemez (a rhodesiai „bozót háborút,” a punjabi KHALISTAN felkelést, a koszovói albánok függetlenségi harcát és a francia intifádát). E négy konfliktus kielégíti az esettanulmányokkal szembeni alapkövetelményeket. Egyrészt bemutatják az aszimmetrikus konfliktusok széles skáláját három kontinensen, a klasszikus gerilla háborútól a tömeges utcai zavargásokig (maximum variáció). Másrészt e konfliktusokról óriási mennyiségű, könnyen hozzáférhető információ áll rendelkezésre, és a biztonsági erők által alkalmazott eljárások elemzése jól illusztrálja a felkelés elleni műveletek alapelveit (információ-orientált választás). A konfliktusok körülményei, az események és a hadviselők eljárásai

hasznos tanulságokkal szolgálnak európai nemzetbiztonsági specialisták számára (paradigmatikus választás).

Az egymástól térben és időben távoli, nagyon eltérő körülmények között lezajlott konfliktusok összehasonlítása céljából (és azért is, hogy valamennyire fegyvelemre kényszerítse saját képzeletét és kíváncsiságát) a szerző egy elemzési keretet alkalmaz.

- Az elemzés a konfliktus hátterének rövid ismertetésével kezdődik, melyben az olvasó megismerheti a körülményeket és eseményeket, melyek a konfliktus kialakulásához vezettek.
- Ezt követi a stratégiai és hadműveleti elemzés alapvető elemei, a tér-erő-idő-információ tényezők elemzése. Mivel aszimmetrikus konfliktusok „háborúk a nép között”, a szerző a tér elemzéséhez bevezet két új fogalmat. A társadalmi tér (etnikai, demográfiai, gazdasági, politikai körülmények) és a nemzetközi tér (a nemzetközi közvélemény változásai és a konfliktust befolyásolni képes külső hatalmak) éppoly fontos szerepet kapnak, mint a fizikai tér katonai földrajzi jellemzői.
- A hadviselők közötti aszimmetria megnehezíti az erők összehasonlítását, de a szerző mégis kísérletet tesz rá – hasznos, és néha meglepő eredményekkel. Mivel az esettanulmányok már lezajlott eseményeket ismertetnek, az idő csak mint elszalasztott lehetőség, vagy mint a megfelelő pillanatban kihasznált erőforrás jelenik meg. Az információ – hírszerzés és elhárítás – az aszimmetrikus konfliktusok éltető eleme, melynek a szerző különleges figyelmet szentel.
- A hadviselők vezetési és irányítási elveinek megértése alapvető fontosságú az aszimmetrikus konfliktusok elemzése során. A katonai és rendészeti műveletek integrálása az adminisztratív funkciókkal és az igazságszolgáltatással gyakran jelentősen torzítja a biztonsági erők szoká-

szos, hierarchikus szervezeti struktúráját. A nem-állami hadviselő (vagy hadviselők) vezetési és irányítási rendszere lehet ismeretlen, és lehet ismert, de érthetetlen. Mégis kísérletet kell tenni megértésére, hogy megérthessük, hogyan történt a műveletek tervezése és felülegele.

- A mai aszimmetrikus konfliktusokban a stratégiai kommunikáció különlegesen fontos szerepet játszik: a konfliktus valójában egy erőszakos versenyszínház, melyben a hadviselők a hazai és nemzetközi közvélemény támogatásáért játszanak. A harctevékenység média esemény: nem elég egy műveletet sikeresen végrehajtani – sikeresen és meggyőzően kommunikálni is kell azt a világ felé. Az esettanulmányok összehasonlítják a hadviselők kommunikációs tevékenységének sikereit és kudarcait.
- Egy szimmetrikus konfliktusban a jogi környezet gyakran kettős arcú: elsősorban a nemzeti törvényeket kell alkalmazni, de részben alkalmazhatóak lehetnek a hadviselés általánosan elfogadott nemzetközi szabályai is. E szakaszban a szerző egyrészt azt vizsgálja, hogy az érintett államok ragaszkodtak-e a békeállapot jogi kereteihez, vagy bevezettek különleges jogszabályokat, másrészt azt, hogy a jog mennyire van összhangban a realitással, a törvények és az igazságszolgáltatás rendje segíti-e vagy akadályozza a biztonsági erőket és mennyire korlátozza az polgárok alkotmányos jogait.
- Az események időrendje a kiváltó okoktól a lezárulásig röviden felvázolja a konfliktus fejlődését.
- A hadviselők doktrínáit és tevékenységét ismertető szakasz betekintést ad az állam és a nem-állami hadviselő eljárásaiba, melyeket céljaik elérése érdekében alkalmaztak.
- A fegyveres konfliktus – akár államok között, akár az államon belül – politikai küzdelem. A harc célja nem maga a harc,

hanem a harc eszközével kedvező körülményeket teremteni a megegyezéshez. Ennek megfelelően az esettanulmányok a politikai rendezésnek szentelt bekezdésekkel zárulnak.

Konzervatív következtetések a gyakorlat perspektívájából

A szerző nemcsak a részletes elemzésre kiválasztott konfliktusokra alkalmazza következetesen az elemzési keretet, hanem a harmadik részben is, melyben ismerteti következtetéseit és javaslatait. A következtetések nagyrészt konzervatívoknak mondhatóak: megerősítenek számos felkelés elleni tapasztalatot. A hírszerzés fontossága, a katonai, rendészeti, adminisztratív, jogi és gazdasági eszközök integrálása, a helyi milíciák alkalmazása, az erő alkalmazása során a visszafogottság – ezek vitathatatlan következtetések. Ugyanakkor számos sokkal érdekesebb elem is van, melyeket érdemes további kutatás tárgyává tenni. Az egyik ilyen a fizikai tér, a társadalmi tér és a hadviselők közötti erőkülönbség összjátéka. Egy másik érdekes következtetés – talán a mű legfontosabb eredménye – az, hogy egy aszimmetrikus kihívással érintett állam kormányának mindent meg kell tennie, hogy elkerülje a nemzetközi szereplők (akár kormányok, akár nem kormányservezetek) beavatkozását. Még a közeli szövetségesek legnemesebb szándékkal felajánlott segítsége is káros lehet a nemzeti kormány számára, mert ritka az egybeesés a befogadó és a segítséget nyújtó nemzet értékei, céljai és érdekei között.

Az utolsó fejezet gyakorlati perspektívába helyezi az előző nyolc fejezet anyagát. Ez egy újabb esettanulmány, mely nem a múltba, hanem a jövőbe tekint. Az elemzési keret immár útíttervként szolgál arra, hogy a magyar kormány hogyan készítse fel nemzeti erőit – és magát a nemzetet – egy aszimmetrikus kihívás kezelésére.

A szerző érveit és következtetéseit meggyőzőnek találtam, mégis hiányoltam néhány dolgot. Először is egy 2014-ben kiadott könyvben az internet mint a stratégiai kommunikáció eszköze, felderítési információk forrása és vezető és irányító csatorna alapos elemzés tárgya kellene legyen. A szerző maga is elismeri, hogy ez a könyv egyik gyenge pontja. Másodszor, el tudom fogadni a szerző állítását, hogy alapvető különbségek vannak expedíciós műveletek során végrehajtott felkelés elleni műveletek és hazai körülmények között végrehajtott felkelés elleni műveletek között. De a szerző ezt a megkülönböztetést magától értetődő, magyarázatot sem igénylő alapigazsággként jelenti ki. Véleményem szerint ezt az állítást ex cathedra kijelentés helyett alapos elemzéssel kellett volna alátámasztani. (Ugyanakkor a szerző álláspontját a jelenleg érvényben levő amerikai és brit doktrínák is alátámasztják, amennyiben ugyanezt a megkülönböztetést alkalmazzák).

Összességében a könyv olvasmányos, könnyen érthető és meggyőző. A könyvet az USA fegyveres erők Összhaderőnemi Különleges Hadműveleti Egyetemén (Joint Special Operations University – JSOU) is használják ajánlott irodalom / oktatási segédanyagként. Több egyetem (például a krakkói Jagello Egyetem és az észak-karolinai Clemson Egyetem) tankönyvként használja. A könyv számos dicséret értékelést kapott a nemzetközi szakirodalomban is, és William S. Lind az aszimmetrikus hadviselés egyik modern teoretikusa (a „negyedik generációs hadviselés” elméletének megalkotója) ajánlott olvasmányként javasolja azoknak, akik az állam biztonságáért felelősek.

Winning Wars amongst the People: Case Studies in Asymmetric Conflict, by Peter A. Kiss, Potomac Books, Dulles, 2014. ISBN 978-1-61234-700-4, 289 p.
(Háborút nyerni a nép között – aszimmetrikus hadviselési esettanulmányok)

E SZÁMUNK SZERZŐI

- Dr. Besenyő János** alezredes MH KDK, Doktrinális és Konceptiófejlesztési osztályvezető, Budapest
- Benei Péter** alezredes, kiemelt főtiszt, MH Kiképzési és Doktrinális Központ Fegyverzet-ellenőrzési Osztály
- Dr. Böröndi Gábor** dandártábornok, MH Összhaderőnemi Parancsnokság Szárazföldi Haderőnem Főnöke, Székesfehérvár
- Dr. Fekets Zoltán** őrnagy, MH 25. Klapka György Lövészdandár, Tata
- Galgóczy István**, NKE Hadtudományi Doktori Iskolájának végzőse, az ELTE külsős oktatója
- Horváth József** alezredes, főtiszt, MH Összhaderőnemi Parancsnokság Felderítő Főnökség, Székesfehérvár
- Kis Gergely** őrnagy, MH. 86. Szolnok Helikopterbázis, Harci Helikopter Zászlóalj 1-6. Harci Helikopter Raj, Szolnok
- Dr. Kladek András** ny. ezredes, a hadtudományok PHD fokozatos
- Kóhalmi Dezső** ny. pénzügyőr alezredes
- Dr. Medveczky Mihály**, a hadtudományok PHD fokozatos
- Mógor Tamás** alezredes, főtiszt, NATO Légierő Parancsnokság (AIRCOM), Ramstein
- Molnár István Gábor** őrnagy, MH Összhaderőnemi Parancsnokság Üzembentartási és Ellátási Főnökség, Székesfehérvár
- Nagy Katalin**, Szegedi Tudományegyetem hallgatója
- Pozderka Zoltán** alezredes, kiemelt főtiszt, MH Összhaderőnemi Parancsnokság Haderőtervezési Főnökség, Székesfehérvár
- Dr. Prantner Zoltán** HVK Tudományos Kutatóhely külső kutatója, tudományos segédmunkatárs SZTE-BTK Újkori Egyetemes Történeti és Mediterrán Tanulmányok Tanszék
- Sáry Zoltán** százados, MH. 86. Szolnok Helikopterbázis, Szállítóhelikopter Zászlóalj, másod helikoptervezető, Szolnok
- Szívós István** ezredes, főnök, MH Összhaderőnemi Parancsnokság Személyzeti Főnökség, Székesfehérvár
- Dr. Somkuti Bálint** elnök, Magyar Tartalékosok Országos Szövetsége, Budapest
- Sztankai Krisztián** főhadnagy, gyakorlati oktató, NKE HHK Katonai Vezetőképző Intézet, Hadtörténelem, Filozófiai és Kultúrtörténeti Tanszék, Budapest
- Takács Attila Géza** dandártábornok, parancsnok, MH 5.Bocskai István Lövész Dandár Parancsnokság, Debrecen
- Viczko Gyula** őrnagy, főtiszt, MH Összhaderőnemi Parancsnokság Személyzeti Főnökség, Székesfehérvár

Cikkek, tanulmányok közlési feltételei (technikai információk a kézirat elkészítéséhez)

A kézirat terjedelme lehetőleg ne haladja meg a 20–22 gépelt oldalt (max. 40 ezer karakter). A cikkek alap betűtípusa a Times New Roman, mentési formátuma .doc legyen.

Főszöveg betűmérete: 12 pt, betűtípusa: Times New Roman, sorok távolsága: szimpla, margószélesség: 2,5 mm (körbe), sorok igazítása: sorkizárt, bekezdés 0,5 mm, hangsúlyos szövegrészek kurziválva vagy féttelve.

Lábjegyzet betűmérete: 10 pt, betűtípusa: Times New Roman, sorok távolsága: szimpla, sorok igazítása: balra zárt.

Főcím: 16 pt, Times New Roman, féttel, középre zárt, alcím: 14 pt, Times New Roman, kurzív, középre zárt, további címfokozatok: 12 pt, Times New Roman, normal, balra zárt.

Felsorolás– listakészítésnél ajánljuk a – (gondolatjel) alkalmazását, – számozásnál pedig ajánljuk a kézi beütéssel létrehozott lista készítését.

Amennyiben tanulmányukat fotókkal, ábrákkal kívánják illusztrálni, azokat ne a szövegbe beágyazva, hanem mellékelve küldjék be, eredeti méretben, formátuma .jpg., ábrák esetén PP-t legyen.

Kérjük, hogy a publikáció készítése során törekedjenek a helyes magyar katonai terminológia használatára, a helykímélésre, a szöveg szétesésének elkerülésére és a tipográfiai visszafogottságra.

A szerzők a beküldött cikkhez, tanulmányhoz készítsenek 10–12 soros annotációt, amely hűen tükrözi az írása tartalmát. Külön mellékelt lapon (vagy a kézirat végén a hivatkozások után) tüntessék fel teljes nevüket, katonai rendfokozatukat (amennyiben van), valamint irányítószámmal ellátott lakcímüket, munkahelyi címüket, esetleg telefonszámukat.

A cikkeket, tanulmányokat, véleményeket, javaslatokat és olvasói leveleket közvetlenül a Seregszemle folyóirat szerkesztőségének címére (8000, Székesfehérvár, Zámolyi út 2–6. Postacím: 8001 Pf.: 151.), vagy Fi Károly Ferenc felelős szerkesztő e-mail címére (fi.karoly@mil.hu) küldjék el.

A szerkesztőség a kéziratokról – folyóiratunk szakmai színvonalának emelése érdekében – véleményt kér egy vagy két, a témában jártas szakembertől.

A cikk elfogadása esetén a kézirat közlési ideje 3–6 hónap, tekintettel a folyóirat negyedévenkénti megjelenésére. A beérkezett írások megjelenési idejének, sorrendjének meghatározása a felelős szerkesztő illetékességi körébe tartozik.

Szerkesztőség